27141/B

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30529189_0001

# ANTONII DE HAEN,

*CONSILIARII ET ARCHIATRI*

S. C. R. A. MAJESTATIS,

NEC NON MEDICINÆ PRACTICÆ

IN UNIVERSITATE VINDOBONENSI

*PROFESSORIS PRIMARII,*

# RATIO MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO.

TOMUS PRIMUS,

IN QUO TRES PRIMÆ PARTES CONTINENTUR.

PARISIIS,

Apud P. F. DIDOT, Juniorem, Bibliopolam, ad Ripam Auguſtinianorum, propè Pontem Sancti Michaelis, ſub Signo Sancti Auguſtini.

M. DCC. LXI.

*Cum Approbatione, & Privilegio Regis.*

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

# AUGUSTISSIMÆ
## ROMANORUM IMPERATRICI,
# MARIÆ THERESIÆ,
## Dominæ ſuæ Clementiſſimæ,
## ANTONIUS DE HAEN.

*TANTO tempore Munificentiâ, ac Benevolentiâ tuâ, immeritus fruor, AUGUSTISSIMA IMPERATRIX, neque unquam, quæ me iiſdem haud penitùs indignum, gratum ſaltem, teſtarenrentur, ſpecimina dedi. Equidem ſpecimen nullum me reor allaturum unquam, quod me tuæ Majeſtatis favore, quo cumulato me beas, dignum probet; at verò tale duntaxat, quod evincat, quantopere eo me dignum efficere, quâvis mentis contentione adnitar, quovis conamine ſtudeam, viribus animi, corporiſque, con-*

*tendam totis. Quo id Majeſtati tuæ teſtatum facerem, convenientius arbitrabar non dari, ſubmiſſa enarratione eorum, quæ, ſub Baronis* van Swieten, *Majeſtatis tuæ Archiatri, Medicinæ per Auſtriam Præſidis, ac Stabilitoris, auſpicio, in hujus almæ, tibique adeo caræ, Univerſitatis Vindobonenſis, emolumentum; inque gregis egeni, quem dilecta tua Vienna alit, calamitates, ac miſerias leniendas, moliar, intendam, diù mediter, noctùque. Argumento ſaltem erunt, inter fideliſſimos tuos ſubjectos, qui ſeſe, qui omnia ſua, qui diurnos ſuos nocturnoſque labores & curas, donec ſpiritus regit artus, Auguſtiſſimæ Majeſtati tuæ, Muneribuſque, quibus eoſdem condecorare benevolentiſſimè dignata es, conſecrent, devoveantque totos, aliquem me locum mereri. Quod immerito mihi confidere dignabare*

*grave munus, ſuperat quidem vires, ſed non vincit conamina; corpus fatigat, non voluntatem, non enitentem animam; agendorum crebritate obruit frequenter, mentis audaces haud frangit niſus. Vere luctor & emergo. Lætuſque jam contueor eruditam juniorum Medentium turbam, quam conjuncti Profeſſorum tuorum labores formaverint; ut Majeſtatis tuæ Regnis, cunctæque tuæ vaſtiſſimæ Ditioni, ut tuis formidandis Exercitibus, ut denique Civibus tuis Viennenſibus, manus verè medicas adhibeant. Quod porrò reſiduum vitæ eſt, id,* Auxiliante DEO, *impoſito mihi à tuâ Majeſtate muneri excolendo, perficiundo, ornando, do, dedico, conſecro.*

Idibus Octobris 1756.

# ELENCHUS CAPITUM

## *Tomi Primi, tres Primas Partes complectentis.*

### *PARS PRIMA.*

CAPUT I. De Diætâ ægrorum. *Pag.* 1
CAP. II. De Medicamentis in morbis acutis. 8
CAP. III. De aëre, decubitu, ſeſſione, aliiſque, circa ægros moderandis. 21
CAP. IV. De diebus criticis, & criſibus variis. 30
CAP. V. De Urinis. 43
CAP. VI. De ſanguine humano. 46
CAP. VII. Quædam Anatomica. 67
CAP. VIII. De vi electricâ. 82
CAP. IX. De variis. 88

### *PARS SECUNDA.*

CAP. I. De Methodi *Hippocraticæ, Sydenhamianæ* ac *Bœrhaavianæ* præſtantiâ. 97
CAP. II. De generatione puris. 102

Caput. III. De variolis, *pag.* 126
Cap. IV. De Herniis varia. 137
Cap. V. Nonnulla de Tympanite & Ileo morbo. 142
Cap. VI. De Nonnullis infortuniis noſtris. 158
Cap. VII. De Polypo. 175
Cap. VIII. De ſingulari modo Reſpirationis, ac motûs cordis. 179
Cap. IX. Quædam de pulmone innatante aut ſubſidente in aquâ. 190
Cap. X. De ſupputando calore corporis humani. 192
Cap. XI. De Vario tumorum genere. 209
Cap. XII. De mirâ variorum Medicamentorum efficaciâ. 218
Cap. XIII. De Machinâ Electricâ. 233

## *Pars Tertia.*

Cap. I De Morbis Malignis. 241
Cap. II. De Colicâ *Pictonum.* 290
Cap. III. De ſanguine humano, ejuſdemque Calore. 322
Cap. IV. Experimenta in Calculoſis; & de Calculo urinæ varia. 339

Caput. V. De Virtute ſingulari quorundam Medicamentorum, *pag.* 365
Cap. VI. De Machinâ Electricâ. 379

ANTONII

# ANTONII DE HAEN RATIO MEDENDI.

## PARS PRIMA.

## CAPUT I.

### DE DIÆTA ÆGRORUM.

PER biennii, & quod excurrit, decurſum, multi, iique ſpeciei ferè cujuſcumque, morbi acuti, curæ meæ ſubjecti fuere. Quorum nonnullos ex urbe, ſuburbiiſque ſuſcepi, plurimos ex variis Noſocomiis ſelegi mihi: partim, & potiſſimum quidem, ut quî felix eorum cura tum ſuſcipi, tum perfici debeat, Almæ hujus Univerſitatis Medicinæ Studioſis demonſtrarem: partim ut, ne quis Medicum glorioſum ageret, caſus exhiberem ipſis, qui quâvis Medicamentorum virtute, omni Medicorum induſtriâ, quacumque demum ope humanâ, ſuperiores eſſent: partim denique ut quorumdam incurabilium morborum

cauſas, mortalium quemque latentes, poſt ægrotantium obitum, demum intelligerem, exponeremque, quo nimirum arctiores Artis limites extenderem; ſive æquè *ἄγνωστους* poſt obitum, quàm ante illum, demonſtrarem: quo diſcerent *μὴ ὑπερφρονεῖν, παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν. ἀλλὰ φρονεῖν, εἰς τὸ σωφρονεῖν.*

Igitur poſt ſummas laudes DEO T. O. M. fuſas, quod, pro ſuâ ineffabili clementiâ, noſtra conamina dirigere, obſecundare, perficere, dignatus fuerit, id præfabor modo, quod quamvis ab immortali *Boerhaavio* Medicinam edoctus, nullique ſyſtemati mancipatus, praxin in *Hollandia*, ſimplicitatem Hippocraticam ſequendo, exercuiſſem; adeòque eamdem breviter, practicè nimirum potiùs, quàm theoreticè, docere potuiſſem; animus tamen Illuſtriſſimi Præſidis noſtræ Facultatis, Baronis *van Swieten*, meuſque, fuit, ut Doctrinam Hippocraticam & theoreticè Tyrones publicè docerem, & ad Lectos ægrorum practicè iiſdem demonſtrarem.

Hanc viam ingreſſo, primò conſtitit *Diætâ Hippocraticâ* nihil dari præſtantius. Obſervavimus in ægris noſtris, quo acutior, ideòque brevior, morbus

eſſet, eo parciora alimenta exhibenda eſſe; ſi contra, pleniora.

Materies paſſim fuit Decoctum, Puls, Cremor, Hordei, aut Avenæ, cum Melle; & Jus carnium. Equidem jura carnium in *Hollandia*, fateor, rariùs ægris conceſſi, quod in putrefactionem quodammodo inclinent; verumtamen ex ipsâ doctrinâ Hippocraticâ, debui ea *Auſtriacis* concedere ægris.

Quippe univerſæ *Auſtriacæ*, penèque omni *Germanæ* Genti, id moris eſt, ut aut prandeant nunquam, aut cœnent, quin a jure carnium inchoaverint. Hiſce ita aſſueverunt, ut quibus diebus *S. Catholica Eccleſia* carnibus abſtinendum juſſerit, jure piſcium utantur: quæ quidem conſuetudo plane ignorata *Batavis*. Lex igitur *Hippocratis* jubet *Aph.* 1—17. « Concedendum » aliquid & conſuetudini, & tempeſtati, & regioni, & ætati. 2—38. Paulò deterior & potus, & cibus, jucundior autem, eligendus potiùs, » quàm meliores quidem, ſed ingratiores. 2—50. A multo tempore » conſueta, etiamſi fuerint deteriora, » inſuetis minùs turbare ſolent.

Hanc porrò in putridum inclinationem emendaturus, grata acida iiſdem

addenda eſſe docui. Succum citrei, Aurantiorum acidorum, Granatorum, Ditioribus; tenuioris verò ſortis hominibus, Cremorem tartari, aut juri incoctam Acetoſam. Juvat & ſuâ aceſcens naturâ panis, albus, bene coctus, ac fermentatus, quem, dum longior futura videtur ægritudo, aut dum ejus apicem æger jam eſt tranſgreſſus, juribus incoquimus. Pultes avenaceæ intermediis temporibus conceduntur iis, qui nec ægrotant valde, nec prædictis appetitum ſedare valent: quales, moderamine Diætæ noſtro, plurimos reperire eſt. Criticis evacuationibus prægreſſis, blandè ſolent, ſi opus eſt, purgari, poſteaque tenerioribus carnibus pedetentim aſſueſcere, ut & vini aquâ diluti uſui. In acutis ἀκμὴν necdum adeptis unc. VI. VIII. X. ter, quater, quinquies, Nycthemeri ſpatio, juris boni, non meraci, dantur: plus minus ſcilicet, prout aut aſſueti ægri fuerint copioſiori alimento, aut appetitus ferat, aut demum εὐφόρως φέρουσι. Plures 1æ ſectionis Aphoriſmi hanc nobis agendi normam præſcribunt.

Alterum ægrorum noſtrorum nutrimentum, eorumdemque ſimul potum, ſupra innueram eſſe Aquam Hordei, vel

Avenæ, cum Melle. Quod decoctum aut meracius, aut tenuius, major minorve nutriendi neceſſitas moderatur. Si neque ſpiſſum, neque tenue, eſſe oporteat, coquuntur unc. VIII. Hordéi crudi aut Avenæ cum aquâ purâ, donec crepet, ut ſuperſint Menſuræ quatuor. Menſura capit quatuor Libras medicas. Menſuræ cuique unc. I. II. mellis adduntur. Ægris vehementer exæſtuantibus, cum ſiccâ nullâve alvo, ſingulis menſuris dr. I. II. Cremoris tartari, vel totidem Nitri, adduntur.

Decocti hujus uſus adhibetur aſſiduus, ut quantum poſſint ægri, potent; recuſanteſque, blandè admonentur neceſſitatis bibendi. Quâ quidem in parte noſtros pauperes pleriſque divitibus dociliores experimur. Rariùs unica menſura, ſæpius binæ, non raro tres, & plus adhuc, per diem aſſumuntur, idque aut calidè, aut tepidè ſaltem.

Forſitan hæc quantitas exuberantior, adeòque oneroſior, quibuſdam videbitur. Sed his regero, ſumto à juvantibus ac nocentibus judicio, ægros noſtros inde minimè gravari, quin potiùs multis hinc gaudere emolumentis.

1. Quicunque ægri ad nos afferuntur faſtidioſi, nauſeoſi, vomiturientes, vo-

mentes, copioſo ejuſmodi demulcente ac ſaponaceo potu, id acre diluunt, ſolvuntque, quod Ventriculum turbet. Unde rariores apud nos illi caſus, quod dicta ſymptomata ultra biduum perennent.

2. Sitis, ægrorum illa miſera crux, mox ita levatur, emendaturque, ut multæ de eâdem querelæ non exaudiantur.

3. Ipſum acre quod vel à principio morbi, vel eodem currente, humoribus innaſcitur, continuo hoc potu diluitur, inviſcaturque ita, ut neque febrim, doloreſque augere; neque ſubtiliſſimis vaſis, ſtaminibuſque nervoſis, ullâ queat ratione nocere. Ex principiis Hippocraticis & Boerhaavianis edocemur infortunia in morbis curandis, qui à Veneno, à Peſte, à Malignitate ſic dictâ, oriantur, ex eo potiſſimum oriri, quod ægri haud ſatis potent. Curarum fortunatarum noſtrarum numerus ſatis abundèque hanc methodum probavit.

4. Potu hoc & ſalutiſero, & aſſiduo, efficitur id, ut ab ipſo morborum principio ſecretiones quæcumque longè minus, quàm aliàs ſolent, langueant. Vix viderunt Studioſi noſtri cutis diu aridæ, linguæve exuſtæ, exempla. Perſpiratio

quippe impedita brevi redire incipit; urinaque, aut alvus rariùs intercipitur; & reſpiratio, præ ſiccitate ſolidi, fluidique denſitate, laborioſa & anxia, citò mollior faciliorque redditur. Laxatiſque hac lege quibuſcumque excretoriis organis, Natura viam, quâ vel juvantem vel criticam materiem eliminet, paſſim patulam reperit.

5. Continua novi ejuſmodi liquidi admiſtione præpedimus corruptionem humorum: ita ut in Noſocomio noſtro fere ignoremus Petechias, ac Miliaria; quæ alioqui Morbos acutos in his Regionibus tam frequenter ſubſequuntur, à corrupto, eoque diſſoluto, ſanguine. Id, inquam, novus Chylus, ſuâ naturâ aceſcens, & aſſiduò ſanguini admiſtus, averruncat, præpedit.

6. Eâdem operâ, ſordibus primarum viarum tam citò emendatis, appetitus ipſis in morbis renaſci ut plurimum ſolet.

7. Præcaveturque egregiè moleſtus in morbis ſive Vomitus, ſive Alvi fluor: acri, quod hoſce generaret, correcto, abluto, expulſo. Si qua tunc Diarrhœa aliquando obſervatur, ea à naturâ, per ſyſtema Meſentericum ſe expurgante, naſcitur; utiliſſima quidem, ſi Critica;

bona, ſi, crudo exiſtente morbo, cum bonis ſignis, contingit: levat enim hæc, ſibique dimittenda eſt, exemplis id demonſtrante *Hippocrate*, maximè in Hiſtoriâ *Virginis Lariſſææ*: quod idem & de aliis quibuſcumque Excretionibus, morbo necdum cocto, verum.

## CAPUT. II.

### DE MEDICAMENTIS IN MORBIS ACUTIS.

HORUM curam *Emetico* inchoare conſuetudinis eſt. Quippe adſunt ſæpe in eorum principio cibi faſtidia, vertigines, os amarum, ſordidumve, vomitus. Quâ agendi in Methodo Medici credunt & autoritate ſeſe, & experientiâ, ſuffultos eſſe. Autoritate quidem magni *Hippocratis* Aphoriſm. 1—22. 2—29. 4—17. Experientiâ verò immenſi temporis, quo ſuos acutos vix unquam citra emeticum curaverint. Maximum porrò argumentum deducunt ex obſervatione, ut vocant, *Climatis*; quod tale perhibetur, ut emeticorum in acutis neceſſitatem ponat inevitabilem.

Qui Emeticis non utuntur, aut rarò, in morbis acutis, iidem quoque & Autoritate magnâ, & evidenti Expe-

rientiâ, munitos autumant ſeſe. Eorumdem quippe textuum *Hippocratis* autoritatem celebrant pro ipſorum methodo, quam ii, qui contrariæ ſententiæ ſunt, pro ſuâ: putantque eoſdem textus, ſedato, nec præoccupato animo, examinatos, Emetici dandi neceſſitatem adeò rariſſimam ponere, ut, quæ ad frequentem ejus uſum argumenta afferuntur, penitus corruant. Quamobrem magnus *Boerhaavius* Emeticorum in Acutis uſum rariùs adhibuit, niſi in caſu *Hippocrati* laudato. Hæc de autoritate. Si verò de Experientiâ agitur, dicam etiam, ante *Boerhaavium*, Germanorum morem, etiam in *Belgio fœderato*, apud multos obtinuiſſe, hodiedumque obtinere: *Boerhaavium* tamen, quique eum ſecuti ſint, Medicos, curam acutorum ſine Emeticis fortunatiores edidiſſe.

Imò ipſa quoque ratio Autoritati, & Experientiæ, adſtipulatur. Sunt enim eo tempore omnia in corpore tam violento in motu, ut quî eoſdem tum maturè, tum ſufficienter, compeſcat, modereturve, vix noverit Medicus. Igitur moti ferventiſque ſanguinis copiam demit, externè & internè omnia diluere annititur, refrigerare, ſedare, modera-

rique. Porrò Emeticum, aut Purgans, aut Sudatorium, quod quidem vel ſaniſſimum moveat, turbetque, eo magis homines, acutâ febre petitos, movebit, turbabit, calefaciet. Quare minimè mirandum, ſummum noſtræ Artis Dictatorem Emetica intra tam arctos concluſiſſe limites; quum iis utendi neceſſitas exiſteret oppidò rara, uſuſque eorum cæteroquin formidoloſus eſſet.

Hæc ratio quod *Hagæ Batavorum* hoc in caſu vix unquam Emeticum præſcripſerim; & tamen profiteor de felici ibidem praxi, & de ſummâ *Haganorum* exiſtimatione, maximoque erga me amore, infinitas DEO optimo gratias me agendas habere.

Cum tamen prudentia juberet me, *Vindobonam* adpellentem, decantatas adeo *Climatis octavi* varietates ſedulò, religioſèque, obſervare, ne *Batavo* more medicinam *Germanis* faciens, obeſſem iiſdem; attentum in omnia animum à principio attuli. Quo quidem tempore cadaver puellæ ſeptennis nactus, cui principio morbi Emeticum datum, quamque ſæva Pleuritis ſeptimo morbi die ſuſtuliſſet, horrens profectò vidi, horrentes videre mecum

Illuſtriſſimus Præſés noſter, Baro *van Swieten*, ac Perilluſtris & Venerabilis eo tempore Medicæ Facultatis Decanus *ab Hentſchel*, quàm miſerrimè in illa thorax, totuſque pulmo, affecti eſſent; Ut Emetica in inflammatoriis Pectoris morbis etiam in hac Regione, jam tunc ſuſpecta habere inceperim.

Quantum ad Febres acutas, continuas, putridas; cernebam expoſitâ Cap. I. methodo, à primâ jam die nauſeas, vomituſque, fieri mitiores, imò eodemque, alterove die, penitus ſilere. Quibus crebriùs obſervatis, clamores de climatis varietate vaniſſimos ſalutavi. Factumque hinc ut intra $2\frac{1}{2}$ fere annos me, emetico in hoc caſu utentem, ne ſemel quidem adhuc conſpexerint Studioſi.

Si igitur octavum hoc clima, dato in caſu, Emetici inevitabilem neceſſitatem poſceret, quid, quæſo, cauſæ, quod citra hoc inevitabile auxilium, noſtrorum in Noſocomio ægrorum tam felix, tamque expedita paſſim, obſervetur in ſanitatem Reſtitutio? Atque de his ſatis.

Medicamenta in hiſce morbis petuntur ex Acidis, Saponaceis, Aperientibus. Infuſa Radicum Fœniculi,

Florum Althææ, ac Rhoeados, Chærefolii, Hederæ terreſtris &c. Decocta Radicum Althææ, Graminis, Bardanæ, Scorzoneræ; Fol. Malvæ, Althææ, Parietariæ, Acetoſæ, Acetoſellæ, Portulacæ, &c. quibus ſeu Infuſis, ſeu Decoctis, adduntur Mel, Oxymel, Oxymel ſquilliticum, Rob Ribeſiorum, Mororum, Ceraſorum, Prunorum Pomorumque acido-dulcium, Sambuci; Syrupus è ſucco Citrei, Acetoſæ, Acetoſellæ, Endiviæ, Berberum, Ceraſorum, Fragorum, &c. Additis pro rerum neceſſitate ſalibus neutris; nitro, ſale prunellæ, Polychreſto, Stibio diaph. non abluto, &c. Cardiaca noſtra ſunt Decocta panis albi, cum Ceraſis, aut Fragis, aut Rubo ideo, aut Ceraſis acidis, aut Ribeſiis. Hæc & ſimilia diluunt humorum maſſam, ſpiſſa attenuant, ſitim extinguunt, leniunt acre, ſtricta laxant, dolores moderantur, incipientem putredinem corrigunt, averruncantque futuram, vires denique refocillant, ſuſtentant.

Didicere Apollineæ artis alumni hâc viâ ſe longè tutiùs progredi, quàm ſi magniloquas, ac vaniloquas, *Diſpenſatorii Viennenſis* formulas, & promiſſa, imitarentur. Cujus Diſpenſatorii

vanitates, ſi ingenuè fari detur, oſtendere omnes qui vellet, næ totum fere illud exſcribere ipſum oporteret. Quid ad Pleuritidem *pulvere pleuritico* inanius? Quid ad Malignitates in morbis aut præcavendas, aut emendandas, *Pulvis de Gutteta Riverii? Pulvis Marchionis? Bezoardicus? Pulvis Pannonicus ruber? Pulvis pretioſus albus?* & id genus alia? Illuminatius vivimus ævum, quàm ut his nugis fidem adhibeamus. Sed, inquiunt, horum uſum noſtra nobis experientia probavit. Et nos experientiâ didicimus hæc crepundia vituperare. Inſpicite Rerum in Noſocomio ſucceſſum! Ne unquam tamen talia noſtras ædes ingreſſa ſunt.

His quippe præter inania multa accedunt Lapides multi pretioſi, Aurum, Margaritæ orientales, &c. quibus quid damnoſius? *Felix Platerus* 150. abhinc annis ſententiam ſuam jam tulerat de inanitate gemmarum, lapidum pretioſorum & auri in curandis morbis, *cent. quæſt. poſt.* n. 91. Implentur corpora rebus à Naturâ non domandis, quæ vi ſuâ Mechanicâ agant, & irritando, Vomitus, convulſioneſque, producant, aut non palpandi pulveris formà cum ſucco gaſtrico & enterico in moleſtas,

imò lethales, abeant concretiones.

At verò, inquiunt, additis acidis hæc corpora ſolvuntur, mutantùrque cum illis in ſalem neutrum, qui oppilata reſerat, morboſa vehat ſecum, & de corpore eliminet.

Bona verba! ſiccine cum hominum ſimplicitate ludere animus? Examine accurato inſtituto, Lapidum, Oſſiumque, & Cornuum animalium, & dictorum in Arte Terreorum, reperiuntur nonnulla cum Acidis efferveſcere, inque ſalem, ſive corpus tertium, cum iiſdem mutari; alia cum iis efferveſcere, nec tamen acidum mutare; alia, quæ cum acidis efferveſcentia, parumper modo id immutent; alia neque cum illis efferveſcere, nec eadem mutare; alia denique cum nonnullis acidis efferveſcere, eadem immutantia, cætera vero acida nihil immutare. Ut inaugurali Themate in Academiâ *Leydenſi* evicit Clariſſ. *Paulus s'Graauwen*, qui Clariſſimi *De Gorter*, in *Ruſſiam* profecti, Cathedram, in Academiâ *Harderovicenâ*, tantà cum laude conſcendit, exornat.

Quæ igitur neque immutant acidum, neque ab acido mutantur, indomita manent, quantumvis redacta in polli-

nem. Ut Cryſtallus montana, Hyacinthus, Smaragdus; Terræ Sigillatæ omnes, exceptâ vulgari & ruberrimâ; non uſta ſive Oſſa, ſive Dentes animalium; & fere etiam C. C. tam uſtum, quàm philoſophicè præparatum. Ex Lapidibus ſeptem pretioſis ne unus quidem citrei acidum tollit; quatuor acidum abſorbent aceti; tria nullum acidum vegetabile, aut foſſile, deſtruunt, nempe Hyacinthus, Sardius, Smaragdus. Quantum ergo in rebus inane! dum plura horum ne eas quidem poſſideant vires, quibus cum acido in tertium corpus commutarentur.

Sed nunquid eorum ſaltem talia, quæ cum acido in tertium mutentur, explicatos ob effectus, non laudanda?

Imò verò eam ipſam ob cauſam vituperanda. Vim tertii hujus corporis aperientem agnoſco, vires ejuſdem in quâdam Intertriginis ſpecie expertus; ut & in Stranguriâ, Dyſuriâque, quæ potius apto ad id potu, quam à notabili Renum, Veſicæve, vitio originem ducerent: ſunt omni notâ & proprietate ſat validè aperientia, humoreſque moventia, remedia.

Quæ cum ita ſint, eo ipſo nomine nocent 1° in Acutorum principio. Πέ-

πονα φαρμακεύειν, καὶ κινέειν, μὴ ὠμά. Aph. 1——22. Nocere 2do poſſunt circa Criſin, materiem nimis urgendo ad Urinæ vias: nam Ἃ δεῖ ἄγειν, ὅκȣ ἂν μάλιςα ῥέπῃ, ταύτῃ ἄγειν, διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων. Aph. 1——21. Neque regerat quis nitro nos uſos ejuſdem vitii reos agi; cum hoc blando agere modo, violentiore illud, compertum ſit.

Verum quo Hippocraticæ Methodi præſtantiam præ illâ demonſtrem, hoc unico utar argumento. Si ad curandos acutos morbos ſit abſoluta horum remediorum neceſſitas, cur omnes noſtri in Noſocomio non moriuntur? Ne granulum quidem horum omnium præſcripſi unquam; & tamen centeni teſtes fatebuntur vix paucos ab acutis morbis toto biennio aut interiiſſe, aut poſtmodum languiſſe.

Fit hâc noſtrâ Methodo Medicina longe tolerabilior Egenis, totique infimæ ſortis genti, quos Medicus cum faſtuosâ ſuâ culinâ, præ ipſo morbo, graviùs premit. Studioſi noſtros ægros paucioribus, ut vocant *Groſſis*, quam aliter *Florenis*, curatos ſalutarunt.

Purgantia æquè parum, quàm Emetica, præſcribimus, memores haud modo laudatorum *Hippocratis* Aphoriſmo-

rum, verum etiam eorum, quæ idem circa hæc diſſerit in fragmento Heurniano. N° 19. Ὁκοῖοι μὴν οὖν ὑπὸ πυρετῶν ἰχυρῶν λαμβάνονται, οὐ χρὴ τούτοισι φάρμακα διδόναι καθαρτήρια ἐς ἂν μεθῇ ὁ πύρετος. N°. 20. Εἰ δὲ μὴ, μὴ ἐντὸς τεσσάρων καὶ δέκα ἡμερῶν.

Verùm cum ibidem N. 27. dicat Ἀλλὰ ἢν τινὰ δέῃ, ὑποκλύζειν χρὴ, ὁποσάκις ἂν βούλει· ἀκινδυνότερον γὰρ, enemata quotidie, ſi alvus non reſponderet, adhibita ſunt. Imò licet clauſa non eſſet alvus, ſi modo in principio ſiccitas major obſervaretur, Enemata emollientia, diluentia, bis, ter, de die injecta, id effecerunt, ut alvus nunc minus, quam antea, moveretur. Acre enim expellunt, quod irritando alvum copioſiorem produceret. Eorundem igitur ope, ſi quid acre in inteſtinis craſſis fluctuet, hoc expellitur, aut dilutum ſaltem infirmatur: fotu illo blando venter emollitur, concreta in tenuibus inteſtinis calido eorum accubitu ſolvuntur, redduntur que, quæ profluant, apta. Obſtructa Hepatis, Ventriculi, Renum, Ureterum, Uteri, reſolvuntur blando, eoque humanum parumper ſuperante, calore. Per bibula etiam, quibus & craſſa Inteſtina gaudent, oſcula,

abſorptus humor diluit humores, corpora nutrit.

Medicamentorum ratio apud ægros noſtros ejuſmodi eſt, ut copia ipſis ſufficiens detur. Multi bonis medicamentis datis non curantur; curandi iiſdem, ſi ſufficientem eorumdem copiam aut ſumere vellent, aut ſumendam acciperent. Sane ut corpora nimio alimento pravè nutriuntur, tenuiore collabaſcunt; ita medicamenta redundantia Naturam turbant, non curant; pauciora inepta ſunt, quæ morbum, ejuſque cauſam, debellent. Hæc alio atque alio modo in variis ſe ægris habent, eaque, niſi intento in rem animo, non addiſcuntur. Fuere quibus in Pleuritide ac Peripneumoniâ ſequens Miſtura per diem ſufficeret:

℞. Oxymell. ſquill. *unc.* iij.
Stibii Diaph. non abl. *dr.* 1.
Aq. Hyſſopi *unc.* viij.

Extitere, qui & duplo indigerent. Neque enim unquam Oxym. ſquill. uſus largior nauſeas noſtris excitavit: id quod copioſo potui aquæ Hordei, aut Avenæ, adſcribendum reor, quo Ventriculus perpetuò abluitur. Si homo

aquam biberet cum Lacte, coagulum faciens cum eodem Oxymel, ipſum reddere in nauſeas procliviorem poſſet; cum Hordei, aut Avenæ Decocto minimè.

Cum dico plures fuiſſe, qui eâ horum copiâ indigerent, inde id ſignificatum haud velim, quod illi ſputis fuerint judicati. Certè nunquam inflammationis pectoris ſollicitudo nos anxit, etſi nihil expuerent ægri: perinde fuit quam evacuandi viam Natura capeſſeret, modo Reſpiratio emendaretur. Numerus eorum, qui vel Pleuritide, vel Peripneumoniâ affecti, ſive alvo, ſive ſudore, ſive utroque, judicati convaluerint, eorum jam ſuperat, quos ſputa judicarint. Diæta, ac Medicamenta noſtra, videntur quibuſvis ſalutaribus Naturæ moliminibus ex æquo obſecundare.

Juvat & monuiſſe hic loci, quod nonnunquam, omnibus adhibitis, ſævæ inflammationes haud miteſcerent. Idque etiam licet diu noctuque fomenta, ac cataplaſmata, tædioſo opere continuò adhiberentur. Oleoſa tunc mira præſtitere quandoque. Quin & Vomitus, Nauſeaque, ſordes primarum viarum indicantes, epoto ob dolores

oleo, ſimul ceſſaverunt; involuto eo, unde oriebantur, acri. At verò hîc paucæ unciæ vix juvant. Bis, ter, de die, unc. v. vj. Ol. Lini cum grano opii, aut una uncia ſyrupi Diacodii, dedimus.

Verbo dixerim, dum indicationes aliquid agendum jubent, omnia, quæ tendant eo, auxilia Artis prudenter augenda ſunt. In colicâ clausâ dictâ operarentur aliquando purgantia, ſufficienter ſi exhiberentur. Videre Studioſi, in Colicâ Pictonum, alvum à 14. diebus pertinaciter clauſam, feliciter brevique reſeratam, ſaturatiſſimo infuſo purgante, quod quadruplicem ejus doſin excederet, ſed per vices dato, donec venter liqueſceret. Qui ejuſmodi Purgans per epicraſin præſcripſit, eâ lege ut, ſoluto obſtaculo, tum tardior ejuſdem, tum parcior ſit uſus, peccabit nunquam.

Idem verum quum unica ſalus ab Opio pendet. Sunt quibus ſemigranum ſufficiat, alii qui, ſumtis per vices 6. granis, vix afficiantur. Indicatione rite ſumtâ, per vices eo uſque detur, donec incipiat vires exſerere ſuas.

Eſt adhuc quod moneam, deſperatis Pleuriticis, poſt ſufficientes, ſaltem copioſas, evacuationes, epotum cum opio

oleum, & amplum ad dolentem plagam veſicans, nec opinatam adduxiſſe ſalutem.

## CAPUT III.

### De aere, decubitu, sessione, aliisque, circa ægros moderandis.

Aere aut debito frigidiore, aut calidiore, nil ægris perniciosius. Rariùs cum ægro, ejuſve cuſtodibus, propter frigidiorem belligeramus, ſed ut plurimum propter calidiorem. *Petrus Foreſtus* 200. abhinc annis querebatur de aëre calidiore ægris conciliato, idque maximè apud *Germanos* ope Hypoſcauſtorum, veſtium, ſtragulorum. lib. VI. obſ. 44. Multis in Regionibus univerſalis mos eſt, ut, Acutis in morbis, Puerperioque, homines primò inter Lectorum includantur cortinas; deinde ſub Lecti ſtragulis ſepeliantur; ac tandem calore tum Cubiculi, tum propriæ ſuæ Atmoſphæræ, circiter ſuffocentur. Damnantur ad has miſerias, donec aut convaleſcant, aut moriantur. Nam ipſorum Atmoſphæra, non renovata, magis incaleſcit magiſque, ut demum ad calorem illum, qui hominis eſt, accedat propius. Sed præterquam

quod calore noceat, nocet & putridis, quibus continuò imprægnatur, ægri exhalationibus fœta.

Hinc 1º Reſpiratio anheloſa, difficilis, quam quiſque ſanus, ejuſmodi ægrum inviſens, in ſe experitur. Si ſanguis olim ſat commodè Pulmones permeabat, jam cum labore: quæque nondum affuerat Peripneumonia, jam naſci eam in proclivi eſt. Nonne ipſi nos, ardente Sirio, in reſpirando deficimus, ni aut vento, aut artificio, aër mutetur? In illo aëre æſtuante qui motibus ſe & validis, & diuturnis, exercet, aut Peripneumoniam ſibi conſciſcit, aut alium ex genere Acutorum morbum. In morbis acutis motus eſt ingens; cui ſi calidiſſima atmoſphæra jungatur, intelligimus facilè quantis anxietatibus torqueantur.

2º. Nihil potentiùs expellit ſudores; quibus aut crudo in morbo, aut per ſudores non ſolvendo, nihil excogitari calamitoſius poſſe, ſuo jam tempore *Thomas Sydenham* lugebat, lugent hodie omnes Boni. Subtiliora è ſanguine diſſipantur, reliqua incraſſeſcunt: idque ſæpe ita, ut nova liquida cum iiſdem vix ultra commiſceantur, ſed & præterfluant, & avolent cum ſudoribus.

3°. Inſomnia, deliria, oriri inde apta nata. In nimio æſtu quiſque ſanus aut vix dormit, aut dormit turbulentè.

4°. A minimo frigore ſuſcepto peſſimè afficiuntur; ſudore, aliquâ ſaltem corporis in plagâ, per vim introverſo. Quod cum Medici metuunt, oſtia quæque, & feneſtras, & rimas, religiosè claudi curant: ſed & eo graviùs, ut mox conſtitit, ægros angunt.

5°. Exanthemata varia hinc oriuntur. Miliaria alba dicta, rubraque, ac Petechiæ. Quæ periculi ſæpe plena cum ſunt, ſuâ malignitate multos, morbo principe cæteroquin emerſuros, interimunt.

6°. Ægros hic modus agendi & triſtes reddit, & difficiles, & moroſos, ſuoque cum damno immorigeros, ſitibundos, ardentes, aridos, exuſtos.

Quæ profectò omnia ut præcaveam, maximâ cum curâ aëra perpetuò temperatum concilio ægris. Hyemali tempore, dum hîc ſolent in Noſocomiis calorem penè intolerabilem ope Hypocauſtorum ægris facere; dumque paſſim apud quoſque privatos ægros aër ita incaleſcit, ut nemo ſanus ibidem ſine incommodo aliquantiſper perduret; ſoleo meis ægris calorem adhibere, qui in Ther-

mometro *Fahrenheitiano* 60. 65. gradum ſignet. Eſtque tale in cubiculis ſuſpenſum perpetuò, quo ſimilem caloris gradum diu noctuque ſervent ſtudioſi Aſſiſtentes.

Æſtivo autem tempore clauſis, quoad ejus fieri poſſit, Cortinis Lectorum, Feneſtræ, ac Januæ tantillum patent; ſique æſtus ſit ingens, plures, eæque oppoſitæ feneſtræ, ac januæ, panduntur. Sæpius de die hoc facto, ægri, cortinis apertis, temperatiore aurâ fruuntur, reficiunturque mirificè.

Modus ægros tegendi ſuis in Lectis petitur tum à tempeſtate anni, tum ab eorum commodo; Unica tegendi regula eſt, ut caleant moderatè.

Debiliſſimi ægri in Lecto quotidie pauliſper eriguntur, ut, pulvinaribus dorſo ac capiti ſubſtratis, ſedeant; primodo quidem per $\frac{1}{8}$. horæ, quotidie autem diutiùs, frequentiùſque. Gaudent & recreantur inde admodum, aptique fiunt, qui extra lectum in ſedili parumper ſedeant. In ipſis Acutis necdum apicem adeptis, per 1. 2. 3. horas, ægri Lectis exemti, ſedibus ad id aptis inſident, corpore bene tecto: & ſi morbus aut balnea, aut pediluvia poſcit, eodem tempore commodè his inſident. Id enim

uſu

uſu didicimus, quo diutiùs ægri ſuis ſub integumentis tumulantur, eo eos fieri, qui ſedeant erecti, ineptiores; quo erigantur crebriùs, eo alacriùs eoſdem ſurgere. Sanè magna pars debilitatis ægrotantium hinc oritur. Nonne ſanum, robuſtumque virum, aëre ad gr. 80. calente nec renovato, in Lecto ſub ſtragulorum pondere octiduo incluſum, debilem redderemus, & ægrotum anxièque reſpirantem? Nihil è contrario, quod ægros noſtros adeò refocillet; nihil quo delectentur impenſiùs; nihil etiam quo reddantur in ſomnos proniores. Raro enim abeſt, quin in lectum repoſitos blandus unius alteriuſve horæ ſomnus prehendat. Quo etiam multum facit lectus interea temporis refectus, ſiccatiſque aut & mutatis linteis, planè amœnus.

Hinc reſpiratio ægris nunquam redditur anxia ab aëre, putridâque eorum Atmoſphærâ. Quæque ratione morbi talis eſt, ea nedum laborioſior malâ arte redditur, ſed potiùs allevata.

Nunquam hinc Sudores contra morbi Naturam exprimuntur. Si in acutis habentur moderato ſub tegmine ſudores ſive levantes, ſive critici, ægris nihil mutamus. Vetitum tunc lecto exime-

re illos, ne frigeant; vetitumque graviùs eoſdem tegere, ne vexata nimiùm Natura debilitetur.

Petechias bis modò vidimus toto hoc tempore; ſed ortas ex neglectu debitæ curæ, priuſquam ad nos deferrentur. In ægris qui noſtræ curæ ſubjecti fuere, Petechias ne ſemel quidem hîc vidimus.

Unicâ vice in tanto ægrorum numero Miliaria in morbo acuto Pulmonis viſa ſunt, idque meo, palam fateor, neglectu. Ipſo hoc anno, adſpirante Vere, Cuſtodes hominem, ut hyeme ſolebant, etiam tepidiore illâ tempeſtate texerant. Præterea in clauſo ejus cubiculo, cum ſeptuaginta & ultra ſtudioſis, per horam moratus eram, præreptus ardore dicendi; quum alioqui in ſeparatam aulam cum ſtudioſis me confero, examinata ad lectos phænomena expoſiturus. Ex hâc duplici incuriâ factum, ut in Peripneumoniâ ſolvi coeptâ, ſexto die parva ſtigmata pectus obſiderent, quæ ſenſim miliaria alba ſe eſſe demonſtrarunt. Deinceps jugulum & utraque latera colli occuparunt; rubris multis nunc etiam inter alba, quæ ad pectus erant, interſperſis. Ellychnio cerato admoto & confertiſſimæ & pelluci-

dæ per omnia hæc loca puſtulæ comparebant.

A poſteriore itaque intellexi errore commiſſo idem hîc contigiſſe, quod aliàs adeò frequens in acutis harum Regionum. Errore commiſſo, inquam; nam morbus ipſe coqui eo uſque viſus erat, neque ſigna diſſoluti cruoris ex aliis excretionibus obſervata fuerant, neque vires vitæ ullatenus decreverant. Unde, causâ ſic intellectâ, abſtuli prudenter aliquid de pondere ſtragulorum; ac ſemper deinceps, homine cæteris cum ægris in tranſitu & quantum abſolutè requiſitum examinato, mox vicinam in aulam, viſa exponendi causâ, me cum Auditorum turbâ contuli. Memorque *Sydenhami* verbo & exemplo monentis, Petechias ab aëre calidiore ortas, curari oportere aëre tegumentiſque levioribus, eductione extra Lectum, medicamentis diluentibus ac refrigerantibus; ea omnia ſenſim prudenterque imitatus ſum. Effectum inde, ut anxietates pedetentim imminuerentur, ſudoreſque decreſcerent & intra quatriduum Miliaria inciperent exſiccari: novis non renaſcentibus ultra, viribus augeſcentibus, maturanteque ſeſe Peripneumoniâ. De induſtriâ ho-

minem, diutiùs quàm par erat, penitus curatum, in Noſocomio ſervavi, ut Medicinæ Doctores, Studioſique, confirmatæ ejus pancraticæque ſanitatis teſtes exiſterent. Quantine faciendus in Medicinâ *Sydenhamus*!

Miliaria autem vera, quæ cum quâdam veluti Rheumaticâ febre inchoant, 4. 5. 6. 7. 8. febris die, ea ter in Noſocomio conſpeximus. Fuere inter illos, qui per mentum, collum, pectus, brachia, femora, albis ſcaterent miliaribus: quæ admoto lumine quotidie in ſuo ortu, decurſu, decremento, exſiccatione, tum à me, tum à Medicis qui Miliaribus & cognoſcendis & curandis dudum aſſueverant, tum & à Medicinæ Studioſis examinabantur. Porrò jacuere omnes hi inter medios alios ægros, eodem puro cum illis aëre utentes, iiſdemque integumentis. Subaceſcens eorum fœtor non mutavit quidquam in curandi per aceſcentia & acida more. Sed à climatis clamoribus eo tempore adhuc nonnihil perterritus, eoſdem necdum auſus eram lecto eximere. Poſt tres quatuorve ſeptimanas, omnes adepti ſunt ſanitatem. Poſthac verò ſenſim audacior, hominem febre acutâ putridâ pluribus diebus, antequam in

Noſocomium inferebatur, laborantem & mox apud nos Petechiis refertum, quotidie cum cœteris ægris lecto eduxi, aërem eumdem, quem inſpirarent cæteri, & huic conciliavi, diluente potu cui ſpiritus ſulphuris per campanam dictus additus, eum implevi; quo factum, ut intra octidui ſpatium & à petechiis & à morbo acuto convaleſceret: ſolâ hecticâ diſpoſitione, quâ multis ab annis languebat, ſuperſtite.

Sic ſenſim jugum, quod humeris meis publicus impoſuerat clamor, excutere potui, volui, debui. Videram in *Belgio fœderato* annoſiores practicos, qui monita *Sydenhami* ac *Boerhaavii* in Variolis, Morbillis, Miliaribus, Petechiis, Scarlatinis aſpernati, horum morborum in curatione admodum infortunati eſſent: videram alios, qui, *Boerhaavianâ* ſcholâ enutriti, Magiſtrique veſtigiis preſſè inhærentes, horum curam feliciorem ederent. Recordabar & me *Sydenhami* ac *Boerhaavii* veſtigia prementem, hos eoſdem morbos ſummo cum famæ ac honoris incremento, cæteris qui alias longè ſemitas calcarent reclamantibus, feliciùs curaſſe; hinc audacter vanos clamores flocci faciens, concludere debui tam feli-

cem eſſe horum morborum curam in aëre *Auſtriaco*, quàm ſuadente *Sydenhamo* in *Britannico*, quàm ſuadente *Boerhaavio* in *Belgico* fuiſſe conſtat.

## CAPUT. IV.

### DE DIEBUS CRITICIS, ET CRISIBUS VARIIS.

VOLUPE maximè fuit veritatem doctrinæ *Hippocraticæ* circa criticos dies, in ipſis ægris, Auditoribus coram, demonſtrare potuiſſe.

Negabunt multi fieri id poſſe. 1°. Quia diverſa *Hippocratis* opera dies criticos alios, præ aliis; aliis atque aliis temporibus, pronunt, enarrant. Imò quibuſdam in locis bonum criticum adpellant ejuſmodi diem, quem in aliis malum ſuſpectumve deſcribunt. Ut liquet manifeſtò ei, qui eorumdem enumerationem indagaverit ex *Aph.* 2—24. *Aph.* 4—36. *Epid.* Lib. 1. *Sect.* 3. Libr. *Prognoſt.* & Lib. *de Criſibus*. Quod ſi quis enumerat omnes qui laudatis in libris critici habentur dies, criticos reperturus eſt 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 14. 17. 20. 21. 24. 27. 28. 30. 31. 34. 40. 48. 60. 80. 100. 120.

2°. Ex hiſce forſan quis ita confici

arbitrabitur, ut in morbis acutiſſimis & peracutis, quâ die judiceris, perinde ſit. Namque à 3. ad 11. diem novem ſibi ſubſequentes dies critici enarrantur; unde in eorum quemquam criſis neceſſariò incidet. Præterea poſt 11. diem creber adeò criticorum numerus eſt, ut magna ſemper ſpes ſit, fore ut in quempiam eorum judicia incidant.

3°. Imò aliis, iiſque cæterum doctis, hoc genus argumentandi placuit. Si recenſus criticorum dierum ex æternâ Naturæ lege conficeretur, exactus ille & ubique conſimilis haberetur. Jam verò *Hippocrates* in iiſdem vario tempore locoque enumerandis dubius fluitat, inconſtanſque alios præ aliis numerat. Ergo certi nihil ex hiſce conficitur. Anxia proinde eorum inquiſitio inutilis videtur, imò quia, quod otium ſtudioſi in certiora indaganda collocare potuiſſent, id hæc inquiſitio occupat, damnoſa eſt.

Aptior reſponſio ad hæc argumenta non datur, quàm quòd eorum, quæ in genere de diebus criticis magnus *Hippocrates* effatus ſit, examen ad Lectos ægrorum inſtitutum, rem eodem ſe modo habere, quo ille dixiſſet, abundè demonſtret. Verum ut horum omnium

argumentorum vis penitus enervetur, materies eorum paulò altiùs inquirenda eſt.

*Galenus*, inconſtantiæ *Hippocraticæ* doctrinæ ſuſpicionem amoliri conatus ſtatuit, *Coum* in Libris *Epid.* citra ullam Quaternariorum diſtinctionem, quoſcumque unquam dies judicatorios obſervaſſet, enumeraſſe: in locis verò cæteris Periodos, quæ quaternario dierum numero componerentur, ſermone complexum eſſe. Credibile propterea fieri, *Epidemicos* Libros primò conſcriptos eſſe, qui doctrinam generalem continerent; *Aphoriſmos* verò aliaque ejus opera, quæ ex generaliore doctrinâ collecta eſſent, & conſuetiores Naturæ Leges referrent, poſt *Epidemicorum* volumina conſcripta eſſe.

Inconſtantiæ ſuſpicionem *Galeni* effata mitigant, non tollunt.

1°. Enim invictis argumentis conſtat, *Hippocratem* plurima opera ſua poſt *Aphoriſmos* condidiſſe; quæ demonſtratio hujus loci non eſt, ſed in aliam occaſionem reſervanda.

2°. In *Aphoriſmis* ac *Prognoſticis* haud levia manent ejuſdem Inconſtantiæ veſtigia. Imò ne uterque quidem Aphoriſmus idem ſonat. Ergo tantæ diſcrepantiæ aliunde petenda origo eſt.

Græcis moris eſt numeros literis ut exponant. ά cum accentu gràvi in vertice denotat unum; β′ duo; γ′ tria &c. á literâ ι numeros decimos, ſive ut vocant decimales, ordiuntur: à literâ ρ centenarios: Millenariis accentum ponunt infra literam.

Quia nunc ante inventam Typographiam libri omnes ſtylo vel calamo exarabantur; quique ſcribendi arte victum quæritarent, veloces eos in opere illo eſſe oportebat, nil committendis in eo erroribus facilius fuit. Potiſſimum ſi Manuſcriptorum Vetuſtas vietas literas contineret. Undenam aliter Manuſcriptorum complurium varietas tam ſtupenda, tantaque contradictio nata? Id quod eruditus *Foëſius* toties acerbiſſimè conqueſtus eſt. Ita ut ad locum de quo agitur *Epidemicorum*, plurima exemplaria diſſona invenerit: tribus antiquiſſimis octavum diem reticentibus; duobus aliis decimum ac vigeſimum octavum; apponentibus verò, qui non in prioribus, diem vigeſimum & vigeſimum quartum. Iterum aliis Exemplaribus expungentibus diem quadrageſimum octavum, ejuſque loco quadrageſimum quartum laudantibus; aliis addentibus poſt centeſimum, vigeſimum. Noſ-

que hodie in *Aph.* 4—36. legimus 21. diem: *Galenus* legit 20, & veriſſimè quidem; in omnibus verò *Celſi* exemplaribus 21. notatus fuit.

Meritò proinde concludimus Notarios ſive Antigraphos, ſimilitudine literarum numeros deſignantium deceptos fuiſſe, quod in vietis manuſcriptis facile; ſæpiuſve eoſdem numeros, quod feſtinantibus ſolemne, omiſiſſe. Adeò hoc *Galeno* perſuaſum, ut quod *Pythio* tertio *Epid.* non 11. ſed 10. die obiiſſe legatur, librariorum errori adſcribat.

Sed Notariorum errore demonſtrato, ut causâ verâque origine diſcrepantiarum in *Hippocrate*, ſequiturne inde id, ut ultra ex hiſce incertis nil firmi certique eruere oporteat?

Sequeretur omnino, niſi alia certi indagandi adminicula & inveſtigaſſemus & deprehendiſſemus. Nihil hic dicam, quod mea 20. fermè annorum in *Belgio* praxis me ex hoc dubio planè exemerit: nam ut ſupra monui, non ex meâ modò praxi, ſed ex ipſo *Hippocrate*, legitimus medendi ordo, coram Auditoribus meis, datus mihi fuit exponendus & demonſtrandus.

Conſulendus igitur *Divus ſenex* fue-

rat, non in dogmaticâ Criticorum dierum recenſione, ſed in clinicis ejus obſervatis. Hinc ſequentia didicimus.

| | | |
|---|---|---|
| Dies 3. dabat judicia | 7. | 3. bona.<br>3. mala.<br>1. bonum, ſed quoad diem dubium. |
| Dies 4. judicia | 12. | 6. bona.<br>6. mala. |
| Dies 5. judicia | 15. | 4. bona.<br>5. cum recidivis.<br>4. mala.<br>1. lethale, ſed quoad diem dubium. |
| Dies 6. judicia | 25. | 13. lethalia.<br>11. cum validis recidivis.<br>1. ambiguum an ad 6. pertineat, bonum tamen, Virg. Lariſſææ. |
| Dies 7. judicia | 28. | 11. lethalia<br>8. perfectè bona.<br>9. dubia, aut cum recidivis. |
| Dies 8. judicia | 4. | 1. bonum.<br>2. lethalia.<br>1. cum recidivis; & tota Conſtitutio ſic erat. |
| Dies 9. judicia | 6. | 3. lethalia.<br>1. cum recidivis.<br>2. bona. |

| | | |
|---|---|---|
| Dies 10. judicia dabat | 3. | 2. mala.<br>1. cum recidivis. |
| Dies 11. judicia | 9. | 3. mala.<br>4. bona.<br>2. aut dubia, aut cum recidivis. |
| Dies 12. judicia | 5. | 2. lethalia.<br>1. bonum.<br>2. imperfecta. |
| Dies 14. judicia | 19. | 3. mala.<br>15. bona.<br>1. cum aliquâ recidivâ. |
| Dies 15. judicia | 2. | 1. bonum.<br>1. malum. |
| Dies 16. judicium | 1. | 1. malum. |
| Dies 17. judicia | 8. | 6. bona.<br>2. mala. |
| Dies 18. judicia | 2. | 1. bonum.<br>1. dubium. |
| Dies 19. judicium | 1. | 1. bonum. |
| Dies 20. judicia | 16. | 10. bona.<br>1. imperfectum.<br>5. mala. |
| Dies 21. judicium | 1. | 1. malum. |
| Dies 22. judicia | 2. | 1. bonum.<br>1. cum recidivâ. |

| | | |
|---|---|---|
| Dies 23. judicium | 1. | 1. dubium valde, eo an pertineat. |
| Dies 24. judicia | 4. | 2. mala.<br>1. bonum.<br>1. cum recidivâ. |
| Dies 25. judicium | 1. | 1. malum, ambiguum an eo die. |
| Dies 27. judicia | 2. | 1. bonnm.<br>1. malum. |
| Dies 29. judicium | 1. | 1. cum recidivâ ad 40. diem: integra ſic Conſtitutio. |
| Dies 34. judicia | 2. | 1. bonum.<br>1. lethale. |
| Dies 40. judicia | 12. | 8. bona.<br>2. lethalia.<br>2. ambigua, aut cum recidivâ. |
| Dies 51. judicium | 1. | 1. bonum. |
| Dies 67. judicium | 1. | 1. malum. |
| Dies 70. judicia | 2. | 1. fortè bonnm<br>1. malum. |
| Dies 75. judicium | 1. | 1. bonum. |
| Dies 80. judicia | 4. | 3. bona.<br>1. lethale. |

| | | |
|---|---|---|
| Dies 100. judicium | 1. | 1. bonum. |
| Dies 120. judicium. | 1. | 1. malum. |

Summa igitur eſt Judiciorum *Ducentorum*, tam privatorum ægrorum, quàm plurium Conſtitutionum Epidemicarum; quæ tamen omnes ſingulari tantùm numero indicantur. Adeò ut penè infinitus fuiſſet judiciorum Numerus, ſi quid cuique in variis illis conſtitutionibus contigiſſet, *Hippocrates* enarrare voluiſſet. Plura adjicere potuiſſem, ſi quæ in *Vulneratis* obſervaverit, adjeciſſem; ſed *de Criſibus acutorum* modò agendum fuit. Ad diem 7. 9. 14. adhuc plura judicia *Hippocrates* refert in *Coacis*, in *Prorrheticis*, &c. in morbis inflammatoriis, maximè Pectoris, exponendis, quæ in datâ mox dierum Criticorum recenſione non notantur. Ita ut hinc illi dies 7. 9. 14. fiant criſibus adhuc famoſiores.

Ex omnium autem recenſione eluceſcit id, quòd *Aphoriſmus* 2——24. omnium maximè cum obſervatis *Hippocraticis* conveniat, adeòque omnium minimè corruptus ſit; dolendum modò quod ultra 17. diem non extendatur.

Secundum hæc obſervata maximè Critici ſunt dies 3. 4. 5. 7. 9. 11. 14.

17. 20. 40. Quòd enim dies Sextus, & Vigeſimus nonus plurima judicia continere videantur, nihil contra facit: ſunt enim ſuſpecti, & ſaltem cum validis recidivis, poſt multos languores. Reliqua pauca, diebus aliis vel minùs criticis, vel planè non criticis obſervata, vix regulam faciunt.

His ita ex *Hippocrate* examinatis, alterum ſupererat faciendum. Dies nempe iidem in omnibus, quos Noſocomium exceperat, ægris ſedulò erant indagandi. Exacta obſervatio demonſtravit veriſſima eſſe, quæ docuiſſet *Hippocrates*. Diebus nempe maximè ab illo notatis noſtra bona judicia obſervavimus, habuimuſque iiſdem etiam aut imperfecta, aut mala: eâ nihilominus differentiâ, ut, Divinâ favente Clementiâ, mortuos numero longè pauciores numeremus: quod dubio procul etiam nonnullis Medicamentis, quæ *Hippocratem* latuerant, tribuendum. Judicia nobis & Sexto contigere & Decimo & Duodecimo die; ſed imperfecta ea & cum relapſu fuere.

In hæc porrò intenti, plura alia magni Viri obſervata, confirmata in noſtris ægris, mirabundi vidimus. Veras eaſdemque graves *Perturbationes criticas*

contemplabamur, ſed & non rarò paucas; interdum nullas; criticâ evacuatione tamen prodeunte, eodem prorsùs modo quo ille eas ſe obſervaſſe tradit. Revera ipſe conſpicuas illas Perturbationes frequentiores vidit, quàm nos: ſed ſi detur conjecturæ locus, ubi quis cum *Hippocraticis Sydenhamiana* & *Boerhaaviana* conjunxerit, ſcilicet Venæ ſectiones crebriores, medicamentaque & plura & efficaciora adhibuerit, interea dum ab *Hippocraticis* ne latum diſcedat unguem, ille videtur in ſuis ægris ejuſmodi Perturbationes habiturus rariores.

Præterea notabiles obſervationes *Coi* circa ſubitas nec opinatas mutationes ex ſummo lethi metu in ſalutem, mirabundi aliquoties intuebamur. Ut hiſtoriam *Metonis*, *Mulieris in Thaſo*, illius ſcilicet quæ ardente febre decumbebat, *Virginis Lariſſeæ*, aliorumque, hoc ipſo anno, in binis putridis febribus tribuſque Pleuriticis, veluti coram intueremur.

Cruditatis tempus, ut ſæpe ad 4. diem illa mutatur, ita non rarò ad 5. 6. 7. 8. diem extendi vidimus, iis potiſſimum in ægris, qui citra medicam opem pluribus diebus cum morbis con-

ſlictarentur, antequam ad Noſocomia adducerentur. Didicimus ex hiſce cruditatem non tempore metiri, ſed conditione; audacterque eo in caſu morbos aggredi, tanquam ſi primum diem agerent: exemplo *Hippocratis* qui *Anaxioni* octavo pleuritidis die ſanguinem è brachio tollens, feliciſſimè tum ſuppurationem tum gangrænam præcavit.

Si quis nunc his omnibus obſervationes *Hippocratis* conjunxerit, *Lib.* I. *Epid. edit. Foës. pag.* 941. *&* 945. *tum & Lib. Epid.* 3. *à pag.* 1085. *ad* 1089. circa febres, quæ nullas Criſes ſive ſalutares ſive pernicioſas habeant; reſponſum ille habebit in promptu ad Quæſtionem, tum apud privatos multos Medicos, tum & apud illuſtria Eruditorum corpora agitatam, *Cur nempè Criſes & citæ & conſpicuæ Hippocraticis quàm noſtris temporibus crebriores?* Profectò qui *Sydenhami* & *Baglivi* & *Boerhaavii* & *Illuſtriſſimi noſtri Præſidis, eruditiſſimi in Boerhaavium Commentatoris* conſilio parentes, Naturam intempeſtivis Venæ ſectionibus, aut Emeticis, aut Purgantibus, aut Sudatoriis, non turbant, non fatigant, non ſubvertunt, ſed potiùs eam ducem

ſequuntur juſtèque moderantur, eadem in morbis quæ *Hippocrates*, obſervant. Doctiſſimi *Baglivi* hoc reſponſum eſt, toties ab ipſo jam ante 60. annos iteratum.

Unicum modò eſt, quod hîc ſubjungi oporteat. Nemo autoritatem hujus doctrinæ ponduſque inde labefactari autumet, quod ad eandem probandam nonnulla ſunt ex ejuſmodi petita operibus, quorum, *Hippocratis* ne ſint, an aliorum, ſit dubia fides. Etenim duo ferè Trientes omnium adſcriptorum *Hippocrati* Librorum germani ſunt. Ita quidem ut ex 70. illius ſive Libris, ſive Diſſertationibus, quæ operum omnium molem conficiunt, 46. reperiantur fidei indubitatæ; 24. autem aut Filiorum ejus ſint, *Theſſali*, *Dracontis*, generive *Polybi*, aut cujuſquam de *Aſclepiadarum* familiâ: qui ex *venerandi Senis* pugillaribus hæc adornaſſe, ideòque, paucis exceptis, apud *Galenum*, *Celſum*, alioſque dignos *Hippocratis* Commentatores, magnâ videntur autoritate valuiſſe.

# CAPUT V.

## DE URINIS.

CIRCA Urinas & multa & egregia per biennium & ultra, Noſocomium ſuppeditavit: quorum plura cum aliis experimentis tum demonſtranda clariùs, tum augenda ſint, necdum in præſentiarum convenit hiſce inſerere. Sed id ſaltem affirmamus, quæ *Hippocrates* de Urinis habeat, eorum pleraque nos veriſſima eſſe, ſtupentes ſæpe obſervaſſe. Patuit quippe judicium medicum tam in acutis quàm in chronicis, ex ſolis urinis deſumptum, fallaciæ obnoxium hærere; quia 1°. Urina incredibiliter etiam in ſaniſſimis variat. 2°. Quia Urina, aſſumptis quibuſdam, adeò à naturali aliena reddi poteſt, ut nihil minus quàm hominis cujus eſt, conditionem denotet: id quod jucundis experimentis captis in Noſocomio demonſtratum fuit. 3°. Quia ſi cætera in morbis ſigna bona ſint, etiam cum Urinis non bonis bene ſperare jubent. 4°. Quia Urinæ pravæ, cum multis cæteris pravis ſignis, quamquàm metum ingentem pariant, omnem tamen ſpem vitæ non abſcindunt. 5°. Quia Urinæ

nunquam bonæ, cum reliquis ſignis bonis, judicium paſſim imperfectum relinquunt. 6°. Quia Urinæ non malæ, cum pravis cæteris ſignis, magnum diſcrimen portendunt. 7°. Quia pleriſque ægris qui intereunt, Urinæ non bonæ obſervantur.

Cæterùm Urinas vario modo rubras; Urinas ſimilem orobis toſtis gerentes materiem; Urinam ſquamoſam, furfuraceam, craſſiori farinæ ſimilia ferentem, membranaceam, ictericam, viridem, ſubnigram, nigram, pinguem, fœtidam, inſipidam, aquoſam; Urinam vario modo crudam; omniaque quæ ad nubeculas, enæoremata, bonaque ac mala ſedimina pertineant; tum, inquam, plurima ad lectos ægrotantium reperiimus eodem ſe modo habere, quo obſervata ab *Hippocrate*, deſcripta fuerint. Præciſum verò tempus, horamque definitam, quâ in Urinis ſedimen maximè criticum, poſt earum mictum, conſpicuum fieri debeat, necdum potuimus definire. In genere vidimus, eò perfectiorem dari criſin, quò ſediminis & citior & diuturnior depoſitio eſſet; cæterùm & bonas fuiſſe criſes, Urinis 6. 8. 10. 12. poſt mictum horâ ſedimen formantibus. De aliis

morboſis in Urina contentis, idque potiſſimum in chronicis, multa quoque quæ *Hippocratica* confirment, obſervavimus.

Verùm cum omnibus hiſce incerta, fateor, & dubia & obſcura & captu noſtro ſuperiora, circa hanc materiem ſuperſunt: quibus nihilo ſeciùs & cognoſcendis & explicandis, Deo ſanitatem largiente, omnem operam in ægrorum curatione, per ſequentem curſum Academicum, navabimus.

Ut Alcalinorum contra putredinem vim, ſecundùm *Pringleanam* doctrinam, exploraremus, Urinæ ejuſdem hominis, eodem tempore miſſæ, portiones alias miſcuimus cum alcalinis, alias cum acidis. Acida erant ſpiritus Vitrioli, ſpiritus Nitri & ſpiritus Salis, fortes. Alcalina erant ſpiritus CC. Salis vol. oleoſus, Sal Abſinthii, Oleum tartari per deliquium. Experimenta & in ſanorum ſunt capta & in ægrorum Urinis. Repoſitæ ſunt omnes Urinæ eodem in loco. Omni examine evictum eſt, Urinas longè diutiùs à putredine acidis, quàm alcalinis, præſervari; eâ exceptâ cui ſp. CC. fuiſſet affuſus. Conſtititque Urinam alcalicis miſtam longè citiùs putreſcere eâ, cui affuſum nihil.

Ergo inde nihil ad alcalinorum præ acidis præſtantiam demonſtrandam, quâ res à putredine præſervarent, concludi poteſt: imò contrarium evincitur, citiùs corruptis Urinis, quibus admiſta alcalia, quàm quibus acida, aut quibus nihil: quamvis omnes variæ portiones eodem ex homine collectæ, eodem tempore mictæ, eodemque ſervatæ in loco fuiſſent.

## CAPUT VI.

### DE SANGUINE HUMANO.

HISTORIAM Sanguinis necdum ſufficienter explanatam, eſt quod doleamus. Multa, eaque egregia, protulere poſt *Leeuwenhoeekium* boni in arte viri; *Boyleus*, *Malpighius*, *Bellini*, *Guillelmini*, *Boerhaave*, *Hales*, *Schwencke*, multique alii Societatum *Anglicanæ*, *Pariſinæ*, *Bononienſis*, *Edimburgenſis*, &c. præclariſſima membra; quæ utique longo, tædioſoque confecta labore magnam lucem affudere, ſed necdum penitus genuinam ſanguinis indolem eruerunt. Quin & edita ab ipſis experimenta fuere, quæ nunc prorſùm eadem nobis, quæ illis, viſa; nunc

iterum ab iis alia, diverſa, contraria adparuerint. Unde eadem ſæpiùs & cum tædio repetere coacti, nonnunquàm paulò aliter, atque illi, tum enarrare phænomena, tum ex iiſdem concludere, debuimus.

Facultatem omnia ritè explorandi primò ſuppeditavit inſtituta frequenter noſtris in ægris miſſio ſanguinis. Sed & multùm juvere *Paſchales Feriæ.* Eſt eo tempore millenorum hominum ex urbe, ſuburbiis pagiſque vicinis, ad Chirurgos Viennenſes confluxus, ut vena ſibi in prophylaxin tundatur. Vicinus Chirurgus ſeparatis in vaſis omnem ſanguinem mox ad me mittebat; ubi verò calente eove actu effluente ſanguine opus erat, homines turmatim in Noſocomium induxit, ut ipſis tunderetur me præſente vena. Unde facultas longè uberrima mihi nata, ad experimenta inſtituenda. Mens fuit potiſſimum obſervare, quid ſanguini minimè mutato contingeret, ut eo tutiùs vera ejus indoles pateſceret.

*Ex 150 variis experimentis, & phænomenis*, ſequentia didicimus. Sanguis miſſus ex brachio hominis, Thoracem contuſi, minimè ut dicitur inflammatus, quatuor puriſſimis in vaſis exceptus

eſt. Sextâ poſt eductionem horâ, inſulæ ex laudabili ſeri copiâ exemtæ, impoſitæ fuere in vaſa terrea, pura, nova, vitreâ cruſtâ obducta. Ver erat frigidum. Aer eo in loco à gradu 40. ad 46. in therm. *Fahren.* calebat. Binis placentis, ſive inſulis, quâvis 12. horâ affuſæ ſunt aquæ frigidæ, puræ, fontanæ, unc. 10. Binis aliis eodem tempore, eadem copia aquæ, ad calorem hominis circiter calentis, eſt affuſa. Prima earum inſularum, quibus calida affuſa, in ſex partes diviſa eſt, magnitudine inæquales: reliquis inſulis ſervatis integris. Operatio hæc duravit 12. dies. Ex tædioſis adnotationibus eo tempore habitis, & ſemper extemplò conſcriptis, hæc pauca modò referam.

Aqua ſingulâ 12. horâ effuſa nunquam vel hilum tincta fuit; evaporata tamen ſuper ignem, maximè poſtremis diebus, levem cruſtam reliquam fecit; quæ cum acidis nonnihil efferveſceret, & ſaporem ſuburinoſum linguæ guſtata imprimeret.

Poſt 12. diem vaſis, quibus frigida ſolebat affundi, aqua affuſa per aliquot dies renovata non fuit. Aquæ illius portio ſubinde examinata, notas alcali evidentiores dedit.

Senſim

Senſim porrò inſulæ diſparuere ita, ut quibus frigida aqua adjecta fuiſſet, nihil eſſet, niſi cruſta levis, fuſca, aſperior adſpectu, tactu tenera, omnem vaſis ambitum incruſtans, notas alcalini, ut ſupra, gerens. Inſula verò illa, quæ diviſa in partes, calidam affuſam habuerat, ſenſim albidior pellucidiorque reddebatur; donec tandem 20. diebus elapſis, ſex parvas, ferè pellucentes maſſas relinqueret.

Quæ verò inſula in aquâ, quæ calidè affuſa fuerat, manſerat integra, ea longè magis mole decreverat, ita ut ſupereſſet demùm albeſcens fruſtulum, pellucens, paucos rubros globulos, hinc inde intermixtos gerens.

Intentio horum experimentorum fuerat, quid demùm à ſanguine ſupereſſet, exactè rimari, videreque an quidquam animadverteretur, ſive cruſtæ phlogiſticæ, ſive dictæ *Ruiſchii pſeudo-membranæ* conſimile.

At verò, ut dixi, ſuperfuit de totâ inſulâ nihil, præter cruſtam fuſcam ad ambitum utriuſque vaſis, quæ frigidam exceperat; aut quid albidi pellucidique, in binis vaſis, in quibus calida aqua conjecta erat.

Quum fruſta hæc, mole reſiduâ, in

dies minuerentur, ex aquis illa exacto menſis ſpatio exemi & ſpiritui vini, quo conſervarentur, immiſi. Cruſtas quippe pleuriticas dictas ſæpius exploraveram diuturnis macerationibus, integras, diviſas; aquâ purâ, nitrosâ, frigidâ, calidâ. Quas cum lapſu temporis evaneſcere obſervabam, alias ſimiles cruſtas, dum incepiſſent imminui, ſpiritu vini incorruptas ſervabam. Quod idem omni ex parte & de *pſeudo-membranâ* verum.

At verò fruſta illa paucos intra dies, penitus diſparuêre; ſpiritu duntaxat paulò turbidiore inde reddito.

Igitur hoc reſiduum caruit durabilitatis notâ, quâ *Ruiſchiana* membrana & Cruſta phlogiſtica, in ſpiritu gaudent.

Conſtitit liquidò & inſulas plures concreti cruoris, & cruſtas pleuriticas varias, ſemper citiùs ſolvi evaneſcereque, quando frigida aqua, quàm quando calida, affunderetur.

Membranam ſuam dictam *Ruiſchius* parabat ramulo quopiam conquaſſando ipſum calentem ſanguinem. Nunquam paravit illam ex ſero ſanguinis, ut per incuriam in operum ejus *indice* ſcribitur. Qui legit *Ruiſchium* attentè, videt

ipſum ſanguinem rubrum, antequam ſerum ſepararetur, ab ipſo conquaſſatum eſſe.

Membranam hanc frequentiore uſu didicimus & tempore citiorem & mole craſſiorem, præ illo, parare.

Sanguinem mox miſſum, calentem, totum in lagenam infudi, eamque probè obturatam agitando, paravi eodem temporis ſpatio membranam eâ craſſiorem, quam, agitando cum ramulo olivæ ſanguinem comparaveram.

Excepi ſanguinem ex ipſo ſani hominis brachio impetuoſè effluentem in lagenam. Obturatam lagenam agitans, craſſam membranam obtinui, quadruplò breviore temporis ſpatio.

Sanguinem è brachio fœminæ ſeptem menſes gravidæ, raptim fluentem, lato vaſe excipiens, ramulo agitavi à primâ dragmâ ad finem uſque: per 5. horæ minuta membranam maximam confeci.

*Ruiſchius* Theſ. vij. N. 39. ramulo exagitavit ſuum proprium ſanguinem, donec refrigeſceret, tuncque ſuam membranam obtinuit. Ergo forſitan per horæ quadrantem. Si in lagenâ agitatur ſanguis, augeſcit *Pſeudo-membrana* in molem longè majorem eâ quæ ramuli

agitatione parata. Verùm notandum id, quòd determinata tantùm copia ſanguini inſit ejus quod hanc filis ornatam membranam producat; vel ſaltem quòd tantùm determinata ejus quantitas ex ſanguine extrahi queat. Quantumvis enim agitare pergis & conquaſſare humorem, membrana non grandeſcit, ſed potiùs in plura fila diviſâ mole decreſcit.

Ruber ſanguis, à membranâ factitiâ ſuperſtes, à ſuo ſero difficulter ſeparatur, fluidus perſiſtens, neque 36 horarum ſpatio inſulam formans. Vix niſi ſummâ cum prudentiâ ac patientiâ, quid inde effundi ſeri poteſt.

An ergo illa vis plaſtica, quæ ſanguini mox per eductionem ex venâ quieſcenti adeſt, ſanguini educendâ membranâ conquaſſato, ablata eſt? Non videtur: ſerum enim ejus, quod ablatâ membranâ ſenſim paucâ copiâ ſeparatur, quodque dixi difficulter à fluido rubro ſeparari; hoc, inquam, ſerum prudenter ſeparatum, ſi cochleari ſupra ignem ponitur, æquè citò, denſèque coit, atque ſanguinis illius, qui conquaſſatus haud fuerit, ſerum.

An *Membrana Ruiſchiana* ſaltem conflatur ex eo, quod plaſticum in ſanguine vocatur?

Non adparet : nam ſerum ſanguinis diutiſſimè ita conquaſſati, ut *Pſeudo-membrana* ultra non augeſcat, ad ignem coit, inſtar ſeri ſanguinis non agitati.

An fortè illud quod magnâ copiâ de ſanguine exhalat, quamdiu calet, idem eſt, quod factitiam formet membranam?

Minimè : nam 1°. ſi ſanguinem mox dum venâ egreſſus eſt, exactiſſimè tegas, dein parumper ſinas coire, nunquam inde membranam parabis. 2°. Si membranam ramulo paras, continuò ros exhalat de vaſe aperto, donec ſanguis refriguerit, & bonam tamen membranam adornas. 3°. Sanguinem ſani hominis brachio exſilientem in lagenam excepi, exactiſſimè illicò clauſi, à 31. Martii ad 3. Aprilis ſervavi, colorum mutationis contemplandæ cauſâ : tunc partem ramulo, partem agitatione lagenæ, diù multùmque agitavi, *membranam Ruiſchianam* inde formaturus; ſed fruſtrà.

Ergo materies membranæ factitiæ alia omninò à ſero coagulando & à vapore fumantis ſanguinis.

An ſaltem phlogiſtica Cruſta quid commune habeat cum illo rore evanido?

Neque id videtur. Sive enim ſanguinem bene texeris ne quid evaporet, ſive non texeris, Diatheſis phlogiſtica ſuam cruſtam format.

Paulò ſuperiùs monui ex eo, quòd conquaſſatus ſanguis, ablatâ factitiâ membranâ, inſulam ultrà non formet, non probari quòd vis plaſtica ipſi ademta fuerit; namque coagulabatur, ut antea, ejus ſerum: en verò hîc aliud argumentum!

Sanguis ſanus ex conſuetudine miſſus menſe Aprili, & per pauca minuta ſibi relictus, ut modò inciperet tepeſcere, mediâ ſui parte agitabatur ramulo, alterâ conquaſſabatur in lagenâ: & tamen paucâ hâc quiete effectum, ut neutra pars factitiam membranam dederit.

Nihilominùs eodem modo, quo conquaſſatus ille ſanguis, è quo magna membrana parata, inſulas non formavit, liquidus manſit, ſerumque ſuum, quod parvâ copiâ in ambitu ac ſuperficie aderat, ægrè à ſe dimiſit. Serum hoc, ut prius, ad ignem coagulabatur.

Ergo, ut jam ſuprà concluſi, non eſt *Ruiſchiana membrana* ablata, quæ ſanguinem vi coeundi ſpoliet. *Newtonianâ* phraſi vis contractilis globorum rubrorum, quâ in mutuos nitantur con-

tactus; quâ etiam frigido in aere ſerum ſæpè ſecum incarcerent, ita ut ſanguis planè ſiccus videatur; & quâ in loco tepido ſerum fugent, ita ut in inſulam contracti innatent eidem; illa, inquam, vis, non ablatione membranæ, ſed conquaſſatione perit.

An motus ſanguinis in vivente corpore nimius exagitanſque ita poſſit mutare ſanguinem, ut globuli vix ultrà cohærere queant, utque proinde errores loci, maculas, aliaque mala generent?

Sanguinis ex Hæmoptoico miſſi, ſibi relicti, inque inſulam concreti, ſerum ramulo olivæ agitavi diù, membranam ſed fruſtrà inde expectans: quod enim ramulo adhæreſcebat, id & vix paucum, & poſterâ die quid modò muci eſſe videbatur. Serum alius ſanguinis, bonâ inſulâ formatâ, famuli ultrà trihorium in lagenâ agitarunt; ſed nil inde membranoſi produxere.

Adparet igitur id quod membranam formaturum eſſet, concreſcente in inſulam ſanguine, adeò intra ejus ſubſtantiam irretiri, inviſcari, adunari, ut nullâ agitatione deinceps educi inde poſſit. Si enim in ſero eſſet, cumque ſero à coeunte cruore expulſum, membranam dediſſet factitiam.

Cum tanta mihi ſeri copia quotidie adeſſet, varia aliorum circa illud experimenta imitari volui. Exploravi num cum ſpiritu vini coagularetur ? Vix parum, ſed aliquando leviter lacteſcente ſuperficie. An cum aceto ? nil nigreſcit modò. An cum ſpiritu Salis ammoniaci ? Nequaquàm. Cum Sale roriſmarini, aut cum Sale volatili C. C. ? Nihil minus.

Volui explorare num omni dote referret ovi albumen ? Utrumque Cochleari impoſitum ignique admotum mox in ſciſſilem abivit maſſam. Huc-uſque idem. Verùm ubi albumen ovi in fervidam aquam immiſſum, mox durum coagulum formaſſet, ſerum ſanguinis itidem in fervidam injectum, minimè coivit, lacteum aquæ conciliavit modò colorem. Lactea hæc aqua poſtquàm friguiſſet, ad ebullitionem reducta, nil coaguli exhibuit, lacteum ſervavit colorem. Ut neutiquàm duo hæc ſibi conſimilia ſint omni dote; quemadmodum imprudenter quandoque pronuntiamus.

Redeamus ad contenta ſanguinis. Sanguinem alium ex brachio, alium ex pede effluentem, in aquam ad 100. gradus thermometro impoſito calentem,

excepi. Sanguis ille obſervatur primò hanc aquam æquabili rubedine tingere, ſi jactus ejus citatus eſt: refrigeratæ dein aquæ innatat plurimum albeſcentis pellucidi, glutinoſi, fugientis ad tactum, manu aut cochleari vix capiendi; Hæc ſi brevi à venæ ſectione rem explores. Si verò per 8. 10. horas aqua illa poſt venæ ſectionem ſine examine reponatur, revoceturque ad examen, habebit nonnunquàm parum illius pellucidi, glutinoſi, ſed multò ſolidius, colore fuſcum, faciliùs capiendum.

Hoc contentum quo ſcirem quid eſſet, pluries illud chartâ emporeticâ, linteo ſuffultâ, percolavi: nonnunquàm remanſit nihil; aliquoties quid pauci, glutinoſi, quod exſiccatum, furfurum griſeive pulveris inſtar, in ſpiritu vini perſtitit.

Materies hæc glutinoſa, ex aquâ adhuc calente, mox à venæ ſectione excepta, & vel ramulo, aut lagenâ agitata, iteratis experimentis, nihil unquàm dedit membranoſi. Si experimentum inſtituis longè poſt venæ ſectionem, ubi aliquoties contenta materies ſolidior adparet, eſt tamen idem experimenti effectus.

Hæc porrò ſolidior materies, ab eâ quæ ex calente adhuc aquâ eximitur, differt in eo; quòd percolata plus relinquat materiæ glutinoſæ fuſcæ. Hanc ſuperſtitem à percolatione materiem per horam agitavi lagenâ, viſurus num membranam daret? Nequaquàm; agitatio illa materiem modò ex fuſco reddidit rubicundiorem.

Percolata omnium horum experimentorum aqua rubella eſt, & mucoſi quid in fundo habet. Bidui ſpatio omne id mucoſum ferè evaneſcit in aquâ.

Experimenta hæc ſæpiùs & in phlogiſtico ſanguine & in ſano capta ſunt.

Gelatum ergo illud quod in aquâ calidâ à miſſo ſanguine colligitur, neque materies factitiæ membranæ eſt, ut mox oſtendi, neque etiam eſt cruſtæ phlogiſticæ materia. Eſt enim gelatum hoc in quâvis aquâ, in quam calentem ſanguis ſive ex pede, ſive ex brachio, influxerit. Saltem ſi eſſet cruſtæ materies, ii quibus neque à morbo, neque à graviditate, neque à diatheſi, cruſta adeſſet, gelato carerent.

Quàm ineptè igitur inde concluditur venæ ſectionis inſtitutæ urgens neceſſitas! Phlegmatiſque ſive phlogiſtici, ſive mucoſi abundantia!

Sanguis frigidam in aquam ex brachio impetuosè inſiliens, aquam lentiùs paulòque aliter tingit, quàm qui in calidam: verùm idem dat, quod ſuprà, gelatum. Id porrò eodem, quo priùs, modo exploratum, eadem phænomena dedit.

De cruſtâ phlogiſticâ in tranſitu nonnihil dictum, ſed curatius ea meretur examen.

Conſtitit 1. pleuriticas cruſtas aquâ purâ, aquâ nitroſâ, penitùs diſſolvi.

2. Conſtitit, cruſtam haud ab eâ generari materie, quæ à calente ſanguine evaporetur; aperto enim vaſe cruſtæ formantur.

3. Cruſta talis aliquando adeſt conſimilis coloris, duritiei, craſſitiei quolibet in vaſe.

4. Sæpè cruſta minor ad finem; ad finem non rarò cruſta major.

5. Nonnunquàm ſanguis initio febris acutæ, aut etiam topicæ inflammationis miſſus cruſtâ caret: habetque eamdem aut in alterâ, aut in tertiâ, aut in quartâ venæ ſectione.

6. Imò in morbis maximè inflammatoriis, in nullo ſanguine, quotieſcumque miſſo, aliquoties cruſta ulla eſt.

7. Haud inſolitum, ut etiam denſa

adſit cruſta in quovis ſanguine, in quovis vaſculo; quater, quinquies, venâ licet tusâ.

8. Certiſſimis experimentis conſtitit, haud univerſaliter veram eſſe ſententiam, quâ cruſta eo denſior credatur, quo major ſanguinis rapidiorque fluor, & contra. Vidimus haud infrequenter qui guttatim fluxiſſet, denſiorem dare cruſtam eo, qui rapidiùs.

9. Neque certior eſt regula ſtatuens magnitudinem cruſtæ gradatim minui augerive. Pluries vidimus eamdem denſam duramque in vaſculo primo, nullam in altero, in tertio majorem, paucam in quarto, mucoſam in quinto. Uno verbo, omnes poſſibiles cruſtarum ttanſpoſitiones variis in ægris contemplati ſumus.

10. Quin ſæpiùs uno in vaſe ſanguinem rubrum atque compactum ſub denſâ durâque cruſtâ reperimus, alio autem in vaſe penitùs diſſolutum; idque eodem in morbo, in variis venæ aperturis vario modo, citra vel ullam regulam. Unâ vice primum, & ſecundum vas denſam gerebat cruſtam denſumque cruorem; in reliquis omnibus vel cruſtam ſemiphlogiſticam, ſemimucoſam, vel cruſtam mucoſam peni-

tùs, ſolutumque cruorem: eaque omnia ſine ullâ lege aut ordine decreſcentia, vel augentia. Aliâ vice primus ſanguis denſiſſimus, alter diſſolutiſſimus, tertius compactus, & ſic porrò. Verbo dixerim, phænomena nullum ſæpè ordinem, nullam obſervant regulam. Imò viſi ſunt ægri, qui ad bonam criſin haud pervenirent, niſi primò diſſolutus omninò ſanguis de venâ exiiſſet.

Et licet haud perpetuò, tamen non raró idem jactus, idem lumen, calor æqualis, omnia eadem. Nihilominùs tanta varietas!

Quotieſne igitur perversè de ſanguine craſſo, eodemve ſoluto, ratiocinamur, commentamur? Quàm infeliciter ad hæc viſa attenuandi, aut incraſſandi, mutamus methodum! Eſt ſolutio putrida ſanguinis, plena diſcriminis, mortis ſæpè prænuntia. Eſt ſolutio quædam bona & neceſſaria. Eſt ſanguinis ſolutio in vaſe ita apparens, dum mox ante, dum illicò poſtea, ſpiſſus ille & phlogiſticus conſpicitur, dumque quævis morbi ſymptomata ſummam denuntiant humorum ſpiſſitudinem.

11. En adhuc aliud! ſanguis ex homine continuâ putridâ febre detento,

omnibus ſignis cruditatis ad quartum uſque diem conſpicuis, bis miſſus, hæc dedit Phænomena: utriuſque ſectionis ſanguis in pluribus vaſis exceptus, cruſtâ quidem tectus fuit, verùm eâdem diſſimili, diſſimilique cruore, citra vel minimum diſſimilitudinis ordinem ratione vaſculorum. Sumpſi utriuſque miſſionis ultimum vaſculum, ad accuratius examen. Pellem ſupernam uno in vaſe cultello prudenter ſeparavi: ſeparatâ eâ, mox medio propè placentæ loco deprehendimus aquam limpidam, ſub eâque pelliculam aliam: hærente ſic ſero illo in ſacco, binis firmis pellibus conflato. Cum infimâ pelle uno in latere craſſa materies, flavaque, & coagulata cohæret. Sub infimâ autem illâ pelliculâ rubra invenitur materies; quæ propiùs examinata, nil niſi rubellum pulverem aquæ inhærentem exhibet. En ſummam ſolutionem tum ſeri à cruore, tum cruoris globulorum à ſe mutuò!

Limpidum id ex ſacco exceptum, in cochleari igni admotum, in ſciſſilem maſſam coivit, ſeri veram proinde indolem teſtatum.

Unicum modò vas ſecundæ ſectionis cruſtam verè phlogiſticam geſſit,

denſamque eamdem & æquabilem; rubram inſulam pro more innatantem ſero: cætera vaſcula ad denſum hunc, ſolutumve illum, propiùs remotiùſve accedebant.

Pars diſſoluti ſanguinis, unâ cum pelliculâ & ſero, in vaſe vitreo commiſta, agitata ad modicum ignem, in maſſam abiit & rubram & tenacem.

Vaſculum verò illud, quod ſerum in ſacco gerere & ſub inferiore pelle ſerum cum pulvere rubro habere aiebam, chartâ tegebatur, & in examen ſequentis diei reponebatur in mensâ quæ hinc feneſtram, illinc hypocauſtum moderatè calidum haberet. Hoc ipſum vas ſequienti manè ad examen revocatum, exhibuit nobis denſiſſimam, ad fundum vaſis uſque, cruſtam.

Cernimus itaque, quomodo diſſolutus ille ſanguis, cum ſero ac pelliculis ſuis, tepido loco, in cruſtam verè phlogiſticam mutatus fuerit: ſed phænomeni rationem me huc uſque ignorare, ingenuò fateor. Plura talia oportet obſervaſſe ac congeſſiſſe, antequàm auſim quidquam ſuper his diſſerere.

Si quis hiſce de cruſtâ obſervatis omnibus, addat factas obſervationes in ſanguine gravidarum, quæ, alioqui

ſanæ, ſanguinem ſibi in prophylaxin mitti curant, inque ſanguine eorum, quibus ex diatheſi cruſta ſanguinem ſemper tegit, fatebitur cruſtæ hujus aliam longè, quàm olim habuerat, ideam ſibi naſci. Atque hæc ſatis.

Circa coloris in ſuperficie placentæ mutationes pauca dicenda ſunt. Sanguinem humanum quâ parte aëra tangit rubere, oppoſitâ nigreſcere; viceque verſâ partem inferiorem nigreſcentem, ſi invertatur, iterùm rubeſcere, rubeſcentemque nigreſcere, vulgò aſſerunt. Examina verò toties iterata, aliter ut loquar, me coegerunt. Sanguis de venâ effluens, exceptus lagenâ, ac ſubere, emplaſtroque deſuper, arctiſſimè clauſus, ſequenti die in ſuperficie pulchrè rubet; etiam ſub ſero, quod in graviore cruore inſulæ ſuperfluit: tertio die læta rubedo per pellucidum vas ſæpè conſpicitur ad medium penetrare cruorem: totum dein nigreſcit ſenſim, diſſolvitur, putreſcit.

Sanguis vaſculis exceptus, ſuperiùs rubens, ſi ſerum abjicitur, & inſula invertitur, ultra non rubet, ſed nigreſcit penitùs. In graviore ſanguine, ſero ad tres lineas ſupra inſulam fluitante, ſuperficies ſanguinis tam amœnè

rutilat, quàm ea, quæ aëra tangebat immediatè. Perque pellucida vaſcula rubedo obſervatur non rarò totum inſulæ ambitum cingere, ad majorem ejus partem, imò ad fundum uſque. In genere id manifeſtò patuit, quòd inverſa inſula ſæpè ex nigrâ rubeſcat, ſæpè maneat nigra. Ergo nulla regula firma. Ergò ratiocinia inde deducta cadunt.

Viſurus quid varia ſanguini affuſa in eo generarent, menſe Aprili, ſano ſanguini ad unc. x. miſſo, unico vaſe excepto, calenti quidem, ſed leviter coire inchoanti, adjeci uncias duas boni aceti vini; Alteri ſanguini ſimili, ſpiritum nitri acidi, ſive fortis; Tertio, ſpiritum ſalis acidum; Quarto, ſpiritum ſalis ammoniaci; Quinto, ſpiritum C.C. ſuccinatum.

Acetum nunquam vel leviter lacteſcens reddit ſerum, nec coagulat; ſpir. ſalis ammoniaci nonnihil ejus ſuperficiem lacteſcentem reddit, ſed non coagulat ſerum; reliqui ſpiritus in firmam maſſam ſerum ducunt: ſed hi tamen omnes quinque liquores mutant inſulam in maſſam tenacem, ſenſim ita indureſcentem, ut jam in pixide ligneâ non pictâ, ſiccas illas maſſas nigro carboni ſimiles; ultra ſeſqui annum ſer-

vem. Aceti & Spiritûs C. C. odor omnium diutiſſimè maſſulis inhæſit. Unde neque hinc in Alcalinis antidotus peculiaris quærenda contra putredinem; nam & acida & neutra idem præſtant. Præſervant indurando has maſſas, & non peculiari contra putredinem dote.

Ex omnibus concludo:

1°. Neceſſitatem experimentorum iterandorum inevitabilem eſſe. Quum enim experimenta aliorum, ceu data, aſſumere conſueſcimus, iiſque demum ſuperſtruere, addereque nova pergimus; non infrequenter totum corruit, ſi vel minimum fuerit in prioribus erratum. Pluries, fateor, & experimentis me falſum eſſe & falſa concluſiſſe: dumque eadem poſthac ſæpiùs repeterem, agnoviſſe errorem, didiciſſeque quânam in parte experimentum claudicaret.

2°. Longè exiliorem noſtri vitalis Laticis nos habere notitiem, quàm vulgò credamus. Præſtare tamen ut verè dicamus quid ſanguis non ſit; quàm ut, quid ſit, falsò ſtatuamus.

3°. Indefeſſis experimentis Naturam defatigandam eſſe, ut ſuis ſeſe de latebris prodat. Quem in finem ſequenti curſu Academico tum evidentioria

proferendi, tum ex prolatis argumentandi occaſio nulla negligetur.

## CAPUT VII.

### QUÆDAM ANATOMICA.

PRÆMITTAM ea, quæ cum mox prægreſſis quodammodo connectuntur.

1°. Homo 47. annorum in *Paraphrenitide* prorsùm neglectus, quarto demum morbi die ad nos affertur. Quia omni artis ope caruerat, omniaque in morbo penitùs cruda erant, ter eodem die miſſus ipſi ſanguis fuit, ſemper, ubique, phlogiſticus. Balnea, fomenta, enemata, potuſque diluentes, attenuantes, ſaponacei, profuere nihil. Acceſſit pro more Riſus Sardonicus & quinto die mors.

Diaphragma univerſum, maximè propè ejus capita, tum inflammatum fuit, tum hinc inde gangrænoſum. Flava, craſſa, tenax materies Pulmones affigebat ad membranam, quæ Coſtas, & Diaphragma & Pericardium ambit. Solventes hanc materiem, deprehendimus eam, ut ovum ovo, ſimilem eſſe colore ac tenacitate ſanguini phlogiſtico, cruſtam ſuam formare inchoanti,

2°. Comparaveram mihi cadaver ſeptennis puellæ, ſeptimo *Pleuritidis* die extinctæ, cui, ut Cap. II. monui, Empiricus in morbi principio dederat Emeticum, dein pulverem pleuriticum, &c. Ut in priori caſu, ita & hîc, cruſta flava, priore denſior, affigebat adeò Pulmonem ad Pleuram, Jugulum, Diaphragma, Pericardium, ut ne unica quidem plaga libera ſupereſſet. Plura talia vidi in cadaveribus. Exempla apud *Hildanum* Cent. 2. Obſ. 27. apud *Bonetum* in ſepulcr. Tom. I. pag. 603. 624. 626. apud *Heurnium* de morb. pect. Cap. 6. eadem innuere videntur.

Nunquid hæc cruſta eſt tranſſudans, lethalibus in anguſtiis, phlogiſtica ſanguinis materies, per relaxata ultima vaſculorum exhalantium oſcula, è quibus, vigente ſanitate, ros exhalat? Quod alioqui, ſecundis ægri rebus, formâ ſputorum prodit? Quale quid etiam in Gravedine, mucoſa narium fauciumque membrana exhibet?

An hæc eadem illa materies, quæ citra vel minimam Pulmonis aut inflammationem aut vomicam, ſputi purulenti inſtar excernitur; vel integro pulmone ceſſans, vel Hecticâ diſpoſitione inductâ hominem demum necans? An

ideò intelligitur cur horum hominum, qui tanta in vitâ ſputaverant, pulmo reperiatur à morte integer? *Chriſtophori Benneti Theatrum ac Veſtibulum Tabidorum* ſic intelligeretur.

Ejuſmodi corpora olim luſtrans, reperi aliquoties idem quod *Bennetus*. Etiam caſus ejuſmodi hoc in Noſocomio Auditoribus demonſtravi.

3°. Meminere namque illi, miſerrimam me fœminam huc induxiſſe, ut, in ſuo ineluctabili fato, quod ſumma, quâ erat, inopia, calamitate creſceret, hîc blandiùs foveretur, & miro ſuî ſpectaculo nobis ſaltem à morte prodeſſet. Præter inſuperabilem valetudinem, de quâ poſtea, Phthiſi pulmonali tantâ laborabat, ut ſimilem ſpatio 22. annorum non viderim, quæ ſputa flava, ſubviridia, craſſa, magna, aquæ ſalſæ illicò petentia fundum, copioſiùs ejiceret. Menſis ſpatio apud nos degens, diu noctuque, in mortem uſque, ſputare perrexit. Conſumptos ferè pulmones ſuſpicatus, quale quid etiam in cadaveribus obſervaveram, demonſtravi Auditoribus Pulmonem quidem, ſiniſtro Thoracis incavo, Pericardio adhærentem Pleuræque: verùm, eâ cohæſione ſeparatâ, pulmones totos, non colla-

bentes, ſed veluti fungoſos; & quomodocumque examinarentur ac tranſſcinderentur, ne vel guttulam puris, vel vomicarum veſtigia, exhibentes.

4°. *Hydropicum* ad nos duxerunt, ut illum curaremus Paracenteſi. Quum præter Hydropem, etiam ſputorum qualitate ac quantitate, à longo die videretur Phthiſicus ac planè Hecticus eſſe, Paracenteſin negavi tutò poſſe fieri. Quin & quarto ab illinc die efflavit animam. In Pulmonibus ad minima fruſtula examinatis, ne vel minima quidem aut Vomicæ aut Puris veſtigia cernere licuit. In inciſâ Trachæâ modò quid puris repertum, quemadmodum & in fœminâ N. 3. deſcriptâ.

Itaque Phthiſeos pulmonalis ita dictæ, aut ſaltem ita nobis ad parentis, datur origo duplex. An hanc ob cauſam vulgò aiunt Pulmonem, quantumvis conſumptum, omninò recreſcere? Eo quòd viderint eumdem eorum in Cadaveribus integrum & illæſum, qui quondam verâ Phthiſi laborare viſi, poſtmodùm ſani vixiſſent vegetique?

Quum Pleuritis, Peripneumonia, Paraphrenitis, imò aliquando Febris ardens per ſputa evacuent ſeſe; prætereaque in *Puogeniâ* multa explicatu diffi-

cillima occurrant, operæ prætium foret maturo examine originem puris in genere, ſecundùm hujuſmodi obſervata, perpendere. Nam latet in eo quidquam non erutum ſatis, non ſatis explicatum. Plurimis experimentis & obſervatis indigeo antequam auſim quid certi ſtatuere. Sed hiſce ſuffultus, audebo deinceps *Diſſertationis de pure* periculum experiri.

5°. *Uteri Vaginæve prolapſus*, ut difficulter dijudicandos apud probatos Autores, ita & propriâ experientiâ didicimus. Varia exempla ſe nobis obtulere; unum, quod maximè evincat, enarrabo.

Fœmina 35. annos nata, narravit nobis hanc ſuî hiſtoriam. Annis abhinc fermè 17. gravem ſarcinam humeris geſtans & in glaciem prolapſa, elabi ſibi quidquam percepit ad pudenda. Id quod nunc deterius, nunc melius, demùm alio ſimili lapſu, quarto deinde anno contigente, peſſimè crevit: ita quidem ut duo diverſa corpora extra vaginam propendentia experiretur; durum alterum ovo columbino magnitudine par, alterum & mollius & mole minus: unà cum ingenti dolore ac murmure ab umbilico deorſum tendente,

& in ipſo corpore majore propendente percepto. Chirurgus triduo partes emolliens, eaſdem intropreſſit; retropreſſas verò bonâ ligaturâ, aut fotu, fumoque roborante firmare neglexit. Unde per integros quatuor annos continuò prolabebantur, ac mole augeſcebant. Eratque majoris corporis in faſtigio foramen, os uterinum æmulans, ac menſes debito tempore dimittens. Urina juxta hoc corpus effluebat, ſub illo corpore minore anteriore.

Poſtmodum inſolitum quid circa vaginam anteriorem adparuit, origine clitoride altius, Iſchuriam faciens. Sequitur inflammatio dolentiſſima, & puris dein effluxus. Urina retenta tunc vi proſiliit, unà cum calculo piſum magnitudine æquante. Selqui altero deinceps anno, poſt enormes cruciatus alterum calculum, eodem loco fixum, eduxit digitis ipſa ſuis.

At verò hunc ultimum calculum mox ſequebatur parvus ruber tumor, ceu veſica eſſet, quæ quieſcente illâ atque calente, mollis erat; frigeſcente autem eâ, vel movente ſe, indureſcebat. Dum hæc veluti veſica collapſa erat, urinam animadvertit effluere ſibi; ſi verò tumidior illa ac durior erat,
urinam

urinam non niſi guttatim extillare. Malorum cumulo acceſſit Inteſtini Recti prolapſus.

Hæc ipsâ referente & iteratò confirmante. Examinavimus omni cum curâ utrumque hunc de vulvâ propendentem tumorem, ſæpiùſque inſtituto examine, definire certi quidquam non potuimus. Invenimus, ut illa retulerat, duo corpora elapſa vulvæ: alterum magnum, craſſum, durum, cujus longitudinis diameter trium, latitudinis duorum cum dimidio pollicum eſſet: alterum minus, molle, aliquando prolapſum, propè, & ut barbarè dicam, immediatè; ad anteriora pudendorum ſitum, hærenſque in ſinu, qui in corpore majore excavatus eſſet, vix pollicis diametrum habens. Ex illo ſinu poſt hoc corpus minus, effluebat urina. Aderatque, ut ſuprà monui, in ſummitate veluti os quoddam oblongius, quo menſes ſemper effluxiſſe fœmina obſervaverat. Hæc eadem illa, quam N. 3. dixi enormem illam puris expuiſſe copiam. Summi laboris fuit partes à Gangrenâ præſervare. Noſocomii per menſem incola moritur.

In cadavere ventriculus mole ingens, ad umbilicum uſque deſcendit, inde-

que reaſſurgens Pylorum formavit. Cæci ſaccus fermè in pelvi. Inteſtina tenuia examinantium digitum ducebant, continuatione ſuâ, in corpus iſtud magnum, propendens de pudendis; quod burſæ inſtar Inteſtinorum tenuium portionem, prætereaque rubellam aquam continebat.

Ligamenta falsò dicta rotunda, Ovaria, Tubæ, Fimbriæ, Uterus, loco erant ſuo. Veſica Urinaria deſiderabatur. Digitus ſecundùm interiora ſynchondroſeos oſſium pubis ducebatur in cavum extra corpus, quod ipſum illud, quod antea corpus prolapſum minus vocabamus. Peritonæum à pondere ſuperincumbentium, duos in ſaccos formabatur, quorum alter internam ſuperficiem corporis majoris, alter minoris ſuccinxit. In eodem corpore majore, à parte exteriore, eâdemque anteriore, ac ſuperiore, cavitas erat, quæ corpus minus, ceu ſinu quodam, aptè exciperet. Ureteres utrinque ſemidigiti amplitudinem habentes, injecto lacte viſi ſunt in infimâ illâ cavitate, ſive ſinu, ſub corpore minore exire. In pelvi ſi quis peritonæum ſursùm traheret, corpus quidem minus illud in pelvim trahebat, ſed minimè locum quo urete-

res exire, effluente lacte, animadverſi fuerant.

Ex omnibus patuit violentâ, eâque repetitâ extenſione, ac veluti dilaceratione partium, prolapſum non uteri, ut patuit, ſed vaginæ, natum eſſe. Conſtat ex enarratis, cùm fœmina ſecundò prolaberetur, dolorem ingentem, validumque, ac veluti dilacerantem, ſtrepitum, indicaſſe: quòd vagina à ſuâ cum vicinis, & potiſſimùm cum Recto inteſtino, adhæſione divelleretur; unde & inteſtini ejuſdem ſequens poſthac prolapſus facilè intelligitur. Ex obſervatis in cadavere liquet non Veſicæ, ſed Renibus, calculoſam diatheſin adſcribendam eſſe; quum ex Rene tres adhuc calculos exemerimus: tamen violentam ultimi eductionem effeciſſe, ut veſicæ, ejuſdemque inverſæ prolapſus integer fieret. Compreſſione veſicæ prolapſæ, urinæque poſt illam acrimoniâ, natum eſſe ſinum in prolapſâ vaginâ. Veſicæ prolapſæ inverſæ partem produxiſſe id, quod vocavimus corpus minus; portionem verò ejus majorem complicatam hæſiſſe in præmemotato ſinu corporis majoris, ut ex exeuntibus ibidem ureterum extremitatibus conſtitit.

Erat igitur 1°. Hernia inteſtinalis

incumbens in prolapſam vaginam. 2°. Prolapſus veſicæ urinariæ, inverſæ, maximam partem collapſæ, portione parvâ tumentis. 3°. Prolapſus Inteſtini recti.

Attamen figura prolapſi corporis rotundior, & leviter acuminata, & oris formam gerens, perque illud catamenia dimittens, prolapſum uterum perfectè mentiebatur: quale quid & in aliis pudendorum prolapſibus obſervavimus.

Quum nunc ejuſmodi caſus centies occurrant Practicis, & ſæpè lites natæ, Uterine, an vaginæ prolapſus ſint, non niſi morte judice, dirimantur; præſtiterit nulla bella medica fovere, ſed ſuam cuique ſententiam integram relinquere, ſuſpendereque ſuam.

6°. Notabilia aliquot ac planè horrenda exempla habuimus *Neglectæ inflammationis Lumborum*, *Crurum*, *Coxarum*: quam aut Arthitridem, aut Rheumaticam Lumbaginem Artifices ſalutarant. Dum pure exeſi animam propemodum agerent, ſuſcepimus illos, conſpeximuſque in Cadaveribus oſſa femoris, vertebraſque lumborum, ab acri pure corruptas & carioſas: imò pus ſibi viam pandiſſe à femore, per foramen

ovale ſecundùm arteriam, venamque, ac nervum, quæ ibidem reperiuntur, pelvim impleviſſe; eroſiſſe carnes ſecundùm Lumborum vertebras; & ſupra muſculos dorſi ſcapulaſque, puris ingentia formaſſe pulvinaria. Unde neglectu diſtinctionis cauſarum, in harum partium affectibus, nihil calamitoſius.

7°. *Suſceptionis Inteſtinorum* caſum quoque adferam. Puella 10. vel 11. annorum perpetuâ Cephalæâ laborans, vermium quoque in Inteſtinis latentium ſigna habuit. Purgantia & Antihelmintica optimus Medicus dederat, quæ alvum ſolverunt quidem, ſed, uti nec Artis auxilia, profuerunt. Expiravit.

In Cranio Polypus inventus eſt, occupans ſinum falciformem, quæque in illum ex encephalo ſanguinem revehant, venas. Ceciderat nempe miſella quadriennis facie in lapidem, eoque ex caſu naſum frontemque complanatam geſſit. Hinc Cephalæa, Polypus.

In Inteſtino illo duæ erant ſuſceptiones, quarum quàm maximè notanda prior. Pars ſuperior ſuſcipiebatur ab inferiore; ſuſcipiens autem portio & tumidior, & inæqualiter dura erat. Perſciſſâ eâ ac reclinatâ, ſuſcepta portio

ſemidigitum longa adparuit, ſed cincta contortaque à quinque lumbricis teretibus. His lumbricis devolutis, portio ſuſcepta veluti ſtrias, à conſtringentibus vermibus inſculptas, exhibuit; corrugataque vehementer, videbatur multò longiùs extendenda, niſi in Academicas demonſtrationes eam ita ſervare animus fuiſſet. Vermes pollices 4. 5. longi erant.

Mira ſanè & portenti quid habens difformitas eſt, quum eruditiſſimus Medicus, *Leopoldus Erndl*, qui puellæ curæ ultimo tempore præfuit, mihique hæc inteſtina poſſidendi copiam fecit, Puellam ad finem uſque Ilei ſymptomatibus immunem, alvoque gaudentem invenerit. Videntur Inteſtinis convulſiones ſub mortem adfuiſſe, indeque natæ ſuſceptiones: vermes dein ſe circum hanc ſuſceptam partem circumvolviſſe.

8°. Ex variis, quæ in *Calculoſis* obſervavimus, unum ſeligam. Adoleſcens undecim annorum, à primâ infantiâ calculi ſymptomata paſſus, ad nos adfertur. Intra paucos dies cum acerbis doloribus, iſchuriâ, tenneſmo, ac tandem apoplectico ſomno, convulſionibuſque moritur.

In Cadavere ventriculus tum inflammatus ita, ut hinc inde inciperet gangræneſcere, tum etiam vehementer expanſus. Proceſſus vermicularis cum Funiculo ſpermatico dextro firmiter, accretus dein tum Inteſtino Recto anteriori, tum Veſicæ poſticæ. Rectum erat & cum proceſſu vermiculari, & cum veſicâ poſticâ, unitum. Ureter ſiniſter unitus cum ſui lateris arteriâ Iliacâ. Veſicam inter Rectumque ſaccus vagus, gangrænoſus, nigro muco plenus repertus eſt. In eumque foramen patuit ex veſicâ urinariâ: quin ipſum Rectum foramine pertuſum, quod parvum quidem rotundumque erat, ac remotum ab eo quod in veſicâ, & in Recti cavum patulum. Omnia ad anum maximè inflammata. Renes monſtroſæ magnitudinis ambo, at calculorum expertes: Pelves enormes duos pollices, Papillæ ſingulæ pollicem & ultra, digitum Ureteres, capiebant. Erantque hi ultimi & loco pulſi, & Inteſtinorum more convoluti, & robuſtâ membranâ celluloſâ circumquaque accreti & concreti; figurâ convolutâ diſcrepantes, in veſicam more ſolito patuli. Veſica verò tres lineas craſſa parte poſticâ perforata, Calculum oblongum, aſperum, pon-

deris binarum ferè unciarum, arctiſſimè comprehendebat.

Iſchuria ſpuria adoleſcentem è medio ſuſtulit. A longo tamen tempore hæc in Renibus & Ureteribus diſpoſitio nata videtur; Dyſuriâ ac Stranguriâ ferè perpetuis id demonſtrantibus. Ad ultimum tamen quum ſenſim parcior urina prodiit, ureteres, pelvis, papillæque, ita videntur ab urinâ extenſæ fuiſſe, ut fiſtulæ *Bellinianæ* penitùs comprimerentur: utque compreſſi hi urinam ultra à ſanguine non exciperent. Hinc ſanguis manſit ſuo oneratus acri, & communibus Iſchuria ſymptomatibus extinxit puerum.

An forſitan Veſicam explorans Catheter tum veſicam perforavit, tum Rectum?

Vix videtur: 1°. quia Catheter obtuſus. 2°. Quia immobilis hæſit, vertendi ſe impos. 3°. Quia & tres lineas craſſa Veſica erat, & ſimul dura. 4°. Quia Veſicæ foramen non reſpondebat ei, quod in Recto.

Quare mirari ſubit undenam hæc foramina? Calculus enim non habuit ibi loci, quâ efficeret id, ſcabritiem. Forſan Calculus horizontali circiter ſitu à Veſicâ comprehenſus, uno extremo

ſuo paulò acuminatiore, raſit, perforavitque illam. Foramen in Recto fortè à materiei quæ inventa in ſacco, acrimoniâ: & quia jam guttulæ acerrimæ urinæ ex veſicâ in ſaccum, atque ex ſacco in Rectum fluere poterant, ortos hinc teneſmos eſſe, podiciſque inflammationem, probabile admodum.

Patuit hinc 1°. contractiſſimâ in veſicâ calculum difficulter indagari, Cathetere immobili reddito. Vidi id evidenter in alio puero calculoſo, quem experti viri Cathetere explorantes, calculi præſentiam mihi negarent. Eâdem nocte infans convulſus moritur. Die poſterâ Chirurgus attulit mihi Veſicam, ita ad incluſum calculum corrugatam; ut vacuum nullum ſupereſſet. *Tulpius* Lib. 3. Cap. 6. ſimile quidem quid habet; ſed unciam urinæ propemodum illa veſica capiebat, hæ ambæ nihil.

2°. Lithotomiam hiſce in caſibus vel impoſſibilem eſſe, vel inutilem. Impoſſibilem quidem, quando Artifex in veſicam inducere ſua nequit inſtrumenta: inutilem verò, quia Renum illa, ureterumque, & veſicæ degeneratio, educto quamvis calculo, vix quid ſperandum relinquit. Præterquàm quòd parva

illa veſica, longitudine totâ ferè perſciſſa, ob ſuam & craſſitiem, & duritiem, ægerrimè coalitura videretur.

3°. Catheterem cum difficultate in veſicam inductum, prudentiſſimè verti oportere, & ſimul ac reſiſtentia notabilis deprehenditur, re infectâ eximi: vi enim illatâ poſſe veſicam lædi. Verùm iteratò tertiòque eſſe repetendum tentamen, ut pateſcat utrum Catheteris immobilitas vitio proprio, perennique veſicæ, an verò Spaſmodicæ ejus contractioni debeatur? Solent quippe viſcera cava nos ſæpè ludere; inter multa exempla, eo quod *La Motte* habet, id demonſtrante. Deſperatam parturientem ipſe cum alio Chirurgo derelicturus, ac re infectâ abiturus, ultimum adhuc parturientis tentamen inſtituit. Inveniunt ambo conſtrictiſſimum eo uſque uterum nunc adeò laxum, ut felicem partum intra ſemihoram expediant.

## CAPUT VIII.

### DE VI ELECTRICA.

A MENSE Decembri 1755. ad Septembrim 1756. *viginti quatuor homines*

ad *Machinam Electricam* noſtram adhibiti ſunt.

1°. Vir 50. annum agens, latus ſiniſtrum paralyticus factus, menſe Aprili anni 1755. ad nos æſtate mediâ 1756. adductus eſt. Remedia interna ex claſſe Neuroticorum Roborantiumque petita, interpolata purgantibus, varii generis frictiones, cucurbitæ alternis diebus numeroſæ adplicatæ, rem equidem in melius verterant, non percuraverant. Ad *Machinam* denique intra 7. ſeptimanarum ſpatium convaluit integrè.

2°. Homo 39. annôrum, poſt Arthritidem Paralyſi ſiniſtri lateris cum dolore affectus, ſummo cum affectarum partium Maraſmo, vi medicamentorum ingenti uſus erat, Balneoque *Badenſi*, ad 34. vices, citra vel minimum levamen. Bimeſtri ſpatio ad *Machinam electricam* ſanitati integræ reſtitutus eſt, crure tamen adhuc ſubclaudicante; verùm ob id pauculum ultra ad *Machinam* redire recuſavit.

3°. Fœmina 48. annorum, ab octo retrò annis ex Puerperio, in quo illam vehemens terror de occiſo marito invaſerat, primò pedibus reſoluta; dein pedibus reſtitutis, utroque brachio paralytico, lividoque eodem, & frigido,

& inſenſili penè laboravit. Trium menſium ſpatio ad *Machinam* adplicata, brachia calida, agilia quamvis in partem, digitoſque mobiles habuit. Sed necdum penitùs vis reſtituta digitis firmius aliquid tenendi. In ſummâ id obtinendi ſpe neglexit redire.

4°. Puella 14. annos nata, tribus elapſis abhinc annis, achoribus, aut favis, in capite laborans, externo quopiam curatur unguento. Mox colli induruere glandulæ, iiſque reſtitutis tumor ſub mento ingens comparuit, quem Agyrta diſpulit aureâ ſuâ dictâ aquâ; paucifque poſtea diebus toto ſiniſtro latere facta paralytica eſt. Per menſes $3\frac{1}{2}$ ad *Machinam electricam* penitùs convaluit, ſolis manûs digitis necdum alacriùs ſe moventibus: quod pauculum labore huc redeundi indignum cenſuit.

Notandum hîc ſub ipsâ *Machinæ* operatione Achoras rediiſſe: hiſne igitur regreſſis, an vi *electricæ*, cura adſcribenda?

Utrique; ſed vi *Electricæ* magis: levamen quippe ingens, vel ante regreſſos Achoras, percepit.

5°. Novem annorum puellam, cui poſt Variolas, Morbilloſque, primò

tuſſis frequens, deinde ſputum purulentum aderat, ſputumque demum planè ceſſabat, Chorea *S. Viti* prehendit, ſiniſtro potiſſimum brachio, pedeque, ac diverſimoda faciei convulſio. Bimeſtri ſpatio adhibitâ vi *electricâ*, puſtulæ copioſæ, eæque turpiter cruſtoſæ, brachium & crus cingunt. Interpolatis purgantibus perfecta ſalus redivit.

6°. Puella nata 13. annos adverſus eamdem, ſed graviorem, Choream *S. Viti*, à ſeptem retrò menſibus, varia, eaque optima auxilia artis, incaſſum adhibet. Ad *Machinam* noſtram ſeſqui menſis ſpatio integrè curatur; nonnullam in membris gravitatem aliquoties experta: quam floccifaciens non rediit.

7°, Vir quem alebat ſcribundi peritia, à binis retrò annis, poſt Arthritidem vagam, fiebat paralyticus; ita ut ægerrimè pedibus uteretur, ultraque calamum ducere non poſſet, & infantis inſtar eſſet alendus. Seſqui menſis ſpatio ad *Machinam* ita convaluit, ut & bene ambulare, & victum iterum ſibi calamo comparare, ſcriba potuerit.

8°. Puellæ 14. annorum, ignotâ de causâ, ſiniſtra manus increſcit, tumeſcit, liveſcit, digitique firmiter in pugnum contrahuntur, & lævum pedem

*S. Viti* chorea invadit. Per menſem ad *Machinam* integrè propemodum curata non rediit.

9°. Puella nata 12. annos, causâ latente parentes, incœpit balbutire, oculos vagabundè horrendèque verſare, continuò agitare labia, terrificos motus faciei muſculis exercere, nunc exerere linguam, nunc eamdem intra os convolvere, cæterùm *Choream S. Viti* artubus perfectè æmulari; Dæmone obſeſſa, his de cauſis, credita. Cautelis primò adhibitis, quæ, num ſubdola fucum parentibus faceret, manifeſtarent, ad *Machinam* adhibebatur. Spatio ſeptem ſeptimanarum tam perſectè curata eſt, quàm quæ perfectiſſimè.

10°. In morbo pectoris fœmina 23. annorum, alio in Noſocomio degens, tremore totius corporis affecta eſt. Datis remediis manus minùs, pedes ſemper peſſimè tremuerunt. Intra 16. dies omnis ille tremor ad *Machinam* noſtram perfectiſſimè eſt curatus.

*Sex* fuere homines, qui ad virtutem *electricam* ab initio quidquam lucrarentur, ſed poſtmodum (vel quod tardiùs emendarentur, vel quod cum invidiâ expeditiorem aliorum ſalutem contuerentur, vel quod ſuî planè ne-

gligentes eſſent, quale ineptorum hominum genus ubique reperire eſt) ſolito rariùs, demum vix, tandem non ultra ad nos acceſſerint.

*Tres* fuere, qui perfectâ amauroſi laborantes, etiam experiendi gratiâ ad *Machinam* adhiberentur. Oculis omnes doluere. Per aliquot dies abſiſterent, tumque redirent, hortatus ſum. Verùm aut doloris fortè pertæſi, aut aſſueti miſeriis, non redierunt.

Fuerunt unus alterve, qui initio non nihil, deinceps nihil omnino à paralyſi emendarentur. Quippe videntur in his canales minimi ita & exſiccati, & concreti, ut eoſdem vis Electrica ultra pervios efficere non poſſit; interea dum quoſdam, minùs coalitos, uſui reſtituat.

Quidam adhuc adſunt, quorum alii lucrantur, aliorum necdum determinare ſortem licet. Surdus à tenerâ infantiâ juvenis trium menſium ſpatio nihil adhuc lucratur; verùm cum *Lipſienſes* Eruditi curam ejuſmodi poſt 7. menſium labores peractam narrent, pergimus.

Problema hiſce ſubjungere liceat. Si Paralyſis, vel Chorea *S. Viti*, omnes haud afficit artus, verùm alterutrum

modò brachium aut crus; cur lævam potiùs quàm dextram corporis partem occupet? In recenſitis decem caſibus, unicus modò dextri eſt lateris; in cæteris hîc non recenſitis, plerique omnes ſiniſtrum latus ſunt reſoluti. Dumque adnotata mea practica revolvo, videor dudum idem obſervaſſe. Facilèque crediderim, ſi annoſior quiſquam Medicus præterita ſua ſive ex ſcriptis, ſive ex memoriâ refricet; rem quoque eamdem illum deprehenſurum eſſe. Quid cauſæ horum?

## CAPUT IX.

### DE VARIIS.

CIRCA *Lithiaſin* varia experimenta edimus aquâ calcis, vario modo, ſolâque, vel & cum additis, adhibitâ; Uvâ Urſinâ; &c. Eoque alacriùs, ac fidentiùs hæc experimenta proſequimur, quòd calculus humanus, binarum fermè unciarum pondere, in aquâ calcis ſæpiſſimè renovatâ, trium menſium ſpatio à me poſitus, potiore ſui parte penitus friabilis eſt factus: argumento quòd Calculus humanus, eo eſt in liquore diſſolubilis, qui ab homine copioſus cum fidentiâ bibatur.

Eſt & Endemium malum in *Auſtriâ, Styriâ, Croatiâ, Tiroli*, &c. ut Glandula Thymus, Parotides, cæteræque in collo, tumoribus infeſtentur maximis, & duriſſimis, & pertinacibus, & non rarò malignis. Horum in curam varia tentamus, videmurque profuturi, etiam in pertinaciſſimis, quæ diù varia artis molimina eluſiſſent. Verum à paucioribus experimentis necdum concludimus firmi quidquam: pluribus verò iiſdemque certiſſimis, deinde gaviſi ſi fuerimus, ea cum publico communicaturi erimus.

*Mercurii ſublimati* cum ſpiritu frumenti uſum, quem ab Illuſtriſſimo Præſide, *unà cum pluribus aliis egregiis remediis*, didici, audax laudare ac commendare auſim in Lue Venereâ, in deſperatiſſimis hujus tyrannici morbi reliquiis, ad Oculos, ad Veſicam, ad Urethram, ad Fauces, &, ſpecie Arthritidis, aut Immobilitatis, ad Articulos. Imò ejuſdem remedii diuturnus uſus penitus in pluribus percuravit corneam, quæ poſt diras diuturnaſque inflammationes, ex causâ venereâ, citrave eamdem, opaca facta, nullis aliis remediis ceſſerat: cum hoc ſpiritu de nocte ſaltem, ſi de die fieri id non poſ-

ſet, impoſitis Oculo ſacculis, cum floribus diſcutientibus, vino incoctis.

Sunt plura alia, quæ certis in caſibus exploramus, quorum rationem, cum nil niſi in commune bonum facimus, poſthac redditurі ſumus.

Unicum modò eſt, quod minimè reticeam. *Fumus Tabaci* in Ileo, in Herniâ incarceratâ, ſummas in arte meretur laudes: verùm quibus inſtrumentis in inteſtina impellatur, ea necdum penitus ſatisfaciunt. Jam bina poſſidemus inſtrumenta, quorum alterum Follis fabrilis formam habeat, alterum communis ad clyſma ſyphonis. Hoc ultimum præſtantiſſimum eſt, quod Illuſtriſſimus Præſes, cum optimo Phyſico, aptoque ad omnia Mechanico, Reverendo *Abbate Maſſie*, excogitavit. Utrumque ſuppeditat uno momento, copiam fumi incredibilem, eumdemque vi ingenti in Inteſtina projicit. Curam habebo ut plura ejuſmodi conficiantur, ne Medici ac Chirurgi tanto invento careant. Fœminam annoſam, ut & juvenem, utraſque ab incarceratâ Herniâ, adversùs omnia rebelli, penè enectos, hoc noſtrum inſtrumentum mortis faucibus eripuit, intraque pauca minuta reſtituit ſanitati.

*Inſitionis variolarum* effectus aliâ occaſione communicare potero.

De *Colicâ Pictonum* hic quoque nonnulla obſervata communicanda forent; ſed hanc ipſam duodecim abhinc annis peculiari Diſſertatione aggreſſus, nunc iteratis plurimis experimentis & obſervationibus, Tractatu elaboratiore, deſcribere conabor, in quo ſanè & multa mutentur, addanturque plura, neceſſe eſt. Interim id præfari auſim, hoc diro in morbo Olei, pinguiumque, nunquam pœnitendum uſum eſſe. Manifeſto exemplo id didici in Fodinis Ducatus *Styriæ*. Quod Paralyſis, & Colica dicta *Pictavienſis*, magnam foſſórum vim quotannis ſternat, ſuo ingenti cum damno experti ſunt Domini Fodinarum. Id quod minimè miratus fui, fodinas Plumbi, Arſenici, Argentique, uſque in abditiſſimos earumdem receſſus, perſcrutatus. Domina Fodinæ, mihi de Foſſorum morbis, ac de Colicâ potiſſimum ſciſcitanti, regeſſit, ſe hanc à triennio penitus ignorare, ex quo Empiricus ſibi id conſilii dediſſet, ut Foſſores *primâ luce, ſuos auſpicaturi labores, Lardum cum atro pane proſumerent*. Acceſſit qui horum hominum curæ duodecim ab annis præfuerat, doctiſſi-

mus *Græcii* Medicus *Menſurati*, hæc omnia amplo ſermone confirmans.

Profectò quandoquidem Venena multa, ac Contagia, deglutiendo potiùs, quàm inſpirando, nobiſcum communicantur, ſicque primas vias primò infeſtant; jentaculum tale, difficulter digerendum, inviſcandis venenatis particulis eſt aptiſſimum; Prandiumque, quod ex lardo, aut pingui carne bubulâ, ipſis quotidie adornatur, eumdem ipſis effectum pomeridiano tempore præſtat. Unde quid epotum ſæpius oleum, & frequentiſſima Enemata ex oleo parata, in Colicâ *Pictonum* efficiant, vix niſi expertus crediderit. Eſtque Olei, butyri, pinguiſque juris, cum multo pane uſus, optima Prophylaxis opificibus illis, qui metallis præparandis, miſcendis, adplicandis, victum quærerent: ita ut nunquam vacuo cum ventriculo, ſed munito ſimilibus, ſuis ſeſe accingant laboribus.

Verùm, ne longus ſim, manum de tabulâ. Enarraturus enim alioquin Operationes Chirurgicas varias, interque eaſdem tum graves, tum fortunatas, quas noſtro in Noſocomio perfecerint, Clariſſ. Vir *Joſephus Jaus*, AUGUSTISSIMÆ Chirurgus, ac Chirurgiæ in hâc

Almâ Univerſitate Profeſſor; Doctiſſimus *Palluci* Agustissimi Imperatoris Chirurgus ; tum & expertus *Leber*, Noſocomii civici Chirurgus dexterrimus ; has , inquam , enarraturus , Hiſtoriæ Noſocomii , quam brevem eſſe deceat, limites tranſilirem : quamobrem , hoc ſaltem tempore, hiſce enarrandis ſuperſedebo.

*FINIS.*

# ANTONII DE HAEN,

*CONSILIARII ET ARCHIATRI*

S. C. R. A. MAJESTATIS,

NEC NON MEDICINÆ PRACTICÆ

IN UNIVERSITATE VINDOBONENSI

*PROFESSORIS PRIMARII,*

# RATIO MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO.

PARS SECUNDA.

PARISIIS,

Apud P. F. DIDOT Juniorem, Bibliopolam, ad Ripam Auguſtinianorum, propè Pontem Sancti Michaelis, ſub Signo S. Auguſtini.

M. DCC. LXI.

*Cum Approbatione, & Privilegio Regis.*

AUGUSTISSIMÆ
ROMANORUM IMPERATRICI,
MARIÆ THERESIÆ,
Dominæ ſuæ Clementiſſimæ,
ANTONIUS DE HAEN.

*QUOD vultu adeò gratioſo, quòd benignâ adeò manu, primum meorum in Noſocomio laborum ſpecimen accipere dignata es, id animum addit, ut novum hoc annuæ lucubrationis penſum ad pedes Majeſtatis tuæ deponere ſuſtineam. Eoque id facio audentiùs, quòd ea me ſpes alat fore, ut & hocce haud minùs priore acceptum futurum ſit; cum & materie gravius & mole prodeat auctius, cumque præterea quæ addidicerimus nova, quæ vetera dedidicerimus multa, contineat. Quod ubi acceptum intellexero, novo ardore, ad novos, ad majores me labores accingam,*

*ejus perpetuò memor, quòd Deo ac Majeſtati tuæ, vitam, induſtriam, & omnia debeam; debeamque porrò ultroneus. Quantum enim Divina ſe tolerant cum Humanis comparari, eam nos Subjecti tui, ſimilitudinem cum divino cultu percipimus tuam gerere ſervitutem, ut, cum eo nihil prius, nihil gratius, habeamus, ita & hâc jucundius nihil, nihil antiquius.*

Dabam 14 Novembris 1757.

ANTONII

# ANTONII DE HAEN RATIO MEDENDI.

## PARS SECUNDA.

### CAPUT I.

### De Methodi Hippocraticæ Sydenhamianæ ac Boerhaavianæ præstantia.

AD hanc Theſin probandam unicè dicam ea, quæ in primâ *Rationis Medendi parte*, Cap. 1. 2. 3. 4. 5. adtulerim, ultimo nunc elapſo anno academico invictis confirmata exemplis eſſe; neque ullo argumento hucuſque conſtitiſſe, quod *Hippocratica* doctrina aut fefellerit quemquam, aut in errorem duxerit. Adplicatione enim Regularum hujus Medicinæ Parentis, tam dubiam, quàm certam, ſive ſalutem, ſive perniciem, ſive morbi unius in alium muta-

tionem, audacter quis prædixerit. Morborum quoque ſeu Curatione, ſeu levamine, additis ad *Hippocratica* iis, quæ ſerior ætas ad ſublevandas humanas calamitates ſapienter excogitavit, frequentiſſimè, ſummo nobis opitulante DEO, abundèque lætati fuimus.

Quin etiam hanc ipſam *Hippocraticæ* Doctrinæ præſtantiam variis exploraturi modis, de induſtriâ homines ejuſmodi nobis in morbis acutis comparavimus, qui aut ſine ullo, aut cum præpoſtero auxilio, jam 6. 8. 10. 12. morbi diem numerarent. Manuducente autem *Hippocrate* Regulas Diagnoſticas, Prognoſticas, Therapeuticas, hîc æquè certas invenimus, æquè veras deprehendimus, effectu æquè confirmatas contemplati ſumus, quàm ſi iiſdemmet morborum principiis admoti fuiſſemus.

Tandem in pertractandis malignis quos vocant morbis, *Hippocratem, Sydenhamum*, *Boerhaavium*, ejuſque *Illuſtriſſimum Commentatorem*, Duces in Arte ſequuti, confirmata læti conſpeximus, quæ ſuper iiſdem, ſuperiore anno, in *Ratione Medendi* animadverſa geſtaque fuerant. Imò ex iiſdem principiis ultra progredi auſi fuimus. Acutas

quippe & putridas febres cernere licuit, quas à principio comitarentur, inque progreſſu non relinquerent, ſive haud ſedāndi Vomitus, ſive Dyſenteria pertinax, ſive uterque ſimul juncti affectus. Quæ quidem aliis in locis Purgantia & Emetica nedum ſedaſſent, at irritaſſent potiùs: ita ut hæ febres occiderent complures. Hos autem favente DEO ſic brevi percuravimus, ut ſi magnum pulſum valida febris concomitabatur, vena tunderetur; impetus naturæ ferocior opio compeſceretur; tum ſequenti methodo ſubtile acre involveretur, nudaque, villoſa dicta Ventriculi ac Inteſtinorum membrana inveſtiretur, muniretur que; nempe oleo lini, cum tantillo opii hauſto; enematibus meri olei lini tepidè injectis; decoctis largis totius Althææ, Malvæ, Parietariæ, Mercurialis, citra ſal, citra mel, exhibitis; tum denique emollientibus ſive fomentis, ſive cataplaſmatibus, ventri univerſo, Epigaſtrioque admotis. Horum nimirum ope compeſcebantur ſymptomata, & vel febris ſponte miteſcebat, vel facilem ſui curam admittebat.

Igitur cari mei Auditores eâ occaſione mecum animadverterunt 1°. Eme-

tica tunc pulcherrimas edere curas, quando putrida bilis ſuis ſignis conſpicua hos tumultus crearet: expellere namque illa tum ſursùm, tum etiam paſſim deorsùm, morbi cauſam; datiſque deinde mox paregoricis, reliquum morbum & tranquilliùs tolerari, & curari faciliùs: eamdemque ob cauſam & purgantia auxiliari.

Didicere 2°. eadem ipſiſſima haud raro dari in morbis ſymptomata, cum ſtimulus vix perceptibilis, vix definiendus, (cujuſmodi v. g. venenum varioloſum eſt) in ventriculo hærens, aſſiduâ irritatione euacuationes producat, hærentis non modò in Ventriculo & Inteſtinis materiæ, ſed etiam copioſi illius, qui internos horum Viſcerum parietes inungat defendatque, Muci, & adpellentium in eâ aliunde humorum: in variolis ſolere hoc virus cum earum eruptione Ventriculum deſerere, in morbis verò malignis aliis ſæpiùs perennare.

3. Perperam proinde materiæ morboſæ copiam ab excretorum copiâ quis concluſerit. Nunquid enim oculo inerant copioſi illi humores quos, rivi inſtar, illapſo ſabulo effluere cernas? An dentienti infanti fluvius humorum in ore

præſto fuerit, quos, dente irritante gingivas, cernere datur? Ubique ſanè à viciniâ, imò toto de corpore, humores affluunt, ad acre, ad peregrinum quodque, ad quidvis inſolitum, alicubi ſtimulans, abigendum; ita ut hâc ſolâ de causâ poſſit integrum corpus liquidis exhauriri ſuis: hanc qui noverit irritationem ſedare, aut ſolida nervoſque ita diſponere, ut affici nequeant, is aut integrum morbum, aut ſtimuli ſuſtulit effectum. Ergo opium irritabilitatem demit nervis; nudatos nervos oleoſa obliniunt, acria inviſcant. Qui verò emeticis hîc, aut purgantibus, malum ſatagit oppugnare, is auget nervorum irritamenta, ac nudam tunicam villoſam acriter & crudeliter vellicando, eò forſan totius corporis liquida advocat, vireſque exhaurit vitales. Unde evidenter nobis hâc occaſione ratio conſtabat, quæ ingentem *Sydenhamum* docuiſſet, quibuſdam *Choleram morbum* provocato vomitu curari, aliis indubiam mortem inferri: ejuſdem igitur natura morbi variam haud raro curam requirit. Quæ verò alia circa *Malignos morbos* obſervavimus, in ſequentibus ſparſim reperientur.

## CAPUT. II.

### De generatione puris.

PRIORIS *Partis* Capite 7. varia obſervata enarravi, quibus evidenter evictum, quod pus quidem multis in morbis in Abſceſſu ſeu vomicâ dictâ locetur, coacervetur diverſiſque exeat de Corporis plagis: multoties verò purulenta materies copiosè diùque de Corpore exeat, quamvis nullis ullibi receptaculis reconderetur. Innueram ibidem me de *puris ortu* quondam nonnihil ediſſerere auſurum, modò plura exactiùs obſervandi facultatem Noſocomium ſuppeditaret. Quum igitur ſuppeditaverit, fidem datam liberabo.

Conſilium petiturus ad me acceſſit 34. annorum homo, qui in dextro oſſis ſacri latere mollem fluctuantemque tumorem jam quatuor abhinc menſibus gereret, ex causâ minùs certò determinandâ. Dubium enim erat, utrum Diatheſi pulmonum purulentæ ſe ſputis evacuanti, metaſtaticèque hùc delatæ originem deberet, an verò caſui ab alto, quo paulò antequam tumor adparuerat, lumbis in terram cecidiſſet. Prognoſis utroque funeſta in caſu: ſi enim à poſ-

teriore causâ; quinque caſus jam docuerant nos, priùs acrimoniâ puris & oſſa & ligamenta eroſa fuiſſe, quàm materies exitum foràs moliretur: ſi autem à priore; corpus nimis cachecticum erat, quàm ut ex depoſitione ejuſmodi materiæ purulentæ ſalutem præſagiremus, licet tamen felix unus extaret alterve caſus. Alterutra porrò cauſa obtineret, loci indicabatur apertura, parva ſaltem, ut malum palliaretur, vitaque labens utcumque protraheretur. Aperto tumore, pus craſſum exivit, impensè flavum, idque per 13. continuos dies.

Sed enimverò, quinto die poſt aperturam factam, alium nobis tumorem exhibet in ſupremo dextro Thorace, mollem omnino plenumque, ut videbatur, pure; quem ipſum jam ante ſex dies natum celaverat. Quum in ſequentem diem apertura decreta eſſet, diſparuerat tumor, & colliquans Diarrhæa, cum ſputo tamen purulento pergente, ſucceſſerat. Diagnoſis jam evidentior, ad Diatheſin purulentam potiùs, quàm ad caſum ab alto, mali referendam originem eſſe. Diarrhæam hanc nulla artis molimina compeſcere integrè potuere. Dein die XI. recrevit tumor, leviterque apertus pus ſanioſum per quatuor dies

profudit : quo toto tempore appetivit, ambulavit per ædes, bonoque animo fuit. Subitò tandem voce cœpit deficere, adpetitu carere, ſub veſperam laborioſiſſimè reſpirare, frigeſcere totus. Marmoreum frigus omnium extremorum 24. horis perſeveravit, ne minimo quidem pulſu per totum hoc tempus unquam percipiendo. Adhibitum tamen eo die pluries thermometrum gradus 97. notavit. De hoc phænomeno deinceps cap. 9. Artus interim corpuſque totum, quamcumque in partem aut vellet aut rogaretur, aptè flexit; bonâ mente paucis exceptis minutis valuit, & 15. die à primâ aperturâ obiit.

Integumentis Thoracis prudenter ablatis, ſinus eo in loco adparuit, in quo tumor fuerat. Stylus cautè immiſſus hinc versùs axillam, illinc ad colli vertebras, iter oſtendit; ſed prudentiſſimè quamcumque in partem agitatus, cavum thoracem ingreſſus non eſt. Thorace prudenter aperto, pulmones inventi ſunt toti ab omni concretione liberrimi, colore liveſcentes : dexter modò, lobo ſuperiore ſuo, cum eâ pleuræ regione junctus, in quâ deſcriptus mox ſinus penetraverat. Igitur ſinus per eroſam pleuram in ipſam lobi ſuperioris

ſubſtantiam abiverat; ſed margines ſinus in pulmone tam arctè toto ſuo ambitu cum pleurâ coiverant, ut aër externus ſinum quidem intrare, in cavum verò thoracis minimè penetrare poſſet. Exeſa autem pulmonis ſubſtantia ſaccum cavum repræſentabat; nullis ſaccis lateralibus, nullis vomicis tum ibi, tum per reliquos pulmones reperiundis.

Abſceſſus alius 8. 9. 10. vertebram thoracis, nec non coſtarum tegebat principia, nihil omnino cum pulmone communicans. Pauca in eo contenta materies vertebras leviter carioſas reddiderat; qualem cariem & vertebra ultima colli, primaque thoracis contraxerant. Os ſacrum eroſum, carioſum omne; ſtyluſque aperturæ ulceris à principio inductus, ultra ſpithamæ longitudinem adſcendit, & ſine ullâ reſiſtentiâ ipſam ſpecum vertebrarum intravit. Porro nulla detegi potuit, hos tres abſceſſus inter, communicatio.

En iterum pus, tum ore excretum, tum ſupremo pulmonis dextri lobo prodeuns, copioſum, diuturnum; nullo detecto ejus in pulmone domicilio: cujuſmodi exempla plura, ſuperiore anno

adtuli. Horum omnium occaſione eſt quæ de *Puogeniâ* cogitem!

Communis ſententia fert pus prægreſsâ ſemper inflammatione generari. Inflammationem namque in abſceſſum verti, dum inflammatus ſanguis in finibus vaſorum ſtagnans & tamen à tergo pulſus, ſuorum vaſorum extrema ſolvit, inque albam cum iiſdem vertitur pultem. Hanc ob rem & in diuturnâ puris excretione oportere ingentem reperiri ſubſtantiæ conſumtionem: id quod multa etiam exempla confirmant.

Attamen neque in caſu enarrato, neque in tot aliis ſuperiore anno communicatis, hæc ita inveniuntur. In multis nulla prægreſſa inflammatio eſt; in non paucis nulla ſubſtantiæ inventa eſt conſumtio. Unde cum vulgaris ſententia partem ſuppurationis duntaxat, non integram, complectitur; alia puris eſt nobis quærenda origo, quæ fortè rem totam complectatur. Si igitur in Phthiſi v. g. pulmonali pus copioſum, diuturno tempore, ore excernatur, nec apta poſt mortem, quâ genitum locatumque fuerit, ſedes inveniatur, neceſſe eſt illud ab ipſo ſanguine immediatè ſecretum fuiſſe, cum aliud nihil quod

cum pulmone communicet, aſſignari poſſit.

Attamen nil puri ſimile ſæpe deprehendimus in horum hominum denatorum ſanguine, vaſis contento. Rubicundus enim plus minùs reperitur ille, ac nonnihil coagulatus; an in eo ſaltem non oporteret quidquam materiæ albæ, flavæque ac craſſioris, reperiri?

Reſp. 1°. Sanguis eorumdem hominum, dum aliquando de venâ mitteretur, liquor ruber, homogeneus, adparebat; qui tamen ſtagnando extra vaſa corporis cruſtam phlogiſticam, eamque denſam formaret. Ergo materies cruſtam formatura, in ſanguine antea adfuerat, ſed minimè conſpiciunda.

Reſp. 2°. In ſanguine ſaniſſimi hominis, in quo, ex naturali Diatheſi, nulla phlogiſtica diſpoſitio, minimè deteguntur principia craſſioris ac flocculentæ membranæ, *Ruiſchianæ* dictæ, quam inde tamen agitatio poſtmodum & conquaſſatio educit.

Reſp. 3°. Sæpenumero etiam in cadaveribus invenienda eſt materies eadem quæ pus formare videtur; albida, ſubflava, compacta, polypoſa; quam eamdem alii circa mortem generent,

alii ad vitalia vaſa per annos gerant.

Reſp. 4°. Non detegitur mortuorum in cruore materies, quæ tamen paulò ante in eodem præſens eſſe debuerit, quæque ſub mortem extremis vaſculorum oſculis tranſſudans, circùm viſcera omnia, vitalia, naturalia, animalia, cruſtas denſas lardoque ſimiles formet. Cujuſmodi *Heurnius* toties inveniſſe ſe ſcribit, noſque in Noſocomio pluries jam demonſtratas vidimus, ad totos quantos Pulmones, Pleuram, Diaphragma, Pericardium; ad Hepar & Inteſtina; imò in dimidii cranii lethali fiſſurâ ad Medullam oblongatam, ad Cerebrum externum, Cerebellumque & in cerebri Ventriculis anterioribus. Unde in omnibus hiſce caſibus ſuſpicari licebit, hanc materiem vel ſanguine validè concuſſo manifeſtam fieri; vel quieti aërique, commiſſo: ſed de his poſtea latiùs.

Unde licet in ſanguine omnia adpareant homogenea, conſtat tamen quidquam eidem ineſſe, quod collectum adpareat eſſe tenax, albidumve, aut ſubflavum, quodque puris adpellari materia debeat. Quæ porrò materies, ut citò ſæpè à ſanguine ſeparatur, ita non perraro multis in Phthiſicis, men-

ſium annorumque ſpatio, pedetentim ſecernitur. Exempla ſuperiore anno enarrata, ipſaque præſens hiſtoria, id innuere videntur. Sed en adhuc aliam!

Decimâ Junii præſentis anni ad me homo acceſſit, quem principio anni tuſſis vexaverat immanis, violenta, diuturna; ut firmorum ſanè laterum, qui eam ſuſtinuerit, eſſe debeat. Ex quo verò collo tumere cœpit, tuſſis contigit moderamen: imò vix ultra exauditur, ex quo tumores magni, iique plures in Collo, ſuperioreque Thorace, partim naturâ, partim arte aperti, pus bonum, coctum, copioſum, effuderint: ita quidem ut primo menſe hominis veſtes pure madeſcerent, & etiamnum quarto menſe, pus continuò abundanterque manet; interea dum homo adpareat optimâ frui ſanitate. Huic pulmone olim ejecta materies nunc externis eliminatur abſceſſibus; poteritque ſic omni diſcrimine homo demum eripi, ut pluribus exemplis, horum ſimilibus, didici.

*Furunculi* nonnunquam in his, qui à variolis convaleſcunt, conſpiciundi, qui teſte *Mead* in inſitivis variolis quàm in naturalibus frequentiores ſunt, non

fiunt prægreſsâ inflammatione, niſi ſolius tenſæ à materiâ cutis; ſed tumor unicâ die naſcitur, augetur & apertus incipit nonnunquam eodem illo die pus fundere.

Quotieſne dantur *Anginæ*, *Paraſynanchæ* altero morbi die jam pus exſudantes? Et *Chriſtophori Benneti* in *Theat.* ac *Veſtib. Tabidorum* obſervationes quotidianis confirmatæ exemplis quid aliud docent?

Ex quibus cunctis colligimus in ſanguine noſtro diſpoſitionem dari, quâ materia, quæ, poſtquam collecta fuerit, phlogiſtica purulentave vocatur, à reliquis ſanguinis principiis ſegregetur, viiſque variis de corpore expellatur, ſine intermedio ſacco, in quo aliàs, poſtquam à ſanguine producta eſt, moram trahere ſolet, antequam expellatur.

Eruditiſſimus *De Sauvages* Monſpel. Prof. *Libr. de inflam.* ubi circa puris & cruſtæ inflammatoriæ generationem quædam profert, quæ experimenta mea ſuper ſanguine humano facta (*Parte I.* Cap. 6.) admittere me vetant; tamen §. 87. multum inclinat in eam quam hîc trado explicationem, ſubjungitque: « *Et ce qui produit la*

» *coëne, pourroit ſort bien produire*
» *du Pus.*

Cauſas nunc indagare juvat, quæ ejuſmodi materiem in ſanguine generent: has ſanè invenimus multiplices.

Prima cauſa eſt frigus corpore exæſtuante ſuſceptum. Homo egregiè ſudans, gelidam aquam affatim haurit, aut quo loco eum ventus amœnus recreat, aliquantiſper ſedet. Impunè fortè hoc decies tulit. Jam verò illicò poſt horrores experitur & laſſitudines, tum nauſeam, vomitum, cephalalgiam, febrim. Miſſus altero die ſanguis deponit cruſtam, quæ vel ſingulo in vaſe æqualis, vel in variis vaſis varia ſit. Si mox Pleuritis, aut Peripneumonia, ſe comitem jungit, ſolvetur fortè morbus coctâ purulentâ materie, ſive ore, ſive alvo, ſive urinis, excernendâ; aut etiam purulentis eliminandâ tumoribus.

2°. Plethoricus homo aut motu nimio ſuum ſanguinem rarefacit, aut validâ irâ, aut pergræcatione. Materies alba, flava, ſpiſſa, ejus in ſanguine, primo, altero, tertio die, miſſo adparet; itidemque, ſi morbus criticè ſolvitur, in excretis.

3°. Acrimonia Venerea, ut in Teſte

venereo adparet, Acrimonia Arthritica, Rheumatica, ſi de locis, in quos deſævire ſolebat, retroagatur in ſanguinem, virus quoque Varioloſum, Morbilloſum, Scarlatinum, intra ſanguinem ſuſceptum; omnia hæc frequenter materiem talem miſſo in ſanguine exhibent.

4°. *Benneti* obſervata docent opiparis in dapibus, in vitæ otiique mollioris plenâ beatitudine, ſanguinem obſervari ſimilem, diuturnoque tempore hujuſmodi materiem ſputorum formâ ejici, citra ullas inventas à morte vomicas.

3°. Sed & contingit *Benneti* obſervatum locum habere in his, infimæ qui ſortis ſint, quibus minimè liceat adeò lautis, adeò otioſis eſſe.

6°. Fœminis ſanguis paſſim laxior & à cruſtâ formandâ alienior, plerumque talem materiem in iiſdem gravidis pro cruſtâ habet, & non raró, ſi hæ fœminæ negligantur, viam ad Phthiſin ſternit.

7°. Diatheſis demum naturalis quorumdam in ſanguine ſemper hanc materiem exhibet.

Conſtat ergo ſeptuplex hucuſque cauſa, ejuſmodi in nobis materiæ genitrix,

Utinam ſimul conſtaret quâ arcanâ lege dictæ cauſæ hanc materiem producant! In hiſce tenebris aliquid conjecturâ periclitandum eſt.

1°. Frigus calente corpore ſuſceptum ſolida arctat, fluida denſat. Nunquid hâc arctatione & denſatione hæc materies de reliquis cruoris elementis exprimitur? adunatur?

2°. Plethoricus cauſam morbi futuri præparantem invenit in ſuo abundante ſanguine: iraſcatur nunc, peregrinetur, pergræcetur! cauſa excitans ad præparantem adplicata, unà cum eâdem, poſt horrores intenſiſſimam generat febrim. Rarefactio ſanguinis; vaſorumque, nato eo frigore, arctatio; eumdem videntur, qui mox deſcriptus, effectum producere.

3°. Acrimoniæ & Contagia varia mox excitato horrore ſtringunt vaſa, humores autem vehementer rarefaciunt. Nonne hinc effectus iidem, aſt longè violentiores? Ita quidem ut in debili Podagrico, in virgine Chloroticâ, ſanguinem phlogiſticum producant. Alio exemplo, in polypis explicandis, hæc confirmare conabor.

4°. Menſa opipara hominis ſaniſſimi, ſed otio diffluentis, auget rareſacitque

ſanguinem. Hinc ſenſim in eo id naſcitur, quod mox in Plethorico irato contemplabamur. Verùm quomodo idem pedetentim naſcitur his, quibus tenuis menſa? videtur illis, quæ N°. 7. deſcripta, Diatheſis adeſſe naturalis.

Genus variolarum quoddam huc referam neceſſe eſt. *Foreſtus*, *Drelincurtius* omneſque demum *Practici*, natas veras Variolas viderunt pluries, citra ulla febris indicia, ſive tempore contagii, ſive eruptionis, ſive etiam nonnunquam maturationis. Pluries præterea viderunt Variolas tum expulſas, tum maturas, adeò modicâ cum febriculâ, ut nulla eidem tribui inflammatio poſſit. Attamen genuinum pus, idque ſæpè copioſum hîc gignitur. Obſervaturque idem & in Diſcretis, & in miſto genere, & aliquoties in benignis confluentibus. Porrò videtur in illis virus adeò aut parcum, aut debile eſſe, aut adeò parum illorum corpora ab hoc miaſmate irritabilia, ut idem virus blandè admodum lentèque phlogiſticam materiem cogat adunetque in ſanguine. Ita ut homo ſolâ variolarum eruptione ſe iiſdem laborare cognoſcat. Primò ſanguinis tenuior portio ſtigmata pro more facit, ſerum accedens cum

ſanguine puſtulas auget : purulenta interim materies bonis vitæ viribus, tertio quartove ab eruptione die locum occupat, ſive versùs latera fugando, qui aderat, liquorem, ſive eum ſecum miſcendo, & ſenſim per cutis poros eliminando. Niſi quis credere malit, quòd materia in pus vertenda, tribus quatuorve diebus indigeat, antequam in pus, morâ contractâ, vertatur. Sed lentius papularum incrementum hanc opinionem minùs adprobat ; nam illæ minuerentur hâc ratione potiùs, quàm augeſcerent. Sed utramvis opinionem amplecteris, rem totam tam blandè tranquillèque Natura operatur, ut vix levem excitet ægritudinis perceptionem.

5°. Gravidarum verò ſanguis, cruſtam quî adeò denſam formet, communi lege vix explicabo. Gravidis quidem, arbitrabitur quis, major adeſt, quàm aſſolet, ſanguinis copia ; cum primo tempore non videatur fœtus catameniorum materiem abſumere ; unde hinc cruorem comprimi, & albam, flavam, materiem, à reliquis ejuſdem principiis ſegregari, coadunarique, poſſibile credet : verùm hanc plethoræ ideam mox tollit conſideratio neceſſitatis ſuperflui

ſanguinis, quo uterus, ut magnitudine, ita & craſſitie, creſcat. Præterea hanc cauſam expungit contemplatio nonnullarum fœminarum, quæ neque pubertatis, neque conjugii tempore, unquam menſtruantes, iiſdem nihilominus incommodis, dum gravidæ ſunt, quibus pleræque aliæ fœminæ gravidæ, ſubjaceant; ut elapſo hoc anno in Noſocomio claro exemplo conſtitit. Deinde complures fœminæ patiuntur eadem ſymptomata, quæ plethoræ adſcribi conſuevere, antequam primâ vice menſes retardent; ita ut iterato experimento hæ norint, antequam menſes deficere incipiant, ſe utero geſtare.

An ergo præter datas cauſas adhuc aliquid ἄγνωστον, ad talem ſanguinem producendum, concurrit? Imò ſi quis ſtatueret, in Plethorâ, in ſuſcepto frigore, in variolis, quidpiam ignotum humores latenter afficere, ſive id aër gignat, ſive contagium, ſive ſtupenda mutatio, quam animi affectus creant, multis profectò non obluctabor, cum ſemper eadem concluſio maneat: ſufficit à causâ quâcumque ſic ſanguinem mutari.

Sed contra: Pus aliâ longè ratione confici Vulnera demonſtrare videntur,

adeòque quæ huc uſque dicta ſunt *Puogeniam* minimè illuſtrare. Id an verum periculum faciam?

Aptè id concinnèque ut fiat, juvat ordinem ſequi, quem in deſcribendo Vulnere *Boerhaave* obſervat, adjectis conſummatiſſimis *Illuſtriſſimi noſtri Præſidis, Liberi Baronis van Swieten* Commentariis. Vulnus ſumatur corpori, antea per omnia ſano, uno cultri ictu inflictum: eâ lege, ut arteriæ principes, muſculi, tendines, nervi, oſſa, læſa non ſint.

In ejuſmodi vulnere 1°. ſanguis mox undatim exſilit, ſenſim de ſuo demittens impetu, tandemque ceſſans. Vaſa enim arterioſa abſciſſa paulatim ſe contrahunt, & inter carnes, aut pinguedinem retracta, ſibimet ipſa obturaculo ſunt.

2°. Ita tamen, ut ſtillicidium ſanguinis ad labia vulneris obſervetur, cruſtam, quâ labia tegantur, formans.

3°. Lympha interim tenuis tranſſudat, ſed minimè phlogiſtica: quantumvis enim in vulnere moratur, nunquam ſpiſſeſcit.

4°. Die tertio aut quarto labia vulneris tumere ac retroflecti inchoant.

5°. Quo ipſo tempore febris toto

corpore percipitur, rubrâ cum urinâ, & reliquis febrium ſymptomatibus. Oritur autem ille tumor, quod abſciſſi vaſorum fines, nunc contracti nihil tranſmittant, & ſanguis nihilominus à tergo in eadem impellatur. Hinc pars mole augeatur neceſſe eſt. Præprimis verò adipoſa membrana tumet, diviſo, quo tegebatur, cutis repagulo; unde & circum perſciſſæ cutis margines panniculus adipoſus circumflectitur.

6°. Poſt hanc febrim, calorem, pulſationem, tumorem, pus demum prodit. Quo circa advertendum id, quod in crebriùs deligato vulnere deſit, ejuſque loco tenuis duntaxat liquor adpareat; quo præſente non coaleſcit vulnus unquam: quodque pus craſſum adpareat, ſi juſto tempore pro naturâ vulneris deligatio ſit.

7°. Craſſo itaque pure abundanter prodeunte, labia ſenſim concidunt, febriſque, pulſatio, calor, decreſcunt.

8°. A toto vulneris ambitu lentè propullulant corpuſcula alba, ſive potiùs eminentia vaſorum extrema, microſcopio pulcrè contuenda. Hinc dicitur caro naſci. Quippe ex omni vulneris plagâ prodeunt & vulneris, quod retractis labiis hiaverat, explent cavum. Et albida

quamvis, rubrâ nihilominus productione illud explent, quum omnia in hoc loco rubro ſanguine à corde pulſo vehementer turgeant. Neceſſe autem hoc erat; cum vis cordis, arteriarumque, ſeu Vita ipſa, ingenitâ ſibi efficaciâ, hiatum ita complere deberet, ut contingentibus ſeſe extremis undique vaſculorum oris, circulatio per vulneratam reſtitueretur.

9°. Tandem vaſculis omni ex parte unitis, ceſſat pus & fit cicatrix. Si pinguedo multùm conſumta haud fuerit ſuppurationis tempore, ſed manſerit fermè ejuſdem, quàm antea, molis, bona cicatrix formatur: ſi verò conſumta prorsùm, fœda cicatrix fit, & cute ad muſculos affixâ, motus impedimentum.

Hæc in genere contemplati, revocemus in memoriam, quod quovis inflammatorio in morbo, enarratis de cauſis, ſanguis phlogiſticam diatheſin inducat. Hâc in ſanguine productâ, examinandum nunc quid inde fiat.

Inflammatoria mareries vel ipſo in affecto primùm loco ſiſtitur, vel tranſit inde ad alia viſcera, vel demum per deſtinatas eo vias evacuatur. Ponatur nunc inflammatoriè ſpiſſus ſanguis per

multos arteriæ pulmonalis fines tranſire non poſſe, finibus iiſdem aëre frigidiore ſimul conſtrictis. Peripneumoniam natam intelligimus, modò vis cordis à tergo urgeat. Porrò in hujus Peripneumoniæ initio augmentoque, tenuia ſputa prodire conſueſcunt, aquoſa prorsùm, glutine miſta levi, lineiſque ſanguineis notata. Crudam materiem vocant. Seroſum hoc ſputum morbum non curat, copiosè quamvis ejectum. Vi enim tuſſiendi cum paucis globulis expreſſum eſt, & inflammata denſitas, multâ ejus excretione, augetur; quodque glutinoſum gerit, id vi à ſuperficie aëreâ pulmonis abraſum fuit. Quandiu nil aliud prodit, morbi eſt cruditas, curatio nulla, magnum vitæ diſcrimen. Sed tertiâ aut quartâ die lineæ rubræ deficiunt, ſputa ſpiſſiora, utcumque puriformia, flava primò, deinde ſubalbida prodeunt, & pergentia ita reddi, perfectè judicant morbum.

Nonne hîc cum vulnere conſimilia multa? Extillante de vulnere lymphâ, nulla curatio: idem in Peripneumoniâ. Utrumque tantùm ſymptomaticum eſt.

In vulnere ad diem 3. 4. tumore ac pulſatione auctis, pus verum prodire incipit; ſed ſimul pure facto beneque prodeunte,

prodeunte, febris, tumor, pulſatio, dolor minuuntur. Ita Peripneumonia creverat febre, & reliquis ſymptomatibus, donec ad 3. vel 4. diem puriformis exſpueretur materies & omnia tandem ſymptomata mitigarentur.

Si, quo tempore pus inceperit vulneri ineſſe, illud frequentiùs deligaveris, pus bonum conſolidans ultra non habes, ſed tenue modò quidquam; quo fluente, nulla conſolidatio. Quietem agat oportet illa materies, ut ſpiſſeſcat, vulnuſque percuret. An non in Peripneumoniâ idem ferè? ſi primo cocto ſputo adparente, tuſſis perennis pulmonem quatiat, cocta materies ultra non prodit, ſed tenuior tantummodo, & acrior, & delaſſans, non ſolvens morbum unquam. Blandum ſomnum aut ars produxerit, aut natura! En mox ſputa craſſa, colore, conſiſtentiâ, levamine optima. Ratio hæc videtur eſſe: Exſudat Lympha ex abſciſſis vaſis vulneris aſſiduò: manenteque eâ in vulnere, extremæ arteriolæ emolliuntur; ut ſic, & vi vitæ à tergo pellente, & ablatâ emolliendo reſiſtentiâ in vulnere, id phlogiſticum fundant, quod, miſtum cum lymphâ præſente, pus bonum referat. In Peripneumoniâ frequens vio-

lentaque tuſſis exprimit ex vaſis rorife
ris, ipſiſque vaſis phlogiſtico infractis, Lympham: ita ut materia inflammatoria hinc ſpiſſior reddita, inepta reddatur, quæ per oſcula ſua dilatata in cavum aëreum exeat pulmonis. At verò quiete inductâ, tum Lympham ſuam retinet materies inflammata, tum Lymphâ retentâ omnia emolliuntur, dilatantur, phlogiſticum craſſum ipsâ hâc quiete & tepore coquitur; quo demum omnia ita aptentur, ut bona materies excernatur.

Contingit tamen ſæpè, ut oſcula hæc in peripneumoniâ haud dilatentur ſufficienter. Unde cocta materies ex arteriis pulmonalibus in venas fertur, duciturque bonis corporis viribus aut ad arterias Meſentericas ambas, aut ad Renales, aut etiam ad varias glandulas, ut harum ope de corpore eliminetur. Nonne hîc, quod in tranſitu moneam, facilè capiamus, quomodo Pleuritis ſe evacuet per ſputa è pulmone? Ut Petipneumonia per arterias meſentericas, ita per pulmonicas Pleuritis.

Sin verò neque per anguſtias arteriæ pulmonalis elabendi nanciſcatur facultatem, colligitur, vaſa ſua, adventante novâ materie, dilatat, inque ſaccos

diſtendit, ut toties in Hydatidibus videmus; vel rumpit eadem, ita ut effundatur materies in celluloſum id, quod veſiculis interjacet. Hæc nunc Vomicarum origo; quæ quidem rumpi vi tuſſis vel in cava pectoris poſſunt, vel in cavum aëreum pulmonis: imò contingit etiam eaſdem non rumpi, ſed extendi incredibiliter, materiemque in iis contentam continuò cum ſanguine miſceri; unde Hecticæ febres, Empyemata, Tuſſes púrulentæ intelliguntur. Si bonâ fortunâ abſceſſus in cavum aëreum perrumpitur, & materies brevi tempore tota ejicitur, continuâve excretione de pulmone expellitur; tunc, modò bonæ vitæ vires adſint creſcantque, & ſanguis ſit purus, rediviva ſalus eſt. At verò ſi cum tantâ per pulmones excretione, ſanguis diatheſin phlogiſticam ſervat, mori demum hominem, ut in *Bennetianis* eſt, oportebit.

Hæc nunc demum illa ſanguinis diſpoſitio eſt, quâ ſub vitæ terminum cruſtæ flavæ viſcerum ſuperficiei circumnaſcantur; de quâ re ſuperiùs actum. Nec acutis modò qui intereunt morbis eam cruſtam ſoli habent, verùm & qui lentis. Vidi olim id pluries, & anno 1756. menſe Decembri idem demonſ-

travi publicè in Noſocomio poſt chronicum morbum. Nihil hîc miri. In mediâ Chloroſi virus varioloſum novit pleuriticum cruorem fabricare. Ipſi polypi ita generantur, ut poſt dicam.

An non phænomena, hiſce conſimilia, vulnera dant? Adparet ita. Neque enim ullâ ratione videntur vaſa abſciſſa, cum contento in extremis eorum phlogiſtico, tam copioſæ materiæ, integras per ſeptimanas generandæ, ſufficere. Diſpoſitionem inflammatoriam Febris illa, quam 3. aut die 4. notabiliore in vulnere, accenſam percepimus, ſanguini conciliat; videturque ipſiſſima illa diatheſis vi cordis per locum vulneris minùs reſiſtentem, ut exeat, determinari: quippe Clinice docet nos quotidie, materiem in humoribus alienam eo locorum allici, quo Medici reſiſtentiam minuerint.

Sanè id ita credamus multa in vulneratis ſuadent. Copia puris nonnunquam adeò enormis ex vulnere amputatæ Mammæ, Cruris, Brachii prodit, ut homines pereant defectu virium; dum interim vulnus ne centeſimam quidem puris partem ſuppeditare queat: aliunde ergo pus adferatur neceſſe eſt.

Quid quòd in rerum naturâ exiſtant,

quæ ſuopte genio hanc ſanguini ingenerent diatheſin? Hæc inter annumerare cogor *Bellam Donam Tourneſortii*, *Atropam Linnæi*, *Solanum furioſum*, *Solanum maniacum*, Στρύχνον μελανοκέρασον. Hortatu & exemplo celebrium in arte Virorum, dedi exactè ſecundùm datam formulam, infuſam hanc herbam quatuor fœminis; quæ aut Scirrho, aut Cancro, aut Carcinomate maligno laborarent. Præter dolorum augmentum, præter vertigines & ἀμβλυωπίαν, per aliquot ab aſſumto remedio horas quotidie toleratas, qui tecti Scirrhi, aut Cancri fuerant, ſponte aperiebantur, puſque bonum fundebant; Cancri verò qui antea aperti fuerant, pro ichore copioſum pus dederunt. Spem utique hoc in principio fecit. At verò prodiit demum puris copia tanta, ut per pavimentum deflueret, ne quidem repagulis ex ſtupâ Mammæ circumpoſitis coërcenda; ut demum penè extinguerentur duæ fœminæ, Cancro interim æquè maligno conſpecto. Binæ verò aliæ, quòd breviore temporis ſpatio infusâ hâc herbâ uterentur, minùs male ab eâdem multatæ fuere; ſed perinde ac priores duæ, nullam Cancri emendationem adeptæ.

Sed ſi res ita, ut dixi, ſe habet, cur

parva vulnēra aliquando ſine febre inflammatoriâ, & ſine ejuſmodi medicamentis, bonum pus copioſumque præbent? Dantur topicæ febres, ita ut pulſus febrilis modò affectâ in parte ſit, reliquo autem in corpore planè naturalis. Novum pus ſic poteſt quotidie in vulnere generari. Tumorem, dolorem, calorem, pulſationem, toties in digiti abſceſſu formando experimur, reliquo corpore prorsùm febre immunes. Vide comm. *Ill. Præſidis* in aph. *Boerh.* cap. de febr. in gen.

Sed cur nonnullis in Anginis, aliquoties in inflammatione pectoris, nonnunquam & in vulneribus, alterâ jam die pus adparet? Vel his naturalis eſt ejuſmodi in cruore Diatheſis, ut ſupra conſtitit; vel, antequam topicum malum naſceretur, febris jam adfuerat. Homines ſæpè tribus, quatuor, pluribuſve diebus febre laboravere, antequam Angina formaretur.

## CAPUT III.

### De Variolis.

Quum in Quæſtionibus ſuper *inoculatione Variolarum* nuperrimè editis, methodum quamdam præ cæteris lauda-

rem, eam publici quoque juris redderem rogatus ſum: opportunè ergo hîc methodum meam & olim, & etiam hîc in Noſocomio adhibitam lubens communicabo.

Ab initio igitur manifeſtantis ſe contagii Methodus inflammatoria per omnem modum inſtituitur. Venâ ſanguis miſſus vix gerit in principio cruſtam. Emeticis uſus nunquam fui: tum quod illa in Vomitum propenſio, non magis Emetico, quàm ſine eo, ante eruptionem papularum tollatur; tum quòd *febres varioloſæ ſine variolis* non minùs ſaltem, citra emetica data, quàm poſt eadem exhibita, obſerventur; tum quòd æquè certè frequentes ſint variolæ benignæ, non datis, quàm datis, emeticis. Quid ergo frùſtra corpora torqueamus? Præſertim cùm motus violentior excitatus, pluribus pejoribuſque Variolis producendis aptus natus ſit? Adſtipulatur nobis ipſa *Boerhaavii* circa variolas doctrina, altum de Emetico ſilentium obſervans. Sed remedia conveniunt antiphlogiſtica, alvum leniſſimè ſubducentia, nitroſa; Enemata ſimilia; tum pediluvia, ſemicupia, aër humidus & temperatus; ut totus homo, quoad ejus fieri poſſit, laxetur & emolliatur, utque

undique ablatâ reſiſtentiâ eruptio materiæ varioloſæ fiat ad cutim commodiſſima. Pro ratione febris Venæ Sectiones repetuntur.

Commodè ſi exeant papulæ, ægros bis de die per ſemihoram in calido pedum balneo, ad uſque genua & altiùs imponimus. Adhibetur aut pura aqua, aut emollientibus cocta, aut miſta lacte. Cruribus pedibuſque probè exſiccatis, Epiſpaſtica ad plantas pedum adplicantur, imò & nonnunquam pedes integri cruraque involvuntur iiſdem. Occaſione Balnei extra Lectum, manè ac veſperâ, ſedent bihorii trihoriive ſpatio; Intereaque temporis Lecti mutantur, aëre perflantur; & ſi contingat, ut per morbi decurſum ægri putridiſſimo linteaminum lecti, induſiorumque, fœtore malè afficiantur, præſertim ſi infantes ſint: linteamina, & induſia, ſanorum corporibus aliquantiſper admota, adhibentur. Pro potu & medicamine utuntur Decoctis emollientibus & refrigerantibus, Lacte ebutyrato, ſero lactis, Lacte cum aquâ miſto, &c.

Alterâ à bene prodeuntibus variolis die, datur maturâ veſperâ ſyrupi Diacodii unc. 1. 1½. idem & manè die tertio incipit fieri. Menſura paregorici à

ſolâ ægrorum tranquillitate deſumitur. Cum *Sydenhamo* damus ter, quater, in die hanc doſin, quando malignæ variolæ ſunt. Porrò paregorica damus in benignis & commodis variolis, ut facilis morbi tolerantia ad finem uſque perſeveret: docente experientiâ vel benigniſſimas à causâ vix detegendâ in malignas mutari. Uſus paregoricorum efficere videtur, ut funeſta hæc mutatio, ſi unquam, rariſſimè ſaltem, contingat. Hinc dormiant, necne; vix, vel parùm ægrotent; datur ſemper dictâ de causâ quâvis 12. horâ paregoricum, ſique opus eſt, augetur. At verò in maligniore ac moleſtiore genere datur, ut mox dixi, auctiore ſemper doſi. Syr. *Diac.* Syr. *pap. alb.* Laud. Liq. *Syd.* uſui veniunt. Uſus autem docuit, opium datum v. g. cum emulſis, aliiſve remediis, ut ejus tantilla pars quâvis horâ ſumatur, pulchris iis carere effectibus, quos, expoſitâ ratione exhibitum, producit.

Quum enemata mollia primò laxent totum ſyſtema Meſentericum, cum deinde pro parte abſorbeantur, cum denique alvum ab opio immorigeram blandè ſolvant, ſolent à principio ad finem uſque quotidie immitti.

Interea temporis curamus à morbo incepto, ad curam abſolutam uſque, vel Lacte & aquâ, vel Lacte cum Decocto ſeminis Sumach, ſpongiis imbibito, oculos aſſiduò fovere; ut quæ illos cæterum infeſtent mala, averruncentur. Tota quoque facies, ob dicendas poſtmodum cauſas, aquâ & lacte aſſiduò humectatur.

Si contingat vel præ vehementiâ morbi, vel præ virium prolapſu; eruptionem pro votis non ſuccedere, curam ad datam indicationem ſic dirigimus. Si morbi ac febris violentia nimiave plethora in causâ ſint, mox vena ſecatur ſemel, iteratò, plurieſve. Licebit obiter circa V. S. hîc animadvertiſſe, eam quovis variolarum ſtadio, urgente febre, peripneumoniâ, phrenitide, inſtitui debere. Sin verò debilior vita in causâ eſt, eam tunc cardiacis, vinoſis maximè, tam epotis, quàm ad axillas & inguina ubi corpus maximè bibulum eſt adhibitis, erigere & animare ſatagimus. Mira hîc & veſicantia præſtant.

Salivationem in confluentium genere ſæpè nullam, aliquando magnam, habemus. Hâc ipsâ æſtate in miſto genere habuimus copioſam. Cum corpora *li-*

quido blando totâ die implemus, moderatumque ipſis aërem conciliamus, curâ peculiari opus non eſt ad ptyaliſmum moderandum.

Ubi verò variolæ maximè malignæ retrocedunt, omniaque peſſima ſymptomata, quæ mortem præ foribus clamitent, adparent, pauca quidem, ſed mira, Ars nonnunquam præſtat. Dabitur id exponendi & demonſtrandi occaſio Cap. V. Tamen verbo hîc dixerim hæc infortunia vix contingere, ſi cura, ut hîc dicitur, adminiſtratur.

Ad diem 10. 11. 12. totius morbi, ſiccis jam puſtulis, tenero forfice exitus puri datur totâ facie, eaque perſciſſa aquâ tepidâ & lacte madidis abſtergetur. Siccatis brachiis dein cruribuſque idem fit. Cumque omnes papulæ non ex æquo ſicceſcunt; ſed aliæ poſt alias, ita & earumdem apertura per vices inſtituitur. A Chirurgo hoc opus in facie totoque corpore perfici poteſt; licet plures viderim, qui animosè ac volupe, manus & brachia ſibi perſcinderent. At verò non ſufficit ſemel aperuiſſe. Puſtulas enim manè apertas deterſaſque, veſperè invenimus pure turgidas: unde idem opus veſperè repetendum, idque quater, quinquies, imò pluries, poſt-

modum iterandum; quâ in repetitione aperturæ maxima conſiſtit utilitas. Etenim totus panniculus adipoſus pure ſcatet, tumetque, imò pure adhuc ſæpè plenus ſanguis eſt. Frequenti igitur puſtularum perſciſſione, earumdemque deterſione, corpus ingenti copiâ puris liberatur. Si tunc ſiccis omnibus puſtulis venæ ſectio fiat, eoque, ſi opus eſt, iteretur, liberatur ſanguis ac totum corpus ab illâ materie, quæ poſt curatas variolas oculos, aliaſve nobiles corporis partes afficere, vel in cute furunculos excitare poſſet.

Purgantia denique antiphlogiſtica à ſiccatis puſtulis alterno, tertiove die; data, idque ad 3. 4. 5. vicem, prout indicantur, hîc optimi ſunt usûs.

Ex dictis multorum habetur problematum ſolutio. Ac primò quidem, Cur Variolæ ſenſim, Furunculi citò; Variolæ ad certam modò tum altitudinem tum ambitum, Furunculi tantas excreſcant in moles?

Naſcentibus variolis ſanguis à materie pravâ paulatim expedit ſeſe, idque eodem tempore innumeris propemodum ſæpè in locis: ſucceſſu temporis novam materiem adjicit, lentâque aggeſtione papulas elevat. Si non pergit

replere eaſdem omnes, diſparent quandoque priorum nonnulla ſtigmata, & reliquæ implentur. Furunculi verò oriuntur à dudum jam præparatâ, id eſt, à phlogiſticâ, ſeu purulentâ materie, ſive in ſanguine oberrante, ſive in panniculo adipoſo detentâ; quæ eadem creſcentibus vitæ viribus ſub cute effunditur, & in tumorem, qualem adpellens materia requirit, aut in quantum cutis tam ſubitò ſe extendi concedit, attollitur: pari fermè ratione, quâ critica in Acutis materies, ad aures, inguina, tibias, imò ad brachia crurave, aut alias corporis partes, ſubitos ſæpè creat magnoſque tumores.

2°. Undenam ſubita mors viſa aliquoties maturis in variolis, ſine ullo puſtularum prolapſu, imò cum puſtulis ipſo in cadavere pure ſcatentibus?

Pus poteſt in extantibus papulis manere, ſed de toto panniculo adipoſo reſorberi, cum ſanguine ad vitalia loca deferri & ſic præſcindere vitam.

3°. Unde ptyaliſmus ſæpè in variolis? Oritur is paſſim brevi ab eruptione, inque undecimum diem, vel & diutiùs, perſeverat. Unciæ 5. 7. 10. 12. 15. 20. & plus, nycthemeri ſpatio, evacuantur. Aquoſa, leviter tenax, ſubal-

bida, quæ ejicitur, materies eſt. Si variolis ſiccari cœptis, conſidenteque facie, ceſſat ptyaliſmus, malo id fit ægrorum omine, niſi manus aliquantiſper ac pedes tumidi perſiſtánt eſſe. Etenim veneno infectus humor, haud ad cutem duntaxat, ſed ad glandulas ſalivales adplicat ſeſe, & ipſo humore ſalivali dilutus, ore excernitur. Porrò apertura puſtularum id qualecumque damnum reſarcit, quod à ceſſante maturiùs ptyaliſmo, aut facie ac manibus citiùs collabeſcentibus, naſci potuiſſet.

4°. An puſtularum perſciſſio quid confert ad conſervandam venuſtatem? Optimus *Diemerbroekius* in egregio ſuo *de Variolis ac Morbillis tractatu* eamdem condemnat, ut cutim deturpantem: fortè ita eſt ſi unica modò apertura fiat; ſed ſi, ut dixi, pluries repetatur, ſanè non deturpat, at emendat. Materies enim ultra ſub cruſtâ ſtagnare, propriumque ſinum erodere non poteſt. Hinc multi eam ſollicitè commendavere. Ducentis ferè abhinc annis laudavit eam Clariſſimus meus hâc ipsâ in Cathedrâ Anteceſſor *Joannes Marcquardus*, *pract. theoret. empir. pag.* 348. Commendaverunt *Yvo Gaukes*, celeber apud *Emdanos* Medicus, *prax. chir. & med.*

*cap.* 60. *Sldobre* famoſus apud *Monſpel.* Medicus, *Tract. de Variolis pag.* 228. & ſeq. *Drelincourt Leyd. Profeſſor, de Variol.* 27. *De la Metrie, Traité de la petite verole p.* 160.

Ratio ex dictis patet. Puri nulla ſuppeditatur facultas densâ ſub cruſtâ partes ſubjectas erodendi, conſumendique ita celluloſam membranam, ut cutis fœdè cum muſculo concreſcat. Certè multis ab annis hâc methodo uſus, teſtor me, qui profundis cicatricibus defœdatus eſſet, vidiſſe neminem.

Inſitio quidem Variolarum optima audit conſervatrix venuſtatis: hincque *Circaſſienſem* ac *Georgicam* gentem fœmineam illibatâ pulcritudine conſervans, à tantùm non omnibus inſitionis patronis unâ voce laudatur. Confirmantque itineratores. Scribit *de la Mottraye*, quo per *Circaſſiæ* montes, prope mare *Caſſicum* magis penetraret, eo formoſiores ſe fœminas conſpexiſſe; cauſamque expiſcatum didiciſſe, quod uni id deberetur inoculationi. *Voltaire*, omneſque penè alii, ore id uno confirmant. Sed quæ ad commendandam inſitionem undique congeruntur, utinam omnia vera eſſent! *Voltaire, Lettr. Phil. XI.* ut rem certam, imò famoſus

in inoculando *Timoni*, ut teſtis oculatus, aſſeverant *Thracibus Muhammedanis* acceptam adeò inſitionem videri, ut eorum Magnates eamdem ſuis, mox ubi ablactati ſint, infantibus inſtituant: cum tamen certò conſtat *Turcarum* neminem unquam inſitionem hucuſque admiſiſſe.

Unde ſi teſtes liceat cum teſtibus conferre, tota fortè mutabitur ſententia. Eruditiſſimus & exactiſſimus *Tournefort*, *Voyag. du Levant. Epiſt.* 18. „ *Georgicas* fœminas quod attinet, „ certè ipſas nos veneres viſuros, fide „ Autorum arbitrati, invenimus illas, „ quibuſcum nobis agendum erat, „ haud inamœnas quidem, ſed minimè pulcras —— ut neque etiam fœminas civicas. Ut meritiſſimo jure concludam id aſſeri poſſe, quòd Hiſtorici peregrinatores ſuum ludere ac „ fallere lectorem voluerint, *Georgicarum* jactantes venuſtatem. R. R. „ P. P. *Capucini* unà nobiſcum ſentiebant, potiùs, quàm peregrini ſcriptores, rerum gnari, ut qui *eaſdem* „ *fœminas*, ut ſordido fuco, quo facies ſibi ſuas illinerent, abſtinere „ vellent, longo jam tempore incaſſum hortati eſſent.

# CAPUT. IV.

## De Herniis.

Hernia incarcerata quotannis homines plures in *Auſtriâ* perimit : & licet fumus Tabaci dexterrimè adplicatus inſtrumento, quod prioris partis cap. 9. pag. 90. indicatum fuit, vitam pluribus ſervaverit, non ſervavit tamen omnibus. Quorum caſus adnotaſſe æquè juvat, arti æquè confert, quàm fortunatorum meminiſſe : en igitur memorabiles binos!

1757. Aprilis tertio, tertio morbi die, obiit mercator 20. annorum, cui à biennio Hernïa inguinalis inculpatè geſta, triduo ante mortem incarcerata fuit. Herniotomiam pertinaciter recuſavit : tabaci fumus nil ipſi profuit. In cadavere Hernia adparuit inguinalis phalangem pollicis primam mole æquans. Saccus Peritonæi, ope celluloſæ membranæ, arctè undique cum integumentis externis concreverat. In ipſâ Herniâ Omentum cum Sacco Peritonæi arctiſſimè, latâ fortique concretione, coïverat. Inteſtini Ilei ad pedis circiter à valvulâ *Bauhinianâ* diſtantiam portio, dimidiâ ſuæ Diametri par-

te, intra Herniam erat, reliquâ verò ſui portione in abdomine; non accreta aut omento, aut ſacco ſuo. Loco autem ſuæ in annulo conſtrictionis ſtriam impreſſam geſſit, tota in ſacco gangrænoſa, minùs in abdomine. Ipſe quoque Peritonæi, ſaccus gangrænoſus.

Hernia ergo Omenti inculpatè geſta biennio, cauſa proëgumena fuit Herniæ Inteſtini, triduo ante mortem contingentis. Operatio Chirurgica Herniam omenti difficulter, eam Inteſtini facilè curaſſet; dum, repoſito Inteſtino, inſtrumentum idoneum ſeu Brachierium, ne recideret, adplicuiſſet: ejuſmodi enim compreſſionem Omentum commodè ferre multa exempla docent. Sed mira quàm machina ſumus! Media pars Inteſtini in Herniâ intercepta eſt, altera in abdomine libera, & tamen inde morimur. Quid ita? à morte omnia flacceſcunt; in vitâ autem videtur portio Inteſtini libera à portione alterâ, vehementer compreſsâ ſimul ſpaſmodicè conſtricta fuiſſe, adeòque omne per inteſtinum iter penitùs occluſum. Quin necdum ſpaſmus planè ſolutus erat. Evidenter id docuit Inteſtini, à loco compreſſo, ad *Tulpii* valvulam, vacuitas; dum reliqua Inteſtina omnia

vehementer turgerent. Hanc Herniæ ſpeciem *Heiſterus*, & Chirurgi *Acad. reg. par.* pluries notarunt.

2. Fœmina annorum 49. commodam à biennio Herniam, quæ quoties prolabebatur, ſponte retrocedebat, geſſit: Strangulabatur verò pars 1. Aprilis 1757. Auxilia omnia Artis, repetita fumi Nicotianæ injectio, profuere nihil. Propoſitam ſæpius Herniotomiam ægra recuſavit pertinaciter. In 10. morbi diem protractis miſeriis, obiit. Omnis tenſio, cuncta partium durities in cadavere aberat. Quatuor diverſas craſſaſque tunicas perſcindere, ac ſolvere oportuit, antequam ad ſaccum Herniæ pervenerimus. Non inſuetum hoc; vidi ultra viginti varias membranas ſolvi oportetere, antequam ad verum herniæ ſaccum perventum eſſet. Saccus porrò in hâc fœminâ perſciſſus, ne aquæ quidem guttulam fudit; quæ aqua aliàs operantem convincat, ſe ſaccum peritonæi penetraſſe. Omentum prodigiosâ portione cum ſacco concretum erat. Inteſtini Ilei portio integra in Herniâ intercepta, acreta nullibi, ad duos cum dimidio pedes à valvulâ *Bauhinianâ*.

Igitur Hernia Omenti toto biennio videtur adfuiſſe, ea verò Inteſtini per

vices duntaxat; ultimis verò decem diebus ſtrangulata. Cohæſio firmiſſima Omenti, Tunicarum numerus, Inteſtini libertas, abſentia ſymptomatum, id ita credere ſuadent. Operationem Tunicæ multiplices difficiliorem ac diuturniorem reddidiſſent; defectus in ſacco aquæ, incertiorem; Omenti repoſitionem, impoſſibilem; Inteſtini, facilem. In hoc corpore iterum obſervavimus, æqualem, denſam, flavam, cruſtam, ferè omnia inflammata Inteſtina penitùs contexiſſe.

Liceat ob rei affinitatem hîc tertiam adjungere hiſtoriam. Homo 74 ann. in Noſocomio Civico habitans, febre ac tuſſi afficitur. Optimus Noſocomii Phyſicus voluit debitam gerere ejus curam. Patiens verò renuit; vixiſſe ſe ſatis, vitamque annoſam ſuam adhuc protrahere velle indecorum eſſe arbitratus; quare & paucos intra dies attigit metam. Cadaver ad me delatum, Herniam enormis magnitudinis oſtendit, quam in ſuo Noſocomio nunquam indicaverat, cujuſque nulla unquam ibidem ſymptomata perpeſſus erat: quo enim morbo periit, nullam is habuit cum Herniâ ſimilitudinem. In ſacco Peritonæi maximo hærebat portio ſeſquipedalis Inteſ-

tini Ilei, unà cum ſuo ultra quatuor digitos alto Meſenterio; prætereaque totus quantus Cæci ſaccus, cum ſuo vermiculari proceſſu: proceſſus verò hic intimè fuit cum Meſenterio, & cum Ileo, concretus. Aderat denique & Omenti portio, quæ nullibi ad Inteſtina, arctiſſimè autem ad Peritonæi ſaccum, adnata. Hiantem admodum annulum dudum à Naturâ factum conjicimus, hinc hominem pravis caruiſſe ſymptomatibus. Forſitan Omenti Hernia dudum adfuit, eaque inteſtini olim ſæpe intravit, exivit; à longâ tamen die inteſtinum ſuum ultra ſaccum non reliquiſſe videtur, eo quòd vermicularis proceſſus cum variis Ilei voluminibus Meſenterioque intimè coiviſſet. In ſitu enim quem in ventre Inteſtina obtinent, talem concretionem fieri impoſſibile foret.

Ponàmus hunc hominem olim ab Herniâ, licet non ſtrangulatâ, metu duntaxat futuræ incarcerationis, radicitùs curari voluiſſe: quid hîc futurum fuiſſet? Commoda fuiſſet operatio & reductio facilis ſaltem Inteſtinorum; cum ea nullibi annexa, adeò hians annulus. Brachierium ampliſſimum locum fortè claudere, ne relapſus fieret, po-

tuiſſet; at verò firmiſſima illa non ſolvenda concretio Vermicularis proceſſûs, dolores effeciſſet, & ſpaſmos, & vomitus, & febres, & denique mortem: quæ omnia aberant, quamdiu omnes hæ partes, ſic aptè collectæ, in ſacco hærebant.

Ex omnibus patet, Herniotomiam utilem, imò neceſſariam eſſe, maximè ſi Chirurgi in eâ frequenter peragendâ dexterrimi ſunt: qualem ſane laudem Chirurgis *Haga-Batavis* multis debeo: attamen caſus dari, ubi & anceps, & inutilis, imò & noxia eſſe poſſit.

Cæterum quantus hominum numerus me quotidie inter pauperes accedat, qui Herniis laborent, omnem penè fidem ſuperat. Ita ut Medicorum, ac Chirurgorum induſtria ſtudiumque hinc excitetur oporteat, quo demum artem hernias tum palliativè, tum curativè tractandi, egregiè poſſideant.

## CAPUT V.

### NONNULLA DE TYMPANITE ET ILEO MORBO.

QUI me pauperes quotidie conſilii cauſa adeunt, Tympaniten multi incuſant, ſcatentque mentione ejus monu-

menta Scriptorum. Morbus eſt multa externo adſpectu conſimilia cum Hydrope aſcite habens, ſed in eo potiſſimum illi diſſimilis, quòd venter in illo ritè examinatus fluctuationem aquarum denotet, in hoc verò percuſſus inſtar Tympani reſonet: quam ob cauſam & id nominis eſt adeptus. Conveniunt eo uſque Autores: ſed in verâ ejus naturâ determinandâ, aſſignandâque verâ ejus ſede, titubantem non firmant Lectorem. Unde, antequam propriam meam experientiam afferam, nonnulla præfari oportet.

*Hipp. Coac. præn. N°.* 458. *& Aphor.* 4. *N°.* 11. de Tympania loqui videtur *Hydropis ſicci* adpellatione. Veram autem ejus ſignificationem ex eo, ejuſve interpretibus, imò ne ex ipſo quidem *Galeno* habemus.

*Celſus Lib.* 3. *Cap.* 21. componi hujus morbi materiem ex aëre cenſet commiſto cum aquâ: utrùm verò in cavo abdominis ejus ſedes, an in Inteſtinis ſit, haud determinat. *Aretæus* ſedem cavo in abdomine ponit, materiem nunc aquam, nunc ſpiritum, vocat. pag. 43. 46.

*Gorræus Def. med. pag.* 477. materiem credit flatus eſſe, qui nebuloſi

fiant: unde non merus aër, ſed cum aëre miſtus humor ſit. Quo verò in loco hæret, non definit.

*Hollerius comm. in Aph.* & maximè *Libr. 1. de morb. intern. cap. 39. in Scholio*, vix à *Gorræo* differt. *Dodonæus obſ. med. cap. 28.* & in *Schol. ad Beniv.* Tympaniam duplicem agnoſcit: alteram Acutam, ut in Iſchuriâ, & Colicâ clausâ pertinaci; alteram vulgarem, quam non explicat.

Quicumque præterea Autores à *Boneto in ſepulcreto anat. tom. 2.* & à *Mangeto Bibl. med. tom. 2.* laudantur, ii omnes quoad theoreticam, & pathologicam expoſitionem, nihil lucis conferunt.

*Boerhaave aph.* 1226. *&* 1251. Materiem ponit aëra eſſe, ſedem verò vel in cavo abdominis, vel in Duplicaturâ Peritonæi; (quam Duplicaturam primo tempore ſuo adhuc cum cæteris admittebat) vel in dilatatis Glandularum cavis; idque duplici modo: 1°. à rarefacto vapore humoris extravaſati, aquæ nimirum, aut puris, aut ichoris. 2°. Ab aëre, per membranas Inteſtinorum putrefactorum perforatas, in cava dilapſo; qui idem, dum retroire non poſſet, calore corporis rareſceret.

*De*

*De Gorter in Aph. Hipp. Sect.* 4. *N°*, 11. credit poſſe in Meſenterio ſuppurationes fieri, effundique materiem in cavum abdominis, quæ putreſcens aërem perpetuò generaret, dum pus copioſius fluere pergat.

*Riverius*, *Sennertus*, *Foreſtus* aliique boni Autores, modo explicant antiquo. Solus *Duretus adnot. in ſuam enarr. in Holl.* locum mox laudatum, ut *Boerhaave & de Gorter*, materiem modò flatum eſſe definit; ſed in eo ab omnibus diſcrepat, quod ſedem mali non Abdominis, ſed Inteſtinorum ac ventriculi cavum, ferè ſemper eſſe ſtatuat.

Viſis his, quæ de hoc morbo theoreticè ſcriptitata ſint, conſulenda eſt Anatome. *Schenckium*, *Bonetum*, *Mangetum*, alioſque caſuum anatomicorum collectores, conſulentes, invenimus ex innumeris hiſtoriis allatis id colligi oportere, quòd materies morbi rarò Aqua, paſſim aër eſſe, inventa fuerit; ſedes autem vix cavum abdominis, ſed potiſſimum expanſa Inteſtina & ventriculus, ſit reperta. Hæc, inquam, omnes caſus deſcripti clamant, paucis exceptis qui ut aliter exponuntur, ita etiam ob dubiam enartationem eodem, quo priores, modo exponi poſſunt. Si nunc

his addamus omnia, quæ doctiſſimus deque Re medicâ ac chirurgicâ bene meritus *Littre* habet *Mem. Acad. Reg. Sc. Par. an.* 1713. *in* 8. *à Pag.* 314. *ad* 324. demonſtratum ferè habemus, Tympaniten eſſe aëris collectionem in Ventriculo Inteſtiniſque extenſis: inventâ paucis duntaxat in corporibus aquâ in cavo abdominis, quod ob cachexiam univerſam neutiquam mirandum.

Dabo nunc, quem promiſi, caſum. Homo tympaniticus à triennio, gravi demum Ileo, ſeu Miſerere mei, affectus in Noſocomium noſtrum inducitur. Imminentis mortis probabilem certitudinem vix ipſe potuit perſuaſam ſibi habere, eo quòd idem malum, cum ipſo vomitu ſtercoreo, ſingultu gravi, virium dejectione, triennii ſpatio bis perpeſſus, tamen in vivis manſiſſet. Adplicatis incaſsùm omnibus, ipſoque Nicotianæ fumo, intra triduum expiravit.

Inciſo abdomine invenimus ad ſeptem circiter pollicum diſtantiam à principio Recti, coärctationem firmam Coli Inteſtini, veluti circumductum filum id arctè conſtringeret. Ad hanc conſtrictionem tota excrementorum moles, potuumque, & aëris ſiſtebatur. Sub conſ-

trictione Colon gracile, Rectum non expanſum. Cæterum colon integrum à parte conſtrictâ, ad Cæcum uſque, hîc brachium, illic femur hominis adulti, amplitudine æquabat; ipſaque tenuia inteſtina omnia, ut & ventriculus, duplo, triplo, naturalem Diametron ſuperabant. Diùque quòd duraſſet Tympanites, nec ſufficienter extendi venter potuiſſet, Thoracis mutata figura fuit: ita quidem ut & latiorem illum & breviorem feciſſent coſtæ quatuor ſuperiores, ferè ad ſe invicem adductæ; octo inferiores, elongatis incredibiliter muſculis intercoſtalibus, omninò extrorſum ductæ. Gibboque Diaphragmate ad quartam ſuperiorem coſtam pertingente, & ſterno inferiore extrorſum valde incurvato, Thorax cum compreſſis pulmonibus, & parvo corde, incredibile quàm arctus! abdomen eamdem ob cauſam quàm amplum eſſet!

Quantum ex hiſtoriâ mali colligere datur; in primo morbo Ileo, quem homo triennio ante mortem paſſus erat, inflammatio nata eâ in Coli regione fuit, in quâ nunc calloſitas & conſtrictio à morte inventa eſt. Et cum diù pertinaciterque alvus ipſi tunc temporis clauſa eſſet, inteſtina ita extenſa fuere.

ut Tympaniæ ſpeciem præ ſe tulerint; eamque, quòd deinceps ſoluto morbo elaſticitatem & vim contractilem non recuperarent, ſemper ſervaverint. Quum ſedes mali primi adeò ano proxima eſſet, videntur enemata crebra eam tunc temporis ita ſolviſſe, ut ſubſtantia quidem Coli vitiata manſerit, tranſitus verò aliquis materiæ Inteſtinis contentæ daretur. Manſit tamen cauſa Ilei proëgumena; ita ut ſecundò, natâ quâcumque de causâ novâ conſtrictione, novus Ileus cum omnibus ſuis teterrimis ſymptomatibus prognatus ſit: ſimulque ex iterato Ileo aucta iterum fuerit Tympanias. Tertiâ verò vice, cum gangrænam expanſa Inteſtina minarentur, Ileo ſuccubuit homo.

Confirmat hic caſus manifeſtò id, quod ex omnibus ſectionibus Cadaverum ſupra concluſi, de ſede materieque mali; præbetque morbus ita conſideratus facilem intellectum medicum.

Verùm hinc necdum difficultatem ſolutam videmus, quam contemplatio valvulæ dictæ *Bauhinianæ*, ſeu *Tulpianæ*, parit; quum prorsùm, quando obex in Ileo hæret, impedire videatur, ne ex Colo quidquam in Ileum remeet.

*Doctiſſimus Morgagni adv. 3. N°. 9. &c.*

dubitat de veritate relationum *Matthæi de Gradibus*, quibus fertur, enemata non modò, ſed & ſuppoſitoria, eaque filo circum anum ligata, abrupto vi filo adſcendiſſe, valvulam ſuperaſſe, ore ejecta eſſe. Quidquid de his hiſtoriis ſit, id ſaltem *Hipp. Lib. de ſalubr. vict. rat. Edit. Foës. pag.* 374. enarrat, id experientia continuata demonſtrat, fæces ex ore quandoque paucâ, aliquando magnâ exire quantitate, deinde Enemata ipſo ore ejici non eſt quòd negemus. *Ill. Præſes ad Aph.* 960. *Boerh.* » Clyſmata, inquit, vomitu excuſſa » fuerint, uti certiſſimè in Ileo factum » novimus; nam & probatiſſimi Auto» res hoc obſervarunt, & ipſe mani» feſtè vidi «.

Quum hæc ita ſe habeant, duæ vix ſuperabiles quæſtiones moventur; quarum prima petit: Quî unquam hujus valvulæ reſiſtentiam ſuperent fœces, aut enemata: cum eadem etiam in Denatis tantæ reſiſtentiæ ſit, ut neque aquam, neque flatum, tranſmittere ſoleat? Altera quæſtio eſt, quî fieri poſſit, ut obice inſuperabili in Inteſtino tenui tranſitum denegante, enemata tamen tranſiiſſe obſervata fuerint?

Ad primam difficultatem ſolvendam

plures varia tentamina edidere. Viri in arte celebres, *Bianchi* & *Mangetus*, valvulæ, ut valvulæ, functionem negaverunt, remque publicâ cadaverum demonſtratione ſe confeciſſe putarunt. Verùm hos adeò evidenter refellit *Clariſſ. Morgagni* adv. 3. N°. 10. 11. 12. 13. ut nulla eorum erroris dubitatio ſuperſit. Vidi Clariſſimum B. S. *Albinum*, meum æternùm venerandum in phyſiol. anat. & chirurgicis Profeſſorem, de induſtriâ hanc valvulam ita præparantem, ut præcisè referret id, quod *Bianchi* voluiſſet, ſed ejus ſimul errorem indigitabat. *Albinum* imitatus, idem præparatum Auditoribus meis oſtendi, in quo vidêre, ſine adparente partium læſione, ſed modò nimiâ mundatione, valvulam ferè diſparuiſſe. Sed ex vitiosâ præparatione cum nihil concluditur, totum hoc *Bianchi* & *Mangeti* argumentum corruit.

Altera explicatio eſt eruditi *Haguenot* cujus hâc de re Diſſertatio habetur in *Mem. Acad. Reg. Scient. Par. anni* 1713. ad finem ipſum illius Tomi; inſertaque invenitur ab egregio *Hallero in Diſp. anat. Vol.* 1. ferè in medio, defenſa *Monſpelii* 1715. Credit ille Auctor quantitate liquorum, enemati-

bus injectorum, ita Colon & Cœcum extendi, replerique poſſe, ut apertura valvulâ aliàs claudenda, nunc ampliorem circumferentiam habeat, quàm ut valvula eam ultra expleat: unde fœces cum enematibus, imò cum ſuppoſitoriis, facilè in Ileum tranſire poſſint, tumque evomi.

Hæc *Haguenoti* ſententia quandoque poteſt locum habere. Erat enim in noſtro Tympanitico ejuſmodi valvulæ *Bauhinianæ* conditio. Aucta quippe Coli, ac Cœci, Ileique ita Diameter fuit, ut valvula ne tertiam fortè aperturæ partem tegeret, ſuoque ideò fungi munere non poſſet. Hic igitur caſus cum *Haguenoti* ideâ convenit. Eo ſemel poſito, facilè ego expono fœcum ex Colo in Ileum tranſitum, earumdemque vomitum; cum Obex, Ileum efficiens, in Coli fine, Recto proximus, hæreret.

Sic, inquam, ego meum caſum commodè explico: quâ verò ratione ſe hîc *Haguenotus* extricet, non video. Namque felibus ac canibus ſuis, vulnerato abdomine, Ileum inteſtinum filo circumſtrinxerat, vulnus conſuerat denuò, exploraturus utrùm inverſo periſtaltico motu, quod omnes cenſent, an verò ſolo motu Diaphragmatis, & abdomi-

nis Muſculorum, quod ipſe aſſerit contra omnes, vomitus obtingeret. Mirabile prorsùm Doctiſſimum Virum id præteriiſſe, quod licet modum utcumque explicaret, quo immiſſa enemata & ſuppoſitoria valvulam Cœci tranſeant, filo tamen conſtrictum Ileum iiſdem neceſſariò tranſitum negare deberet. Hanc totam impoſſibilitatem prætervidit; non enim Colon ligavit, ſed Ileum.

Tertia explicatio eſt egregii *Hales*, *Exp.* 25. *hæmaſt. anim.* *N°.* 1. & 3. Duplici exemplo evincere annititur quòd valvula hæc enematum vi frequenter facilèque ſuperetur: utroque enim exemplo, elutis primò fœcibus, aquam ex Inteſtino Recto ad uſque Pylorum duxit. Verùm animadvertimus id mortuis in canibus faciliùs, quàm vivis in hominibus, effici poſſe: ſecundò, id experimentum haud vulgari enematum ope, ſed tubo in Rectum inſerto ita factum eſſe, ut in priore cane aquæ altitudo perpendicularis in tubo eſſet 5. pedum, in poſteriore verò 18. pollicum. Hinc demum advertit aquam guttatim valvulam Coli tranſiviſſe.

Equidem *Hales* problematicè concludit Medicorum fore, ut in deſperatis

enemata ejuſmodi excogitarent, tantarum quæ virium eſſent, tantâque altitudine injicerentur, ut ſuperare valvulam poſſent, inflammato dein loco mederi, ipſumque obicem liquefacere.

Sed dico, quod mox aiebam.

1°. Hæc experimenta mortuis in canibus facta videntur; ubi omnia flaccidiora, adeòque ad experimentum aptiora ſunt, quàm in viventibus.

2°. Paſſim & in mortuis hominibus ea invenitur ad hanc valvulam reſiſtentia, ut aër, aut aqua vix ſummâ vi queat transprimi ex Cœci ſacco in Ileum inteſtinum: unde fortè firmioris fabricæ in hominibus eſt, quàm in canibus.

3°. *Hales* non ſcribit quibuſnam in canibus experimenta fecit? Fortè tenellos catulos ſumpſit, recenterque natos.

4°. An certus fuit aquam Recto injectam eam eſſe, quam ad Pylorum reperiret? ſi, ut ait, in craſſis Inteſtinis invenerit fœces, neceſſariò in ſuperioribus ſemicocta materies & chylus adfuit, per quam debuerit aqua tranſire, vix, imò nullo modo, à chylo diſtinguenda: hinc egregius ille Eccleſiaſticus fortè deceptus fuit.

5°. Aqua guttatim valvulam tranſ-

euns, in præcipite hoc morbo ferè nil opis videtur allatura.

6°. Homo in hoc morbo jactabundus per lectum, vix tamdiu tranquillus jacet, ut commune enema excipiat; quomodo ergo ſuſtinebit lentam hanc operationem?

7°. An tubi diuturna adplicatio non excitabit teneſmos in Recto, quibus operatio turbetur? Tamen *Hales* tantæ eſt in phyſicis autoritattis, ut vana dixiſſe vix credatur. Experimenta igitur repetenda & in canibus & in hominibus forſan videntur.

Saltem propoſita manet hucuſque circa valvulam difficultas. Hæc ergo ſi manet, & quidem ita, ut non niſi rarus Tympaniticorum caſus, qualis ille noſtri erat, tranſitum per eamdem concedat: an vomitus fœcum toties in Ileo morbo obſervandus, non ſit incomprehenſibilis? Neutiquam. Pluries enim jam publicè Auditoribus demonſtravi, reperiri veras fæces ſtercoraceas in Ileo inteſtino: manifeſtiùs verò nunquam, quàm 10. Dec. 1756. ita ut ad diſtantiam 3. pedum, ac 2. pollicum à valvulâ *Tulpianâ*, iterumque ad diſtantiam 3. pedum & 8. pollicum, craſſum ſtercus alvinum, conſiſtentiâ, colore,

fœtore, ab omnibus deprehenderetur. Aliis vicibus demonſtravi etiam liquidam illam materiem, quæ à valvulâ Coli incipiens per aliquam Ilei longitudinem continuaretur, fæces fœtore referre.

Rem hanc evidenter demonſtrant Denatorum poſt hernias ſuffocatas examina. Stercoreos vomitus paſſi, exhibent ſæpè Ileum in herniâ æquè ſtrangulatum, quàm in vitâ fuerat. Cum autem nulla via à Colo in ventriculum patuerit, fæces evomitas ex Ileo prodiiſſe neceſſe eſt. Hinc nulla videtur difficultas eſſe in fæcum exponendo vomitu, clauſa quamvis Coli valvula maneat.

Sed altera quæſtio antea propoſita, cur Enemata & Suppoſitoria ano immiſſa ore reddantur, obice intermedio viam intercludente? Hæc, inquam, majorem difficultatem parit. Paucis tamen reſpondebo impoſſibile videri, ut contingere id queat. Porrò ſi enemata ore reddantur, obicem utcumque removeri neceſſe eſt. Removeri autem illum poſſe arbitror, quando gangrænoſa Inteſtini Diatheſis naſci inchoat, ita ut conſtrictio laxetur, utque aër in Inteſtinis contentus omnia extendat, ven-

tremque tumidum reddat. Extenſis inteſtinis omnibus ab aëre, magis magiſque in loco calido ſe expandente, etiam apertura Ilei ad Cœci ingreſſum grandeſcere poteſt, ut valvula illi claudendæ non ſufficiat. Via igitur nunc patula eſt. Sed jam æquè ad inferiora, quàm ad ſuperiora exitus pandit. In ſyſtemate Doctiſſimi *Haguenoti* oporteret nunc æquè, imò magis, ad inferiora viam affectare, quàm ad ſuperiora. Attamen non per inferiora, ſed per ſuperiora, Enemata ac Suppoſitoria exitum moliuntur. Ergo non ſolus Diaphragmatis, & abdominalium Muſculorum motus reciprocus, ſed quidam adhuc in incipiente Gangrænâ Inteſtinorum ſuperſtes inverſus periſtalticus motus, omnia nunc ex iiſdem per ſuperiora ejicit. Summum vitæ diſcrimen hîc adeſſe, imò mortem ferè certam, facilè quiſque videt.

Quid ſi in tali ſtatu nec Vomitus, nec Alvus adeſſet? Cum gangrænoſa inteſtinorum Diſpoſitio hanc quietem faceret, mors ſtaret in præcinctu.

Si verò Vomitus ceſſaret, & Alvus flueret, quid tum? Si notabilis gangræna occupat Inteſtina, alvus illa nil deſignaret, niſi paralyſin Inteſtinorum,

& ipſius Recti : mortem proinde jamjam futuram.

An omnis ſtercoreus Vomitus mortem infert? Paſſim. Tota id Antiquitas, omneſque Recentiores, centenis ex caſibus, concludere debuere. Exceptiones tamen Regula generalis habet. Nam 1°. Noſtri tympanitici poſt tertiam demum vicem morientis hiſtoria contrarium docet. 2°. *Garengeot in Acad. Reg. Chir. Par. in 8. edit. tom. 1. part. 3. pag. 355.* ab Herniâ inteſtinali in foramine ovali oſſis Iſchii & pubis, cum vomitu ſtercoreo, ſcribit ſe fœminam integrè reſtituiſſe. 3°. *Bonetus Med. Sept. Tom. 1. Lib. 3. Sect. 15. Cap. 29. 30. 32.* homines tres curatos refert ab Ileo, cum ſimili vomitu, cum ſingultu. 4°. In famosâ hiſtoriâ *M. de Gradibus* legitur poſtea reſtituta ſalus.

Ratio poteſt eſſe triplex. 1°. Poteſt caſus eſſe in aliis, qui noſtro in tympanitico fuit. 2°. Potuit materies eſſe ea, quæ ſupra locum obſtructum in Ileo, quæque ſupra demonſtrata fuit ſtercorea eſſe, dum tamen poſthac vel arte, vel naturâ, morbus ſolvitur. 3°. Vel ut alibi obſervatur inceptam gangrænam ſiſti, & à vitæ ſuperſtite languentem hanc partem reſuſcitari, ita & in in-

choante gangrænâ Inteſtini fortè nonnunquam contingit.

Nunquid Tabaci fumus non tranſit valvulam Cœci, ut ad obſtructum in Ileo locum perveniat ? Dubia res eſt. Eſt quidem ſubtili ac penetranti huic fumo plus quàm aliis corporibus tribuendum ; ſed Cap. IV. invenimus Ileum penitùs collapſum & anguſtum inter herniam & valvulam, poſt injectum ſæpiſſimè fumum. An aër copioſus, & denſus, compreſſuſque, in Cœco præſens non impedit quominùs fumus penetret ? Exit quidem cum vi ex Siphone noſtro, ſed vis illa quatuor Coli flexibus imminuitur frangiturque. Et ſi eo perveniret, an irritatione annulum non conſtringeret, ut valvula locum arctiùs clauderet ? An hic fumus eos modò liberet, quibus eſt in Colo obſtaculum ? Plura experimenta erunt conſulenda antequam certi quidquam ſtatuatur.

## CAPUT VI.

### DE NONNULLIS INFORTUNIIS NOSTRIS.

De felici quorumdam malignorum morborum curâ cap. 1. & 2. egi ; de infelici verò, in quâ noſtra nos ars planè

defecerit, impræſentiarum agam: quibus demum hiſtorias addam, quæ abundè demonſtrent, ſummam Medicorum attentionem in rebus adverſis & infortunatis, viam ipſis ad magnam curandi fortunam ſternere poſſe.

11. Jan. 1757. filiam 16. annorum Parentes ad me adducunt, cui elapſis duobus ab illinc annis fauces doluerant. Inſpicientes illi, præter rubram eamdemque tranſverſam in Uvulâ lineam, nihil deprehenderunt; menſibus verò tribus poſtea, punctula parva, granorum Milii inſtar: poſtquam uvula ſenſim deſtructa; deglutienda per nares redierant.

Ubi annum agebat morbus, utraque narium ala induruit, ſiniſtra autem, ſuperiore ſuâ parte, mox infra Canthum majorem oculi, tumuit magnoperè, iterumque ſubſedit. Fiſtula interim lacrymalis hâc compreſſione nata, continuo ſtillicidio excoriaverat naſum, genamque. Puſtulæ dein duræ in ſuperiore labio animadverſæ; Labium deinde univerſum exulcerabatur, nareſque ſimæ ut & exedi cartilagines cœptæ. Fœtorem autem nunquam aut puella, aut parentes in parte percepere, ſpiritumque perpetuò ipſa potuit per nares

ducere. Vox verò penitùs perierat, ita ut quoſvis edendæ vocis ſonoræ conatus fruſtra ederet. Porrò puellæ Parentes, ac cætera proles, fuerant ſemper erantque illibatæ ſanitatis: ut & ipſi teſtabantur, & ſcriptâ ad me informatione Pagi Judex affirmabat.

Accurato & circumſpecto examine inſtituto, nullam cauſam veneream potuimus ſuſpicari. Dantur malignæ Aphthæ, de quibus egit *Sennertus*, & circa quas pulcherrima obſervata nobiſcum communicavit *Ill. Præſes in Comm. Cap. de Aphthis.* Sed temperies flaccida, acrimonia ſcorbutica acida, omnis fœtoris abſentia, hanc aphtharum ſpeciem ægriùs admittunt. Attamen acido-mucoſa infantum temperies peſſimas, ac diuturnas, in capite, facie, & alibi, exulcerationes progignit: an hinc igitur in hâc puellâ phagedænicum ulcus fuit; quòd materies partes molliores, mucoſioreſque, aggreſſa ſit?

Remedia antacida & antiſcorbutica, ſalutaria in minùs provecto malo, mihi hîc debiliora videbantur; unde ad catholica quædam immutantia animum advorti. Granum dimidium Merc. ſubl. corr. cum unc. 1. Spir. frumenti quotidie dedi, epotis ſimul lactis & aquæ libris

ana binis. Saturniſſimo Lithargyrii aceto loca externa ulceroſa aſſiduò irrorabantur in principio: quod propter nimias inde enatas cruſtas repudiatum, ejuſque loco Unguentum nutritum, *ſine corpore* dictum illitum eſt. Hinc intra 7. Septimanas effectum id, ut primò redirent vires, ſanumque cachecticotata puella nanciſceretur colorem: ſecundò, ut cute, rubicundiore licet, renatâ, ulcus ſaneſceret: tertiò, ut deglutitio iterum perfectiſſimè peragereturˈ: quartò, ut in altam perfectamque vocem aphonia mutaretur. Continuavi remedia eadem ad medium uſque Aprilem, quando gaudium hoc triſtiſſima ſcena excepit.

Febris 16. Aprilis puellam prehendit, cum ſymptomatibus febris varioloſæ, quæ etiam ut talis tractabatur. Suſpicione futurarum variolarum natâ, adeſſe illi propter Conſultationes aulicas, eo tempore quotidie adeundas, ultra non potui: ſed Doctiſſimus Medicus *Erndl* pro eâ, quâ eſt, humanitate, ſuſcepit in ſeſe puellæ curam, Medicinæ Studioſis explicuit, & mecum quotidie ſuper morbum contulit. Quamvis inviſere eam ultra non potuerim, in pleno tamen auditorio Diſcipulis eventum triſtem ſi fortè variolæ ſucce-

derent, vaticinatus ſum, eo quòd eruditi Sodalitatis *Edimburgenſis* Viri triſte exemplum communicaſſent *part. 3*. §.2.
» Nonnulli, inquientes, qui mercurio
» curati, notabili adhuc tempore æthio-
» pe minerali utebantur, confluenti-
» bus variolis petebantur, ac peribant.

Quarto igitur morbi die variolæ prodierunt, confertim, mox & ubique confluentes. Quinto die Linguæ ac Maxillæ ſpaſmus, tetanuſque, adfuit, per duas cum dimidiâ horas, eoque ſoluto, earumdem, 4. horarum ſpatio, Paralyſis: poſtquam ſine ullo ſuperſtite vitio hæc ſymptomata ceſſarunt. Die ſexto Maculæ rubræ videri cœptæ, creſcere, diſparere hinc inde, aliis redire in locis; quibus abigendis cum aliis adhibitis remediis Spiritus Vitrioli fruſtra fuit. Ptyaliſmus adfuit, &, quod præter morem, ſaliva fœtuit, veluti ſi à Mercurio excitata fuiſſet. Cortex peruvianus undecimo die datus non profuit: interiit decimo tertio.

Alterum infortunium enarrabo. Menſe Junio proximè elapſo Puella octennis, univerſo corpore exæſtuans, gelidam aquam affatim hauſerat. Peripneumoniâ capitur. Quæ demiſſa ſibi, penitùſque neglecta fuit. Decimo quarto die

venit mater petitura conſilium, medelam; geſtans puellam brachio. Febris aderat ſuppuratoria, & jam tum leves inchoabant efflorescentiæ in facie, haud multum ab incipiente ſcarlatinâ abludentes. Quatriduo poſt, abſumptis remediis, eam mater, ſummo mane, reduxit. Febris aderat tunc valida, Dyſenteria, Eruptio ſcarlatina copioſa. Matri ſuadeo filiam propter evidens periculum ſinat in Noſocomio tractari. Conceſſit. Dum rem penitiùs introſpicimus, idque microſcopio, adparent inter Scarlatinas maculas & elevationes vera dicta Miliaria alba. Quadruplex ergo morbus, ex æquo gravis, in puellæ perniciem collineabat: ſuppurans poſt inflammationem pulmo, Dyſenteria, Scarlatina, Miliaria.

Ad veſperas ejuſdem die videbamur duas, treſve, veluti naſcentes variolas intueri. Altera dies veras, plureſque, in facie, collo, brachiis, conſpiciundas variolas dedit. Ergo ad quatuor priores graves morbos quintus, die totius morbi 18. idemque graviſſimus acceſſit. Ill. D. *Mac-neveu*, Medic. Prof. Celeberrimus *Pragæ*, ibidemque ſtudii medici Director, Exp. D. Medicus Noſocomii Civici *Erndl*, plureſque alii

Medici, qui me, meumque auditorium, ſuâ præſentiâ cohoneſtabant, meque ad Lectos ægrorum publicè diſſerentem ſequebantur, mirum hoc ſpectaculum mecum admirati ſunt. Prognoſin abſolutè lethalem dedi, cum ne valentiſſimus quidem homo tot tantiſque morbis ferendis eſſet.

Die 19. totius morbi, alterâ eruptionis variolarum, rubræ maculæ adparuere, Urina penitùs ſanguinea, ſanguinea ſputa, Dyſenteria cruenta. *Freind*, *Mead*, *Huxham*, conſulentibus, illicò corticem peruviannm dedi, accuratè cætera, quæ ars in variolis jubet, exſequutus. Re autem ad diem 22. maximè urgente, ſanguis ad meridiem miſſus eſt, phlogiſticus totus; aliquot deinceps horis denuò miſſus, colore, conſiſtentiâ, miſcelâ, proportione, ſaniſſimus. Sub finem ejuſdem diei mortua eſt.

In priore caſu cortex peruvianus morbi paulò faciliorem effecit tolerantiam, at vitam non ſervavit. An ſeriùs datus? In poſtremo caſu maturiùs exhibitus, vitam quæ jamjam extinguenda videbatur, utcumque fortè prolongavit, mitigavitque ſymptomata ita, ut ægra bono animo redderetur, viribus creſce-

ret, & quamvis ſanguinem alvo reddere ad finem vitæ perrexerit, eumdem tamen ultra, poſt datum corticem, neque ſputis neque urinis redderet.

Nunquid ergo in ipsâ eruptione aut malignarum variolarum, aut aliorum exanthematum; imò nunquid in ſtadio ipſo contagioſo; ſi & Epidemia & ſymptomata malignitatem vaticinarentur teſtarenturve, cortex non conveniret? imò dandus non eſſet? Cruda, quam profero, ſententia, paulisper emollienda, ac ſequentibus obſervatis maturanda erit.

Doctiſſimus *Weſterhoff* Poliater *Haganus* hanc circa corticem obſervationem habuit. Juniorem recens maritatam Dominam, tertio menſe gravidam, febris vehemens prehendit ita, ut poſtquam deferbuiſſet penitùs, inſignem poſt ſeſe debilitatem relinqueret, metumque futuri abortûs. Veſperè, priore gravior, paroxyſmus adoritur, à quo abſoluto majus denuò virium diſpendium. Unde illicò liberaliore doſi corticem præſcribit. Redeunte poſtmodum adhuc ſæviore paroxyſmo, audaciorem dat corticis doſin. Cum ſequenti verò paroxyſmo en! variolas diſcretas, ſenſim admodum numeroſas, faciles tamen, ſuiſque ſtadiis commodè decurſis, corpus ſanum relinquentes.

Duo hic caſus docet. 1°. Contagioſam Variolarum febrim è genere poſſe intermittentium eſſe. Talia in inflammatoriis haud inſueta prorsùm. Pleuritidem inflammatoriam & ſuppuratoriam, unà cum *Ill. Barone van Swieten* adhuc apud *Batavos* degente, in curâ habui, febribus ac doloribus extra Tertianæ paroxyſmum prorsùm carente homine. 2°. Corticem in violentiſſimo ſtadio variolarum contagioſo optimum ſucceſſum habuiſſe, benigniſſimas dediſſe variolas.

Sed en recentius quid, ac notabilius! 24. annorum fœmina, innupta, poſt ancillaria multa admodum defatigata, 31. Julii proximè elapſo, febre corripitur continuâ, acutâ: cujus ſextâ die puncta rubra in facie, collo, humero, pectore adſint. Die ſeptimâ ad nos defertur, nonnulla adhuc ejuſmodi ſtigmata rubra referens. Reſpiratio difficilis, ſicca crebraque tuſſis, morbum concomitabantur. Puncta rubra ſenſim diſparuere, ut die nono evaneſcerent prorsùm. Crevit interim morbus debilitate, anxietate, vomitu, ſingultu, inque peſſimam Hemitritæam verti die undecimo obſervabatur: ſummo igitur imminente periculo, ſecundo morbi die, corticis uncia data eſt, ante futu-

rum paroxyſmum binis ſuis tertiis abſumenda. Sequens paroxyſmus mitior fuit; ipſaque Continua, cum omnibus ſuis pravis ſymptomatibus utcumque mitigata : eodemque jam die tria in collo Miliaria alba ſub conſpectum venerunt. Corticis uſu continuato perſtitere hæc tria, tranſparentia admodum, ad 17. morbi diem; quando ſenſim per humeros, brachia, dorſum, jugulum, pectus, abdomen, copioſiora prodiere : quæ maturiùs prodierant, maturiùs ſiccabantur; quæ verò ſeriùs, ea demum ad 27. morbi diem planè ſicca fuere.

Porrò hîc notandum, quòd Corticis ope, die ab ejus uſu tertio, eo uſque collapſæ vires reſurgerent, ut & in lecto ſedere, & extra eumdem commodè aliquandiu degere, valuerit; die quarto extra lectum plures horas volupe tranſegerit; erumpentibus tunc Miliaribus ſenſim & cum euphoriâ magis magiſque; & necdum mediâ Miliarium parte exſiccatâ, ſuendo, confabulando, tempus ſuaviter falleret. Contra eos, qui evacuationes criticas dari poſt Corticem negent, obſervavimus eaſdem hîc alvo, urinis, hæmorrhoidibus, ſudoribus. Id quod ſæpiùs in Noſocomio obſervatum. Die 27. morbi vegeta omninò & ſana erat.

Igitur rubra ſtigmata, quæ ſexto die, pridie quàm in Noſocomium veniret, multa adfuiſſe aiebat, quorumque adhuc pauca ſecum in Noſocomium induxerat, maligni quidquam portendebant; quod ipſum exire cœptum, maximam partem retroceſſerat, nonâque die omninò diſparuerat. Summum hinc vitæ periculum 9. 10. 11. 12. morbi diebus. Cortex autem mox periculum minuit, miliaria eduxit, vires optimè reſtituit, omnes læſas functiones emendavit, criticè morbum ſolvit, ut, continuato ſemper Cortice, die morbi 27. perfecta ſalus adeſſet.

Quid nunc ad datam priùs quæſtionem reſpondendum? Certè præſtantia Corticis affirmantem reſponſionem vel invito videtur extorquere. Attamen tantillum ab ejuſmodi reſponſione dandâ abſtinuerim, donec ſequens annus Academicus abſolutiora cum bono Deo proferendi dederit facultatem.

Miſſa igitur hæc ad tempus facio; ſed enarratæ hiſtoriæ, problemata quædam ſuggerunt in tranſitu examinanda.

An inter Cutaneos acutos morbos affinitas nonnulla quoad cauſas unde gignantur? quoad effectus quos edant? quoad methodum quâ curentur?

Unicâ

Unicâ ſanè in puellâ Scarlatinas efflorefcentias habuimus, & Miliaria, & Variolas. Scriptores Medicos conſulentes, eorum qui id ita credant, offendimus plures. Suſpendo tamen ſententiam, donec evidentiora edoctus fuerim; referamque modò, quæ ſcripſerint alii, quæ ipſe viderim.

Clar. *Etmullerus Tom.* 2. *part.* 1. *cap.* 10. *pag.* 347. *edit. in fol.* ex *Michaële* Hiſtoriam refert, qui ipſus fœminam curaſſet, quæ uno corporis in latere Variolas, Morbillos in altero gereret.

*Sidobre Monſp. Doctor, de Variolis cap. ult. pag.* 242. » Aliquando, inquit, » etiam Variolæ & Morbilli ſimul » ægros afficiunt, & intermiſcentur; » ut aliquoties vidit Avunculus meus: » illud etiam elapſo anno *Monſpelii* » obſervavi cum *Dno. la Peyronie* Filio Chirurgo peritiſſimo, in puero » cujuſdam piſcatoris Monſpelienſis, » nomine *Nigot*, qui Variolis & Mor» billis, uno eodemque tempore labora» bat, & ab iis feliciter evaſit.

*Diemerbroek hiſt.* 19. *Variol. aut Morbill. laborantium*, refert die Variolarum ſeptimo cuiquam Morbillos contigiſſe: addit verò bis modò, terve, in

totâ ſuâ praxi variolis ſe adjunctos morbillos vidiſſe.

*Egregius Harris in Obſerv. ſuis* credit idem contigiſſe optimæ *Angliæ* Reginæ *Mariæ*, *Wilhelmi III.* Uxori; idque plus ſimplici vice in aliis obſervaſſe ſe narrat. Sed Reginæ caſum ritè expendenti, dubii quidquam ſuboritur, an præcisè res ita ſe habeat, quam credit *Harris*.

Cæterùm variolis mox ſucceſſiſſe morbillos, morbillis variolas, exempla habent *Act. Phyſ. Med. Vol. VI. pag.* 370.

Adnotata practica propria revolvens, invenio me hunc caſum anno 1738. habuiſſe: » Puella habet confluentes » variolas: hæc, ubi febris poſtſuppu» toria deferbuerat, illicò morbillis » maximè epidemicis corripiebatur & » moriebatur.

Deinde circa vernos morbos anni 1752. invenio hoc à me ſcriptis inſertum: » Promiſcuè obtinent Variolæ & » Morbilli. Symptomata ſunt ſæpè ea» dem; Oculos madidos, ſemiconcre» tos, Linguam albam, Somnolen» tiam, Vomitum, Febrim, Delirium, » &c. videas ſucceſſivè iiſdem in ædi» bus occupare infantes; quorum alii

» morbillis, variolis alii, laborare de-
» mum incipiant. Ferè nulla familia,
» ubi vel ſolæ variolæ, vel ſoli graſ-
» ſentur morbilli. Deinde aliis tertio,
» aliis quarto, aliis ſexto, aliis ſepti-
» mo, imò 14. die, ab inchoatâ febre
» prodeunt «.

Cum ergo aut eodem, aut ſuccedente mox tempore, varii omnes hi morbi ſimul graſſentur, in eâdem familiâ homines promiſcuè afficiant, eadem nonnunquam corpora varii ſimul infeſtent, ſimilitudinem gerant ſymptomatum, adhibendâque vix differant curâ; nonne hinc credibile, quòd origine naturâque vix multùm differant, ſed vario potiùs modo, quo cutim afficiant; variâ, quâ ſanguinem mutent, ratione? An verò quorumdam natura diverſa?

Quæritur etiam an malignis in morbis omnis ſanguis diſſolutus eſt, maximè dum maculæ rubræ, purpureæque cutim deturpent?

Non videtur. Hiſtoriam ſanguinis necdum adæquatè novimus. In primâ parte *Rationis Med. cap. 6.* demonſtravi ſanguinem eodem tempore, eodem foramine, eodem jactu, de corpore profluum, portione ſui aliâ dilutum, aliâ phlogiſticè concretum adparere: ita ut

oppoſitæ hæ ejuſdem qualitates eodem ſimul tempore in corpore obtingant. Pluribus experimentis etiam in Noſocomio captis conſtitit ſanguinem die 14. 17. variolarum miſſum phlogiſticâ cruſtâ tectum fuiſſe, rubrâ parte compactum. Imò in puellâ, quam pluribus cutaneis morbis acutis eodem tempore afflictam mox contemplabamur, ſanguis paucis ante mortem horis miſſus inflammatoriè ſpiſſus fuit; horâ verò ante mortem, ex eodem foramine impetuosè exſiliens, laudabilis omninò colore, conſiſtentiâ, miſcelâ, proportione. Deinde numeroſi ad ſanitatem redeunt, poſt copioſiſſimas petechias. Imò tres mihi noti caſus reconvaleſcentium hominum, quibus in variolis purpureæ maculæ affuiſſent; memineruntque ſimilium hiſtoriarum Autores.

Videtur igitur putrida diſſolutio à ſuſcepto contagio in humoribus naſci poſſe, ſed à vitæ viribus ſive per omnia corporis excretoria, ut vocant, loca, ſive per ſolam cutim eliminari, ita ut reliquus in corpore ſanguis bonus, minùs ſaltem diſſolutus, maneat: ſin verò ſanguis totus ita affectus eſt, tunc ab errore loci in nobilioribus partibus mors brevi timenda eſt. Itidem ſi mate-

ries prava ad cutim, vitæ viribus depoſita, iiſdem denuò fatiſcentibus reſorbeatur, & aut reliquum ſanguinem peſſumdet, aut ſtamina vitæ deſtruat. Ita nempe puellæ noſtræ contigiſſe videtur.

## CAPUT VII.

### De Polypo.

In cadaverum examine frequentiſſimè Polypos cordis vaſorumque majorum invenimus, quamvis nulla ratio præceſſerat, ob quam Polyporum præſentiam ſuſpicati fuiſſemus; nullaque ſymptomata affuerant, quæ illos præſagiiſſent. Ad horum exponendam geneſin ex multis quos deteximus, unum prorsùs ſingularem enarrabo.

Fœmina 28. annorum 10. Dec. 1756. moriebatur, quæ dimidio anno laboraverat menſium defectu, febribuſque nunc tertianis, nunc quotidianis. Cacochymica hinc facta, munus tamen ancillare, vires planè exſuperans, ne fame periret, proſequuta eſt, ultimo vitæ menſe excepto. Polypus utroque in corde, ſed potiſſimum in ſiniſtro, maximam Cavitatis cordis partem ex-

plebat, affixus ita cordis parietibus, ut cordis columnæ carneæ omnes per formata in Polypo foramina & canales tranſirent. Columnæ carneæ ergo integræ erant integerque Polypus; ſed per foramina & canales in Polypo formatos columnæ tranſibant. Porrò ut Polypus erat parietibus cordis affixus, ſic & marginibus valvularum: ita ut valvulæ parumper modò, non verò uſque ad arteriarum majorum parietes, reclinare ſe poſſent.

Duplex eſt ſpecies Polyporum. Altera, quam dudum adfuiſſe, vivente homine, ſigna demonſtravere. Debilitas & inæqualitates pulſuum, Cordis motus palpitans, manifeſtò percepta cordis ad thoracem pulſatio, anhelitus ad loquelam motumque, debilitas univerſa, cacochymia, ſæpè color faciei purpureus in iis locis ubi cutis deeſt, imò & aliquando per totas genas & frontem; Polyporum in vitâ præſentium ſuſpicionem formant. Altera ſpecies ea eſt, quæ adpropinquante morte generari videtur: utramque autem ſpeciem eodem modo produci autumo.

Materies ejus ſpiſſum id, ac lardo ſimile eſt, quod cap. 2. toties videbamus humano ſanguini ineſſe, in eoque

variis generari de cauſis. Sanguis utique noſter æquè forſan quidpiam ſolidum, quàm fluidum, adpelletur. Nonne ſolâ triturâ perenni cordis arteriarumque ſervatur fluidus? an non à minimâ horum quiete extemplò ſolideſcit? Steterit modò in vaſe, de venâ ſectâ emiſſus, ſolida mox inſula naſcitur, quæ, dum phlogiſtica materia adeſt, vix tranſſcindatur novaculâ. Si igitur à ſubito terrore, ſi à conſpectu rei horridæ, quies oritur in humorum circuitu; ſi quâcumque de causâ homo animo linquitur; ſanguis in hâc quiete ſolideſcere incipit: ita ut ſæpiùs, renatis quamvis vitæ viribus, debitum non recuperet fluorem: maximè quidem ſi vel à naturali Diatheſi, vel à causâ adventante quâcumque, denſitas phlogiſtica adſit. Ut enim hæc in vaſe coaleſcit, à reliquis ſanguinis principiis ſegregata, ita & in momentaneâ illâ quiete in corpore humano ſuum niſum ſequitur: & quemadmodum amplâ patinâ ex venâ exceptus, ut fundum modò tegat, cruſtam non format, ſed modò ubi magno volumine colligitur, ita coaleſcit idem ſanguis potiſſimum in cavis cordis, inque arteriis majoribus, ubi copioſior adeſt.

Sed præter ſtagnationem datur aliud, quo hæc maſſa polypoſa naſcatur. Si mox miſſum venâ ſanguinem corpore ramoſo conquaſſo, Polypum ſenſim formo, ſive fictitiam dictam *Ruiſchii* membranam, quæ Polypi perfectè æmula. Si exſilientem de venâ ſanguinem lagenâ excipiens, mox lagenâ agitatâ conquaſſo, Polypum jam, citra baculi ramoſi opem, creo. Si in apertum vas exſilientem de corpore ſanguinem excipio, & ramulo mox à principio agito, intra pauca minuta craſſiſſimam polypoſam membranam conficio. Vid. *Rat. Med. part.* 1. *cap.* 6. Si nunc contempleris quo pacto, in animi deliquio, conquaſſetur cruor inter cor tremulum, & tremulas ſive valvulas, ſive arterias, nonne ſponte liquet polypoſam inde maſſam naſci debere? Et, ſi homo inde moritur, & humores nunc frigore aëris in cadavere coagulantur, nonne hæc inſpiſſata materies corpus referre queat, quod cordis parietibus, marginibuſque valvularum affixum deprehendatur, & quod columnis carneis tranſitum præbeat, quas inter conquaſſata antea fuerat?

Ut nunc in frequenti animi deliquio intelliguntur hi Polypi naſci, eâdem

ratione in vitâ illâ paucâ ac minimâ, propè mortem, naſcuntur; dum ſtagnans ferè ſanguis ſolo tremulo cordis Arteriarumque motu conquaſſatur. Datque veram iſagogen hæc contemplatio ad curam Polypi, poſt animi deliquia, poſt motus nimios &c. naſcentis. Sapones varii diſſolventes hîc indicantur, ipſaque cura, antiphlogiſtica dicta, ſæpè malum ſolvit. Quoſdam hoc anno læti ſalutavimus curatos, quibus per ſeſquimenſem quovis mane unc. ½. Rob. Samb. totidemque pulpæ Tamarindorum & dragma nitri, cum bono hauſtu ſeri Lactis; veſperè verò idem medicamen, ſed leni paregorico miſtum, dabatur.

Sed aliud Polyporum genus hîc explicandum eſt. Homo 6. die pleuritidis moritur. Sputa non ejecerat, ſed materiem albam denſam, oblongam, ramoſam, arteriæ habentem figuram, præcisè ut *Tulpius Lib.* 2. *cap.* 13, *tab.* 3. & 4. deſcribit figurâque exhibet, quæ tuſſiendo ejecta verum vas ab ipſo credebatur. In pulmone hujus viri prudenter tranſſciſſo, invenimus ramulos aſperæ arteriæ plenos tali materie, quam multam deinde, prorsùmque ramoſam, eduximus. Sedes hujus in ſolo lobo ſi-

niſtro inferiore fuit. Materies purulenta ex perſciſſis vaſis ſanguiferis ſuperioris lobi abundè extillavit. Materies tranſſudaverat ex lobo inferiore inque ejus ſuperficie cruſtam flavam denſamque formaverat, quâ idem ille cum vicinis partibus arctè cohærebat.

Eadem ergo materies in vaſis ſanguiferis miſta inveniebatur cum ſanguine in arteriis pulmonalibus; eadem inventa eſt tranſſudando externam cruſtam formaſſe; inventa denique in cavis bronchiis, tranſſudando, ſtagnandoque, ramoſa illa corpora produxiſſe. Apud *Haganos* famoſus & ab artis peritiâ morumque probitate commendatiſſimus Chirurgus *Eraſmus Dringberg*, longo tempore ramoſos hos Polypos tuſſiendo ejecit, ut ex Epiſtolâ optimi viri patet, quam Clariſſ *A. Kaw Boerhaave* inſeruit eruditiſſimo ſuo tractatui *de Perſp. Hipp. cap.* 12. *pag.* 115. Conſulendus & hîc *Grætz* ad *Ruiſchium*, & Problematica *Ruiſchii ad Grætzium* reſponſio.

# CAPUT VIII.

## De singulari modo respirationis, et motus cordis.

Inter cauſas incognitæ ac ſæpè improviſæ mortis, ab Authoribus refertur Pulmonum lata cum Pleurâ cohærentia. *Boerh. Inſtit.* §. 835. Tamen raro cadavera incidimus, quin firmas ejuſmodi, eaſdemque latas cohærentias obſervemus; quamvis iidem homines, quos tum ſanos, tum ægros noveramus, nulla ſigna præ ſeſe ferrent, ex quibus hoc ſuſpicati eſſemus. Pulmo utique in corpore ſano exactiſſimè ſemper pleuræ adplicatus, idque æquè in expiratione quàm in inſpiratione, videtur his cohærentiis pedetentim formatis paulatim aſſueſcere, eaſque inculpatè ferre. Sed quo pacto in deſcribundo nunc caſu motus vitalis peractus fuerit, haud capio. Dabo anatomen totam, cum totus homo ſingularia referret.

Erat 43. annos natus, rudiori aſſuetus labori, 30. abhinc annis ſpinam ventoſam ad dextram claviculam paſſus; quæ hucuſque quovis biennio aut triennio recrudeſcens, feſtucas oſſeas ejicere ſolebat; cætera ſanus.

Anni octo elapſi erant, cum à valido ligno reſiliente femur *ſiniſtrum* contunderetur, attamen ſine ullo mali relicto veſtigio penitus ſaneſceret. Septem verò abhinc menſibus denuò gravi ligno ſiniſtram coxam contuſus, male habuit; bimeſtri tamen ſpatio Hortulani continuans labores, demum ſe quieti dedit. Poſtquam tumore *ſiniſtri* femoris per ſex menſes male habuiſſet, diſparuit tumor omnis, ceſſavitque dolor & ſenſim femur *dextrum* tumere ac dolere inchoat. Hunc tumorem menſis ſpatio paſſus nobis exhibuit pure refertum. Aperto eo tres unciæ puris effluxere, immiſſus verò ſtylus ſinuoſum ulcus oſtendit.

Poſtquam quatuor ab aperturâ diebus ſe optimè habuiſſet, ſubita eum Peripneumonia prehendit, pure quamvis ritè ex ulcere fluente: hanc iterata miſſio ſanguinis penitus phlogiſtici & idonea remedia ad quartum diem egregiè ſolverunt: ita ut cum reſpiratione non impeditâ, ſemper dein miti febre continuâ remittente laboraret, & appetitu perpetuo bono gauderet; donec demum colliquante Diarrhæâ, ichoris ex ulcere effluxu, immobilitate affecti cruris, urinis denique tum colore, tum craſſa-

mento fuſcis, difficilique reſpiratione prægreſſis moreretur.

In cadavere clavicula & tumens & exeſa hinc inde; cæterum nihil in totâ viciniâ mali. Os femoris *lævum*, bis contuſum, vera mali origo & ſedes, integerrimum fuit. Os autem femoris *dextri*, ad quod decem ante mortem ſeptimanis materiæ metaſtaſis facta erat, orbum perioſteo totum, ſcabrum, & eroſum; Acetabulum ſine cartilagine, ſine perioſteo, ſine glandulâ: ipſaque Theca ligamentoſa ad acetabulum magnam partem conſumta. In jejuno Inteſtino ſuſceptio notabilis quatuor pollices longa, multùm quamvis corrugata, cum parte ſuperiore in inferiorem prolapſa; mox parvæ duæ aliæ ibidem, binæque ſimiles, ſed inverſo ordine, in Duodeno. Colon à dextro latere medium ventrem emenſum, ubi ſe Hepati pluribus ligamentis affixerat, replicuit ſeſe ad ſpithamæ longitudinem versùs dextrum latus, indeque reflexum, lienem petebat, ſub quo ingenti formato ſacco, ſolitam deinceps viam abſolvebat.

Thoracem rimatus, pulmones ita nexos inveni, ut ſimile quid nec viderim, nec legerim unquam. Nam non

ſuit in toto thorace, univerſoque pulmonum in ambitu, vel unicum punctum à cohæſione liberum. Quippe cohærebat Pulmo cum totâ pleurâ, cum univerſo diaphragmate, integro cum pericardio ſternoque. Modus autem cohærentiæ adeò firmus erat, ut nemo noſtrum, citra dilacerationem, vel minimam ſolvere portionem poſſet. Connectebat enim eoſdem tenaciſſima, non dilatabilis, & ubi vi partes à ſe invicem diſtrahebantur, vix ſemilineam craſſa, celluloſa membrana. Imò toto ſiniſtro in latere, tenacitatis celluloſæ loco, vera reperta ſarcoſis; veluti ſi pleura degeneraſſet in craſſiſſimam carnem rubram, inſertam altè in pulmonum ſubſtantiam, ab eâque inſeparabilem. Lobi quoque omnes inter ſeſe eadem tenaciſſimâ celluloſitate coivere.

Sed nihil mirabilius contemplatione Cordis. Ut enim pericardium omni in puncto arctiſſimè unitum cum pulmonibus erat, ut jam dixi, ita interno pariete ſuo, ope ejuſdem tenaciſſimæ texturæ celluloſæ, tam firmiter cum corde, ejuſque auriculis, ſinibus, ac vaſis majoribus omnibus concreverat, ut ſolvere nemo, niſi lacerando, poſſet. Præterquam quòd craſſus ſaccus, ceu nova

genitura, Aortæ ad pollicem latum undique firmiterque circumcretus & intimè connatus reperiretur. Cavum ſiniſtrum cordis circiter ſolitam, dextrum verò vix quartam partem ſolitæ craſſitudinis habebat.

Porrò nemo noſtrûm vidit hominem hunc laboriosè reſpirantem, cum 4. Martii hujus, quem vivimus, anni, circiter 50. gradus conſcenderet, conſilium cum cæteris adventantibus pauperibus petiturus. Nec vitiosè reſpiravit quatuor primis diebus, uti neque poſt peripneumoniam curatam, niſi ſub mortem. Reſpiratio tantùm fuit naturali brevior, pulſuſque naturali paulò celerior ac debilior, vix tamen inæqualis.

Homo ergo hic cohæſionem habuit, cui fortè ſimilis non viſa unquam: attamen non ſubitâ, ſed lentâ morte, cujus cauſæ aliunde notæ, periit.

Sed conſideremus jam actionem cordis. Cor hoc cum auriculis, ac ſinibus, vaſiſque majoribus, intra pericardium planè immobile fuit; idque non partim ut pluries vidi, ſed ubique locorum, concretione validâ, vi tantummodò dilacerandâ.

Si igitur hîc contemplemur totum

thoracem, pleuram, diaphragma, pulmonem, pericardium, cor, vaſa majora, mediaſtinum, non fuiſſe niſi unicum ſolidum, quomodo actiones viſcerum vitalium horum explicabimus? Si quis cogitaverit muſculoſam oſſeamque fabricam thoracis dilataſſe thoracem, aëra in dilatatos pulmones intraſſe, laxatis iterum muſculis dilatantibus, thoracis capacitatem hinc imminutam aëra expuliſſe, & hâc ratione quamdam exercitam fuiſſe reſpirationem; reſpondeo ejuſmodi reſpirationem ſi poſſibilis fuiſſet, longè ſanè laborioſiorem obſervari debuiſſe, quàm eamdem nos omnes in hoc homine obſervaverimus.

Sed præterea quis cordis motum explicabit? An totâ concretâ maſsâ dilatatâ, cor quoque dilatatum fuerit? Tunc ſemel modò in ſingulâ Reſpiratione impleri ac depleri potuit; dum naturaliter quater, quinquies, in ſingulâ reſpiratione pulſet. Sed homo habuit ſemper, etiam uſque ad finem vitæ, pulſum celeriorem, non palpitantis, ſed evacuantis ſe cordis argumentum. Si aorta arteria in ſingulâ reſpiratione ſemel modò dilatata & anguſtata fuit, cur per ſuos in carpo ramos potuit,

v. g. in febre peripneumonicâ, frequentes producere pulſus?

Sanè quocumque modo rem examino, volvo ac revolvo, non invenio niſi ubique inſuperabiles mihi difficultates; cohærentia enim deſcripta notas cujuſdam vetuſtatis habet, ob idque communes phyſiologicas regulas repudiat.

An ergo & præter & contra communes leges naturales homo vitam vivere poſſit? Noſter vixit, ergo potuit. Ecquis OMNIPOTENTI regulas præſcripſit secundùm quas vitam conderet ſervaretque humanam? Orbes terrarum innumerabiles condere poteſt, homineſque in iiſdem producere, quos ſingulos vario modo condat, variis conſervet in vitâ modis. Metimur nós naturæ leges ex conſuetis obſervationibus; quas velit DEUS, has ſequitur leges. Et quis demum ejus arrogantiæ, aut potiùs dementiæ erit, ut divinam potentiam ejuſmodi legibus adſtringere cogitet, circa quarum aut exiſtentiam, aut intellectum, adhuc litigant Artis principes? *Hallerum* volo, *Werlhofium*, *Hambergerum*, *Albinum*, *Boerhaavium* compluresque alios, quibus necdum inter ſeſe de his legibus convenit. Homun-

ciones nos! obſervata colligimus, legeſque condimus ex iiſdem; dum interim nos ſæpè in obſervatis vel unicum lateat, à quo vera rerum dependeat notities. Quis enarret in quot quantiſque rebus meridiem credamus, quam adhuc involvat nox aterrima? Aeſtum marinum, ſecuti *Newtonum*, tam clarè ſuis percipimus de cauſis, ut qui Cœlum perluſtraverit, Aſtra tetigerit, emenſuſque Maria fuerit, vix poſſet meliùs: & ne quid deſit, calculo geometrico & algebraico abſtruſum id in apricum duxiſſe videmur. Sed, quod dolendum, in hâc noſtrâ meridie magnus *Bernoulli* cæcutit, adeò ut acerbè conqueratur *Newtonianos* tanto ſuo molimine huic negotio parum profuiſſe; aliam porrò viam capeſſendam arbitratus, hanc patefacit candidus, hanc mathematicè probat. Velimuſne inire eamdem? St! Eruditione judicioque clarus *Eulerus*, *Newtoni* obſcuritatem viamque quam iniverit, & tortuoſitatis & erroris apertè criminatus, alias à *Newtonianis* & *Bernoullianis* leges detexit, eaſque, revocatis *Carteſii* vorticibus, mathematicè demonſtraſſe viſus eſt. Videtiſne quàm incerta ſint, quæ pro certis habueramus, pro invictis, pro

demonſtratis? Noſtra nobiſcum Anima ita cohabitat, ut unum cum eâdem Ens exiſtamus. Ejus veluti primariam ſedem, ejus proprium cum corpore vinculum, ac vitalis principii locum, modumque demum verum, quo anima & ſuam machinam gubernet, & ab eâdem afficiatur; hæc, inquam, omnia Mortales intelligere explicareque ſe poſſe autumant: verùm millenis ab annis, in hunc uſque diem, circa hanc rem diſceptatum fuit, ſua cuique ſententia eſt, ſua quemque opinio trahit. Neque mirum hoc, cum quædam *Secundæ* cauſæ nobis duntaxat pateant, veras verò primaſque rerum cauſas SUMMUS rerum ARBITER, quòd earum notitiæ nos non intereſſet, nobis abſcondere voluerit. Unde crediderim inutiliter quæſiviſſe, vanè quærere, ſonticè quæſiturum audax *Japeti* genus, quid Vitalium principium actionum? quæ animæ ſedes? quis operationis ejus, paſſioniſque, modus? Reſonat Europa Phyſiologorum hoc tempore clamoribus, veluti de hoc *Gordio* nodo planè ovantium; interea dum experimenta, quibus ad ſententiam tuendam utuntur, ab aliis repetita, prorsùm aliud clament, contrariam inducant concluſionem. Adeò & in hiſce

& in multis aliis id ſaltem demonſtratur quod in ſacris legimus, Eccleſ. Cap. I. *Cuncta res difficiles, non poteſt eas homo explicare ſermone* & Cap. III. *Vidi afflictionem quam dedit DEUS filiis hominum, ut diſtendantur in eâ. Cuncta fecit bona in tempore ſuo, & mundum tradidit diſputationi eorum; ut non inveniat homo opus, quod operatus eſt DEUS ab initio uſque ad finem.* Et Cap. VIII. *Et intellexi quòd omnium operum DEI nullam poſſit homo invenire rationem, eorum quæ fiunt ſub ſole: & quanto plus laboraverit ad quærendum, tanto minùs inveniat. Etiam ſi dixerit ſapiens ſe noſſe, non poterit reperire.* Tandem Cap. IX. *Quomodo ignoras quæ ſit via ſpiritûs, & quâ ratione compingantur oſſa in ventre prægnantis, ſic neſcis opera DEI, qui fabricator eſt omnium.*

Si hæc dixit *Salomon*, *Salomon* qui Philoſophiam ab ipſo DEO edoctus erat, Lib. Sap. Cap. 7. *Omnium enim Artifex docuit me Sapientia;* Cui dixerat DEUS Lib. 3. Reg. Cap. 3. *Dedi tibi cor ſapiens & intelligens, in tantum, ut nullus ante te ſimilis tibi fuerit, nec poſt te reſurrecturus ſit;* Qui diſſeruerat, ibid. cap. 4. *Super lignis, à Cedro quæ*

*eſt in Libano uſque ad Hyſſopum qui egreditur de pariete;* diſſerueratque *de Jumentis & Volucribus & Reptilibus & Piſcibus :* ſi, inquam, tantus ille Philoſophus ita aſſerit, utique ſana nos Ratio jubet ſuperba nos noſtra contrahere vela. Sobriam imitemur, id eſt, veram ſapientiam *Salomonis* nos ita monentis; quam mirè imitatus eſt Eminentiſſimus S. R. E. Cardinalis *de Polignac*, in Aureo ſuo *Anti-Lucretio*, deſtinato ad veram Religionem tuendam adverſus *Epicurum*, *Lucretium*, *Spinoſam*, *Hobbeſium* ejuſque impiæ farinæ autores alios. Videatur Lib. 5. pag. 158. & 187. Lib. 9. p. 358. & alibi paſſim.

Factâ hâc neceſſariâ digreſſione circa ea, quæ in hoc cadavere mirabamur, pauca dicenda ſupetſunt. Quid ſibi illæ ſuſceptiones Inteſtinorum? Hæ videntur ſpaſmis ſub mortem natis deberi; ut in alio caſu *Rat. med. part.* 1. *cap.* 7. explicui. Qui de his plura volet, adeat *Ill. Præſidis comm. in cap. de infl. inteſt.* & laudatum ibidem tractatum Egregii *C. H. Velſe* Medici & Senatoris *Hagani* candidi mei æternùmque honorandi amici *de mutuo Inteſtinorum ingreſſu.*

Sed cur accubitu materiæ purulentæ ad ſiniſtrum femoris os, per integros ſex menſes, nullæ noxæ oſſi illatæ; accubitu verò duorum cum dimidio menſium, deſtructio tanta, tum dextri oſſis femoris, tum omnis acetabuli? Fortè in priore caſu hæſit materia faſciam latam inter, muſculoſque; in poſteriore immediatè ad oſſa. Forſan eadem blandior olim, reſorptione acrior facta eſt. Fortè non reſorpta, ſed per celluloſitatem à ſiniſtro femore in dextrum tranſlata, eodem hoc motu acrior facta fuit.

## CAPUT. IX.

### QUÆDAM DE PULMONE INNATANTE AUT SUBSIDENTE IN AQUA.

IN dubio Infanticidio ſolet vulgò ex pulmone fundum aquæ petente, judicari infantem poſt partum non vixiſſe; eodem verò innatante vixiſſe, reſpiraſſe. Obſervationes in Noſocomio factæ quamdam hîc prudentiam ſuadent ne peccemus. Ter enim, quaterve jam demonſtravi publicè notabiles portiones Pulmonis Adultorum in aquam injectas fundum petere.

Etenim obſtructiones, mucus copio-

ſus, ſcirrhi, indurationeſque pulmonum, reddunt eorum portiones, imò lobos integros, graviores, aëri impervios, ita ut etiam leviores cæterum vicinæ portiones unà deorsùm trahantur: ſi verò gravior pars parva ſit, in aquâ à leviore ſuſtinetur; ſeparata autem fundum petit. Plures nunc relationes ad judicem factæ argumentum habent ex abſciſsâ portione pulmonis innatante, vel ſubmersâ aquis. Nonne hinc in proclivi fit, ut ſontes fœminæ abſolvantur, fallanturque Judices? Et ſi horis diverſis, ob diverſitatem juriſdictionis, à diverſis chirurgis examen cum fruſto pulmonis fiat, nonne hinc è diametro oppoſitæ relationes habeentur?

Conſulens autores Anatomicos, ſimilia detegimus. *Diemerbroek* pulmonem Adultorum ſcirrhoſum vidit aliquoties aquæ fundum petiiſſe. *In Hiſt. Acad. Sc. par. 1733.* unius lateris pulmo integer innatavit aquæ, alterius ſubmerſus eſt totus. Ex *Zellero* & *Bohnio* patet tum Vituli, tum Infantis, poſt nativitatem reſpirantium pulmones, fundum in aquâ petiviſſe, cujus causâ aut mucus, aut valida in utero nata obſtructio. Ita quidem ut aër non obſtructam poſt

nativitatem partem impleviſſet, obſtructam minimè.

Sed præterea vagit nonnunquam infans in partu, eo quòd capite jam prodeuns aëris inchoet uſuram: deficientibus interim viribus matris, aut uteri orificio ſe arctiùs circum ejus collum conſtringente, infans ante nativitatem moritur. Pulmo hic innatabit aquæ, quamvis infans mortuus ſit natus, reaque infanticidii agetur, ſecundùm leges ſuſceptas, mater. Caſtigandæ ergo & emendandæ erunt Regulæ artis ibidem loci, ubi adhuc more communi fiunt ad Judicem Relationes; ne vel judicem fallendi, vel ſontes abſolvendi, vel inſontes damnandi, evidens periculum incurrere pergant.

## CAPUT X.

### DE SUPPUTANDO CALORE CORPORIS HUMANI.

INGENIOSISSIMI Viri *Fahrenheit* & *Prins*, ut & omnium laude ſuperior *Reaumur*, poſt *Toricelli*, *Galileum*, *Drebelium*, *Paſchal*, exacta nobis condidere thermometra, ad determinandum caloris humani gradum aptiſſima. Secundùm hæc, omnia corpora non viva, non

non ignita, non in ſphærâ activitatis ignis poſita, eo caloris gradu calent, qui obtinet ipsâ in Athmoſphærâ. Ita ut Lignum, Lapis, Metalla, Sericum, Lana, Aqua, Vinum, Spiritus Vini, Alcohol, eumdem inter ſeſe, eumdem cum aëre communi calorem habeant. Quòd verò res ſæpè aliter nobis adpareat, ut dum v. g. hyeme ferrum politum longè frigidius exiſtimamus quàm veſtem laneam; vitrum quàm lignum; lignum politum quàm idem carioſum; id inde fit, quòd noſter nativus calor eo, qui in Athmoſphærâ eſt, longè major, athmoſphæram lanæ mox moveat, & communicatione ſui majoris caloris, magis calefaciat: ſed quòd idem ille calor noſter politas ferri particulas in ejus ſuperficie non niſi tardè moveat, & cum frigido aëre, inter ferri particulas reperiundo, non niſi lentè ſeſe communicet; forſan etiam quia tempore frigidiſſimo, ſpicula glacialia inter ferri particulas citò non moventur. Dum tamen metallum, politave alia corpora, adplicata diù calente manu tenemus, tepeſcunt ſenſim; ſuſceptumque ſemel calorem ſervabunt diutiùs, quàm corpora leviora, explicatâ de causâ. Ipſa hominum animaliumque cadavera, ut

cætera omnia priùs definita, quamdiu putredinem necdum inchoant, eumdem habent, qui Athmoſphæræ eſt, calorem. Quid nunc in Phyſicâ & Medicinâ conferat exactus caloris variorum corporum calculus, evidenter, ni fallor, is qui *Boerhaavii* Diſſertationem *de igne* omnibus Phyſicis adeò laudatam bene comprehendit, intellecturus eſt. Hujus ergo laudatorumque antea virorum veſtigiis inhærens, datam ab ipſis doctrinam ultra promovere conatus fui, ſecundùm proverbium: *Inventis addere facile.*

1°. Calorem hominis ſani definiverunt 95. 96. graduum. Calorem hominis in frigore febrili jacentis à gradu 87. ad 94. ejus verò qui æſtu febrili arderet, à gradu 96. ad 108. & fortè adhuc aliquid plus. Ergo receſſus in frigore minor, à puncto fixo graduum 95. 96. quàm ab eodem puncto exceſſus caloris.

2°. Calorem aëris athmoſphærici ſtatuerunt ſemper minorem eo, qui hominis ſani eſt, idque etiam ardente Sirio. Quin prorsùm impoſſibile eſſe, ut homo ejuſmodi in aëre diù vivere poſſit, qui ſuum ipſius æquaret; multò minùs in eo, qui ejus proprium exſuperaret,

Rationes Phyſicas in Chemiâ *Boerhaave* dedit, *Cap. de igne Exp. 19. Coroll. 16.* « Sanguis frigidior in arctos, elaſticos, fortes canales arteriæ pulmonalis, vi cordis dextri, atque molimine ingenti reſpirationis, preſſus actuſque, neceſſariò per unum pulmonem fertur copiâ æquè magnâ, quàm eodem tempore per univerſum corpus omneſque ejus partes ſimul. Hinc igitur idem ſanguis nullâ in parte corporis uſque adeò atteri, adeòque & caleſcere poterit, quàm in pulmone ſolo. Foret ergo calor illius homini intolerabilis, imò letalis. Verùm aër, reſpirando ductus in pulmonem, eſt ſemper frigidior longè, quàm hic ſanguis. Et, per *Malpighiana*, ſanguis hic in arteriolas minimas fuſus, quæ veſiculis pulmonum tenuiſſimis adplicantur undique, per ſuperficies ergo incredibiliter latas, exponitur aëri, per omnia momenta temporis renovato, adeòque ſemper frigido : unde ſanguis ex ſe, in nullâ iterum totius corporis plagâ refrigeratur plus, hoc reſpectu, quàm in pulmone noſtro.

3°. A magnis in arte viris, quos inter princeps *Boerhaave*, decretum fuit,

decrementa hæc caloris in corpore humano, morborum tempore obſervanda, minori deberi attritui humorum in vaſa, vaſorum in humores, particularum humorum inter ſeſe: augmenta verò auctiori attritui.

Cum tantorum nominum debitâ veneratione, licebit propria obſervata enarrare, ex iiſdemque neceſſarias formare concluſiones.

*Boerhaave*, *Fahrenheit* apud *Boerhaave* laudato mox in corollario, *Hales in Hæmaſtatice*, *Derham Theol. Phyſ. cap.* 2. *Lib.* 1. *De Sauvages Lib. de inflamm.* nobis dicunt quidem qualiſnam caloris aut homo ſit, aut alia res quæcumque; ſed quanto tempore thermometron adplicuerint, non addunt. Id porrò præprimis requiri, antequam certi quidquam ſtatui in phyſicis queat, demonſtrabunt ſequentia obſervata, capta & in me ſano, & in pluribus aliis ſanis, & denique plurimis in ægrotis. Non autem ſemel, decieſve, ſed pluries ipſiſſima experimenta iterata ſunt, & ſemper idem docuerunt.

Si per dimidium horæ quadrantem ſano homini admotum ſub axillâ thermometrum eſt, calorem notat graduum 95. 96. Si per quadrantem, gradum no-

tat 97. 98. 99. Si per dimidiam horam, 100. 101. Si per horam integram, 101. 102. At verò ſi dein bihorio, ultrave adhibetur, nondum obſervavimus illud majorem gradum notare.

Si nunc idem adplicemus ægris, rem præcisè invenimus, quemadmodum notant authores laudati, dummodò per ſemiquadrantem illud admoveretur. Nempe ſi per dimidium quadrantem in modico admodum febrili calore notaverit 100. gradus, poſt quadrantem notabit 101. 102. Si per mediam horam, 102. 103. Si per integram, 103. 104. Aliis vicibus in febre continuâ per mediam horam dabat gradus 106. per horam 109. aliquoties per ſemihoram 103. per horam 105.

Suſpicabitur fortè quis febrilem calorem interea temporis auctum fuiſſe, adeòque & inde repertam notam mercurii altiorem; reſpondeo id ſemel iterumque contingere poſſe; ſed cur in ſanis thermometrum longiore tempore adhibitum adſcendit, licet naturalis calor noſter minimè augeatur? Et cur in ægris, dum nulla caloris mutatio, neque ab ipſis neque à nobis obſervetur, conſtanti tamen lege adſcendat? Ergo minimè ab aucto calore febrili.

Et ne quis vitioſa mea thermometra criminetur, optima multa poſſideo, quæ præcipuè fabrefecit mihi ingenioſiſſimus Phyſicus & egregius Mathematicus, Rev. *Marci*, ad modum *Fahrenheit*, *Prins* & *Reaumur*. De induſtriâ parva mea *Fahrenheitiana*, quibus apud ægros utor, exploravi ad *magnum universale Thermometron*, quod ſubtilis artifex *Prins*, magno cum labore, ipſe adornaverat, hâcque lege de meorum præſtantiâ convictus ſum.

Unde ex datis experimentis id debui concludere, quòd defectu adplicationis tempus determinandi, neque ſanorum neque ægrorum calor ritè fuerit determinatus.

Secundam Authorum theſin multa obſervata labefactant. *Hales*, *Boerhaave* aliique, impoſſibile credidere, ut homo diù ſubſiſteret eo in aëris calore, qui ſuum proprium calorem aut æquaret, aut ſuperaret; idque ob datas antea rationes. Attamen ex obſervatis, communicatis cum Doctiſſ. *Derham*, *Theol. Phyſ. Lib. 1. Cap. 2.* Thermometra *ſub æquatore* deſignant eumdem circiter caloris in aëre gradum, qui hominis eſt. Quid? quòd aëris calor ſæpè tranſcendat humanum? Dum accuratiſſima ther-

mometra plura ſuſpendi aliquoties in aëre libero, ubi nulla radiorum à parietibus reflexio in umbrâ ſolis; alia verò plura ſoli irradianti expoſui: differentiam nonnunquam obſervavi 30. graduum. Adhuc 27. Aug. inter 3. & 4. pomeridianam, cum in ædibus eodem tempore thermometra haberent gradum 71. in aëre verò aperto umbroſo 75; Thermometron univerſale *Prinſii*, ſoli irradianti libero, citra reflexiones ullas, expoſitum, intra $\frac{1}{4}$. horæ adſcendit ad gradum 103$\frac{1}{2}$. exin omni momento tantillum deſcenſum affectabat, idque ferè per alium horæ quadrantem idem, & mox iterum adſcenſum. Semihorâ elapsâ, adſcendit ſenſim ad 107. Relictum per aliam dimidiam horam, non adſcendit ultra; fortè quòd poſt quartam aër calore non augeſcebat. Pari ratione octo alia thermometra, exiguâ admodum cum differentiâ, caloris gradum indigitarunt.

Porrò in tam ardente calore exponimur in Plateâ, in Viâ publicâ nullis conſitâ arboribus, in Campis, Meſſores in agris, Vinitores in vineis, integri, dum caſtra metantur, Exercitus. Profectò omnes illi per æſtatem ſæpè aërem inſpirant ſuo proprio aliquantò

I iv

calidiorem, intereaque vivunt; & ſi moderatè vitam inſtituant, atque à gelido ſubitoque potu abſtineant, ſani paſſim degunt. Igitur ſub æquatore vivunt bene homines, in aëris calore, cum humano æquali: vivunt bene per magnam Europæ partem in calore humanum longè ſuperante. Aëris ergo in inſpirando uſus videtur potiùs ad motum ſanguinis, quàm ad ejuſdem refrigerium facere: quâ in re à textu *Boerhaavii* ex Chemiâ allato diſcedo quidem, ſed ad clariſſimum Virum iterum accedo, rem, ut hîc facio, explicantem *phyſiol.* §. 202. Et profectò ſi ſufficiat refrigerium aëris, ad gradus 10. frigidioris, fervido pulmonum ſanguini, an non vehementer noceret is, qui gelidâ brumâ eſſet 70. 80. gradibus inferior calore humano? Nonne oporteret hominis ſanguinem æſtate, quàm hyeme, longè calidiorem ad thermometra reperiri?

Tertia Eruditorum theſis ſtatuit calorem ab attritu oriri. Evincere id multi morbi videntur, ut maximè *cap. de calori febrili Præceptor* oſtendit; attamen conſtantem inde regulam deducere experimenta vetant. In Hemitritæâ, quam cum continuâ febre intermittens quo-

tidiana formabat, homo intermittentis paroxyſmum tanto cum frigore experiebatur, ut, ſi frigus modò abeſſet, morbum totum floccifacere ſe diceret, propter immane verò frigus ſe ſuſtinendo ultra non eſſe. Eaſdemque querelas multis in paroxyſmis repetivit. Dabat tamen Thermometrum paſſim 104. gradus. Neque vel hilum adſcendit illud, dum in ardente deinceps calore admoveretur. Et dum per ſequentes paroxyſmos frigus imminueretur, gradus tamen caloris 100. 99. 98. fuere. Frigoris porrò perceptio homini vivida; frigoris ſigna, algor, tremor, ſtridor dentium, evidentia erant: dum interim calorem naturali ſuperiorem notaret thermometrum, dumque nos, repetito ſæpè examine hominem tepentem, ac ferè naturaliter calentem paſſim deprehenderemus. Expectabitis quid ex pulſu obſervatum ſit? Is more ſolito, tempore frigoris febrilis, celer, parvus, contractus utcumque: caloris verò tempore plenior, liberior, major. Thermometrum ſemper ſub axillis adplicatum ita adſcendit, cum tamen potiſſimum frigoris ſenſum æger toto thorace perciperet.

Veteres deſcripſere Febrim ἠπιάλην,

quam enarrat, non explicat *Hippocrates*. *Galenus* & *Gorræus* eam eſſe dicunt in quâ per univerſum corpus caloris ſimul & frigoris perceptio adeſſet; quod à bile & pituitâ ſimul motis explicatum ſuo more velint. *Erotianus* & *Foëſius*, in ἠπιαλῇ *Hippocratis* exponendâ, non faciunt ardoris mentionem, ſed continui duntaxat & frigoris & rigoris. At quocumque demum ſenſu velis, non fuit hominis noſtri febris ἠπίαλα. Nam neque ille ſimul frigus caloremque percepit, nec perpetuò friguit horruitque.

Eſt Veteribus alia deſcripta febris λειπυρία, de quâ etiam *Hipp*. Aph. 4-48. 7-72. » In febribus non intermittentibus ſi externa frigeant & interna » urantur & ſitiunt, lethale «. Cum hâc deſcriptione conveniunt *interpretes*; ſed neque hujuſmodi febre laboravit noſter. Nam ſine thermometro latuiſſet nos penitùs calor ille naturalem 7. 8. gradibus exſuperans, ipſeque æger eum non eſt expertus: externum enim internumque frigus conqueſtus eſt.

Quâ tandem ratione ejuſmodi Phænomena explicabuntur? Vulgaris doctrina Medicorum *Mechanicorum* eſt, quod à natâ in arteriis capillaribus versùs corporis ambitum reſiſtentiâ, cor

velociùs validiùſque ſe contrahere veluti cogeretur; ut copioſiorem humorem per aream minorem traduceret. Verùm qui leges hydraulicas à Doctiſſimo *de Sauvages*, Tractatu *de Inflammatione* explicatas, & corpori humano adplicitas, attentè contempletur, prorsùs contrarium concludere cogitur. *Vide hunc Tract. à* §. 24. *ad* 62. Et profectò experientiam conſulentes, videmus in Paronychiâ, Otalgiâ, Tendinis puncturâ, Capillarium obſtructionem adeò modicam, ut notabilem effectum in ſanguinem & cor edere non poſſet; & tamen quàm acutæ aliquando in his febres! quanti calores! È contrario febre comburi oporteret Chloroticam virginem, Scrophuloſum interno externoque corpore puerum, quibus fors media pars obſtructa ſit Capillarium; cum tamen hos reperiamus à naturali calore remotiores. Si quis dicat in his febres haud generari, quòd cordi vires deſint; attendat ille quid his contingat, ſuſcepto varioloſo, morbilloſo, aliove miaſmate! Motus cordis ejuſque velocitas augentur ita, ut aquoſus pridem mucoſuſque cruor, jam phlogiſticâ materie ſcateat, miſſuſque de venâ denſam mox cruſtam formet.

An igitur nata quâcumque de causâ in humoribus acrimonia motum cordis vaſorumque, irritando augeret? Cum Anatome detexerimus cor inflammari ſuppurarique poſſe, citra perceptos eo tempore dolores: cum præterea Apoplexia doceat eo ipſo tempore, quo nullum inter Nervos ſentientes, & ſenſorium commune, Commercium detur, cordis motum notabiliter augeri: hanc ita dictam irritabilitatem pro causâ ægriùs admittere poſſumus. Neque nos hujus irritabilitatis convincere moderna experimenta valent, cum alii eorumdem vim contrariis eludant experimentis. Daturque aliquando febris mox in corpore ſaniſſimo nata, ubi acrimoniam ne Lyncei quidem oculi unquam detegant; & hæ quidem violentiſſimæ.

An igitur hæc de origine motûs cordis, motûſque ejus, ac velocitatis incremento, quæſtio, inter illas locanda quæſtiones, quas *Ille*, qui ſe ſolum in S. Scripturâ vocat *Scrutatorem Cordium*, ille perpetuò nobis amandus & adorandus, noſtrum adeò limitatum & imbecille ingenium latere voluerit; ut rei mirabilitate attoniti in admirandi Artificis encomia profunderemur?

Verumtamen dato ſemel & à cauſis explicato, aucto motu cordis, numquid natus inde attritus phænomena, in viro noſtro obſervata, explicet? Non puto. Tempore frigoris homini intolerabilis, cum pulſu contractiore, minore, Thermometrum ſignat octo gradus ultra calorem naturalem: præterea tempore quo intolerabiles ardores homo conqueritur, quo pulſus magnus ac celer eſt, Thermometrum habet eumdem caloris gradum. Hoc phænomenon qui legibus phyſicis bene ex attritu explicuerit, erit mihi magnus Apollo.

Alia ergo cauſa ſubſit oporteat, quàm ſolus attritus, quæ augeat auctumque ſuſtineat calorem; idque eodem tempore, quo ſenſus nil niſi frigus animæ denuntient.

Quæſtio noua, æquè quàm prior, intricata, nempe cur obtinente in homine calore, naturalem octo gradibus ſuperante; in homine, inquam, mentis compote, perpetuæ de frigore, eoque non tolerando, querelæ? Idque unà cum ſignis frigoris, tremore, rigore, ſtridore dentium? Nunquid contrarium ejus, quod in corpore obtinet, nervoſque afficit, renuntiari animæ queat? Abſonum hoc videretur, niſi huic ſimi-

lia, eoque mirabiliora, in humanâ œconomiâ contingere fateri cogeremur. Homo bene in lecto calens, in ſomnio videtur ſibi frigere totus, & incredibili voluptate afficitur, dum igni grato admoveri viſus, gelu membrorum ſuperare ſe credit. Homo bene cœnatus, nocte famelicus ſibi videtur, & amœnitate appoſitæ dapis delectatur impensè famemque explet. Ergo citra ullum commercium corporeum, imò cum contrariis corporis conditionibus, Anima noſtra gaudiis affici, mœroribuſque, grato & ingrato, poteſt. Argumenti genus, quo impios convincamus, qui negent Animas à corpore jam ſeparatas, iis poſſe cruciari, quibus, dum in corpore viverent, ope corporeorum organorum, affici ſolerent. *Luc. 16. v. 24.*

Difficultatem, inquiet quis, difficultatibus potiùs cumulas quàm explicas. Fateor; neque aliter poſſum. Explicationes hucuſque ab Eruditis datas nullius momenti eſſe neminique ſatisfacientes, novimus abundè; alias porrò ignoramus. Unde hanc ipſam quæſtionem iterum relegamus ad illas, quas ignorare debuerimus: noſſe enim ſi oportuiſſet, optimus noſtræ machinæ Conditor eaſdem patefeciſſet. Imò oportet harum

ignorantiam nobis conducere, quia *Vidit Deus omnia quæ fecerat & erant valde bona. Gen. 1. 31.*

Patientiâ igitur in experimentis, libero ab hypotheſibus animo capiendis, multa dediſcimus, quæ humanâ arrogantiâ, & præcipitantiâ perperam addidiceramus. Sed præſtat hominem, ad veritatem æternùm contemplandam deſtinatum, ab erroribus remotiorem fieri ac veritati proximiorem: ſic propiùs ad felicitatem, quondam æternam futuram nobis, accedimus.

Quot igitur encomiis ſufficiam, ut *Matrem Patriæ, Matrem Academiæ, Auguſtiſſimam Imperatricem, Mariam Thereſiam*, dignè concelebrem! quòd pro ſuâ benevolentiâ, munificentiâ veroque ſcientiarum amore, indicante & hortante Illuſtriſſimo Medicæ Facultatis Præſide, Libero Barone *van Swieten*, hoc condiderit reditibuſque ditaverit Noſocomium; ut in eo, poſthabitis omnibus circa Medicinam ſyſtematibus, Nobilis hæc, ac neceſſaria Ars, ſolis experimentis, & prudenter captis obſervationibus, traderetur, coleretur, augeſceret! ſanè & *huic Viro* debitas hanc ob cauſam laudes ſera poſteritas canet.

Sed ut hoc caput abſolvam, paucisque dicta confirmem, reſumendus hîc eſt caſus hominis cujus Cap. II. mentio facta fuit. Is in ſuo marmoreo frigore, integris 24. horis ante mortem perdurante, ſine vel minimo arteriarum pulſu ullâ arte indagando, notavit in Thermometro calorem 97. graduum, idque adhuc bihorio ante mortem. Thermometrum autem, paucis minutis admotum, hunc gradum notavit; notaturum fortè altiorem, ſi diutiùs applicitum fuiſſet. En iterum ſine ullo ferè attritu calorem naturali majorem!

Idem, aliud tentans, expertus ſum. Animus erat experiri num Cortex Peruv. ipsâ in febre datus, febrilem calorem augeret prolongaretque; ut laudatiſſimus *Hales* habet *Hæmaſt. Exp.* 18. *N*°. 6. Apta ad id occaſio erat. Fœmina 24. annorum, de quâ actum cap. 6. febri continuâ gravi, cum quotidianâ intermittente afflicta, cortice curanda erat 12. morbi die. Cortex datus dedit primâ die gradum caloris uno inferiorem ei qui heſternus fuerat; die altero binis inferiorem gradibus; quarto verò die fœmina prorsùm omni febre caruit. Ergo integram corticis, in ſubſtantiâ ut vocant, unciam ſpatio Nycthemeri

abſumens ægra, non incrementa habuit, ſed decrementa caloris. Cortex tamen aliis in occaſionibus auget calorem; nam omni experimento liquet eo in iis augeri calorem, qui naturali minorem poſſideant; ut eumdem minuit iis, qui naturali majorem. Quâ id vi efficiat, cum *Sturmio*, cum *Bado*, cum *Mortono*, ignorantiam fateri malim, quàm falſa incertaque proferre.

Sed, quod res eſt, hæc ipſa mulier, quarto die ab uſu corticis, febris prorsùm expers, naturaliter calens, moderatum ſanum calorem ipſa experta, pulſum lentum bonumque habens; tamen ſignavit in thermometro gradum 102. multiſque poſtea diebus calorem habuit naturali majorem. Ergo calor non à ſolo attritu, non à ſolo motu aucto.

## CAPUT XI.

### De vario tumorum genere.

Inflammatorii tumores quî generentur, hîc inquirere non eſt animus; ſed quid de lentis quibuſdam tumoribus tardè creſcentibus diùque obtinentibus cogitandum ſit, indagare.

Tales namque in collo multi gerunt plures, minores; variæ magnitudinis

duritiæque : ita nonnunquam, ut totum in ambitu collum conglomeratis ejuſmodi tumoribus maximè difforme fiat. Abdomen, thorax, totumque denique corpus, nonnunquam iiſdem ſcatet. Subſtantia eorum diverſa; diverſa, quam contineant, materies, haud in variis duntaxat hominibus, ſed eodem etiam in homine. Et quidem ita, ut eodem in corpore trium, quatuor, quinque, ſpecierum variarum habeantur tumores; quorum quandoque nulli vix aliquam curationem admittant; in aliis nonnulli tumores ægrè, facilè alii, curentur; in nonnullis longo molimine ſanentur omnes; denique curatorum multi non raro poſtliminio repullulent. Ex multis unam alteramve hiſtoriam deſcripſiſſe juvabit, ut de eorum genio, naturâque, cuique conſtet.

Puerum 10. annorum, multis in collo & ſub axillis, tumoribus ſcatentem, muco turgidum, ventre tumidum, cachecticum totum, prægreſſi anni autumno ad me attulerant. Quæ remedia in uſum vocata ſunt, hæc poſtea hiſtoriæ aliorum ægrorum dabunt. Puer hydropicus factus, poſt expletas decem in Noſocomio ſeptimanas, calamitoſam vitam terminavit.

Cadaver luſtravi cum Clariſſimo dexterrimoque Anatomes Profeſſore *Gaſſer*, & exercitatiſſimo Chirurgo Noſocomii Civici *Leber*, qui in omnibus diſſectionibus ſemper gratum mihi utileque præbere auxilium ſolent, totâ ſtudioſorum præſente cohorte. Aperto abdomine Meſenterium tum vehementer tumidum fuit, tum penitus nudum ac conſpicuum, Inteſtinis omnibus quaſi naturaliter versùs ambitum remotis. Tumores Meſenterii magni, durique iidem & ſolitarii, cum peritonæo verò, & ligamentis vertebrarum lumborum, adeò intimè concreti, ut Meſenterium citra dilacerationem haud potuerit à vertebris ſolvi. Quoad naturam tumorum, in quibuſdam medium folliculum occupabat alba materies, aut griſea, unita, æquabilis, craſsâ pulte durior, mollior lardo, & in meditullio veræ pulti ſimilis. In aliis materies tum albidior erat, tum etiam in meditullio durior. In aliis tota iterum dura, æquabilis, ſciſſilis. In nonnullis veluti calx aquâ miſta oculis adparebat, digitis nullam exhibens aſperitatem. Denique, in unâ alterâve, vera calcarea materies, dura, tactu aſpera, ceu in fungoſum lapidem concreta. Ad vaſa iliaca utra-

que, ad Pericardium, Sternum, Diaphragma, ſupra Aſperam arteriam ad Jugulum, ad Axillas, ubique ejuſmodi reperiundi tumores erant. Multa in thorace & abdomine aqua.

Ad monſtroſum nunc collum verſo examine, Tumores non ampliùs ſolitarii, ſed & pluribus minoribus ſibi incumbentibus accumbentibuſque, & communi celluloſitate circumdati, conſtabant. Membranas alii tenues, craſſiores alii, nonnulli denique propè cartilagineas, habebant. Intercurrebant per tumorum intercapedines, ſupraque eoſdem, arteriæ, venæ, nervi multi, per tunicarum ſubſtantiam diſperſi. Tumore prudenter aperto, vaſa eadem in minores, quibus maſſa major componebatur, tumores, ſe dividebant: tumorumque multi vaſis in collo majoribus tam firmiter increverant, ut ſine alterutrorum læſione ſeparari non poſſent; vaſa tamen illa majora à tumoribus non videbantur notabiliter comprimi. Encephalon ſolum ab his malis immune fuit. Ubique in colli tumoribus diverſitas materiæ: imò aliquot ante mortem ſeptimanis ingens adparuerat tumor, ſuppuraverat, diſparuerat. Plerique verò quaſi una cartilaginoſa ſubſ-

tantia erant, vel atheromata. Sedes porrò omnium aut glandulæ erant, aut adipoſi folliculi.

Multiplex igitur uno in corpore tumorum differentia: ſed aliis in corporibus adhuc alias formas induunt. Fœminæ cætera ſanæ à tribus retro menſibus ſolitarius ejuſmodi tumor creverat ſponte, in colli poſtici dextro latere, partem *cucullaris* muſculi, ut & *ſplenium* capitis & *complexum* tegens. Liberè hærentem Chirurgus enucleavit, globo ſimilem, levem. Exſciſſum tumorem examinantes, plures membranaceas lamellas, vaſculis multis refertas primò ſeparavimus; dein ad duritiem ſemicartilagineam ſeſquilinearis craſſitudinis pervenimus, quam intus inveſtiebat durior compages, in plagis quibuſdam perfectè cartilaginea. Magnus tunc ſequebatur folliculus, plenus materie pellucidiſſimâ, gelatinosâ, ſubflavâ, tunc ſanguis fluidus, coccineus, per tremulum hoc gelatum filatim quaſi diſperſus, vaſis non contentus tamen. Portio verò quædam rubicunda, gelatinoſa, uno in loco ad internum folliculi parietem hærebat, non quidem affixa, ſed veluti leviter agglutinata. Vas verò, quo ejuſmodi duplex materia in

cavum folliculum intraſſet, nullo ſcrutinio patuit. An durum tumoris putamen poſt enucleationem contractum, vaſa in cavum penetrantia compreſſiſſet, rubrum partim in cavum, partim retrò expuliſſet? Sicque vaſis conſpectum ademiſſet? ſaltem microſcopio examinata materies hæc, & undique perſciſſa, non niſi homogenea vaſiſque orba adparuit.

Aliud genus tumoris intellectu difficile, haud ita pridem tribus in hominibus vidi. Sedes in maxillâ utrâque eſt, incipiens ad aurem, ſub proceſſu zygomatico procedens, ad alterum tertiumve dentem molarem pervenit, deſcenditque ad mediam, imò & ad infimam maxillæ inferioris partem. Si in ore examines, eſt ligni inſtar durus, & veſtitus membranâ, ruber colore, à maxillis liber, præterquàm ſuperiore ſui parte. Lignea durities ubique æqualis. Palmam manûs magnitudine occupat. Cuidam fœminæ & totam occupat parotidis ſedem. Eſt, cui Zygomaticus proceſſus extrorſum trudi videatur. Nullis hucuſque remediis auſcultat, etiam ſolventiſſimis. Si fortè alicubi plaga emolleſcens materiem videatur continere, ea aperta dat ſanguinem merum, dat

Lympham; cæterum nec ſuppurat, nec mole decreſcit. Quâ propriè lege naſcantur, quidve gerant intra ſeſe, necdum bene detegere licuit. *Buccinator*, *Zygomaticus major minorque*, ſupra tumorem liberè agunt.

Hæc de theoreticâ tumorum quorumdam contemplatione, quorum difficilem fateor curam eſſe; quid tamen in inveteratis deſperatiſque tentaverim enarrabo.

Acceſſit me 20. annos nata fœmina, vinitorio opere victum quæritans, pluribus deturpata toto collo tumoribus. Varii quidem illi, maximèque ad nucham, ſuppurantes apparuere, apertique dederunt puris tantillum, ſed reliquâ mole manſere duriſſimi; quantâcumque operâ eorumdem ſuppuratio, unguento ægyptiaco, aut adplicito vitriolo calcinato, aut præcipitato rubro, aut trochiſcis de Minio *Vigonis*, exploraretur; uno alterove, in tanto numero, excepto, omnia fruſtra etant.

Hinc in eâ inſtitui *Galeni* methodum, quâ Aceti vapor, apto ad id inſtrumento, quotidie ad dura hæc corpora determinetur, idque per ſex integros menſes continuavi: interea dum patiens uteretur Vino *Auſtriaco* com-

muni, in quo ſal alcalinus ſolutus, ut hoc veluti ſaponaceo liquore ſolverentur concreta; uti & ſæpè pilulis gummoſis ac ſaponaceis. Sed omnia fruſtra.

Deinde ipſi per alium dimidium annum dedi dragmam integram *ſpongiæ uſtæ* quotidie. Spongia dat uſta odorem, uſtis animalium cornubus ſimilem, ſalem alcalinum volatilem & oleum tale. Qui tunc carbo remanet, habet ſalis fixi quidquam, &, ut magnes indicat, quid ferri. Si jam vaſe ritè clauſo ſpongia uritur, oleum & ſal volatile cum fixis principiis unita manent. Spongia ſic parata multos Scrophuloſos curat: aſt dimidii anni ſpatio hæc fœmina 16. Libras nequicquam aſſumſit, quamvis interea variis emplaſtris, unguentis, fomentis, frictionibuſque reſolutio tentaretur.

Unde ad aliud reſolvens confugiens, ſpiritum frumenti præſcripſi cum Mercurio ſublimato, continuatis frictionibus, & dato quartis ſingulis diebus purgante hydragogo. Et hæc per dimidium annum vix quidquam profuere.

Tandem piè defunctus *Greg. Menſurati*, eruditiſſimus *Græcenſis* Medicus, Chirurgiæ ibidem ac Anatomes Profeſſor,

ſor, communicavit mecum remedium, quo ſe plurimos in *Styriâ* & *Carinthiâ* curaſſe aſſeverabat.

℞. Nihil albi unc IV. Oſſium ſepiæ, Putaminum Ovorum a. unc. ij. Panni ſcarlatini unc. $1\frac{1}{2}$. Miſta vaſe clauſo comburantur, rediganturque in pulverem.

Doſis pro adulto gran. 18. bis de die; eâ quidem lege, ut ipſo in plenilunio purgans phlegmagogon ſumatur, & ſequentibus ſex diebus duodecim pulveres aſſumantur, dum interea loca tumida probè fricentur. Quoſdam tunc curatos ajebat; quibus verò malum non multùm, aut non integrè ademtum, his altero plenilunio, tertio, quartove, eamdem repetendam methodum eſſe: ſed *Styros* ſuos rarò eâ ad tertiam vicem indigere.

Volui ad literam, ut ajunt, hoc conſilium exſequi, ne quis, ſi minùs ſuccederet, neglectum accuſaret. Sumſit fœmina remedium cum effectu nonnullo, repetivit toties, donec ad quintum plenilunium perfectè curata eſſet. Sed pendula in collo cutis, ſacci inſtar, difformitati erat. Frictionibus autem aromaticis & ligaturâ idoneâ cutis naturalem contractionem recuperavit.

Succeſſit idem experimentum in juvene, qui etiam antea varias methodos fruſtra expertus eſſet: unus tamen alterve ipſi tumor ſuperfuit, quòd, peractâ ferè totâ curâ, ſeipſum negligeret.

Nolim hîc loci, ne longior ſim, examinare undenam iſta horum medicamentorum efficacia? ſuffecerit hucuſque efficaciam vidiſſe.

Verùm quod mireris mecum & condoleas, ceſſantibus utriſque à remedio, malum ſenſim rediit. Diatheſis manſerat, curatis ejus effectibus. Mens igitur eſt in aliis, modò morigeros ſe præbeant, remedium per dimidium annum à perfectâ curatione continuare.

## CAPUT XII.

### DE MIRA VARIORUM MEDICAMENTORUM EFFICACIA.

IN *Rat. med. part.* I. *cap.* 9. quædam obſervata circa calculum me in ſequentibus communicaturum ſpoponderam; fidem nunc liberabo.

Ac primò quidem de *Uvâ Urſinâ* affirmari oportet, optimum remedium eſſe in Renum Veſicæque morbis, dum cal-

culus aut adeſſe noſcitur, aut ſui ſaltem ſuſpicionem facit. Nonnullis mitigat tormenta morbi, ut vita tolerabiliter tranſigatur; aliis omnia ſymptomata aufert, ut ſe curatos putent.

*Uvæ urſi* uſus mihi commendabatur dudum ab *Illuſtriſſimo Præſide*, qui & omnem ejus, quam poſſidebat, copiam mihi elargiebatur. Egregius Botanices ac Medicinæ Cultor, D. *Lucas Miſlei*, qui in *Styriæ Alpibus*, medias inter nives, magnam plantæ copiam mihi collegit, hanc mihi ejus deſcriptionem dedit.

» *Uva urſi.* Ἀρκτοστάφυλος. *Tournefort.*
» *Inſtit. Rei Herb. Tab.* 370. Eſt ex
» mente Cel. *Linnæi* Arbuti ſpecies,
» nempe Arbutus caulibus procumben-
» tibus, foliis integerrimis. *Linn. Spec.*
» *plant. Tab.* 1. 395. Num. 4. *Johan-*
» *nis Bauhini* Hiſtoria Plant. univer-
» ſalis Tom. 1. Lib. 5. cap. 8. pag. 523.
» optimam dat iconem, ſed deſcrip-
» tionem minùs accuratam. *Galeni* deſ-
» criptio videtur convenientiſſima Lib.
» 7. cap. 4. κατὰ τόπους. Frutex eſt hu-
» mi repens, locis paucis frigidiſſimis,
» iiſque potiſſimum creſcens, quos per-
» petuæ nives tegant; *paucis* dico: nam
» mihi multos altos montes conſcen-

» denti, non niſi in binis hactenus conſ-
» pectus eſt : in *Auſtriâ* quidem, in
» *Alpe Gans* vulgò nuncupatâ, quin-
» que Leucis ab *AuſtriæNeapoli* ſitâ ; in
» *Styriâ* verò in *Alpibus nivalibus* dic-
» tis, ſex Leucis à *Cellis Marianis* re-
» motis, ubi inter perpetuas nives co-
» pioſiùs legitur. Caules huic Frutici
» reptantes, cortex rufeſcens, folia
» conferta, oblonga, ovata, integra,
» carnoſa. Flores monopetali, ovales,
» baſi planiuſculâ, ore quinquefido :
» laciniis obtuſis, revolutis, parvis.
» Fructus & Bacca ſubrotunda, ceraſo
» minori ſimilis, rubra, ſeminibus
» quinque oſſeis, planiuſculis, fœta.
» Planta perpetim viret ; fructus altero
» anno matureſcit. Totus hic frutex,
» præſertim cortex & folia amarum
» adſtringentemque habet ſaporem,
» ferè ut Peruvianus cortex. Cæterum in
» colligendâ hâc plantâ attentus ſit
» oportet Rhizotomus, ne *Vitem idæam*,
» ſeu *Myrtillos rubros*, pro *Uvâ urſinâ*
» colligat : ita enim hæ binæ plantæ,
» ut ovum ovo, ſibi ſimiles videntur ;
» niſi ſyſtematicus Botanicus eaſdem
» ſemper diſtinguere novit. Differen-
» tia tamen hæc eſt : *Uva urſi* florem
» habet decem ſtaminibus, *vitis id a*,

» non niſi octo, præditum. *Uvæ urſi*
» Baccæ non niſi quinque habent ſemi-
» na; *vaccinium*, ſive *vitis idæa*, vi-
» ginti ſæpe.

Plantâ ſic cognitâ, videamus ejus egregios in medicinâ uſus.

1. Sexagenarius vir à 20. retrò annis difficultate mejendi crebrò laboraverat, nunc per novem menſes ferè continuò: ita ut guttatim, ſummiſque & intolerabilibus cum ardoribus, urinam emingeret fœtidiſſimam, purulentam, mucoſam, ſanguineam. Quin & Iſchuriam aliquoties paſſus, cathetere levandus fuerat. Utrùm nunc Cathetere, an acrimoniâ urinæ, urethra læſa ſit? Catheter ſaltem induci non poteſt, ut exploretur num calculum veſica gerat.

Præmiſſis infuſis balſamicis & laxantibus, data fuit homini quovis mane dragma dimidia hujus plantæ in pulverem redactæ; Turundæque, quæ feruntur eædem eſſe, quibus *Pariſienſis* Chirurgus *Daran* inclaruit & divitias magnas comparavit, ipſi in urethram miſſæ ſunt. Turundæ canalem egregiè percuraverunt, ſed Catheter immiſſus verti non poteſt; ob veſicæ fortè parvitatem, quæ familiaris his, quos omni momento mingendi neceſſitas urgeat. Veſica

enim, ultra non expanſa, contrahit ſeſe corrugaturque, ut exemplis anno elapſo patuit. Cæterum per ſeptem integros menſes his pulveribus homo uſus urinam nunc per aliquot menſes crebram quidem & mucoſam, licet haud ita fœtidam reddit; at verò doloribus, quibus per tot annos tantùm non enectus erat, prorsùm caret, bene dormit, bene appetit, ambulat, viribus valet, & fine ullo in urethrâ impedimento reddit urinam. Per dimidium annum omnia remedia cum neglexiſſet, initia levioris doloris expertus rediit, eoſdem pulveres repetiturus.

2. Alius ſexagenarius, qui à tanto tempore & ædes ſuas & viciniam miſerrimis clamoribus & ejulatibus expleverat, iſchuriâ demùm quotidie redeunte laboravit; ita ut per ſeptem integras ſeptimanas, mane ac veſpere, Cathetere juvandus fuerit: cujus tamen ope vix bihorii ſpatio tormentorum ferocitate carebat: & ſi quandoque minùs feroces dolores pateretur, nullam tamen urinam reddiderat, niſi ſemel ſaltem de die Cathetere juvaretur. Præterea Herniam oſcheocelen dictam, eamque magnam patiebatur. Hic rerum ſtatus, cum ad nos accederet.

Herniæ aptum brachierium bene proſpexit. Dragma media pulv. *uv. urs.* ſingulo mane data, leve paregoricum veſpere exhibitum, effecere, ut ſexto die nunquam ultra Cathetere indiguerit. Urina tamen ſemper fœtida manebat, & quamvis eadem nocte & mane miſſa, dum eam inter 7. & 8. matutinam examinabamus, cum aceto efferveſcebat. Poſtquam autem tribus cum dimidio menſibus medicamenta eadem continuaverat, urinam diutiùs retinere potuit, doloribus caruit, vires adeptus eſt, & ex cacochymico ſanus eſt factus. Negligentiam medelæ incipientis doloris reditu luens, repetiit Noſocomium, eamdem rogaturus; poſtquam denuò omni dolore caruit, cumque iterum aliquantiſper expertus eſſet num medelâ hâc tutò carere poſſet, ad me rediit DEUM veneratus, mihique gratias agens. Suaſi tamen alterno die pulverem ſumeret; non rediit.

3. En autem aliam hiſtoriam. Cuidam quinto ætatis anno quinque in ſcroto ulcera oboriuntur, quorum ex uno calculus exit. Tumore, validoque ſcroti dolore, ac continuo materiæ albæ, urinæque, apertis de ulceribus, ipſo inſcio, prodeuntis, ſtillicidio la-

boraverat. Tandem enarrata Symptomata ſenſim evanuere, vago urethræ dolore & materiæ albæ ex urethrâ ſtillicidio perſeverantibus. Viginti autem annos nato, ſcroti, ac præprimis dextri dolor & tumor renaſcuntur, ulcere ibidem, ut quondam, ſuccedente. Nato ulcere dolor conticuit; clauſo eodem, recruduit dolor. Aperto ex ulcere iterum, ipſi inſcio, urina, albidaque materies extillavit, maximè quo tempore urina in mingendo per urethram tranſiret. Teſtes non male affecti; dexter modò ſiniſtro major, quod fortè naturale. Inter medios teſtes, ubi corpus cavernoſum urethræ habetur, durum quiddam, ac utcumque fungoſum corpus percipitur, urethræ veluti appendix, cum ipſo ſcroto corrugato ibidem concretum, unde emitti urina videbatur: Perinæum verò molle totum & bonum. Venerei, quoad ſciam, ſubeſt prorsùm nihil. Siniſter teſtis primò vehementer doluerat, eratque varicoſum eodem in latere corpus pampiniforme. Solamini ipſi ſæpe fuerat unguentum hocce: ung. Nicotianæ unc. II. Myrrhæ dr. II. M. Ut & Emp. compoſitum ex Empl. de Ranis cum merc. ſimpl. Diabotan. Divin. ana unc. I. ol. ſtill. Rutæ dr. I. M.

Hic ſtatus rerum, cum operam noſtram peteret.

Calculum ex urethrâ quinto ætatis anno per ulcus externum exiviſſe, ex hiſtoriâ patet; ſed undenam ille? Si ex veſicâ eo perveniſſet, iſchuriâ laboraſſet diuturnitate nemini tolerandâ; nam ſanè calculus haud tam citò erodit urethram & corpus cavernoſum, & ſcrotum, ut prodeat foras. Saltem ſi in ſcroto hæſit ſine iſchuriâ, indiguit longo tempore, antequam viam ſibi eo versùs paraviſſet. An non probabilius inflammationem ac ſuppurationem prægreſſas fuiſſe in urethrâ, acrem urinam in ulcuſculo moram traxiſſe, ulcus ampliaſſe, elementaque calculi, quæ omnis ſani hominis urinis inſunt, ibi depoſuiſſe, & hinc calculum produxiſſe, qui viam ſibi extrorſum paulatim exederit?

Excreto hoc calculo, per 15. annos præcipuis illis ſymptomatibus caruit, ſed dolores & ardores in urethrâ ſæpe perpeſſus eſt. Diſpoſitio leviter ulceroſa videtur ſuperſtes fuiſſe, ſed aſſiduo transfluxu urinæ abluta ſemper, ſimul verò ejuſdem urinæ tranſitu & adplicatione recrudeſcens. Ita quidem ut levis hæc exulceratio ad 20. vitæ annum pro-

ſerpſerit, & ex ulcere in concreto cum urethrâ ſcroto, denuò urina puſque perſtillaverint. Natum ulcus difficulter claudi potuit, eo quòd urina illud continuò irritaret. Clauſo ulcere extrinſecus, ſtagnans ejus in fundo urina dolores iterum majores creavit. Quam callοſitatem in corpore cavernoſo urethræ deprehendimus, eam ulcus pro more produxit.

Cum itaque *uva urſina* in ulcere Renum, Ureterum, Veſicæ, cum calculi ſuſpicione, adeò proficua nobis viſa eſſet, & huic eadem data eſt. Hâc verò per tres menſes æger uſus, clauſa ſibi ulcera gaudet; caretque ita dolore, ardore, aliove quocumque ſymptomate, ut ille ſibi integrè reſtitutus videatur. Quia tamen ſubinde ex ipsâ urethrâ in glande penis nonnihil materiæ albæ exſtillat, ſuaſi ut per aliquot menſes remedium continuaret; id quod, cum ſe curatum credit, negligentiùs facit.

4. Fœmina quadragenario major, elapſis quatuor abhinc annis, percipere incepit totius corporis laſſitudines, graveſque lumborum dolores; quos octiduo poſt, idque per ſeſquimenſem continuum, mictus ſanguineus excepit; mictum ſanguineum dein limpidiſſima

urina ſequuta eſt. Cæcas ſuas hæmorrhoïdas adplicitis hirudinibus ſubinde levavit. Catameniis gaudet. Et licet deinceps ſemel, aut bis modò, urina quid ſanguinis commiſtum geſſiſſet, manſere tamen tanti lumborum dolores, ut pronare corpus ipſi ferè ſit impoſſibile. Purulenta autem minxit nunquam; nunquam Iſchuriam Dyſuriamve paſſa eſt. Hæc menſe Aug. 1756. me convenit, conqueſta quòd, ubi ædibus ſuis expurgandis operam egregiè navaſſet, jam in decimum diem ſummis cum lumborum doloribus, ſanguinem emingeret. Urina licet recens, fœtebat multum. Calculum Renum hiſtoria hæc vivis depictam coloribus exhibet.

Exhibitis primò demulcentibus ac paregoricis, *uva urſi* data eſt; octiduo poſt, urina ſine ſanguine fuit, ſine fœtore: mirèque temperavit emplaſtrum latum de Labdano intolerabiles lumborum dolores. *Uva urſina* duobus exhibita menſibus effecit, ut integrè reſtitutam ſeſe, ſanamque omnino pronunciaret. Monui vellet aliquandiù adhuc medicamento pergere. Exin non rediit.

Ut *uva urſi*, ita *Sapo Venetus*, cum

*aquâ calcis*, pluribus profuit, ſed non niſi copioſè. Memorabile exemplum ſutoris eſt, quem anni, & quod plus eſt, ſpatio, hujus experimenti causâ, Noſocomium aluit.

Per ſeptem integros annos, ſi quis unquam, calculi in veſicâ martyr, opem petiturus me adibat. A paucis unciis incipiendo dein integram menſuram, id eſt Libras IV. aquæ calcis, totidemque lactis, quotidie bibit; aptatoque ad id inſtrumento aqua calcis cum Lacte, ſemel, biſve de die in veſicam eſt injecta. Potum egregiè ſuſtulit; injectiones quâcumque arte, prudentiâ, mutatione aut copiæ, aut materiæ, adminiſtrarentur, ferre non potuit. Unde Doctiſſimum *Whytt* M. D. & Prof. *Edimb*. ſequutus, à menſe Nov. 1756. uſque in Junium 1757. dedi ipſi integram unciam ſaponis veneti quotidie, cum aquæ calcis & lactis memoratâ copiâ. Ita quidem ut in hâc curâ aſſumſerit 17. Libras ſaponis, 1500. Libr. aq. calcis, & 1500. Libr. lactis.

Homo hic ſub mediâ curâ incepit & hucuſque continuat urinam tam facilè reddere, quàm unquam homo, qui ſemper expers calculi vixit: nulla unquam ſtranguria ultra affuit, nulla retentio,

nullus ardor dolorve, imò retinet urinam debito ſanorum tempore. Et quamvis jam per 4. 5. menſes ex Noſocomio dimiſſus, tædio diuturni medicamenti, id ultra ſumere recuſet, atque indiſcriminatim ſalſa & acria, quibus delectetur, affatim aſſumat, manet tamen ſaniſſimus.

Interea autem Calculus cathetere noſcitur in veſicâ eſſe, urinaque quotidie mucoſa prodit. Egregius *Whytt* phænomenon explicat. Exemplo Nobiliſſimi Equitis *H. Walpole* aliorumque debuit concludere, ſi calculi non ſolverentur, eis tamen aſperitates demi, circumvolvique cruſtam mucilaginoſam, quæ, ne noceat calculus, efficiat.

Sed uſus tantus alcalinorum, an ſolutionem humorum putridiſſimam non minitetur? Id *Whytt*, aliique cum illo, obſervarunt nunquam, neque in meo homine ſimile quidquam adparuit. Nam cum illi, ex cachectico ſano, plethorâ urgente, vena ſecari debuit, ſanguinem ejus pleno auditorio demonſtravi, omni notâ optimum.

*Mercurius ſublimatus corroſivus cum Spiritu frumenti datus*, eſt remedium incomparabile, quo ex Conſilio *Ill. Præſidis*, L. B. *van Swieten*, multis in

caſibus utor. In Librâ Spiritûs grana ſex ſolvuntur, danturque ejus duo de die cochlearia; aliquando, ſi videmus hominem id bene ferre, pertinaxque ſit malum, ter, imò quater de die; eâ lege ut vel Decocti alicujus emollientis, Althææ, Bardanæ, imò ſæpe aquæ puræ Libras II. III. totidemque Lactis quotidie abſumat, & omni quarto mane purgetur quinque pilulis compoſitis ex maſ. pil. extr. cath. gr. X. ſcammon. & Res. Jalap. ana gr. V. Spir. Vin. q. ſ. ut f. pil. N°. V. Tutius blandiuſque purgans in quovis temperamento non datur in Chronicis morbis. Vix credibile eſt, quantus hominum numerus tum in Noſocomio, tum maximè per Civitatem totam & ſuburbia, hâc methodo, tam à venereis, quàm à multis aliis chronicis malis & reſtituatur in ſanitatem & ſanus conſervetur.

Puellæ cura, per hoc remedium facta, egregia ſanè eſt, ulceris primò nomæ, dein phagedænici, tandemque dyſepulotici, cujus hiſt. cap. 6. dedi. p. 160.

Juvenem ſpatio ſeptem menſium pulcrè idem curavit ab albugine, utramque corneam diaphanam totam obvelante, quam longæ, diræ, neglectæ, peſſimèque tractatæ Lippitudines pro-

duxerant; nullo alio remedio exhibito, præter diſcutientes herbas floreſque vino rubro incoctos, oculis admotos. Cura hæc levem modò maculam ſiniſtro in oculo hucuſque reliquit, dextrum ita limpidum effecit, ut legere omnia, & ſcribere expeditè, & labore demum victum quæritare poſſit.

Hominem, qui ex venere toto corpore perfusâ, etiam poſt Phlyctænas pannum craſſum dextrâ in corneâ gerebat, idem Remedium & à Lue, & à Panno Corneæ, trium menſium ſpatio, ita percuravit, ut ne veſtigium quidem mali ſupereſſet.

Corpus antiquiſſimâ lue adeò arthriticum, ut hinc Anchyloſes, illinc Paralyſes, variique tumores & ulcera, illud jam dimidii anni ſpatio lecto affixiſſent, hæc Methodus ita reſtituit, ut pedetentim moveri artus, tandemque quivis ferè motus, qui à ſano vegetoque corpore exerceri conſueverint, exquiſito digitorum motu excepto, denuò potuerint exerceri.

Lues venerea hominem longâ à die emaciaverat; ac veſicam urinariam fœdiſſimè exulceraverat, ita quidem, ut veſicæ ulcus magnopere intra ipſum Inteſtinum Rectum extuberaret, conti-

nuoſque crearet teneſmos. Urinam non emittebat, niſi cathetere adjutus, pure onuſtam. Arthritis ſimul venerea vehementer illum torſerat. Methodus dicta trimeſtri ſpatio integram omnium ſymptomatum curam abſolvit, integram reddidit ſanitatem. Et quamvis jam quinto menſe quibuſvis remediis ille abſtineat, ſolo lacte excepto, illibatâ gaudet ſanitate.

Haud tamen omnes methodus hæc curat; ſunt enim, qui incurabiles: ſunt qui curam commodam gaudentes, mox dein, imò ipsâ ſub curâ, antiquum obtineant: Præterquam quòd medicos reperias, qui vel non debito modo, vel non ſat diu, curam inſtituant. Sed ſi hinc vituperaverit eam quis, à fortiore, quod ajunt, debebit *Ptyalyſmum* & *Hidroſin* vituperare. *Angli* certè hanc methodum, ut omnium optimam, plurimis iiſque pulcherrimis experimentis approbaverunt, Tractatu nuperrimè edito *Medical obſervations and inquiris*, *Tom 1.*

Circa aquam marinam, quam *Tergeſto* mihi afferendam curo, & liquorem picis, quædam dicenda habeo, ſed pauca experimenta afferre nolim; plerique enim ab horum protractiore uſu ab-

horrent: unde longiore tempore indigeo.

## CAPUT XIII.

### DE MACHINA ELECTRICA.

MACHINAM *Electricam* noſtram multi hoc anno academico acceſſere, quorum nonnulli ex leviore Apoplexiâ, ſeu ex Parapoplexiâ; alii Paralyſi idiopathicâ; quidam à Plumbo, ut tres figuli; alii à Mercurio, ut duo deauratores; nonnulli ab Anchyloſi genu, per vim externam ortâ; alii denique poſt Arthritidem, partes quaſdam paralyticas haberent.

Horum plurimi per 1. 2. menſium ſpatium ubi acceſſerint, uno, tribus, imo ſex menſibus, redire negligunt: tum quòd multi ad extremos ſuburbiorum fines habitantes, adversâ tempeſtate, maximè dudum humidâ, viis ægerrimè uti queant; tum quòd plures eleemoſynis ſuſtentati, otiosè potiùs vivere ament, quàm, reſtitutis ſibi artubus, panem ſuum in ſudore vultûs lucrari; tum quòd nonnulli, integrè penè reſtituti, præ amore victum ſibi ſuiſque quæritandi, antiquos labores ſtrenuè repetant. Examine porrò omnium exactè inſtituto, conſtitit:

1°. Nemini unquam vim *Electricam* vel minimùm nocuiſſe, licet raro caſu quibuſdam crearet dolorem. Hinc nemini formidini eſſe debere, ne, ſi non proſit, noceat ſibi.

2°. Tres fuiſſe, quibus principio nihil profuerit, quique ideò non redierint.

3°. Unum fuiſſe alterumve, quibus per integros ſex menſes *Machina* minimè opitularetur; pertinaciter tamen perſeverantibus, multum levaminis attulerit.

4°. Quoſdam rediiſſe, qui aliquid lucrati quondam, & debito citiùs recedentes, relapſi eſſent; hos verò difficiliùs deinde, tardiùſque, id quod perdidiſſent, recuperaſſe.

5°. Emendatos fuiſſe, qui 1. 3. 6. 9. 12. & ultra annis, paralytici eſſent; unum autem, alterumve, & minorem, & tardiorem, etiam in recenti malo, opem percepiſſe.

6°. Fuiſſe etiam, quibus jam primo menſe mutatio, ſpem exſuperans omnem, obtigerit, in linguâ, oculis, artubus, digitis, paralyticis.

7°. Quoſdam eo uſque curatos, ut ferè nil ſupereſſet mali; eoſdem tamen, quòd ſolitos obire labores denuò poſ-

ſent, ad perfectiſſimam curationem non perſeveraſſe.

8°. Plures eſſe, qui multum lucrentur, ita quidem ut incedere pedibus, brachia movere, digitoſque egregiè valeant; non verò digitis ita uti, ut ſubtilioribus ſufficiant laboribus: ſpem tamen, modò perſeverent, habere, fore ut integrè curentur.

9°. Indiſcriminatim emendari, ex quâcumque demum origine paralyſin, tremoreſve membrorum, ſibi contraxerint.

10°. Conſuetudinem nobis eſſe, per mediam ad minimum horam protrahendi *Electricitatis* adplicationem.

11°. Viribus *Electricitatis* alia etiam addita auxilia fuiſſe; quæ, licet citra *Electricam* vim, ſæpè incaſsùm adhibeantur, eam juvare tamen promovereque poſſint. Etenim perpetuò ipſis injunctæ ſunt frictiones pannis laneis fumo Maſtiches, Sarcocollæ, Olibani, Benzoini, Styracis calamitæ, Camphoræ, Baccarum Juniperi, imbutis, inſtituendæ. Quibusdam ſolventia & incitantia Gummi, herbaſque; aliis Roborantia ex vegetantibus & mineralibus parata, exhiberi ſubinde oportuit. Imò nonnullis, quòd tardiùs emendarentur,

decem, quindecim, etiamque triginta cucurbitæ ſiccæ alterno ſingulove die admotæ ad Nervorum in Collo Lumbiſve origines, multum auxilii adtuliſſe videntur: ita tamen ut alio diei tempore ad *Machinam* accederent. Quibus bene penſitatis concludo:

1°. Perperam & planè contra veritatem egiſſe, qui quaſvis Debilitates, & Paralyſes, & Obſtructiones, & Humorum lentores ad *Machinam Electricam* curari poſſe, jactaverint. Coalitæ quippe concretæque adeò ſunt in multis partes, ut humorum circulus per eaſdem reſtituatur nunquam. Spem bonam qui his ægris faciunt, vani jactatores ſunt, ſuis propriis experimentis redarguendi.

2°. Injuſtè egiſſe, qui, quòd vis *Electrica* haud omnibus ex æquo proſit, pluribuſque amicorum ſuorum nihil profuerit, quibus tamen à glorioſis Thraſonibus ſecura ſpes facta fuiſſet, ideò totam rideant *Electricitatis* efficaciam.

3°. Diſcuſſis, penſitatiſque omnibus, *Machinam* hanc auxilium eſſe, quod in multis malis plura præſtet, quàm alia auxilia hucuſque præſtiterint; adeòque grates DEO, ob patefactionem ejus, à Mortalibus referendas eſſe.

Dicenda ſupereſſent quædam de Embrochâ, *la Douche*, quam inſtituo, imitatione variarum aquarum medicatarum; ſed cum pauciora experimenta hucuſque completa habeam, quàm ut firmam inde concluſionem formem, malim hæc ad futura relegare.

Finem porrò hiſce impoſiturus, ſeriò notatum velim, plures Chronicos Morbos, aut tolerabiliores reddi, aut omnino fortè curari poſſe videri, ſi in illorum curatione adminiſtrandâ Medici, ſi in eâdem ſubeundâ ægroti, ſummo ſibimetipſi impedimento non forent. Ut enim, quæ ſentiam, candidè eloquar, nos Medici longis in morbis debitæ ſolertiæ paſſim deſumus; idque, aut defectu ſcientiæ, aut patientiæ, aut denique temporis. Quoad primum; nihil verius quàm multis noſtrûm debitam deeſſe ſcientiam lentos, eoſdemque ſæpe implicitos morbos interſtinguendi, veramque determinandi eorumdem naturam. Enumeramus ſymptomata ſolerter, ponderamuſque illa: quibus auferendis partes nos noſtras abundè expleviſſe credimus, ſi calluerimus ad ſingulas viſitationes novam formulam condere; ita ut elapſo menſis ſpatio cubiculum ægrotantis in offici-

nam Pharmacopæi videatur mutatum eſſe, & inops interim auxilii æger ſuis ſub miſeriis triſtis gemat, occumbatque. Deinde non minùs certum eſt, enumeratis in morbis, noſtrûm pleriſque debitam deeſſe patientiam, ita ut tædeat nos, ad morbos lentos admotos, tam parum lentèque eorum in curâ proficere. Quippe celeres curas, in altum quæ famam vehant, præferimus; miſeros verò chronicis occupatos vix decies rogati adimus. *Tandem & illud, quamvis & turpe & horribile dictu! experientia quotidiana confirmat, quòd multos noſtrûm tanta pecuniarum aviditas teneat, ut & amore proximi & conſcientiâ poſthabitis, à ſummâ aurorâ in ſeras uſque veſperas, terendis plateis occupari malimus, quàm ad difficiliores caſus enodandos Muſæum frequentare.* His tamen illos exceptos velim, quos fama *maturior*, quo ſtudiis *parum* incumbant, totos dies vel invitos defatiget, integras abripiat noctes. Occaſio his deeſt, non bona voluntas.

Ut Medici in culpâ, haud ſanè minùs etiam ægroti. Multi longo itinere defatigati, fiunt demum erga Medicos & Medicamenta moroſiores. Quid quòd pluribus ejus videtur Medici curta ſup-

pellex, qui quotidie non innovet mutetque quidquam; iique ſoli digni, quos vocent, ſoli apti, quibus ſe fidant, apparent, qui ter de die alia totoque diverſa cœlo præſcribere adornareque poſſint.

Profectò allatæ hoc tractatu ſive Curationis, ſive Emendationis, pleræque enarrationes, & medentium ſolertiâ, & ægrotantium perſeverantiâ, patratas eſſe curas demonſtrant, quæ nunquam ſive utroque, ſive alterutro deficiente, patratæ fuiſſent. Unde in ejuſmodi ægris ſuſcipiendis Medicum oporteat ſuas ritè explere partes, ſuaſque etiam ut expleant adhortari ægrotos.

# ANTONII DE HAEN,

*CONSILIARII ET ARCHIATRI*

S. C. R. A. MAJESTATIS,

NEC NON MEDICINÆ PRACTICÆ

IN UNIVERSITATE VINDOBONENSI

*PROFESSORIS PRIMARII,*

# RATIO MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO.

PARS TERTIA.

PARISIIS,

Apud P. F. DIDOT Juniorem, Bibliopolam, ad Ripam Auguſtinianorum, propè Pontem Sancti Michaelis, ſub Signo S. Auguſtini.

M. DCC. LXI.

*Cum Approbatione, & Privilegio Regis.*

# AUGUSTISSIMÆ ROMANORUM IMPERATRICI, MARIÆ THERESIÆ,

Dominæ ſuæ Clementiſſimæ,

ANTONIUS DE HAEN.

*PLACUIT hiſce diebus Auguſtiſſimo Imperatori, coram Majeſtate tuâ, me comparare viro egregio, ditiſſimi ſui Naturalium rerum Theſauri Collatori ac Præfecto* Bailliou *rerum naturalium ſcientiſſimo, Philoſopho magno, ſed modeſto; acuto, ſed religioſo: idque eâ potiſſimum de causâ, quòd, uti ille undique terrarum, quidquid in Rebus naturalibus aut unicum ſit, aut rarum, aut perfectum, dignumque ideò, quod in incomparabili Auguſtiſſimi theſauro occupet locum, ſtudioſiſſimè conquirere novit; ita ego in tuo Noſocomio ejuſmodi morbos mihi conquiri curem, qui, vel quòd rariores ſint, vel graviores, vel ſcitu utiliores, vel denique hiſce Regionibus funeſtiores, publicâ drmonſtratione Medicæ Juventuti quàm maximè proſint. Comparatio ſanè,*

*ut à parte Auguſtiſſimi gratioſisſima eſt, ita mihi honorificentisſima! tum quòd geſta mea ipſi Auguſtisſimo probari videam, tum quòd Majeſtas tua nutu blandisſimo, memoriâ nunquam delendo meâ, hanc ipſam adprobare comparationem dignata ſit.*

*Pro tanto ergo in me collato beneficio, occaſionem grati animi teſtandi mei potiorem haud mihi arbitror in præſenti dari, quàm eam, quâ tibi,* AUGUSTISSIMA IMPERATRIX, *Noſocomii, ſeu Theſauri tui, & utiliora, & rariora, laboris nempè mei hornotinos fructus, ad pedes humillimè deponam. Siquidem morbis examinandis, iiſdemque ſive curandis, ſive mitigandis, qui tuos, aliàs tam beatos Populos, præcipuè affligant, dulcique lumine privent, hoc elapſo Academico anno, quâ potui ſedulitate, quâ accuratione debui, me totum dedi. Porrò nihil hiſce immiſcui Theoriæ fallacis: experimenta capta ſunt; experimenta loquuntur; experimenta ſola, quæ ſint dicta, confirmant. Quæque acta,* DEO adjuvante, *fuerint, clamant aperte; non nota paucis duntaxat, ſed univerſo ſtudio Medico, inclytæ Facultati, Regiæ Urbi. Hæc Patri, & Matri Patriæ, probari gnarus, quod vitæ reliquum eſt, iiſdem continuandis, emendandis, amplificandis, ſacrum facio.*

7. Nov. 1758.

# ANTONII DE HAEN RATIO MEDENDI.

## PARS TERTIA.

## CAPUT I.

### De Morbis malignis.

§. 1.

PARTE *Secundâ Rat. Med. Cap.* 6. *pag.* 165. hanc Quæſtionem propoſui : » Nunquid ergo in ipsâ eruptione aut » malignarum Variolarum, aut alio- » rum Exanthematum; imò nunquid » in ſtadio ipſo contagioſo, ſi & Epi- » demia & Symptomata Malignitatem » vaticinarentur, teſtarenturve, Cor- » tex peruvianus non conveniret? imò » dandus non eſſet? Et *pag.* 168. At- » tamen ab ejuſmodi reſponſione dan- » dâ abſtinuerim, donec ſequens Aca- » demicus annus abſolutiora, cum Bo- » no Deo, proferendi dederit faculta- » tem «. Suppeditavit porrò hic annus

quàmplurimas, inſigneſque eaſdem, & quâvis ex parte notabiles occaſiones; quas communicare, ac ſuper iiſdem practicè ratiocinari operæ pretium erit. At verò quia adeò confuſa res eſt illud nomen Malignitatis, ut non ſit idem ejus apud cunctos intellectus, expediet, quid hâc appellatione intelligi velim, paucis præfari.

Definiuntur magno *Hippocrati* εὐηθέες morbi ii eſſe, quos nulla ſymptomata concomitarentur, quæ à conſuetâ horum morborum normâ, neque naturâ, geniove ſuo, neque ferocitate, aliena eſſent; κακοηθέες verò, quos comitarentur talia. Id in *Prorrh.* in *Coac.* in *Libr.* 2. *de Morb. Mul.* manifeſtò liquet. Hanc deſcriptionem ſecutus eſt *Galenus*, *comm.* 1. *Prorrh.* & *Libro* 1. *de Criſ. Cap.* 12.; hanc *Foëſius*, *Gorræus* aliique. Quare meritò optimus *Sydenham* toties acerrimè in illos invectus eſt, qui τὸ κακοήθες ad quoſvis graviores morbos præſertimque cutaneos ſolerent extendere: plures mortalium malo hoc intellectu, quàm pulvere pyrio, interimi ratus. Cl. *Boerhaave Inſt.* §. 919. eodem modo malignitatem intellexit, definivit; morbos autem cutaneos adeò non ad malignos retulit, ut

§. 939. eoſdem etiam inter bonas Criticas evacuationes annumeraverit.

Quapropter ſtatuere cogimur, eos ſolummodò morbos adpellatione malignitatis rectè inſigniri, quos ſymptomata inſueta, aut longè ſolito graviora numeroſioraque comitentur; nullatenùs verò illos, qui, acutine fuerint, an peracuti, interni, aut cutanei, conſuetò more ſua ſpatia decurrant. Ut proinde *Variolæ*, *Morbilli*, *Scarlatinæ*, *Miliaria*, *Petechiæ*, nomine malignitatis careant, quando vel Acutorum criſin faciunt, vel Morbi exiſtentes primarii conſuetum Naturæ benignioris ordinem ſequuntur.

Utriuſque hujus generis, benigni ſcilicet & maligni Exempla Noſocomium ſuppeditavit. Quintuplicem hanc recenſitorum mox morborum ſpeciem adeò mitem experti ſumus, ut aliâ vix arte indigerent, quàm ut, bonâ duntaxat directione, ſua morbo ſervaretur benignitas, ſuus maneret typus. E contrario autem eoſdem hos morbos aliquando adeò malignos offendimus, ut non citra ſummos labores emergerent ægri. Quin & eorum haud multùm malignos, extra Noſocomium obtinentes, ineptiore methodo in verè malignos

converſos, vehementer doluimus; deſperatos verò alios apto artificio in ſanitatem mutatos gaviſi ſumus. His prælibatis, varias eoſdem curandi methodos recenſere, examinareque, ut quænam cæteris præſtantior eſſe appareat, oportebit.

Potiſſima *Europæorum* Medicorum pars, interque eos *Germani*, *Galli*, *Angli*, principes Viri, curam omnium penè Acutorum emeticis inchoant, tusâ fortè priùs Venâ. Qui modus agendi cum Medicinæ antiquitatem minimè redoleat, fauſtoque eventu careat, accuratiùs hîc examinandus venit.

I. *Hippocrates* vomitoria nunquam dedit, niſi vel Febris abſens eſſet, *Aph.* 4. 17. vel niſi in Febribus inflammatoriis prava in Ventriculo materies ita abundaret, ut planè ὀργᾷν cenſeretur, ac proinde ægrum perpetuis in agitationibus verſantem, quovis tum alimento, tum medicamento, fruſtraretur; *Aph.* 1-22. 2-29. Cæterum in Synochis putridis, quibus ȣκ ὀργᾷ, quibus non turgeret materies, ut in acutis inflammatoriis, nunquam. *Aph.* 1 - 24. *Libr. de purg.* ſive *Heurnii fragmento*, N°. 19. 20. *&c.*

II. *Hippocratis* mentem, ſuamque

propriam, *Galenus* fideliſſimè expoſuit in aureo ſuo opuſculo, quod ſub titulo, *Quos, quibus medicamentis, & quando, purgare oporteat?* extat apud *Charterium Tom. X. pag.* 470. Singula opuſculi verba pondus habent, legeſque medicandi inconcuſſas formant; tum quoad Emetica, tum quoad danda in principio Acutorum Purgantia. Porrò illud *turgere* non ideò in morbis obtinere cenſebatur, quòd levior nauſea vomituſve adeſſet, aut quòd os amareſceret, aut quòd corruptus in eo dominaretur ſapor; nam citra quidquam horum Acuti rariùs inchoant. Atqui dixerat *Hippocrates* raro exemplo materiem ita turgere, ut emetico indigeret, τὰ δὲ πλεῖςα ὀκ ὀργᾷ. Rem ergo, quo eam modo ſuperiùs dixi, intellexit. Egregièque ad rem *Galenus*: Ὀργᾷν δὲ οἱ χυμοὶ λέγονται, inquit, ὅταν ἐν κινήσει σφοδροτέρᾳ γενόμενοι, καὶ μεταῤῥέοντες ἀπὸ μορίων εἰς μόρια, κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ νοσήματος, ὄχλωσι τὸν ἄνθρωπον, ἀλγοῦντες, καὶ ἀσσῶντες, καὶ γαργαρίζοντες, καὶ ἡσυχάζειν οὐκ ἐπιτρέποντες *Aretæus Cappadox*, *Cælius Aurelianus*, &c. ne latum quidem unguem ab *Hippocrate* aut *Galeno* deſciſcunt.

III. *Ludovicus Mercatus* ante 200. annos apud *Hiſpanos*; *Platerus*, *Lommius*, & *Foreſtus*, elapſis quoque binis adhinc ſæculis, hi apud *Belgas*, ille apud *Helvetos*; itidem eodem fermè tempore apud *Auſtriacos*, *Marquardus*; *Sennertus* ante 150. annos in *Germaniâ*; elapſo ferè integro abhinc ſæculo, apud *Gallos Hollerius*, *Duretus*, *Riverius*; apud *Auſtriacos*, *Paulus de Sorbait Belga*: aut non meminerunt Emeticorum in Acutis Malignisque, aut materie turgente duntaxat præſcripſerunt; idque tum circumſpectè, tum blandiſſimè. Ita ut eo uſque *Hipp.* & *Gal.* doctrina ſarta tecta maneret. Quoſdam verò ab eâdem ſenſim deſciviſſe concludimus ex *Diemerbroeckio*, 100. ferè abhinc annis acerbè conquerente, quòd à *Droëtio*, *Quercetano*, *Matthiolo*, *Angelo Sala*, *Williſio*, in malignis morbis emetica & quidem antimoniata darentur, quorum ſiniſtros ipſe effectus plangebat.

IV. Si Autores ſæculi proximè elapſi evolvimus, interque eoſdem acerrimos Emeticorum defenſores & patronos reperimus, *Hippocraticæ* tamen doctrinæ veritatem innumeris exemplis confirmatam cernimus. *Hollerium*, *Duretum*, *Riverium*, *Sorbait*, jam recenſui. *Be-*

*vilaquam* deinde reperio *Hipp.* doctrinæ, quad Emetica, defenſorem in *Styriâ*; clariſſimum *Andream Loew* in *Hungariâ*. Ultimus hic, ante 70. abhinc, & ultra, annos, in Ephemeridibus à Filio cum Perilluſtri *Schrockio*, *N. C. Præſidi*, communicatis, agens de morbo petechiali *Hungarico* anni 1683. » Purgantia, inquit, quæ ad unum ferè omnes admittunt ſcriptores, (multi ſaltem eo tempore) Vomitoria etiam, in principio, nullum hîc invenere locum: imò omnes, quibus purgantia exhibita ſunt, brevi poſt expirarunt: eorum verò Exanthemata ſemper adparebaut latiora. Ex iis, qui Vomitoria aſſumſerunt, pauciſſimi, nempe ii ſolummodò, quorum robur naturæ adhuc erat inconcuſſum, evaſere: in quibus & citiùs morbus ſua decurrit tempora «. Idem ferè teſtatur in Febr. ann. 1699. 1704. 1705. Filius ejus *Carolus*, qui Ephemerides paternas continuavit, idem quod Pater, bis ter repetiit in febri malignâ anni 1730.

*Cl. Hoyer*, de Epidemicâ Conſtitutione *Mulhuſini* territorii, ad Ill. Præſidem *Schrockium*, Sudoribus ſe teſtatur poſt M. S. artificiosè provocatis,

Febrim in primâ quaſi herbâ, citiùs ac feliciùs, quàm Emeticis aut Purgantibus, ſine ſingulari ſucceſſu quibuſdam datis, ſuffocaſſe.

Doctiſſ. *Genſelius* agens de Conſt. Epid. *inf. Hungar.* 1713. » Sempronii, » inquit, quoque morbi contagioſi cœ- » perunt graſſari *cum Vomitu & ardore* » *in abdomine*, Tertiâ & Quintâ le- » tales; Petechiæ item atræ, cum Dy- » ſenteriâ, Puſtulis in ſcapulis ac Bu- » bonibus ſub axillis, & in inguine, » Septimâ & Nonâ funeſtæ: nec Vo- » mitoria, nec Purgantia, nec V. S. in » principio conducebant.

Eruditiſſimus *Cocchius*, cum egregio *Lanciſio* communicans hiſtoriam Epid. Conſt. *Caſtrenſis*, quæ *Ferentini*, &c. anno 1709. obtinebat » *Græcus* Magiſ- » ter, inquit, initio Acutorum, & » non niſi materie turgente, Dejecto- » riis utebatur. Hoc namque refermen- » tantium genus interdum crudam, & » lateris (credo latere, aut latebris) » aſſuetam materiem ſubditâ quaſi face » provocat, & febres vel exacerbat, » vel duplicat. Nos certè ſequi volu- » mus Dictatorem «. Attamen ipſe *Cocchius* illud *turgere* nimis latè extendens, amiciſſimè à *Lanciſio* corripitur;

ut patet ex Epiſt. *Lancisii* §. 10. & 11. ad Lit. *Cocchii.*

20. modò anni ſnnt, quòd in *Febre Peſtil.* Conſilium ſanitatis *Auſtriacum* Leges cuderit cognóſcendi curandique hunc morbum; nullâ factâ mentione Emetici, niſi caſu quo turgeret materies.

Illuſtr. *Mac-neveu o Kelly*, in Regiâ *Pragenſi* Univerſitate Præſes ac Profeſſor Medicinæ, in accuratâ ac nitidâ Hiſtoriâ malignæ elapsâ hyeme in *Bohemiâ* graſſantis Epidemiæ, ad me ſcriptâ, notavit idem, quod ſupra *Genſelius*, nempe Emetica, licet Vomiturationes utcumque illa indicare viderentur, tempeſtivèque darentur, neutiquam cum naturâ morbi conveniſſe; triſtique confirmat exemplo.

V. Quum ergo hæc ita ſe habeant, meritò quæritur, quî factum, ut tantam hâc in parte mutationem, imò ad oppoſita tranſitum, Medicina ſubierit?

Ipſa Morborum natura quamdam mutationem pro tempore poſtulavit. Hoc certum eſt, ut mox patebit. Sed nunquid Medici hanc qualemcumque exceptionem, nonnunquam obſervatam, jam ut generalem Naturæ legem perpetuò obſervandam, jure merito con-

ſiderare debuerunt? Sanè Sapientiores ab hoc errore reſipuerunt, quos inter *Sydenham* cæteris exemplo fuit; dum quâ methodo dandi in certâ epidemicâ febre Emetici, felix fuerit, eâdem ſe poſthac in ſimili febre infortunatum eſſe, palam fateretur. Febris continua putrida morbilloſa fert, jubet, urget paſſim V. S. & enemata; dum verò epidemica erat anno 1674. *Sydenhamo* referente. » nec V. S. tulit, nec enemata, ab » utriſque irritata.

Expertiſſimus *Carolus Richa* deſcribens Febr. Epid. *Taurinenſem* anni 1720. malignos advertit Diarrhœâ judicari; quæ tamen Diarrhœa aliàs ſæpè mortem his ægris adduxit, ut idem advertit.

Idem *Richa*: » Sponte obortâ Hæ» morrhagiâ pleroſque ſervatos refert » *Diemerbroeck* in peſte *Neomagienſi*; » ſecus hanc olim letalem experti ſunt » *Toloſates* & *Lugdunenſes*.

Quantiſne laudibus effertur in Malignis *Camphora*, veluti collapſas vires blandè reſtaurans, & ſomnum ipſo opio tutiùs adducens! Conſulite modò egregios Viros *Huxham* & *Pringle*. Aliud tamen experti in Epidemiâ an. 1699. eruditi Medici *Vratislavienſes*, in *Hiſt. morb. Vrat.* » Mirabitur autem quiſ-

„ quam, aiunt, nobis in recenſu Me-
„ dicamentorum præteritam eſſe Cam-
„ phoram, cum hactenus inter tot Be-
„ zoardica compoſita, in quâcumque
„ formâ, unanimi quaſi conſenſu fue-
„ rit adoptata. Enimverò ſcire licet
„ tantopere laudatam Camphoræ vir-
„ tutem alexiteriam . . . niti nudâ tra-
„ ditione & opinione hominum, ac in
„ re ipsâ, in Febribus *hiſce* malignis
„ Camphoram internè plus detrimenti
„ quàm auxilii afferre.

Videamus denuò *Sydenhamum*! Emetico feliciter curabat integro triennio febrim Epidemicam; pergens poſthac in eâdem, ut videbatur, Febris ſpecie emetico agere, infauſtè necabat. Vide eumdem ad Febrim anni 1665.

In multis laudatorum antea Authorum conſtitit, homines malignè decumbentes emeticis debilitari, imò occidi; attamen quædam nonnunquam Epidemiæ illa ſalutifera deprehenderunt. Ita Ill. *Baro van Swieten* comm. §. 661.
„ An ad modò recenſitas, inquit, de-
„ bilitatis cauſas referri poſſunt quæ-
„ dam alia, ſatis mira, in morbis ob-
„ ſervata? Hæret aliquando in morbis
„ aliquid circa præcordia, quod, ve-
„ nenatâ quaſi vi, omnes vires uno mo-

» mento proſternit; & quandiu ibi hæ-
» ret, ſummam debilitatem facit,
» quamvis nulla jactura liquidorum
» prægreſſa fuerit, neque obſervabilis
» ulla mutatio in liquidis, ſolidiſve
» corporis partibus reliquis, invenia-
» tur, cui ſubitò nata debilitas attribui
» poſſit. A bile circa præcordia hæ-
» rente, non tantùm Convulſiones,
» ſed & Syncopen ortam fuiſſe, obſer-
» vavit *Galenus*, excuſsâ hâc Saburrâ
» per Vomitum, illicò ceſſabant omnia
» hæc mala. In Febribus continuis, quæ
» epidemicè graſſabantur, mirabatur
» *Sydenhamus*, præter alia mala ſymp-
» tomata, adeſſe ingentem ac ſubita-
» neam virium conſternationem; eme-
» tico verò dato, omnia ſæva illa ſymp-
» tomata quæ & ægros excruciabant,
» & adſtantes perterrefaciebant, miti-
» gabantur. A venenis aſſumtis quan-
» doque & ſumma debilitas obſervata
» fuit, dum tantùm in Ventriculo hæ-
» rerent; uti pluribus exemplis apud
» *Wepferum* in *Hiſtoriâ Cicutæ aq.* con-
» firmatur. Non videntur autem om-
» nia ſimilia agere immeabilitatem li-
» quidis conciliando, aut obſtruendo
» canales; quia illicò ceſſant omnia
» hæc mala, dum Ventriculo expel-

» luntur. An mutatis Ventriculi nervis » directè in Cor agunt ipſum? An priùs » Cerebellum, vitalibus corporis func- » tionibus inſerviens, afficitur? Suffi- » cit hîc notaſſe mirum hunc effectum, » licet minùs intelligatur quomodò à » ſimilibus ſubitanea adeò debilitas » fiat. Simulque proderit hoc noviſſe, » ne quandoque debilitas, à tali causâ » pendens, aliis adſcribatur «. Igitur cum inſueta admodum debilitas non rarò homines ab ipſo morbi principio proſternat, examinanda eſt debilitatis cauſa; quæ ſi non à plethorâ, non à verâ virium deperditione, ſed ab ejuſmodi causâ in Ventriculo hærente ortum ducere deprehenditur, erit utique illa, contra obſervationes de nocumento emeticorum in his morbis captas, emetico expellenda.

Meritò ergo clari in arte Viri, tot nominibus laudandi, *Huxham* & *Pringle*, apud *Anglos*; *Tyſſot*, apud *Helvetos*, cum ejuſmodi Epidemiis interfuiſſent, quibus Emetica & Purgantia bona reperta, ſuam illorum curandorum methodum cum publico communicarunt, debitaſque ob id gratias ipſis referimus. Verùm an ideò eorum obſervatio perpetuam & unicam formabit

curandarum malignarum in poſterum Regulam? Nec credunt id, opinor, nec à nobis poſtulant, magni, quos laudavi, Viri. Eodem enim jure Camphora non proderit, quòd in malignitate nocuiſſe *Vratislavienſibus* obſervata ſit. Erunt Hæmorrhagiæ in malignis vel ſemper ſalutares, vel ſemper lethales. Imò cum aliquando 6. 7. 8. Venæ ſectionibus Pleuriticos ab imminente leto vindicaverimus, id nobis ultra non licebit, eo quòd *Sydenhamo* Pleuritis obſervata, iteratam V. S. reſpuens. Vid. *Tuſſ. Epid. ann.* 1675.

Sapienter ergo, quem ſuprà laudavi, Cl. *Richa*, ubi retulerat malignos anni Diarrhœâ judicari. » Neque is tamen » ego ſum, inquit, qui indiſcriminatim purganda eſſe Corpora, ſtatim ab » initio, contendam. Fieri namque poterit, ut id genus auxilii, quod » modò haud paucos revocavit ad » vitam, necem alio tempore ægris » inferat..... Sæpè viſum eſt in Febribus alvi profluvia noxia fore, » mortemque inferre, quæ aliquando » ſalutaria extitiſſe novimus. Idque eſt » Epidemicorum hujuſmodi morborum » ingenium, ut quâ methodo currente » anno ægrotos liberaveris, eâdem,

„ ipſo anno jam vertente, forſitan è
„ medio tollas.

Summa proinde dictorum eſt; in morbis malignis tum vario tempore, tum vario modo, mutationem à generali Regulâ obſervari nonnunquam, hancque Medico cognitam etiam medendi modum petere, qni à communi medendi modo ſit diverſus. Sed ſimul conſtitit ejuſmodi mutationem haud rarò præſentem, dum abeſt, dici: Hinc dandorum emeticorum conſuetudinem nimiùm increbuiſſe, ex principio *Hippocratico* περὶ τὰ ὀργᾶν haud bene intellecto: Turpiter erraſſe Medicos, dum quæ *Hipp. Aph.* 4. 17. de dando emetico extra Febrim præceperit, ea ipſis adplicent febricitantibus. Hinc factum, ut in Malignis, & non Malignis, vomitoria dederint indiſcriminatim, cum eorum rariſſimi ſint, in quibus nauſea, vomituritio, præcordiorum anxietas, os amarum fœdumve, plus minùs non adeſſent. Hoc ipſos *turgere* adpellaſſe, cum neutiquam id ita adpellare debuiſſent; ſed enim id *turgere* dicendum, turgebit in omni ferè morbo materies; ſcire autem oportere cum *Hippocrate* plurima non turgere, adeòque rarò eſſe emetico utendum acuto-

rum in principio. Solent, ab introverſâ perſpirabili materiâ, enarrata ad præcordia ſymptomata oriri, ſolent aliquando à deglutito Epidemicorum miaſmate. Vis diluentium & involventium hæc ſtimulantia enervat, expellit; emetica & purgantia turbant naturam totam, nec hoſtem auferunt, quòd ille ſubtilior ſit, altiùſve infixus. Plurimi piaculum eſſe credunt emetica in ſtadio inflammatorio Variolarum non dediſſe; ſed an illi vomituritiones non obſervaverint eo uſque perennare, donec debita fieret exanthematum expulſio? Hinc nunquam ipſis dedi, & tamen aut debito tempore conatus vomendi ſilebant, aut ſæpè multò ante; quòd diluentium copia inertem in Ventriculo ſtimulum reddidiſſet. Quinto jam anno Medicinam hîc publicè facio; materiæ verè turgentis occaſiones adeò raras inveni, ut nunquam adhuc dederim emeticum cujuſcumque acuti morbi principio. Provoco ad omnes aut Medicos, aut Medicinæ ſtudioſos, ut dicant, num ex neglecto Emetico, ſed adplicatâ noſtrâ methodo, vomitus, nauſeaſque, tertio die ſuperſtites, obſervaverint? Spes me alit fore, ut damnoſam hanc artem demum ex Medicinâ exſulare videam. An

ergo nunquam dabo? Utique actutum caſus extare illos obſervaverim, in quibus *Illuſtr. L. Baro van Swieten*, laudatique Authores, emeticorum deprehenderint neceſſitatem. At verò exceptio hæc erit à Regulâ generali; exceptio ſequenda, donec obſervatur: generalis demum regula denuò obſervanda, ubi exceptio haud ampliùs obtinet. Atque ita quæſtioni, de emetico malignis in morbis dando, me reor ſatisfeciſſe.

§. 2.

Secunda quæſtio hîc circa V. S. verſatur; cum hanc nonnulli impensè laudent, Authorum tamen potior pars aut penitùs proſcribant, aut unicè in repletis corporibus, & morborum concedant initiis. Quorum ea potiſſima ratio eſt, quòd maligni & contagioſi morbi tantam ſibi habent adjunctam paſſim debilitatem, ut his ægris venam ſecare, eoſdemve trucidare, unum videatur idemque. Attamen prædefiniendum fuiſſet, utrum ex verâ, an ex adparente duntaxat virium projectione, hæc Debilitas generata eſſet. Vera Debilitas eſt à virium deperditione; adparens verò Debilitas, ab earum ſolummodò ſuffo-

cation e. Ab utrâque causâ oritur, ab utrâque causâ mala eſt; licet ex verâ virium deperditione pejor. Magnus *Boerhaave* Debilitatem febrilem *Aph.* 661. deducit & ab inanitate vaſorum, & ab immeabilitate liquidi, & ab obſtructione canalium. In quem textum *Illuſt. Commentator*: » Sic obſervatur » ſæpè in ipſis peſſimarum febrium ini- » tiis omnes omninò corporis vires il- » licò proſterni; malo quidem ſemper » omine, quia ſumma morbi maligni- » tas indicatur ». Ad cauſas à *Boerhaavio* datas adjungamus eam, quam ex comm. *Illuſtr. Commentatoris* præced. §. attuli.

Volupe ſanè eſt hâc ſuper quæſtione venerandam Antiquitatem audiviſſe, quam ſi Medici ſeriò conſulerent, minùs ſanè aut ceſpitarent, aut aberrarent. Magnus *Hipp. Libr. de Vict. Acut.* in quartâ diviſione Libri apud *Chart. à Text.* 21. *ad* 26. cum ipsâ admirandâ ſuâ brevitate longus eſt, ut hujus adparentis debilitatis juſtam Medicis ideam formet. Deſcribit ibidem ſub nomine *Aphoniæ* morbum, in corpore antea ſano, nullâ de causâ defatigato, aut debilitato, qui tum impotentiâ ad motum, tum præprimis difficultate lo-

quendi, *Aphonia* nominatur; & graviſſimis aliis acutiſſimiſque morbis viam ſternit. Diſertè autem dicitur ejus cauſa proxima τῶν φλέβων ἀπόληψιες, & πνευμάτων ἀπόληψιες ἀνὰ τὰς φλέβας. Sanè non poſſemus *Hippocrate* accuratiùs cauſam proximam definire, quàm quòd ſit ſanguineorum vaſorum interceptio, ut & interceptio ſpirituum inter Vaſa, quæ turgendo Nervos comprimunt. Quid hîc medelæ? Venam cubiti ſecandam jubet Convenitque ſuo cum Authore Commentator *Galenus*; inſequuturam alioqui mortem præſagiens.

*Aretæus Cappadox* Aphoniam *Hipp.* ſub Συγκοπῆς adpellatione deſcribere videtur, contingentis in valdè Acutorum exordio; morbique graphicè deſcripti curam mox à V. S. orditur, ἣν δέ ὑπὸ πλήθεὸς γίγνηται Συγκοπὴ.

*Alexander Trallianus*, ſexti ſæculi Author, ſimilem morbum deſcribit in principio Acutorum, & cum maximè Febris ardentis, coactumque ſe videt contra *Aëtium*, *Oribaſium*, *Cœlium Aurelianum*, inevitabilem venæ ſecandæ neceſſitatem propugnare. *Pariſienſis* Profeſſor *Riolanus Ench. Lib.* 3. *c.* 8. ante 100. annos *Germanis* exprobrabat, quod V. S. in ſyncope, ipſis à plenitudine perquàm familiari, negligerent.

Nonne ex his curandæ Malignarum debilitatis vera eruuntur fundamenta? Profectò his principiis imbuti Medicorum multi, in V. S. quam ultrò, dato in caſu, condemnaverant, volentes nolentes inclinarunt. Ipſe *Oribaſius*, Author quarti ſæculi, quem mox, *Alexandrum* laudantes, V. S. condemnantem intelleximus, *Libr. de Cuc. Scariſ. cap.* 20. » Et ſanè; inquit, dum peſti» lentia vehemens *Aſiam* deprehendiſ» ſet, multoſque perdidiſſet, meque » etiam morbus attigiſſet, ſecundo » morbi die, remiſſione Febris factâ, » Crus ſacarificavi, *duaſque ferè ſan» guinis libras detraxi*, hâcque de causâ » periculum vitavi. Plerique etiam alii, » hoc præſidio uſi, ſuperſtites evaſere: » erant enim plenitudinis ſigna; illique » præcipuè ſervabantur, qui *ſanguinem » copioſum exhauriebant.*

Nunquid & ipſe *Sydenham* non eo pervenit uſque? Evidenter id patere arbitror ex ejus dictâ *Schedulâ monitoriâ*; in quâ, poſtquam Medicorum falſam de Malignitate ideam perſtrinxiſſet, pulchrè dein hanc ingentem in Malignis debilitatem, à merâ virium ſuppreſſione, præ humorum copiâ, ortam docet; & irrefragabili exemplo

juvenis, animam hâc ipsâ de causâ propemodum agentis, nec niſi poſt tertiam; quartamve V. S. curati, demonſtrat.

Moverat præclarum hoc exemplum optimos viros, *Vratislavienſes* Medicos, cum curam Malign. anni 1702. infelicem luxiſſent; ita quidem ut Eruditis omnibus problematicè proponerent, an non expediret largâ V. S. curam ordiri, &, Alexipharmacorum loco, purum putum ſequi *Sydenhamum*? Profectò, *Sydenhami* ſententia, ſuaque propria infortunia, ipſis hanc quæſtionem vel invitis extorſerant: altas verò nimiùm radices egerat antiquum præjudicium, quàm ut ſeriò *Sydenhamum* imitarentur. Adeò nimirum laborioſum paſſim eſt, vel optima cæterum ingenia præjudicatis opinionibus exui poſſe.

In verâ igitur debilitate, ut haud oportet detrahere ſanguinem, ita in debilitate adparente omninò eſt detrahendus Si quis nunc veras optet utramvis diſtinguendi regulas habere, has laudatis ſupra textibus dederunt *Hippocrates*, *Alexander*, *Sydenhamus*. Primus » Eorum autem quamplurimis hæc » accidunt: Faciei rubores, oculorum » conſtantiæ, ὀμμάτων ϛάσιες, manuum » diſtenſiones, dentium ſtridores, pul-

» ſationes, maxillarum contractio, ex-
» tremorum refrigeratio, & ſpirituum
» per vaſa turgida interceptiones «.
Alter verò » Primò ſanè facies eorum
» ſqualida eſt & ſicca; pulſus exigui,
» inæquales & inordinati adparebunt.
» Dejectio autem bilioſa eſt, Vigiliæ
» magis quàm in aliis urgent, ſitiſque
» adfligit «. Tertius: » Quamvis enim,
» inquit, fermè animum agere vide-
» retur ille (juvenis) calor tamen in
» externis partibus ita ad Tactum ſen-
» tiebatur temperatus, ut fidem mihi
» derogarent adſtantes Amici, quoties
» aſſerebam eum Febre laborare, quæ
» ob ſanguinis oppreſſionem (cujus
» mole, exitu negato, quaſi ſtrangula-
» retur) ſe explicare & oſtendere ne-
» quibat.

Duplici quidem modo poſſumus hîc vaſa repletiora intueri; ſive verâ plethorâ, ſive ſanguinis, cæteroqui non nimii, rarefactione. Ita jure merito Cl. *Boerhaave Inſt.* §. 1230. 3. » Indica-
» tur V. S. à motu ſuffocato per nimium
» tumorem à Copiâ, vel à Rarefactione,
» natum in Arteriis «. Hoc modo puella ſero mucoque repleta, ſuſcepto Variolarum miaſmate, hanc rarefactionem quandoque ita patitur, ut Vena cum

euphoriâ ſecta, ſanguinem verè phlogiſticum exhibeat.

Sed laudati tres textus ſignis datis ad cognoſcendum morbi ſtatum variant; variare autem debent. Si modica circulatio attrituſque ſuperſint, ut in Juvene *Sydenhami*, moderatus aderit per omnia calor; ut & ipſe teſtatur. Si ſuperſtes paucus admodum motus; aderit, ut *Hippocratis* in caſu, frigus extremorum. Si motus modicus quidem, ſed univerſus; poterit, quod *Hipp.* aſſerit, vultus rubere, fixioreſque eſſe à nimiâ repletione oculi: ſi verò inferiore in corpore cruor accumuletur, minor erit ad Encephalum motus; adeòque ſqualida ac ſicca facies, deſcripta *Tralliano*, obſervabitur. Verùm quâcumque ratione ex his datis cauſis Debilitas ortum duxerit, V. S. ſemper opus habebit. Erit verò hæc V. S. inutilis, imò damnoſa, ſi vel ex evacuatione nimiâ, vel à putridâ humorum diſſolutione, vel à corruptâ ad præcordia hærente materie, oriunda Debilitas fuerit. Hanc nos legem ſequuti, omnibus noſtris ægris malignè habentibus Venam tudimus, cum debilitatis emendatione; ſiquidem illa aut plethoram, aut rarefactionem ſaltem, pro origine haberet.

§. 3.

Tertium, quod examinandum, idque cum maximè memorabile, eſt datorum ægris noſtris medicamentorum natura & ordo. Optimos Authores conſulens, egregiorumque Medicorum varias Methodos anxiè expiſcatus, vidi manifeſtò & noſtris & aliorum ægris varias prodeſſe Methodos, eaſque ſaltem non irreparabiliter nocere, quamdiù morbi ita modò maligni eſſent, ut in veram antea deſcriptam malignitatis claſſem non inciderent. Hinc cum cæteris Medicis plures curavi; ubi verò ad certum veræ Malignitatis gradum morbus perveniſſet, tam aliorum, quàm meam medendi methodum, in multis deficere, morbumque evaſiſſe Medicinâ majorem, mœſtus vidi. Ut ergo *Rat. Med. Part.* 2. *Cap.* 6. innui, efficaciorem medelam expiſcatus eram, ultraque eram expiſcaturus. En ergo quid inveni.

1. Alimenta ex Avenæ, vel Hordei Decocto, diluto; aut ſi ex jure Carnium, ſaltem cremor tartari, aut citrei ſuccus, multùm adjunctus eſt. Subinde poma, pyra, prunaque cocta; panis his additum tantillum. Potus, Decoctum Hordei mellitum, aut hydrogala cum melle,

melle, aut etiam blanda Emulſa. Copia autem omnium horum potuum ſemper ingens data eſt.

2. Lenia paregorica emulſis addita ſæpe; & ſemper bis, ter, quater, Nycthemeri ſpatio, doſis ejus largior data.

3. *Cortex peruvianus*, vel declarante ſe malignitate aliquandiù poſt eruptionem exanthematum, vel cum ipsâ exanthematum eruptione, vel etiam ante eruptionem eorum, vel ab ipſo morbi principio, illicò, ſummo cum effectû datus eſt.

4. Tandemque ſi nimia tuſſis ſibi relinquenda non videretur, Oxymel ſquilliticum, Kermes minerale, Paregorica, hanc compeſcuerunt.

Notandum quòd horum ſub uſu Veſicantia & Epiſpaſtica varia corporis loca occuparent; Enemata, pro re natâ, copioſa injicerentur; fomenta aut emollientia ad partes rigidas, aut Vinoſa in ſummâ debilitate, corpori undique adponerentur, & id genus alia. Porrò quid hîc Cortex præſtet, inquirendum.

Septuaginta & ultra numeramus annos, cum egregius *Richardus Morton*, *Londinenſis* Medicus, *Sydenhami* amicus, multâ experientiâ edoctus evice-

M

rit demonſtraveritque præſtantiam corticis peruviani, indiſtinctiùs eouſque noti, in Febribus pleriſque tum intermittentibus, tum etiam in iis, quæ ex continuis remitterent, ut & in Remittentibus. Corticem porrò ut univerſale antidotum commendavit, ubicumque febres ſive anomala ſymptomata affectarent, ſive in malignitatem declinarent: idque non in acutis modò, ſed etiam in chronicis. Generalior fortè, minùſque digeſta doctrina effecit, ut pauciores eam pro dignitate ultra excoluerint perfecerintque. Fortè etiam volitantia per totam *Europam* ſcripta in odium Corticis, *Mortoniana* ad tempus ſuffocarunt.

Sexaginta anni ſunt, quòd doctiſſimi Medici *Vratiſlavienſes* hujus Corticis vires in intermittentibus contemplati, meritò ſuſpicarentur, proforetne etiam in Malignis? Quorumdam enim animos hæc dnbitatio ſubierat, an malignæ febres ex continuarum Claſſe eximendæ non forent, inque eam intermittentium transferendæ non eſſent? Uti quidem jam *Petro Salio* viſum fuerat, & *Neucrantzio*, *Sennerto*, *Simoni Pauli* & *Rhodio*. Quòd ſi id revera ſic ſe haberet, corticem concludebant æquè

in malignis, quàm in intermittentibus, profuturum. Attamen, quod dolendum, alienos iterum ab hâc opinione ſe teſtabantur fieri, tum triſtiſſimis quibuſdam propriis exemplis, tum infortunatis *Lovveri*, *Shortii*, Anglorumque aliorum experimentis. Utique ſi hi & illi doſi non ſuâ, tempore non ſuo, corticem dederint, infortunati eſſe, ut priore anno evici, debuerunt. Interim notaſſe juvat medicorum conamina dandi in malignis corticis, planè nova non eſſe.

Sub idem ferè tempus ſimile quidpiam ſubolfecerat egregius Vir, tum à Religione ſincerâ, tum ab eruditione medicâ commendatiſſimus, *Fr. Tortus*, *Mutinenſis* Profeſſor. Hic anno 1709. annoſas ſuas obſervationes edere cœpit, ac dein 1712. incomparabilem Librum edidit, cui Titulus: *Therapeutice ſpecialis ad Febres quaſdam pernicioſas, inopinatò ac repente letales, unâ verò Chinachina, peculiari methodo miniſtratâ, ſanabiles.* Verùm, ut fit in rebus humanis, famam ingentem inde natam impunè non tulit: nec de infimâ gente medicâ adverſarios habuit, ſed arte, famâ, induſtriâ claros: *Ramazzinium*, *Mangetum*; quorum prior *Torti* reſponſis jatroapologeticis planè inermis red-

ditus eſt; poſterior anno 1720. excuſantes Literas ad *Tortum* dedit. Fatetur autem vir candidus *Ludovici Mercati* doctrinâ, de certis quibuſdam intermitt. Febribus, & eruditi *Richardi Morton* de Cortice obſervationibus, ſeſe plurimum adjumenti percepiſſe, ut ſaluberrimam ſuam Methodum conderet.

Eruditiſſimus vir *Carolus Richa* in Conſtit. *Taurinenſi* 1720. §. 26. ſcribit in malignis febribus, quas, ut ex eo ſupra monui, alvus critica ſolveret, ſe, cardiaco indigentem, cortice uſum eſſe; dein §. 33. 34. 35. multus eſt in eodem laudando, ut incomparabili præſidio artis, quocumque in morbo Medici tenuatiores humores offenderent; ſed quo præciſè morborum tempore, quâve doſi illum exhiberet, haud addidit.

Laudandus multis de Cauſis eruditiſſimus *Huxham* in Conſt. an. 1735. pag. 109. « Si in ſingulari, inquit, » gangrænâ valeat Quinquina, quidni » in universâ humorum corruptione? » Exanthemata nigra, Vibices, & ci- » tiſſima cadaverum putrefactio, gan- » grænoſam utique ſanguinis diatheſin » ſignificabant. Ad eum adeò finem, » optato demum cum ſucceſſu, *poſt*

» ſummum morbi incrementum, ex-
» hibui aliquam ex cortice peruviano
» medicinam, cum Alexipharmacis
» idoneis, & Elixire Vitrioli *Myn-*
» *ſichti* acidulatam; nec otiosè interea
» expectans ſedimentum Urinæ lauda-
» bile, &, quod dicitur, lateritium;
» modò ſcilicet vel minimam morbi
» remiſſionem obſervaſſem. » Videtur ergo corticem dediſſe poſt morbi acmen, coctionis tempore, nec ipſi ſoli eſſe confiſus, ſed cum contraj. ſerp. virg. camphorâ, ſp. C. C. Elix. *Mynſ.* commiſcuiſſe.

Doctiſſimus *Pringle* Febres Caſtrenſes nervosè deſcribens, quas in *Bello Belgico* ab anno 1742. ad 1748. ipſe obſervaverat, adparet viribus Corticis in malignis febribus necdum multum fiſus eſſe, nec *Huxhami* obſervata exploraſſe, donec, improviſo ſanè caſu, Corticis in hiſce præſtantiam cogeretur admirari. Anno quippe 1748. contigerat, ut Miles febre malignâ petechiali laborans, Gangrænam à Veſicante ad dorſum poſito pateretur. Cum gravis ea Gangræna eſſet, homini dabatur, præter conſueta remedia, cortex. Quo effectum, ut elapſis aliquòt diebus gangrænoſa plaga pulcrè ſuppuraret, ipſe-

que ſimul petechialis morbus in meliora verteretur, atque integræ curationis ſpem feciſſet, niſi æger à Corticis uſu abhorrens, eum planè repudiaſſet. Factum inde, ut omnia in pejus denuò ruerent, & mors brevi inſequeretur. Hoc tamen caſu ait egregius Author ſe, de Kinæ præſtantiâ convictum, 39. ægris eumdem poſtmodum dediſſe; horumque, depurato priùs Noſocomii aëre, 35. ſervatos eſſe; aëre non depurato ſucceſſum duplo fuiſſe minorem.

Conſideratis his omnibus patet à multis claris in arte viris rem propoſitam eſſe: nempe à *Mortono* & *Torto* ex cruditate ad quamdam incipientem maturitatem perductam eſſe; ſed haud ita, ut principibus in arte Viris ſic probaretur, ut ſine animi ſcrupulo, conſtanter, determinatiſque in caſibus, Corticem unanimiter dederint, laudaverint: imò nec unquam aut verum ejus dandi principium finemque, aut genuinam ejuſdem doſin, exactè determinaverint; tandem doctrinam hanc, licet à *Mortono Tortoque* egregiè propugnatam, ut plurimum ab aliis problematicè adhuc habitam fuiſſe; & nonniſi fortuitis ſive experimentis, ſive ratiociniis, denuò reſuſcitatam, idoneoſque ad uſus revo-

catam fuiſſe. Cum igitur verum inchoandi tempus, juſta doſis, ejuſque ſola ſibi ſine aliis remediis alexipharmacis ſufficientia, (*ſi ita liceat parum Latinè dicere*,) quâ exactitudine oportuit, non ſit determinata, hiatumque in doctrinâ medicâ relinquat; conabor ea mea conamina perficere, quæ priore anno ad hunc hiatum explendum inchoaveram; cum id præſtandi multiplex ſeſe occaſio obtulerit.

## *Ægrota I.*

Ineunte Februario 1758. mulier ann. 36. una ex ægrotantium fœminarum noſtrarum Cuſtodibus, febre continuâ putridâ corripitur. Plures habebat ab initio jumentoſas urinas, tum maximè referentes τὸ γονοειδὲς *Hippocratis*. Quarum urinarum per ſex dies integros ſervatarum, ne unica quidem corruptionis, putrediniſve ſignum dedit. Octavo morbi die innumeris ſubitò Petechiis ſcatuit, Collum, Brachia, Manus, nonnihil & Crura obſidentibus. Maligna mox ſigna eruptionem ſequebantur: Præcordiorum anxietas, motus convulſivus ſingultum inchoantem referens, oculorum ac totius faciei mutatio ma-

gna, & collapſus, celer admodum contractuſque pulſus.

V. S. totaque antiphlogiſtica cura, primo in ſtadio adplicata fuerat. In ſtadio autem eruptionis, tùm autoritate Authorum, tum aliorum exemplo, adpoſito primùm ſcuto ad ſtomachum, compoſito ex empl. de Labd. Camph. & Opio, dedi quovis trihorio Rad. Contraj. & Camph. à gr. VI. unà cum largo calidi decocti hordei melliti potu. Tria primò, dein adhuc duo alia ſunt admota Veſicantia. Nihilque proficiens, dedi miſturam ex Rad. Contr. Serp. Virg. Camph. ana gr. XII. Acet. roſac. Syr. ſucc. citr. ana unc. I. Aquæ Rutæ unc. VII. ut alterâ horâ unciam hujus, alterâ unc. III. Emulſi camphorati ſumeret. His profectum nihil. Sola præcordiorum anxietas & ſingultiendi conatus unc. III. olei amygd. & unc. I. Syr. Diac. hauſtis, ceſſaverunt; reliqua omnia ſymptomata cum increſcentibus petechiis increverunt.

Nono morbi die medio ſtranguria oborta eſt, dolorque ad ima pelvis intolerabilis. Emolliente Cataplaſmate mox impoſito, prodiit cum micto guttatim lotio ſanguis, idque continuò fe-

tè. Ut autem in Malignis calor febrilis rarò intenſus, ita & hîc thermometron per 8. minuta adhibitum 99. modò gradus ſignavit. Perrexit ſanguinea urina per ſeſquidiem, dum interea alvus planè æruginoſa prodiit; tandem alvo ſanguineâ prodeunte, ceſſavit cruoris mictio.

Duo hîc maximè terrefaciebant. 1°. Dolor ſtranguriæ tantus, ut mulier ejulatu ſuo totas expleret ædes, & ut ad ſingulam urinæ guttam convelli inciperet, totoque corpore contorqueri. Ad hunc ſedandum tentavi quid Oleum Lini per Catheterem in Veſicam injectum efficeret? Tentamen pro Votis ſucceſſit; ita ut, repetitis injectionibus dolor imminueretur, & poſt biduum planè conticeſceret. 2°. Morbi malignitas, ad quævis appoſitiſſima remedia augeſcens. Quare *Sydenhami* memor, dicentis de Mictu ſputoque cruentis, „ Unicum in Variolis ſymptoma, cui „ devincendo nondum par eſt Ars me- „ dica „ cogitavi illicò, ſi quid remedii adhuc fortè ſupereſſet, id corticem peruvianum fore. Quare illicò, mictu cruento primùm viſo, corticem dedi; & quidem, ut commodè illum copioſèque ſumeret, extracti formâ. Doſin

ejus eximiam dedi, quia uſus, per varia diſcrimina rerum, me eo perduxerat, ut, dum ad averruncandam abigendamve Gangrænam, cortex quidquam juvaret, non parcâ manu juvaret, ſed largâ datus. Quippe ut proximè elapſo anno monueram, parcior exhibitus Cortex, levamen, non curam, attulerat. Igitur fœmina hæc unciam extracti quotidie in miſturâ aſſumpſit continuis quatuordecim diebus, per octiduum verò dein unc. mediam. Fuit & Syr. Diacod. bis, ter, de die datus, donec integrè eſſet devictus morbus. Vini diluti modicum ſubinde conceſſum; Vini calefacti fomenta diu noctuque adplicata, laboriosè renovata, jugulo, axillis, inguinibuſque.

Effecit Cortex, quod dixi, ut mictus cruentus ceſſaret, ſolaque alvus pro æruginosâ cruenta prodiret. Cum jam putrida & gangrænoſa diatheſis Inteſtinorum metui poſſet, injectumque ad eam præcavendam, curandamve, tepidum oleum Lini illicò eſſet; parabatur interea largum & ſaturarum corticis decoctum, quod enematis formâ ſæpiùs injiceretur: at verò alvus deſinens cruenta eſſe, opus eo non habuit. Ad finem morbi moleſta tuſſis, tantillo Kermes

minerali, Oxymelli ſquillitico admiſto, pacata eſt. Curato morbo œdema dextri cruris moleſtum erat, ſed data per multos dies uncia Rob Junip. frictionibuſque & faſciis adhibitis, intra tres ſeptimanas perfectiſſimè convaluit.

## *Ægrotus II.*

Eruditus, candidus, multæque profectò ſpei Medicus, Dominus *Haſenorl*, in Noſocomio *Hiſpanico* Medicorum alter, poſtquam multis malignè laborantibus egregiam operam navaſſet, malignè ipſe decubuit. Vena ipſi ſecta fuit, omniſque adhibita antiphlogiſtica cura. Sexto die innumeræ Petechiæ faciem obſident, collum, pectus, abdomen totum, integrum dorſum, omnes, ſuperiores maximè, artus. His paulatim puſtulæ miliares albæ copioſæ interſperſæ. Cum in Ptochotrophio decumberet, in conſilium me vocavit, ipſo effloreſcentiarum principio, optimus Dominus *Mayer*, pauperum ibidem Medicuſne dixerim, an Pater. Conſilii concluſio fuit. 1°. Corticis extracti unciam quotidie exhibere. 2°. Veſicantia apponere. 3°. Quotidiano enemate alvum ſervare apertam. 4°. Bis, ter, quater de

die, unciam Syr. Diac. dare. 5°. Potum aq. hord. mell. aut Seri lactis, aut Hydrogalactis, aſſiduè dare, & corpus jure carnium, cui citrei ſuccus admiſſus, nutrire. Pulcrè videre erat, quàm egregiè, horum ſub uſu, duplicis generis efflorеſcentiæ in conſpectum prodirent, totumque contegerent corpus. Nihil jucundius cernere erat, quàm quantopere præſens nunc debilitas ab eâ diſtaret, quæ hiſce adeſſe Morbis ſolet. Urinæ continuò verè criticæ prodierunt; moleſtæ verò tuſſi eadem, quæ ægrotæ primæ data, medebantur; ſymptomata demum quævis ita miteſcebant, ut petechiis, vibicibus, miliaribus ſcatens, ne ægrotaret quidem. Uncia igitur extracti Corticis 21. diebus quotidie uſus, minori dein per alios 14. dies doſi, ad ejuſmodi demum ſanitatem pervenit, ut eâdem adeò illibatâ multis ab annis ſibi non videatur fruitus eſſe. Solis diebus morbi gravioribus, ut plerique alii, ita & hic corticis paulò majorem copiam ſumſit.

## *Ægrotus III.*

Dominus *Kollmann*, ob doctrinæ medicæ preſtantiam recens creatus Me-

dicus Noſocomii Militum in ſuburbio *Leopoldino*, medio menſe Junio hujus anni eodem febrium genere, à quo ſuorum militum plures jam percuraverat, decubuit; & ab amico ſuo, Solerti Medico, *Antonio Storck*, digniſſimi Profeſſoris J. *Storck*, piæ memoriæ, digno fratre, olim meo, in Noſocomio, per biennium Aſſiſtente (ut vocant) ægrorum vigilantiſſimo, egregiè juvabatur. Ab utroque verò ad Conſilium rogatus, quotidie adfui. Ante adventum meum vena jam ſecta fuerat, omniſque reliqua adhibita antiphlogiſtica cura. Petechiæ quintâ die prodierunt; primò in dextro colli latere, cui mox ſe plures adjunxere: die ſexto etiam ad pectus & brachia comparuerunt. His demum die ſeptimo miliaria adjuncta.

Ut in priore ægro, ita & hîc, mox à conſpectis petechiis, in morbo cæterum graviſſimo, Cortex ſimiliter eâdem doſi datus eſt, à 5. morbi die, in 30. diem uſque. Graviora ſanè ſymptomata hic æger, quam proximè præcedens, perpeſſus eſt, deliria, debilitatem, alvum involuntariam, iſchuriam, &, quod peſſimum, univerſo corpore, diu noctuque, idque plurium dierum ſpatio, enormes tendinum ſubſultus. Tota

cura hîc, ut in præcedentibus, adhibita eſt. Notatu dignum quòd, cum tam debilis eſſet, ut vix artus per lectum movere poſſet, nunquam tamen, etiam in peſſimorum ſymptomatum vigore, pulſus ipſi debilis, aut valde celer, ſit deprehenſus. Poſt 30. diem & huic crura intumuere; ſed adhibitâ frictione, ſumptoque purgante, brevi remiſerunt. Levem dein Icterum, cui & olim obnoxius, aquæ *Selteranæ* percurarunt.

## *Ægrotus IV.*

Juvenis 16. ann. à peractis multo cum frigore & inſuetâ cum diætâ itineribus, febre corripitur, & per 5. continuos dies, ſine ullo auxilio, miſerè in ſtabulo decubuit. Die 6. ad me conducitur. Febre cum tuſſi catarrhosâ continuante, prodiere die 14. morbi alba Miliaria, cum eâ quidem malignitatis notâ, ut, qui eouſque æqualis, ſatque fortis fuerat, pulſus, nunc debilis, intermittens, inæqualis, deprehenderetur. Et huic actutùm cortex ideò datus, miliaria bellè eduxit, pulſum emendavit, vires reſtituit, integramque ſanitatem octidui ſpatio reduxit; ſolâ ſuperſtite moleſtâ Capitis gravitate, quæ caput

ſæpiùs pectendo fricandoque, citò devicta eſt. Ut priores, ita & hic, Corticem, curato jam morbo, aliquantiſper, parciorem licet, continuavit.

*Ægrotus* V.

Non ſine voluptate recordor hiſtoriæ prænobilis juvenis, ad quem Conſilii causâ die 3. Dec. 1757. acceſſi. Ex pluribus quibus uſus fuerat, Medicis, unicum modò præſentem reperii, Dominum *Guarin* juniorem, Phyſiologiæ & Praxeos eruditum Cultorem. Video ægrum Petechiis & Miliaribus dudum plenum, ſummopere delirantem, fæces inſciè demittentem, debiliſſimum; præterea ſubſultum tendinum, pulſum debilem & inæqualem, fiſſam aridamque linguam, vultum ſqualidum totum. Dies morbi 19. agebatur. In re tam conclamatâ cum doctiſſimo Medico concludo, ſi quod præſidium ſupereſſet, in Cortice id quæri oportere. Quotidie tantùm uſus eſt extracti Cort. dragmis IV. V. à die morbi 19. ad 40. uſque. Bibit autem copioſiſſimè, nempe 12. imo 15. Lib. Decocti ſive hordei, ſive aquæ cum ſucco citrei, quovis nycthemeri ſpatio: imò etiam hiſce intermiſ-

cuit copioſas emulſiones, quibus camphora & diacodium admiſta. Die à Corticis uſu ſexto animam veluti acturus videbatur: eamdem tamen medicinam proſecutus eſt. Miliaria iterato prodierunt; eadem medicina continuata eſt. Pectore ſæpe male habuit; ſed ſemper pergens in iiſdem, nullam labem curato morbo ſuperſtitem habuit. Cita fuit virium refectio. Integerrima ſucceſſit & conſtans Sanitas.

## *Ægrota* VI.

Addere & hanc hiſtoriam neceſſariò debeo, quum, licet morte terminata fuerit, id tamen, de quo agitur, abundè probet. Fœmina 44. annos nata, ab hydrope aſcite quadriennio elapſo curata fuerat, ſed tuſſim hydrope antiquiorem perpetuò deinceps habuit, ut & continuam pectoris anxietatem, moleſtiſſimaſque palpitationes cordis. Nocte ſolet ad primas capti ſomni dulcedines, ſubitò ac violentè excitari, cogiturque, ne ſuffocetur, ſedere erecta. Hydropem *ἀνὰ σαρκὰ* referunt facies, brachia, crura. Herniam inguinalem vi tuſſiendi, vomendique, à longâ jam die ſibi conſcivit. Sputando ſanguinem non-

nunquam ejecit. Debilis ipſi pulſus eſt, & tum rhythmo, tum tempore, inæqualis. Acceſſit me inter matutinos pauperes, à fine anni 1756. uſque ad hanc mediam æſtatem. Diagnoſis à principio fuit, univerſa, eaque annoſa jam, Cacochymia & Cachexia : ita ut vix pars in corpore ſit, quæ non irreparabiliter à ſanitate deſciverit. Aderantque etiam, ambigua quamvis paſſim, ſigna, quæ vel Hydropis pectoris, vel Vitalium organorum protopathicæ, aut deuteropathicæ affectionis, vel mali utriuſque, ſuſpicionem injicerent. Prognoſis hinc peſſima. Solaque fuit, quam palliativam appellitant, cura ſuperſtes. Blanda evacuantia, Oxym. Squilliticum, diureſin ſimul & expectorationem promovens, Kermes minerale, Gummi Ferulacea, Camphora, Succinum, Opium, collabaſcentem hanc Machinam paululum ſuffulſerunt. Ita quidem ut Diarrhœam tandem paſſa, à fine Junii 1757. ad finem Jan. 1758. vitam admodum tolerabilem duceret. Exin verò peſſimè habuit; ita ut nunc huic, nunc illi pravo ſymptomati, obviam eundum fuerit. Toto menſe Auguſti proximè elapſo febre quotidianâ laboravit, incidit deinde in Dyſenteriam, quâcum unà

prodiere Petechiæ. Quodque dolendum erat, *non venerunt pro illâ petitum auxilium, niſi petechiis quartum jam diem agentibus, iiſdemque ut plurimum nigris & lividis*. Sanè malignus adeò morbus, in corpore antea ſano etiam letum prædicturus, nunc corpus prehendens à Chronicis malis dudum conclamatum, nullam ſpem vitæ reliquam feciſſe videbatur. Nihilominus miſerrima, quoad animam traheret, juvanda erat. Interea temporis Petechiæ nigerrimæ toto nunc corpore conſpicuæ, auctaque Dyſenteriæ malignitas. Curavi ut mox quatuor Veſicantia corpori adhiberentur; largas Emulſiones dedi; bis, ter, die, paregoricum; & ſtrenuam præſcripſi Corticis doſin. His demum effectum, ut die ab horum adplicatione quarto latæ maculæ minùs nigreſcerent, Dyſenteria multùm minueretur, vires utcumque refocillarentur. Attamen nunc ferox tuſſis & pectoris angor urgebant maximè. Hoc opus; hic labor erat. Indicata expectorantia, priùs inteſtina, quàm pectus ſtimulaſſent, reſuſcitaſſent dolores ventris, Dyſenteriam auxiſſent. Immortalem *Boerhaave* Aph. §. 866. imitatus, Oxymel cum Diacodio dedi; mirè profui. Sexto ab uſu Corticis die evanue-

runt ſenſim Petechiæ omnes, vires increverunt, rediit appetitus; quæque eouſque rubra, tenuis, Urina fuerat, ſanum æmulabatur colorem, alvus bis modò de die fluebat. Hæc miranda mutatio decem integris diebus perſeveravit. Verùm cum nunc, quæ data fuerat, ſiniſtra Præſagitio, falſa ferè deprehenderetur, extemplo quaſi ruebant labilis hujus vitæ fulcra. Venter intumuit, vomitus acceſſit, teneſmi torquent, efflatur anima. Sanè, quamvis mors acceſſit, virtus tamen medicamenti egregiè inde eluceſcit, cum fæminæ triduo neglectæ, & aliunde conclamatæ, tantum boni præſtiterit.

*Ægrotus* VII.

Hanc utique non ſine intimo animi mœrore ſcribo, cum amici integerrimi, viri à Religione, experientiâ medicâ, vero candore commendatiſſimi, jacturam menti refricet, nempe doctiſſimi *Greg. Menſurati*, *Græcenſis* medici, ac Chirurgiæ profeſſoris. Numeroſam turbam novitiorum militum, prope *Græcium* commorantem, invadit maligna febris cum pravis exanthematibus, ineunte anno 1757. & plurimos necat. Optimus Vir, *Huxhami* & *Pringle* me-

thodo infelix, & gangrænâ perire plurimos cernens, corticem dedit, cortice plurimos ſervavit, labem totam ſuperavit. Sed eheu! de ſervato ille milite lætus, magnamque exiſtimationem adeptus, eodem morbo corripitur. Cortice quidem uti cœpit, ſed petechiis prodeuntibus, ipſoque ſubdeliro, Medicis virium corticis in hoc caſu adhuc ignaris, tutius viſum fuit communi eum more tractare: Communi more periit; periit Neſtoreis annis digniſſimus *Menſurati*. Viri merita, & AUGUSTISSIMÆ clementia, viduæ mœſtæ, prole oneratæ, annuum ejus ſtipendium continuarunt.

Hi notabiliores fuere, quos habui, aut novi, caſus; ex quibus, niſi me animus vehementer fallit, concludere licebit:

I. Corticem Peruvianum in Malignarum debilitate egregium eſſe & incomparabile Cardiacum.

II. Eumdem eſſe in ſummâ Corruptione internâ & externâ inimitabile Alexipharmacum.

III. Videri eum conclamatum in malignis mictum cruentum cruentamque alvum quoque ſanare.

IV. Simul remedium eſſe, quod exan-

thematum expulſionem ſummâ cum ægrorum euphoriâ promoveat, ſuſtineat, maturet, perficiat.

V. Corticem recidivas præcavere, quæ & paſſim letales habeantur, & ipſo hoc epidemico tempore quamplurimos jam reconvaleſcentes proſtraverint & occiderint: præcavere quoque pravas Metaſtaſes, quæ lentâ demum gangrenâ tabefacta corpora peremerint.

VI. Ea cuncta ut Cortex efficiat, eum & copioſiſſimè & dari diutiſſimè oportere: docentibus id tum aliorum, tum propriis etiam obſervatis.

VII. Plurimis exemplis noſtrorum ægrorum id conſtitiſſe, quòd quævis criticæ excretiones nunquam pulcriùs, quàm ſub corticis uſu, promoveantur.

VIII. Corticem ſanè duplici, eâque egregiâ, facultate pollere; quòd & nimios motus caloreſque moderetur & debiliores animet. Id, priore anno evictum, cap. V. ultra demonſtrabitur.

Hinc, ni fallor, Concluſio, quæ præſens caput terminet, juſta erit.

1°. Ad morborum malignorum Curationem adhibitæ Methodi variæ, juverunt ſingulæ, quando efflorescentiæ malignitate carebant. Scilicet, commu-

ni loquendi modo omnes febres, quibus efflorescentiæ junctæ, malignæ appellantur. Hinc Methodus Antiphlogiſtica; Methodus diluens, demulcens, obvolvens; Methodus etiam illa, quæ moderatis cardiacis vires animet; omnes, inquam, hæ ſuo quæque loco auxilium attulerunt, curarunt homines. Imò minùs apta methodus multum hiſce non nocet. De his verò noſter ſermo impræſentiarum non eſt. Id enim jam toties dictum, ſolo regimine bono, paucisque cum medicamentis, hos morbos, vulgo malignos dictos, revera tamen benignos, in Noſocomio noſtro facilè brevique curari; curari feliciter paſſim alibi.

2°. In ipsâ verâ malignitate morborum, haud rarò diverſæ, imò oppoſitæ curandi Methodi, in quâvis conſtitutione Epidemicâ, pluribus à ſeſe ſervatis gloriantur. Teſtantur id quævis edita opera tempore peſtis, aut epidemiarum. Idem verum eſſe, *Sydenham* ſui temporis Medicis, aliam, quam ipſe, viam, ineuntibus, ultro fatebatur. Sed quod optimus Vir huic confeſſioni addebat, rationabiliore ſuâ methodo & tolerabiliorem eſſe ægritudinem, & ſalutem longè frequentiorem tutiorem-

que; cujus quidem aſſertionis teſtem advocabat univerſam urbem; idem cenſeo ad præſentem quæſtionem eſſe reſpondendum.

3°. Quibuſcumque adplicitis Methodis, variis, oppoſitis; eâ quam propoſui exceptâ; luxerunt ſemper & formidarunt Medici metaſtaſes & relapſus crudeles paſſim & letales. Quæ his calamitatibus caret methodus, reliquis profectò anteponenda videtur. Ergo.

4°. In nonnullis malignis antiphlogiſticam curam ipſe adhibui; nonnullos ſervavi. In aliis ægris demulcentem, involventem, oleoſam curam inſtitui; plures curavi. Methodo leviter cardiacâ nonnunquam uſus ſum; infelix non fui. *Sed, omnibus ritè perpenſis, eſt certus quiſquam, iſque frequens & paſſim letalis Malignitatis gradus; quo in gradu omnes hæ variæ methodi deficiunt.* Vid. *Rat. med. part.* 2. *Cap.* 1. *&* 6. Comperiit hoc ipſe *Sydenhamus*, dum variâ curandi ratione, etiam ſuo largiore Diacodio, & Oleo Vitrioli, in Malignis uteretur. Eruditum ſanè Medicum, & in *Græcis* egregium, Dominum *Gamnig*, Aulæ & Urbi, anno præſente inchoante, ereptum doluimus: anno proximè elapſo excurrente, etiam unum

ex Noſocomii aſſiſtentibus periiſſe mihi dolui. Plures in urbe ſic periiſſe vidi, novi.

Cum ergo in hoc ultimo malignitatis gradu Corticis utilitatem Viri graves innuiſſent; cum ego ipſe eumdem ægris meis tum parciùs, tum ſeriùs exhibens, mortem proinde eodem non propellens, effectus tamen aliquot egregios inde obſervaſſem; infortuniorum pertæſus, animum eo induxi, ut Corticis & largiore & maturiore exhibitione huic Malignitatis gradui obviam irem. Quantopere autem T. O. M. DEUS tantillis meis conatibus faverit, enarratæ Hiſtoriæ teſtatum faciunt.

Antequam hanc materiem miſſam faciam, monitos velim omnes Medicos, quàm pernicioſa ſit certa quorumdam Methodus agendi, quâ ſemper morbi Malignitas, nunquam forſan affutura, non dico præſagitur, ſed præſomniatur. Quis hujus porrò effectus? Ut detrahantur ægris antiphlogiſtica remedia, iiſdemque aut inertia, aut noxia ſubſtituantur. Contigerit modò ut Artus ægris doleant; ut præ ſudore, aut acriore tranſpiratione cutis pruriat; ut etiam, quod turpius, pulicum ſtigmata alicubi viſantur; mox Acida remedia detrahuntur,

tur, iiſdemque ſufficiuntur aut *Hoffmanniana* dicta *mixtura*, aliave terrea acidis ſaturata, aut etiam Decoctum *ſerpent. Virg. Contraj. Vincetox.*; aut varia *Bezoardica*, aut *pulveres de Gutteta Riverii*, *Epilepticus Marchionis*, *Kentianus*, *Pannonicus ruber*, & id genus alia. His tunc confiditur, æger bene tectus in lecto ſervatur, agitatur ſanguis & prodeunt Exanthemata haud raró letalia. Sternit proh dolor! mos ille noxius in hâc regione plures cæteroqui victuras puerperas, cum ad minimam in cute maculam vel pruritum, calido lecto ac cubiculo oriundum, ita inſtituatur. Profectò quod *part.1.Rat. med. cap.3.* audax dixi, audax repeto; Ægris noſtris, communi acuti morbi, neutiquam maligni genere, aut vigente, aut declinante decumbentibus, nunquam adhuc prava exanthemata contigerunt: & ſi, nonnunquam Criſeos tempore exanthemata obſervata ſunt, hæc nullam nobis in medendo mutationem indicarunt. Ratione morbi tractabantur, non ratione exanthematum: quare etiam nunquam, Divinâ nobis Clementiâ annuente, vel minima malignitas ſe hiſce adjunxit. Quos malignos habuimus, hi ſuâpte naturâ ita erant.

## CAPUT II.

### DE COLICA PICTONUM.

DIRUM hunc morbum frequentiùs contemplatus, *anno 1745. Diſſertationem* edidi, quæ obſervata, geſtaque hanc in rem mea contineret; ſimulque enixè id, ſeriòque omnes peteret medicos, uti illi, ſuis obſervatis in lucem editis, mea demum emendarent, fauſtioremque tandem curandi methodum in lucem proferrent.

Anno 1751. edita eſt *Pariſiis* Diſſertatio Clariſſimi viri *Johannis Aſtruc*, *De Venâ cubiti ſecandâ iu Colicâ Pictonum*: Cui immediatè eodem anno ſucceſſit, Theſis Eruditiſſimi *Pariſienſis* medici *Du Bois*, *De Venâ in hoc morbo non ſecandâ, & de ejus curatione per Emetica*, Typis recuſa 1756. Cum Cl. *Aſtruc* in hoc morbo V. S. Emollientia interna, externaque, cum opiatis, commendet, clarè patet Methodum Cl. *Du Bois* ipſis *Pariſiis* nec univerſalem, nec, quæ proſit, unicam haberi.

Anno 1752. lucem vidit Diſputatio eruditi *Ilſemann de Colicâ ſaturninâ Metallurgorum*; quam magnus *Haller* meritò eximiam vocat, & per experientiam natam. Emollientia interna, &

externa, potiſſimam curæ partem abſolvunt in hâc Theſi. Vid. *Haller Diſp. Med. pract. Tom. 3.*

Prodiit eodem anno eruditiſſimi Viri, optimique Medici, *Grashuis*, *de Colicâ Pictonum Tentamen.* Quin egregius & tam in Chemicis quàm in Medicis conſummatus Vir Dominus *Baron in Comm. ad Chem. L'Emery, cap. de Antim.* quædam attentione digna protulit. Ipſe ego an. 1756. *Rat. med. part. I. cap. XI.* Expurgationem proprii mei Tractatûs promittens, utilem interea, ni fallor, obſervationem communicavi. Anni, & quod plus eſt, elapſo ab illinc ſpatio, prodiit *Cl. Tronchin* ſuper eodem argumento Tractatus; paulòque poſt *Medici Pariſienſis, clariſſimi Practici* Animadverſiones in *Tronchiniana.* Eruditorum in *Hollandiâ* Societas *Harlemenſis*, problematis ſuper hoc morbo propoſiti, præmium adjudicavit clariſſimo mox laudato *Grashuis*; cujus hodiernam ſententiam necdum reſcire potui.

Toto autem hoc tempore, ab editâ Diſſertatione meâ elapſo, nova multa obſervavi, dubiuſque circa propriam meam ſententiam hæſi. Unde de integro rum quidquid ante meum Tractatum,

tum poſt eumdem, hucuſque ſcriptitatum fuerat, attentus pervolvi, & cum propriis meis, tam antiquis, quàm recentioribus obſervatis, exactè contuli. Hinc demum quæ mihi nata idea, paucis dabo.

Morbi naturam abſtruſam reperii; ſuperque eâdem nec à me, nec ab aliis, quidquam quod ſatisfaceret, cogitatum fuiſſe: curandi verò methodum, tum propriam meam, tum eam aliotum, ſuos quidem uſus habere, multiſque gloriari curatis; at verò his omnibus methodis id commune vitium eſſe, ut non ex æquo omnibus proſint: adeòque notabili huic vitio emendando ſtudendum eſſe.

Ut à curandi modo incipiam; examinandus eſt mos curandi per Emetica. Emetica *Sennerto*, *Cratoni*, *Hollerio*, *Citeſio*, *Riverio*, *Puerario*, *Juncken*, *Piſoni*, *Baglivo*, *Boerhaavio*, *Anonymo*, multiſque aliis claris viris, aut indicata non fuerunt, aut fuerunt repudiata; ſolo *Citeſio* fortè aliter, non quidem in erudito opere ipſo, ſed in Appendice, ſtatuente. Ipſe ego iiſdem nunquam ſum in hoc morbo uſus. Nec recentiores pleroſque iis uti video. Cl. *Tyſſot* ſine Emetico tres homines egre-

giè curavit, ut, quas mecum communicavit, hiſtoriæ fidem faciunt.

Attamen diffiteri non poſſumus Emetica graves omnique fide digniſſimos habere authores. Morbus Colicus *Damnoniorum* à Clariſſimo *Huxham* eo modo curatus legitur. In famosâ ac laudatiſſimâ Theſi *Cl. Du Bois* plurimos ita curatos fuiſſe patet, vix paucis eorum pereuntibus: & quidem ita, ut, ſpatio 23. annorum, ex 1200. ferè hominibus, paulò tantum plus, quàm 20. perirent. Medici Noſocomii dicti *de La Charité*, *Pariſiis*, ſumunt tenuiſſimum Antimonii pollinem, hunc lavant, in ſole exſiccant, duplum tenuiſſimi ſacchari admiſcent, & affuſâ ſenſim aquâ ſtillatitiâ Naphæ paſtam faciunt, è quâ Tabellas formant, quarum doſis eſt à Scrup. 1. ad. 2. pro rerum neceſſitate ter, quater, repetenda.

Ut ex Cl. *Pariſienſis* Medici diſſertatione criticâ video, ſubjunguntur Emetico Enemata fortiſſima, & draſtica Purgantia, quotieſcumque emeticum datum repetitumque fuerit.

Quænam igitur Emeticorum in hoc morbo utilitas? Emetica totum corpus concutiunt, morboſamque materiem æquè deorsùm ſolent, quàm ſursùm,

expellere : rarò enim Emetica non fiunt ſimul Purgantia. Bene ſuccedente hoc negotio, levamen ingens tantam morboſæ materiæ copiam evacuatam ſubſequatur, neceſſe eſt : imò ſuſtinendo quæ ſint robuſta corpora, hâc lege integrè poterunt curari; fibris Inteſtinorum ſuâ necdum elaſticitate privatis. Sin verò minùs bene ſuccedat, morbus modò inducias dedit, curatus non eſt, ſcenam denuò dabit; ut mox patebit. Tandem, quod fatendum eſt, in robuſtis, in non deperditâ inteſtinalium fibrarum contractilitate, eo citiùs morbus curatur, ſi præter emetica alvus quoque potenter ſolvitur. Alii ſolis utuntur purgantibus & emollientibus, donec reſeraverint propulerintque obſtacula. Lentiùs quidem hi, ſed tutiùs, æquè tamen certò, idem quod priores, efficiunt. Tertiò dantur, qui paucioribus evacuantibus, ſed emollientibus internis externiſque copioſis, plurimo oleo, prudenti opio, curam inſtituant. Quid porrò illi? noxiam materiem involvunt, criſpos contractoſque nervos relaxant, exſiccatos humectant, nudos tegunt, defenduntque. His ſolis, ſubinde adjuncto purgante, corpus à noxiâ materie liberant. Ad has tres Claſſes omnes varias metho-

dos, morbum in Paroxyſmo curandi, jure referas. Ordine recenſitæ ſunt, ordine nunc examinentur & diſcutiantur.

Ac primò quidem Emetica egregios ſæpè effectus habent: hoc ultro faſſi ſumus. Sed hanc Methodum, ut generalem, ut utilem cunctis, iis obtrudere, qui frequenter attentèque morbum contemplati ſint, impoſſibile eſt. Morbum vidi, tractavi, recentem, provectum, diuturnum, annoſum, cum omnibus ſuis variantibus ſymptomatibus eumdem aut concomitantibus, aut ſubſequentibus. Hinc didici ab inimicâ causâ Inteſtina vehementer conſtringi, fæces in iiſdem contentas exſuccas duraſque reddi, tum etiam à cellulis vehementer contractis, colo potiſſimum in inteſtino, in parvos, eoſdemque oblongos globos formari: demum verò, tum Colon maximè, tum & pro parte Ileum, (nam & ibidem veras fæces alvinas hærere priore anno demonſtravi) cum ſuis exſuccis, duriſſimiſque contentis, in ſolidam veluti maſſam coïre, omniaque vaſa & nervos comprimendo, ferocia illa tormenta producere. Hæc morbi, ſi demum vera *Pictonum colica* dici debeat, juſta idea, vera imago eſt.

Dentur nunc in hoc ſtatu generoſa emetica & purgantia; imò iterentur; quid tum! Oppidò rarum non erit hinc vehementes convulſiones oriri, antequam, vel interea dum illa operantur. Præſertim cum huic morbo adeò frequentes convulſiones contingant. Sæpe enim Ventriculus non niſi conſenſu laborat, cauſaque vera malorum ſolis in Inteſtinis hæret. Concuſſione ergo validis hiſce remediis excitatâ, repetitis iiſdem pluries renovatâ, agitantur, convelluntur que Nervi, multaque compacta materies aliquando ſolvi, ſoluta propelli, expellique poteſt: at ſi vehementi hâc agitatione nequeat ſolvi pellique materies, convulſiones excitari & mors inſequi poterunt.

Sed rem accuratiùs contemplemur! Caſu quo à violentâ remediorum agitatione pars ſolvatur, educaturque, morboſæ materiæ, & multis vomitibus, alvique ſeceſſibus, copioſè dimittatur, incipiunt omnia ſymptomata dira miteſcere, imò integrè aliquando ſilere; modico veluti Inteſtinorum pondere tantùm ſuperſtite. Hi curati dicuntur; hi, quo locum cedant aliis, è Noſocomiis dimittuntur.

An autem verè curati ſunt? Plerique

neutiquam. Magna, eaque diuturna Inteſtinorum evacuatio contingere poteſt per medium canalis; dum interea contractæ cellulæ cum compactâ fæcum mole firmiter unitæ maneant. Evidenter id evincunt Oſſa animalium, Nuclei Ceraſorum & Prunorum, Nummi, aliaque indigeſtibilia corpora, quæ per ſeptimanas & menſes Inteſtina ſinu gerunt, & interim quotidie fæcum copiâ ſe exonerant, imò interea dum eo tempore purgantibus & enematibus ſollicitata fuerint. Mira talia in praxi vidi, videre practici omnes. Edoctus igitur hujus in *Colicâ Pictonicâ* phænomeni veritatem, nunquam ægros meos ſpe vanâ lactavi; quandiu Primò necdum ingens quantitas induratorum globulorum, inſtar fæcum ovillarum, alvo prodiiſſet: Secundò, quando, etiam his globoſis corpuſculis copioſiſſimè prodeuntibus, alvus tamen poſtmodum docebat hanc Inteſtinorum contractionem ſolutam non eſſe, ſed duros globulos de integro formari. Utroque enim in caſu ex ſtimulo acri hîc paulatim creſcente, renaſcuntur eædem ærumnæ, iidem poſtulantur curandi labores.

Methodus ergo per Vomitoria curan-

di infelix eſſe poteſt; plures integrè curare poteſt ; poteſt multos levare , at verò à relapſu non præſervare

Altera Methodus eorum erat , qui omnia emolliendo , & per alvum expurgando , curam tentent. His minùs frequens convulſio obſervatur , ægri minùs defatigantur , cæterum idem , qui prioribus , ſed aliquando tardior , ſeu curationis , ſeu impetratarum induciarum , contingit effectus.

Quid nunc de tertiâ Methodo cogitandum ? Si certa eſſe probetur , cæteris ob lenitatem præferenda erit. Et quidni certa probetur ? Attentè totam Hiſtoriam medicam de Venenis pervolventes , cernimus quidem venena vinci , vitamque ſervari , Emeticis , Purgantibus , Immutantibus , Diaphoreticis ; at quotieſne vera nos non lateat veneni natura ſedeſque ? Quotieſne incaſſùm adhibitis cunctis pereat homo ? Catholica interim methodus utendi aquâ calidâ , lacte multo , aquâ mellitâ , oleoque , copioſiſſimis , omni modo adplicitis , internè , externè , ore , ano ; hæc , inquam , & noto , & ignoto Veneno , ex æquo prodeſt Scatent exemplis volumina medica Ea referre velle , ſupervacaneum. Ex multis tamen quæ vidi ,

liceat unum notabile recenſere. Anno 1735. *Hagæ Bat.* contigit, ut intra breve temporis ſpatium 130. homines, comeſtis ſquillis marinis, in terribiles anxietates inciderent, in convulſiones, vertigines horrendas, vomitus enormes, dyſenteriam cruentiſſimam, intolerabiliſque fœtoris ſudorem. Cauſam alii refundebant in *Leporem marinum*, frequentiùs ab aliquot retrò diebus in proximo mari viſum, eâdemque muriâ cum his piſciculis coctum: alii verò in muriam hanc eamdem, poſt coctionem in magnis æneis ahenis refrigeratam, & iteratæ piſciculorum coctioni denuò adhibitam. Mox nonnullis emetica dabantur, purgantia aliis, intermiſcebantur opiata & alexiteria. Horum plures diù ægrotarunt & languerunt; bini perierunt. Sed inſtituta Methodus replendi corpora copioſiſſimo oleo & lacte, tum potu aſſiduo, tum frequenti enemate, cujus Autor erat *Cl. Schwencke*, Anatomes ibidem & Chirurgiæ Profeſſor, omnes illos miſeros integrè intra paucos dies ſanitati reſtituit.

Nunquid & eadem olim & nunc in *Colicâ Pictonum* non laudatiſſima? *P. Milo*, apud *Citeſium*, Matronam ab hoc

morbo curatam refert, poſtquam quævis artis auxilia fruſtra adhibuiſſet, ſolo oleo ac butyro diu adhibito. Quin & in pleriſque de hoc morbo ſcribentibus, etſi alia commendata habeantur, tamen oleoſa, involventia, emollientia, tum ore epota, tum in anum injecta, tum balneis, fomentis, cataplaſmatibus adhibita, ſuâ utique laude non carent: iiſdemque, ut ſupra memini, Cl. *Tyſſot* tres ſuos miſerrimos à morte eripuit.

Menſe Aprili 1757. homo 20. & aliquot annorum, inferebatur in Noſocomium noſtrum, quem plura alia Noſocomia ſæpiùs in Paroxyſmo hujus morbi viderant; jamque Paroxyſmi à longâ die per 4. 5. continuos dies indeſinenter excruciabant, per duos treſve dies tum remittentes. Paroxyſmum mox præſentem horruimus omnes, ejuſque Vomitus, intolerabiles dolores, ejulatus, convulſiones toto corpore violentiſſimas, epilepſiæ inſtar, & ſpaſmum maxillæ. Nudato abdomine quid veluti convelli convolvique in abdomine cernebamus, quod ipſum tactu durum.

Porrò medelam ſic inſtitui Emplaſtrum paregoricum Ventriculi regioni admovi; oleum Lini tepidum frequenter injici curavi; Emulſa camphorata

& paregorica, ſubin ipſum oleum, ore ſumenda dedi; Cataplaſma emollientiſſimum toti circumvolvi abdomini; & quia abdominis compreſſio manu facta videbatur lenire dolorem, cataplaſma hoc faſciis abdomen comprimentibus firmari curavi. Uſu horum alvo prodiere, ut in perfectiſſimâ *Colicâ Pictonum*, rotunda, dura, parva ſcybala, eaque copioſiſſima; quibus tandem materies pultacea ſucceſſit. His demum paroxyſmus ſiluit, neque rediit; ita ut miſer homo à biennio non meminiſſet tantæ doloris abſentiæ. Durities in abdomine percepta mole decrevit, vires rediere, appetitus, ſomnus. Legit, vel ambulat, totâ die hilaris. Alvo autem quodam die carens, initia deprehendit repetituri doloris: enema oleoſum dolorem quidem ſolvit, ſed denuò parva, rotunda, dura ſcybala producit. Ergo non ablata cauſa malorum. Diæta lactea dein videbatur curam abſolutura: cujus experiundi gratiâ hominem diù in Noſocomio ſervaſſem, ni præ morum intolerabilitate ejiciendus fuiſſet. Tribus aliis eadem Cura ſucceſſit; expurgatis quippe ſordibus, Lac copioſum aſſiduumque, Nervos & ſufficienter molles, & debitè fortes facit. Ter quater in anno relap-

ſos Lac demum incolumes ſervavit.

Profectò Methodus prophylactica quam *Rat. Med. Part. I.* pag. 91. deſcripſi, ea videtur, quæ nunc dixi, confirmare. *Colica Pictonum* in Fodinis, unde ingens copia plumbi, multa ferri, aliqua arſenici, & tantilla argenti, petitur, frequentiſſima miſeros adoriebatur Foſſores; damnoſa ideò tum illis, tum Dominis, inſequente ſcilicet paralyſi multos ineptos ad labores reddente. A triennio autem toto, ne unus quidem ultra affectus fuerat, ex quo Empirici rerum foſſoriarum gnari conſilio, jentaculum atri panis cum pingui lardo, Foſſoribus, priuſquam labores auſpicarentur, pararetur? prandiumque ſimul ex pingui bubulâ carne, lardove adornaretur. Vapores nempe & particulæ Veneni, ſalivâ inviſcatæ, deglutiuntur, labemque primis viis inferunt: pinguia, & difficulter digerenda Nervos defendunt à Venenorum adplicatione, venena inviſcant, inviſcata eliminant. Ex illo tempore conſilium tale omnibus do opificibus, qui Foſſilia tractantes, hâc in urbe, adeò frequenter in hunc morbum incidunt. Ratio & experientia inviſcantem hanc, & obvolventem curam, æquè in therapeuticâ, quàm in

prophylacticâ curatione, comprobaverunt.

Methodus eadem mirum quàm noſtris in Noſocomio Dyſentericis profuerit! ut hinc vel integrè curarentur, vel induciis primò impetratis, purgans tutò daretur, & opiata cum oleoſis reliquam poſtmodum curam abſolverent. Febris quædam maligna cum terribili vomitu & ventris torminibus inchoans, emeticis irritata, in quodam Noſocomio multos, petechiis accedentibus, ſtravit. Conſilio denique *Ill. Præſidis*, decocta farinoſa, emollientiſſima, oleum copioſum, opium, mollia epithemata & balnea adhibita, totam vicerunt malignitatem. Oleum cum opio in Acutis non malignis, pertinacioribus tamen, dum ſtagnantes in viis primis humores, biliſque fortè eo uſque affluens copioſa, putreſcunt, incredibile morbo levamen attulit. Medicum hâc in urbe cruenta & crudeliſſima Dyſenteria vexabat, cum rigore tetanode totius corporis, ultra 12. horas durante & vomitu æruginoſo. Probabilior cauſa proëgumena erat podagrica materies in corpore retardata & latitans; cauſa procatarctica aſſumptum leve purgans. Illuſtriſſimo L. B. *van Swieten* & ſagaciſſimo Medico *L.*

*Erndl*, qui curam ægri ſuſceperant; viſum fuit ſolis emollientibus, & involventibus, externis interniſque, quovis poſſibili modo adplicitis, prudentique Opii doſi, uti oportere; adpoſitis interea acrioribus ad crura epiſpaſticis, quibus eo versùs, ſi qua materies podagrica adeſſet, determinaretur. At citra podagram morbum integrum, ſeptem dierum ſpatio, debellarunt.

Opium porrò in multis horum principem locum tenet. Nervis graviter affectis oleoſa quidem, & involventia, prohibent ne ultra criſpentur illi, irritenturque; ſed miram affectionem iiſdem non demunt, quæ jam altiùs ſecundùm Nervum penetraverit. Opium ipſam Nervi conditionem mutat, ſenſibilitatemque demit. Præſtantiſſimus *Baglivus* ſuſpicabatur, opium excitare ſudores, quibus in hâc *Colicâ* nihil ad generandam Paralyſin credebat aptius eſſe. Sed experientiâ edoctus affirmo ad præcavendam paralyſin, opio, cum copioſo oleo, nihil præſtantius dari potentiuſque, propter dolorum ſopimentum. Quinimò *Riverio*, *Sydenham*, *Huxham* authoribus, ſi purgantia in ſimilibus morbis indicentur, nepenthem iiſdem audacter commiſceo. Eo enim

contractos irritatoſque nimiùm nervos utcumque relaxante & pacante, purgatio aptiùs officio fungitur ſuo. Summi ſanè hoc in Ileo usûs. Et forſitan ſolum opium datum efficit, ut, nimiâ nervorum conſtrictione ſolutâ, reſtituta vis periſtaltica alvum commodè moveat, cujus en memorabiliſſimum Exemplum.

Cl. *De Rueff*, Eminentiſſ. Cardinalis Archiepiſcopi & Principis *Paſſavienſis* Archiater, caſum filii ſui quinquennis mecum communicavit, quem Ileus adeò gravis corripuerat, ut quâvis Artis operâ incaſsùm adhibitâ, jam & ſtercora evomeret & enemata ipſa. *Guſtu ipſo* optimus parens vomitu ejectam percepit muriam ſalis communis, quæ enemate injecta fuerat, ut & Electuarium Diacathol. & alia. Saporem horum puer, horâ antequam evomeret, ex eructationibus jam conqueſtus in ore erat. Iniquam & deſperatam pueri ſortem parens miſeratus, Miſturam aq. Menthæ, Spir. ejuſdem, & largiore Laud. Liq. *Syd.* doſi, conſtantem dedit, ut ſaltem cum minori miſeriâ periret. Triplex ferè opii doſis erat ratione ætatis. Sed en! ex inopinato Vomitus ceſſant, ceſſant dolores, & blanda ſine ſomno obtinet animi tranquillitas. Eoque modo

quartus morbi dies tranquillè tranſigitur. Sequitur nox moleſta, leviore dolore, citra vomitum ingruente, turbata; flatus deorsùm petunt, ſequitur portio enematum, ipſæque tandem fæces. Brevi poſt appetitus, ſomnus, integrèque reſtituta ſalus adſunt. Laudandus profectò perilluſtris & doctiſſimus parens quòd in ſtudii medici bonum, hanc mecum hiſtoriam notabilem communicaverit.

Liceat hîc in tranſitu adnotaſſe, quàm egregiè hinc confirmetur id, quod de incipiente in Ileo gangrænâ dixeram *Part. 2. Rat. Med. cap. 5. p. 155.* Gangræna inchoans hîc ſanè adfuiſſe videtur, ſed opio inordinatos ſedante motus, lenique aromate vitam ſuffocatam refocillante, per naturæ bonitatem fuiſſe emendata. An autem die quarto potum Chamomillæ & Millefolii infuſum, quoque quid contulit? Eſt antiquis temporibus Millefolium laudatum in Dyſenteriæ ſpecie, quæ inchoamenta Gangrænæ denotaret. Si infuſum cum aliquâ coctione paratum fuit, potuit vis plantæ, modicè ſtringens, fortè quidquam conferre. Chamomilla vulgaris, & Romana, ut tuta, blandaque antiſpaſmodica, & diaphoretica, ſem-

per habebantur; Infuſum ejus *Baglivus* in Colicâ tanti facit, ut *Libr. I. Prax. med. Cap. de Colicâ* §. 1. dicere non non vereatur: » Antidotum Colicæ eſt » Chamomilla, à quâcumque demum » causâ oriatur.

Hæc de curâ morbi: ſed cum initio dixeram circa ejus theoriam nec opiniones aliorum, nec ipſam meam propriam typis olim editam, mihi impræſentiarum ſatisfacere; paucis jam liceat circa eamdem exſpatiari. Etenim quid mirabilius & incomprehenſibilius, quàm quòd ſedes mali ſit in Abdomine, & artuum interea pereat motus? Et cur, amabo! ſi ſanguis aut acer, aut mucoſus, aut aquoſus, virium ſit cauſa diſpendii, illa cauſa non totum ex æquo corpus afficiat? Quibuſdam enim ſoli ſuperni artus reſolvuntur, integri manent inferiores. Imò in totâ eâ morbi *Huxhamo* deſcriptâ ſpecie, Paralyſis brachia duntaxat occupavit. Si vitiatâ Chylopoieſi, & Hæmatopoieſi, nec ſpiritus debiti, nec oleum, ultra ſecernuntur, quid demum cauſæ eſt, quòd unus præ alio muſculus aut robuſtus maneat, aut fiat paralyticus? toroſus, aut emarcidus?

Mirum prorsùs ſpectulum! at verò

haud ſuo in genere unicum. Simile quidpiam obſervamus in Thoracis morbis. *Hipp. Coac.* n°. 400. » Siquidem igitur, inquit, Aortæ adpellatæ (eæ ſunt, *linguâ Hippocraticâ*, duo magni rami, in quos Aſpera arteria dividitur; vide *Duretum* & omnes Commentatores). » Siquidem igitur Aortæ appellatæ, utrimque adpendentes Pulmonis partes, valde inflammatæ ſunt, ut ad latus aſſideant (ſeu, ut ad latus adprimantur) προσκαθῆσθαι πρὸς τὸν πλευρὸν, hâc corporis parte reſolvuntut, παραλύονται τὰ κατὰ τὸ μέρος τȣ̃ σώματος... Si verò valdè non inflammatæ ſunt, ut non aſſideant, (ſive ut ad latera firmiter haud adprimantur) dolor quidem fit per totum, attamen non reſolvuntur.... Quibus verò totus pulmo unà cum corde inflammatus fuerit, ut ad latus allabatur, homo totus reſolvitur «. *Charterii* verſio ſenſum genuinum accuratiùs eâ, quæ *Dureti*, aut *Foëſii* eſt, reddidiſſe videtur.

Invenio in adnotatis meis annorum 1747. 1748. 1749. triplici vice me in ſuppurato admodum pulmone ſimile quidpiam obſervaſſe.

1. Quadragenaria fœmina à longâ die tuſſiculoſa, ſpaſmum in ſiniſtro linguæ latere experitur, doloremque vehementem, & tandem paralyſin. Hæc ibant, redibant; prout Vomica, tunc ſe rumpens, magis ſeſe, minùſve evacuaret. Ita quidem ut per ſeſquiannum hoc malo fermè libera, eodem denuò; ſubſiſtentibus ſputis, affligeretur.

2. Sexagenatia mulier ſiccam moleſtamque dudum tuſſim paſſa, Linguæ ſiniſtri lateris non ſpaſmum, non dolorem, ſed paralyſin conqueritur; inchoamento quodam Apoplexiæ, ſeu Capitis potiùs ſtupore petitur, ac poſtmodum lateris corporis ſiniſtri paralyſi.

3. Vir ſexagenario major, peripneumoniâ non reſolutâ, ante tres menſes laboraverat, tuſſi ſiccâ, cum reliquis vomicæ clauſæ ſignis, vexatus. Levi tunc inchoantis Apoplexiæ inſultu petitur; ab eoque denuò liber, Linguæ pars ſiniſtra, brachium, peſque ejuſdem lateris, planè reſolvuntur.

His porrò tribus id contigit, ut, Vomicis ruptis, pus copioſum exiverit, ſimulque linguæ artuumque paralyſis emendata fuerit: & quidem adeò, ut Vir intra 14. dies ab inchoatâ paralyſi per cubiculum circumambularet ſcipio-

ni innixus, quem etiam brevi poſt, ut inutile pondus, projecit.

Equidem in altero, tertioque caſu, levior Apoplexia, membrorum Reſolutioni antecedens, minùs videretur ad præſens argumentum facere; quemadmodum etiam Linguæ affectio. Verùm ad aliud quid hîc attendendum eſt. His omnibus id ter, quaterque contigit, ut ſputis ſuppreſſis, imminutiſve, curata redierit paralyſis; ſputis redeuntibus, illa paulatim ceſſaverit.

Ergo pure thoracem anguſtante, & premente, in primâ fœminâ, Lateris linguæ ſpaſmus & dolor obortus eſt, ſecuta tum paralyſis. In binis aliis, pure opplente Thoracem, levior Apoplexiæ ſpecies oborta eſt, hanc inſequuta paralyſis. Paralyſis, ſputis liberè ejectis, minuitur, ceſſat; ſputis aut ceſſantibus, aut pauliſper imminutis, paralyſis augetur, perficitur: & quidem ter quater in omnibus eadem hæc phænomena redeunt. Simile quidpiam jam bis etiam *Viennæ* vidi *. Caſum fortè & huc referendum habebit Cap. 6. n°. 25.

* Caſum memorabilem & præcedentibus affinem ſubjungere juvat, quem obſervavit egregius Practicus *Petrus Maria Maloët*, Phil. & Med. Doctor, Anatom. & Pathol. Prof. Publicus, Noſo-

Igitur affectis in Abdomine, ac Thorace, nervis, Reſolutio Brachiorum, Crurum; alterutro, utroque in latere, naſci poteſt. Communis explicatio ſyſtematis Nervorum, & à me olim, & à pleriſque paſſim, ad hunc nodum ſolvendum adhibita, imperfectior eſt,

comiique *Fr. Charitatis* Medicus ordinarius. Hujus ſequuntur verba: » In dictum Noſocomium » receptus eſt die 13. Decemb 1760. vir quidam » *Lotharingus*, cui nomen *Antonius Moreau* » & in lecto numeri VIII conclavis *Sancti Raphaëlis* collocatus. Vir ille ætatis annum agens » 28. tuſſi laborabat frequentiſſimâ, ſputa erant » viſcida, lutea, purulenta, ſæpè pallidè, aliquoties ſatis vividè cruenta, adeò copioſa ut intra » Nycthemerum totum ferè conſpergeret linteamen quod ad lecti marginem extremum » ſuperioremque affixum ad mentum ejus deſcendebat. Interim vox ipſi erat rauca, debiliſſima, pulſus exiliſſimus, ferè nullus, vires » proſtratæ, decubitus reſupinus. Brachia non » pareſi tantùm ſed verâ paralyſi omninò reſoluta ad corporis latus parallelè componebantur prorsùs immota ad ſenſum ægri frigida. » Cl. Doctor *Verdelhan* ejuſdem Noſocomii » Medicus ordinarius antiquior cujus tunc erant » vices in viſitandis ægris, hominem cardiacis » levioribus, cum additis Kerm. mineralis granis aliquot juvandæ expectorationis causâ, refocillandum curavit, infuſum vulnerarium » pro potu ordinario præſcripſit. Primo die Januarii præſentis anni 1761. cum mihi rediret pro trimeſtri tempore conſuetus munerum

multa ægrè ſolvit, repugnat nonnunquam, relinquit hiatus.

Solus, ni fallor, nec ſine reverentiâ nominandus, magnus *Winſlow* quid ſolidius nobis, aptiuſque ſuppeditavit *Tom.* 3. ubi adeò nervoſiſſimè explicat nervos. Experientiâ anat. 20. annorum

» medicorum ordo, videns pro primâ vice hominem, obſtupui. Similia remedia hoc die & ſequentibus ſuaſi. Sexto Januarii cum tuſſis violentia ægrum magis opprimeret, ſerum lactis affatim propinandum juſſi. Idem remedium per reliquum ferè menſis continuatum eſt, non omiſſis eclegmatis balſamicis, ut & cardiacis temperatis, additis fotibus aromaticis pro brachiis ſemper reſolutis. Ultimis Januarii diebus diarrhœa ſupervenit cum debilitatis & ſenſûs frigoris extremorum augmento, quam ſummoperè periculoſam arbitratus infringere volui remediis cardiacis valentioribus, ſub formâ potionis cochleatim ſingulis bihoriis aut etiam frequentiùs ſumendæ. Die Febr. 5. à viſitandis Noſocomii ægris pro tempore invitus ceſſavi graviſſimis negotiis impeditus. Pro ſuâ humanitate vices meas ſupplevit Cl. Doctor *Macquart* in Medicorum ejuſdem Noſocomii ordinem relatus ægro potum vulnerarium ſimiliter præſcripſit, Pilulas *Mortoni* ad gr. aliquot addidit. Nonnunquam pro fluxo diarrhoico compeſcendo confect de Hyacinth & pro ſomno conciliando pilularum de cynogloſſo grana II IV exhibuit Hæc remedia ſimiliaque uſque ad diem Martii 14. amiciſſimus Collega indi-

eductus,

edoctus, & *Cl. Petiti* obſervationibus ſuffultus, ſtatuere cogitur, Nervum Intercoſtalem, Sympatheticum magnum dicendum, à Communi Nervorum in Encephalo origine non naſci, verùm potiùs à Gangliis, quæ à ſummâ ſpinâ,

» xit. Hoc die ſolitum munus inviſendorum » dicti Noſocomii ægrorum repetens, hominis » moribundi loco invenio juvenem qui mihi & » compluribus Medicinæ Doctoribus & Studio- » ſis magnam parit admirationem, vegetus nem- » pe & alacer, ſano vultûs colore inſignis, nullâ » tuſſi afflictus, voce clarâ nitidâque loquens, » firmis pulmonibus ſaniſque liberè reſpirans, » brachia aliaſque corporis partes debitâ cum » agilitate movens. Ad primum ægroti conſ- » pectum, cum in cauſam ſingularis reſolu- » tionis brachiorum inquirerem, quæ ſtatim » venit in mentem pluſquam veriſimillima & » verè anatomica D. *de Haen* explicatio, ea » quidem mox citati ægroti curatione viſa eſt » maximè confirmari, aſſenſumque meum om- » nem mereri. Scilicet quâ proportione exhau- » riebatur, ſicceſcebatque vomica, eâdem mo- » leſto pondere liberatis pulmonibus, nec jam » ampliùs compreſſis ad ganglia dorſalia, ſua » totidem initia, nervis intercoſtalibus, redie- » rat brachiorum motus, qui tandem plenè fuit » redintegratus. Nervorum autem intercoſtalium » compreſſioni addenda eſt compreſſio quæ po- » teſt contingere primo nervo dorſali in thorace » juxta primam dorſi vertebram apparenti, brevi » ex pectore exeunti, & cum quatuor ultimis » cervicalibus plexum nervorum brachialium » efficienti «.

ad oſſis ſacri infima uſque, numeroſa totidem veluti Cerebra componunt, ex quibus demum Sympathetici magni origines: igitur quem in cranio eſſe illius originem credideramus, ejus potiùs adſcendentem, & Cranium intrantem, ramum eſſe, quàm truncum deſcendentem.

Obſervatio Erudititiſſimi *Petit* habetur in *Hiſt.* & *Mem. Acad. Reg. Sc. Par. an.* 1727. Demonſtrare ibidem annititur clarus vir id, quod hîc *Winſlow*. Hocque 1°. quia Angulus communicationis (vid. *Euſt.* Tab. 18. fig. 2.) Nervi intercoſtalis cum pari V. & VI. manifeſtò docere videtur, non oriri Intercoſtalem ab his binis paribus Nervorum, ſed ab Intercoſtali ad illos ramum accedere. 2°. Quia Nervus ſexti paris tenuior eſt inter locum ſuæ originis, à priore parte Corporum olivarium & pyramidalium, locumque ubi Intercoſtali nervo unitus eſt, quàm ubi inde ad oculum pergit: manifeſto documento hunc Nervum quinti paris originem Intercoſtali nervo non dediſſe, ſed, accedente Intercoſtalis ramo, potiùs mole auctum eſſe. Revera deberet, hanc eamdem ob cauſam, auctior quoque moles in primo trunco Nervi V. paris adparere; ſed

adeò craſſus hic truncus eſt, ut tantilli ramuli acceſſione haud adpareat mole auctus. 3°. *Petit* numeroſis canibus Intercoſtales Nervos abſcidit è regione 3. vel 4. colli vertebræ; & quamvis par Octavum in hâc abſciſſione integrum manere nequeat, ſcimus tamen par Octavum nihil ad oculos facere; adeòque omnem, quæ oculis fiat, mutationem, Intercoſtali Nervo deberi. Igitur Intercoſtalibus abſciſſis, phænomena, quæ naturaliter hinc exſpectari poterant, ut Vox impedita, Vomitus, Cordis palpitationes, &c. ſemper plus minùs variarunt, imò nonnunquam defuerunt: ſed oculorum affectiones erant in omnibus ſubjectis conſtantiores; nempe eorum ſqualor, lacrymæ, lemæ, cornea planior; extenſio membranæ cartilaginoſæ ad limbum corneæ ſitæ, ita quidem ut jam corneæ partem obtegeret; inflammatio conjunctivæ, &c. Et quod maximè rem demonſtrat: uno Intercoſtali abſciſſo, oculus ejuſdem modò lateris enarratis ſymptomatibus afficiebatur, alter minimè.

Si hæc *Petiti* pulcherrima Experimenta, cum accuratiſſimis 20. annorum *Winſlowi* laboribus, conjungamus, cogimur omninò antiquam de Nervi in-

tercoſtalis origine ideam abjicere, adoptareque *Winſlowianam*. Ergo Nervus intercoſtalis non oritur à communi Nervorum origine ad Medullam Oblongatam; ſed in Collo, Thorace, & Abdomine, à miris illis Corporibus, quæ Ganglia vocant: Corpora ſcilicet nervis oriunda, nervos commiſcentia, novis dantia originem nervis.

His ita conſideratis, minùs miror *Colicæ Pictonum* vix explicanda alioqui phænomena. Non ideò, quòd jam ea cuncta exponere horum ope potis ſim; minimè: intricatior nobis eſt Nervorum demonſtratio, quàm ut miras eorum actiones & ubique, & facilè exponamus: ſed ideò ſaltem minùs miror hujus phænomena morbi, quòd intelligere videar, Nervo intercoſtali in Collo, Thorace, Abdomine, Pelvi, originem ducente, poſſe Paralyſin pedum, brachiorum, oriri; dum nempe, in Thorace, aut Abdomine, eroſione, adſtrictione, compreſſione, vellicatione, aut quovis alio modo, Nervus hic ad ſuas afficitur Origines, ad Ganglia ſcilicet. Cum igitur Crurum nervi, tam Iſchiadici, quàm Crurales, componantur ex ſpinalibus & intercoſtalibus, intelligo, non integros Iſchiadicos, non

Crurales totos, affici, ſed illos modò, qui eis ab Intercoſtalibus juncti ſunt, faſciculos; adeòque incompletam Paralyſin gigni, in his potiùs, quàm in aliis obtinentem muſculis; neque iiſdem, quas afficit, partibus ſenſum adimere, ſed motum. Cum nunc experientiâ noverim, Nervorum alios ad motum, ad ſenſum alios deſtinari, hîcque duplicis originis videam nervos eſſe, meritò videor concludere, nervos harum partium motorios ab intercoſtalibus oriri. Attamen non id ita ſe habere ad muſculos omnes, quandoquidem in hoc morbo potiſſimum extenſores afficiantur: ergo eſſe quoque nervos muſculorum cruris motorios, qui non ab intercoſtalibus, ſed à ſpinalibus ortum habeant. Cum nunc Nervus intercoſtalis ubique in pelvi, abdomine, thorace, collo, oriatur, comprehendo facilè ex ejus, in omnibus hiſce Regionibus, affectione, poſſe facilè fibras illas affici, quæ in collo cum ſpinalibus colli confuſæ, ſex nervos Brachiales unà cum iiſdem componant: tum & in eâ ſupernorum artuum paralyſi, explicatis modò de cauſis, quoque & in ſolo motu, & in certis quibuſdam tantummodò muſculis, vitium eſſe. Cum etiam intercoſtalis Nervus in cra-

nium adſcendat per oſſeum canalem; unà cum carotide internâ, & deinde ſeſe jungat cum nervis V. & VI. paris; haud improbabile videtur oculi turbationes, amblyopiam, ac ferè amauroſin, vocis defectum, linguæ ſpaſmum; dolorem, paralyſin, eodem modo exponi poſſe, quo brachii paralyſin. Cogito enim nunc in 6. & 5. pari eum faſciculum affectum eſſe, qui his ab intercoſtali accedebat. Difficilius quidem eſt explicatu, cur inchoamentum apoplexiæ ab eâdem causâ in thorace premente aut vellicante, fiat; ſed ab alterâ parte facilè concipimus, poſſe unicum nervulum alicubi tam vehementer premi, & agitari, ut inde totum ſenſorium commune turbetur. In ulcere ruditer agitatus nervus, univerſi corporis convulſionem facit. A merâ duntaxat applicatione venenorum ad ventriculi nervos, qui ab intercoſtalibus & vago pari, ſpecies apoplexiæ naſcitur, ſæpè, expulſo citò veneno, mox evanida. In rupto abſceſſu pulmonis hæc apoplexia remiſit; brevique poſt etiam ceſſavit ipſa, & ſimul, quæ ipſam comitata, ſequutaque fuerat, reſolutio.

Atque hæc de Paralyſi; ſunt autem quædam alia adhuc exponenda. Intro-

tractio abdominis & ani; Iſchuria, Dyſuria, & quæcumque prava alia ſymptomata in hoc morbo ſæpius adſunt, ex dictis explicata habentur. Emaciatio totius Corporis intelligitur à defectu olei in maſsâ ſanguinis, oriundo ex vitiatâ admodum primâ coctione, vitiatis proinde reliquis; præterquam quòd acria, ſanguini ſenſim miſta, omne attenuant & deſtruunt oleum: quòd verò aut deltoeïdes, aut alius quiſquam muſculus, præ cæteris contrahatur aut marceſcat, inde deducitur, quòd fibrillæ illæ nervi intercoſtalis, quæ ad talem muſculum, vel involventem eum membranam cellulòſam, vel ſuperſtratam ipſi pinguedinem diſtribuuntur, in thorace, aut abdomine, præprimis afficiantur.

Unum reſtat, quod nondum expoſitum. In Tract. meo de *Colicâ Pictonum cap. 2. §. 7.* eminentiæ cujuſdam durioris, aliquoties immobilis, paſſim mobilis, memini; quæ ſemipollicem, ultraque lata, ponè carpum, in medio metacarpo, ſita eſſet, eo præcisè loco, ubi radialium externorum tendines capitibus oſſium metacarpi inſeruntur, extenſorque digitorum communis annulari ligamento emergit. Adparet de-

generatio eſſe membranæ, extenſorem hunc involventis. Si immobilis eſt, motum turbat; rarò, ſi mobilis. Quibuſdam planè deeſt. Nonnullis citò diſparet, aliis per annos perſiſtit. Credibile admodum terreſtrem, tenaci quopiam junctam, & ſimul acrem, ſæpe eſſe materiem, huc metaſtaticè depoſitam, &, ni abiverit, relapsûs metum poſt ſeſe relinquentem. Memorabile exemplum communicavit mecum doctiſſimus ſanè Vir, & de Re Literariâ optimè meritus, *D. Maſſuet, Med. Amſtelodamenſis*, Autor, ut ipſe ad me ſcripſit, *anonymi Tractatûs de Colicâ Pict.* in Periodico Libro dicto *Bibliotheque Raiſonnée*, *Tom. 8. art. 2. & Tom. 9. part. 1. 2.* Homo ab anni ſpatio dirè hoc morbo per intervalla affectus, & rebelles utramque ad manum eminentias ejuſmodi gerens, acutâ febre ſubitò corripitur, cum delirio, rigore brachiorum, ſubſultu tendinum. Arceſſitus Vir doctiſſimus deprehendit obſtupens, utrâque in manu diſparuiſſe eminentiam, & ægrum poſtridie mortuum vidit. Numquid igitur materies hæc, (ut ipſe à me quærit) quæ vel morbum olim generans, vel à morbo generata, huc metaſtaticè depoſita eſſet, reaſſumi reſorberique de-

nuò potuiſſet? Atque ita generare relapſum ejuſdem morbi, aut acutas febres, & mortem ipſam? Sanè materiem hanc acrimoniam deleteriam ſtagnando ſibi conſciſcere poſſe, non abludit ab obſervationibus alibi factis.

Sed dantur *Colicæ pictonum* nonnunquam, citra notabiles dolores; quas tamen Amauroſis, Aphonia, Paralyſis, inſequantur. Id bis obſervavi. Quod non mirabitur is, qui attendat modò non ad acrimoniam adplicatæ cauſæ, ſed ad naturam ejus. Venena adplicata nervis, ut in hâc urbe toties exempla triſtia teſtantur eorum, qui vaſis argenteis, amalgamate auri & mercurii deaurandis, victum quæritant, poſſunt eoſdem nervos peſſimè afficere, omneſque ferè nervorum producere morbos, licet moderatiores iiſdem dolores conciliaverint.

In totâ hâc pertractatione hunc Morbum in Claſſes dividere, ut quædam ejus ſpecies ad *Plumbum* propriè eſſet referenda, alia ad *Vinum*, alia ad *Scorbutum*, ad *Podagram* alia &c. minimè duxi neceſſarium. Dentur cauſæ quævis, quarum effectus ſit aut rodere Nervos, aut vellicare, aut convellere, aut exſiccare & adſtringere; modò ea, quam

expoſui, cauſa proxima inde ſequatur, erit perpetuò morbus idem, eodem ſemper nomine denominandus, ſimili ferè modo, paucis exceptis, curandus.

Sed plures, curato morbo primario, à Paralyſi curandi veniunt. Præter curam Lacteam, miræ efficaciæ *Machinam Electricam* eſſe, multa in Noſocomio experimenta docuerunt; hocque ipſo tempore egregium *Machinæ* effectum admiramur in ejuſmodi caſu multis ab annis deſperatiſſimo. Adduci hunc hominem, à tanto tempore lecto inhærentem, juſſi in Noſocomium, eumque ibidem à trimeſtri ferè ſpatio alui, ut ipſi quotidie vis *Electrica* adplicari poſſet: à perfectâ curatione multum abeſt, ſed interim jam obſtupeſcimus hominem ſine baculo, à nemine ſuffultum, per totas ædes noſtras obambulantem: promovendi experimenti gratiâ eum diu in Noſocomio ſervabo.

## CAPUT III.

### DE SANGUINE HUMANO, EJUSQUE CALORE.

ANNO 1756. 1757. experimenta multa communicavi, quæ ad humanum ſanguinem, ejuſque tum cruſtam, tum

calorem, ſpectarent. Horum experimentorum plura, nonnulla in dubium vocabant, quibus, veluti inconcuſſis principiis, eouſque fueramus innixi. Hoc anno eadem experimenta magnam partem iteravi, eo præprimis animo, ut ſi in prioribus capiendis errorem irrepſiſſe deprehenderem, id nunc traderem emendatiùs. Verùm recentioribus vetera confirmata vidimus, ſimulque nova alia inſtituimus, quorum en epitomen!

1. Cruſta inflammatoria denſitate ac ſoliditate mirum quàm variet pro excipientis differentiâ vaſis! Quo vas excipiens planius, majoriſque diametri eſt, eo paſſim minor, ac ſæpe nulla Cruſta eſt. Quo altius & anguſtius vas eſt, eo cruſta denſior ſolidiorque eſt. Quamvis enim ex obſervatis prioribus conſtiterit, in eâdem Venæ ſectione ſanguinem & variam, & maximam, & nullam formare cruſtam; id tamen nec perpetuum eſt, nec præcisè eodem ordine excipientium vaſorum, maximè ſi idem experimentum ſæpius capiatur, obſervaretur.

Fallimur ergo, fallimuſque alios, dum latâ pelvi exceptum ſanguinem bonum eſſe, ferè non inflammatorium,

pronuntiamus; cum idem ille, auguſtiore exceptus, notabilem fors cruſtam exhibuiſſet: ut etiam, dum anguſto admodum vitro cruorem excipientes, inflammationem denſitate cunctas ſuperantem judicamus.

2. Sanguis noſter in morbis valde acutis, etiam morbi octavo nonnunquam die, in communis magnitudinis vaſe exceptus, habere poteſt, habuitque formidandam Cruſtam: inſequente nihilominus paucis poſt horis morte. Quàm falsò ergo creditur à quibuſdam Medicis, poſt quartum inflammatorii morbi diem, ſtadium inflammatorium jam præteriiſſe? Quàm perperam quibuſdam videtur omnimoda ſanguinis diſſolutio adeſſe, tum quòd dies octavus ſit, tum quòd mors ſubſequatur?

5. Nunquid tamen ejuſmodi cruſta denſa perpetuò notet ſtadii inflammatorii perſeverantiam? Utique in morbo maximè maligno, in quo poſt alia exanthemata, cum peſſimis Variolis, nigræ maculæ, ac vibices, libera à Variolis loca deturpabant; ſanguis ob Variolarum retroceſſum, quinto ab expulſione eorum die, morbi autem vigeſimo ſecundo, de venâ brachii miſſus,

prodiit in vaſe communi phlogiſticus totus. Sed quadrihorio poſt, ex eodem foramine impetuosè exſiliens, ſimileque in vas influens, perfectiſſimè ſanus, quâvis notâ, adparuit. Intra ſeptem ante mortem horas uterque hic ſanguis miſſus eſt. Vid. *Rat. Med. part.* 2. *pag.* 164. Hoc explicaturus, attendat primò ad ſequentem hiſtoriam.

4. In crure Sphacelo pereunte, in quo ſanè nihil ſuppurabatur, imò potiùs putridâ tabe omnia diffluebant, ſimul incredibilis copia puris pluribus ſeptimanis effluxit. Si ea Eruditis probentur, quæ de *Generatione puris Rat. Med. Part.* 2. *Cap.* 2. ſcripſi, erit puris, & materiæ cruſtæ, eadem origo, eademque ſubſtantia. Irritatos ab acribus Vaſorum Nervos ibidem videbamus hanc in humoribus conditionem ponere, ut hæc craſſa, alba, materies aut formetur in illis, aut diſperſa antea & inviſibilis, nunc in maſſam viſibilem cogatur. An non ergo in Crure ſphacelato, & in febrium malignarum gangrænosâ Cute, viva vaſa, nervique, ad mortui margines irritentur? & ſanguini eam diatheſin creent, ut cruſta, & pus, in eodem formentur? Modus quo albi, craſſique Polypi, etiam in Chronicis

morbis, propè mortem generentur, idem videtùr arguère.

5. Sed ſi hæc ita ſe habent, tutòne in putridâ diſſolutione ſanguinis, ad cutim obſervata, adſtringentia damus? Spiritus nempe acidos Vitrioli, Sulphuris, Nitri, Salis? Imò ipſum adeò copioſum corticem Peruvianum? Si enim diſſolutio ſanguinis ad cutim duntaxat adeſt, ejuſque irritatio marginum nervis occaſionem ſuppeditet, ut hanc albam in ſanguine ſpiſſitudinem generent, videntur hæc adſtringentia nocumento fore.

Ad Acidorum uſum dico, ea non niſi dilutiſſima corpus intrare, adeòque diluendo maximè & refrigerando agere. Ita dum Medici nonnunquam Hæmoptoën feliciter curant acido ſpiritu in Mixturâ opiatâ dato, crediderim æſtum refrigerando, motum moderando, acre diluendo, id eos facere. Quod verò ad Corticem attinet, hunc vi adſtringente hîc agere minimè arbitror. Cum magnis in arte viris lubens fateor me veram rationem, quâ Cortex agat, ignorare. Video quàm potenter Gangrænam ſiſtat, vitamque parti reſtituat: dum dedero eum in Hemitritæâ, obſervo mirabundus quòd nimios moderetur mo-

tus, calores; quos tamen eoſdem mirè auget in flaccidis, inertibuſque Corporibus: lætus contemplor quàm blandè, feliciterque, necdum adparentes Cutis effloreſcentias, Variolas, Miliaria, Petechias, foràs trudat ſuſtineatque: quàm pulcrè maculas purpureas, lividas, nigras, auferat; mictum cruentum, cruentam alvum, in Deſperatis Malignis ſiſtat; quàm fortunato, ſuo ſi tempore apto, ſuâ ſi copiâ detur, intermittentes febres, tum univerſales, tum topicas curet; quàm tutò hæmorrhagias ſiſtat, roboret nervos, ſanguinem inſpiſſet aquoſum, mucoſum attenuet, amiſſumque reſtituat vaſis tonum: Sed hæc omnia ab unico principio explicare & deducere velle, inanis laboris eſſe videtur. Eoque magis ſi conſidero attentus, quantillâ Corticis doſi mirandos effectus producam, dum ejus aut reſinâ, aut ſale utor. Præterea ſi binis hominibus cætera ſanis, jam verò eodem intermittentis febris genere laborantibus, & quorum alter ſtrictiſſimi ſit temperamenti, alter laxiſſimi, corticem dedero, nonne utrique redit ex æquo ſalus? Si tantummodò adſtringendo, laxoſque nervos roborando, Cortex ageret, nonne vehementer noceret potiùs,

quàm prodeſſet, rigido corpori? An fortè demendo Nervis irritabilitatem? Sed corpora vix irritabilia, in quibus anima planè adiaphora inhabitet, cortice peruviano ab intermittente febre curantur: imò inertia & vix irritabilia corpora corticis uſu irritabilitatis augmentum conſequuntur. Tota res ænigma manet. Quæſtio inanis; reſponſum impoſſibile. Quàm limitatum in Naturæ operibus ingenium humanum! Sed quo abſtruſior Natura, eo ad adorandum & amandum ſupremum omnium Conditorem, cor noſtrum vehementiùs rapit & impellit. Experiamur nunc itidem vires ingenii in obſervationibus de Calore humano.

6. Obſervavimus in pleriſque, quibus aut conſueta medendi Methodus, aut Cortex febrim ſuſtulerat, & ita quidem, ut ſæpe nulla ſuperſint, ſive in urinâ, ſive in ipſo ægri ſenſu, vel minima indicia febris; obſervamus, inquam, horum in pleriſque tres, quatuor, ſex, caloris majoris gradus in thermometro, quàm eſt calor ſani hominis, idque haud raro per integrum octiduum. Meritò id mirari oportet, cum plures dentur acutæ febres, in quibus idem thermometrum, eodem cor-

poris loco, eâdem cum curâ, eâdem temporis diuturnitate adplicitum, ſæpe intenſiorem calorem non denotet; interea tamen, dum & ipſi illi ægri, moleſtos calores conquerantur, eoſdemque adtactu nos deprehendamus. Quid quòd in febre peracutâ, verè ardente, in quâ 5. Libræ ſanguinis, ſummè coriacei, eductæ; in quâ homo miſer urentes planè calores aſſiduò conqueſtus eſt, & quidem tantos, ut DEUM profuſo corde laudaret de refocillatione gratâ, quam Cuſtodes ipſi, ſpongiis aquâ frigidiuſculâ madidis, faciem ejus ferventem ſæpiùs humectantes, conciliabant: quid, inquam, cauſæ, cur huic ægro per integrum octiduum calor unâ duntaxat die 100. graduum, reliquo verò toto tempore graduum modò 98. 99.? Is ſanè caloris gradus minor eo eſt, quem Thermometrum in iis oſtendit, qui à febribus penitus curati, ut mox vidimus; qui iidem tamen nec ſibi, nec nobis, calorem naturali majorem habere videbantur. In malignis morbis calor vix ſolet 3. 4. gradibus naturalem excedere. Et quod vehementiùs mireris, juvenis 13. annorum, ſpinâ ventoſâ, & obſtructione non reſerandâ totius abdominis laborans, totus pallidus,

& cachecticus, & debilis; cujus ſanguis nullum ferè in labiis, in oculorum caruneulis, in palpebris internis, colorem exhibet; cujus parvus eſt ac debilis pulſus; cur ille habuit per ſex integros menſes, ſingulo die, calorem circiter 100. graduum? Calorem, ajo, majorem calore illius, qui æſtu flagrabat, durum plenumque qui pulſum habebat, qui inflammatiſſimi cruoris quinque Libras de venâ effundebat? Quæ demum apta ad hoc problema reſponſio? Sed mirabiliora videamus!

7. Fœmina ad finem anni 1755. ipſo in partu fit apoplectica, & ad ſe quarto die redeuns, paralytica. Mox frigus intolerabile dextræ manûs conqueritur; ita quidem ut igni admota, veſteſque exurens, nullum percipiat frigoris decrementum. Eſtque in eâdem manu, ſed propè cubitum magis, dolor vagus. Paralyſis emendatur cæteris in locis; ut demum Noſocomium accedere, opem rogatura, poſſit. Manum ego, quique circumſtant omnes, penitus frigidam, & extenuatam, percipimus; ſed ſimul deprehendimus robuſtum arteriæ in carpo pulſum, illi, qui in altero brachio, æqualem; quin & arteriarum, juxta digitos emaciatos ſitarum, pulſa-

tionem manifeſtam. Unde frigus tantum, præſente fonte caloris, arterioſo ſanguine? Magna iteratæ Graviditatis ſuſpicio, ut eam ad *Electricam Machinam* adhiberem, prohibuit; & ut reliqua modò, quæ artis eſſent, graviditaſque permitteret, inſtituerem, permiſit. Anno 1757. menſe Febr. primùm rediit, perſeverante eodem malo. Adplicui illam ad *Machinam Electricam*; ſed negligenter accedens illa, parum emendabatur. Quin & ſiniſtra manus, licet non paralytica, æquè, quàm dextra, friguit, æſtate mediâ. Per novem menſes denuò defuit. Rediit 8. Apr. anni præſentis, dixitque ab adhibitâ vi *Electricâ* ſibi melius autumno & hyeme fuiſſe, ſeque ideò non rediiſſe: jam verò ab aliquot retrò ſeptimanis malum in pejus, quàm unquam, ruere. Revera à conſpectâ manu horruimus omnes. Digiti manus paralyticæ rigebant, hinc inde tumebant; pulpoſa apicum ſubſtantia evanuerat; & jam inſtar variegati marmoris digiti toti rubent, pallent, purpuraſcunt, liveſcunt. Dolent quoque maximè dum attinguntur; acutiùs autem nullibi, quàm in digito medio ad unguis radicem. Solus ab his malis liber pollex, paralyticus tamen ille, in-

que volam contractus; evanidâ penitus omni carne muſculorum pollicis, Abductoris brevis, Opponentis, Flexoris brevis, & Adductoris. Fœminæ ad fornacem locatæ manui thermometron alligavi, laciniis laneis circumvolvi, & horæ quadrante reliqui; calore cubiculi 70. gradum in thermometro, parieti adpenſo, notante. Thermometrum ad manum ultra 73. gradum non adſcendit. Applicitum id horæ quadranre ſub axillis, 96. gradum ſignavit. Ergo differentia caloris fuit 23. graduum. Interea temporis æquè fortis in hoc carpo, quam in alio, pulſus deprehenſus, deprehenſæque pulſantes digitorum arteriæ. Cum hæc mulier adeò ſui negligens eſſet, volui, ut in Noſocomio maneret; manenti hîc frigus brevi in teporem mutavi halitu aromaticarum herbarum, earumque potu. At exinde planè horrori fuit adſpicere manum, colore ex purpureo lividam: ita ut ſub unguibus pellucentibus totum gangrænoſum eſſe adpareret. Hinc partis totius ſphacelum metuens, eam integram ſaturatiſſimo Corticis peruviani fomento involvi, & corticem ore liberaliter ſumendum dedi. Octidui ſpatio tepor ſenſim redire, dolor abeſſe, nonnul-

li obſervari motus, color ſanum æmulari. Vis *Electrica* deinde effecit ut digitis jam perfectiùs utatur, & domeſtica ſua, hâc quoque manu, perficere poſſit.

Verum ergo frigus partis, tum ſenſu interno externoque, tum thermometro, demonſtratum eſt, cum optimâ conditione ſanguinis arterioſi, manum digitoſque, debito cum motu & attritu perreptantis. Sed en aliud!

Viro quinquagenario, ſaniſſimo, quadrato toti, à vehementi curſu exæſtuanti, potus gelidus aſthma rebelle creat, pravis dein ulceribus crura fœdantur, lumbi vehementer, perpetuòque dolent. Omnibus his perennantibus malis, nihilominus vegetus toroſuſque, integro manet ſexennio. Eo elapſo rigiditatem, inſenſilitatem, & frigus totius ſiniſtræ manûs, ſex menſium ſpatio conqueritur; cui demum dolor acceſſit & febris acuta. Homini huic olim aliquoties propter Aſthma medicinam feceram, pulſuſque æquè manifeſtos utroque in carpo deprehenderam: nunc verò nec in carpo, nec in manu, nec in brachio, humeroque, neque etiam ſub axillâ, ego, aliique, pulſum detegere potuimus. Ergo non

fuit in hoc carpo extraordinaria pulsûs abſentia : præterquam quòd, ſi hæc etiam adfuiſſet, non ideò poſuiſſet in brachio, humero, & ad axillam, pulsûs abſentiam. Hocque ita continuavit per quinque reliquos, quibus vitam protraxit, menſes : niſi quòd utrùm ſub axillâ, & propè olecranon, pulsûs obſcuri indicium perciperetur, ſemel iterumque ſubdubitatum fuerit. Frigus tandem ſuperatur, eique calor ſucceſſit; motus, ſenſuſque vigent : & ipſo hoc tempore, manente cum deficiente pulſu interni externique caloris ſenſu, Gangræna manum occupat; ſuccedenſque digitorum ſphacelus ipſas extremas eorumdem phalangas ſeparat, & à ſeſe removet. Ingenti demum puris copiâ ſphacelatis de cruribus indeſinenter profluente, levi apoplexiâ tangitur, eâque parum remittente, totius corporis Paralyſi affligitur, moritur.

In priore hiſtoriâ frigus perpetuum adeſt, cum valido arteriarum totâ affectâ in parte pulſu; in alterâ tam tempore frigoris manûs, quàm ejuſdem caloris, nulla perceptio pulsûs adeſt, fitque lenta gangræna, ac ſphacelus tandem. In priore cum pleno curſu ſanguinis arterioſi tanto tempore pars invincibiliter

friget internè externèque, ac tandem ſphacelum minatur; in alterâ hiſtoriâ ſine ſanguinis arterioſi perceptibili transfluxu, pars poſt ſuperatum frigus moleſtè calet & ſphacelo perit.

Cap. de *Machinâ Electricâ* habebitur hiſtoria fœminæ cum bono pulſu *ſemper* de frigore totius brachii ac manûs conquerentis; licet & adſtantes partem naturaliter calentem aſſeverent, & ipſa alterâ manu affectam tangens, naturalem ipſi calorem adeſſe fateatur.

Ecquis noſtrum communibus Phyſices ac Phyſiologiæ principiis id explicandum ſuſcipiat? Ineluctabiles ſanè ubique difficultates eſt inventurus. Ante cognitum *Harvæi* Circulum, Schola Medica *innatum calorem*, à magno *Hippocrate* Aph. 1-14. 15. edocta, docebat. *Hippocrates* eâ dicendi formulâ τῷ ἐμφυτῳ θέρμῳ, nihil aliud indicare voluiſſe videtur, niſi id, quod in corpore humano, varium in vario, cum primis vitæ rudimentis inceptum, in morte demum abſens, nonnullis quidem in morbis auctum, in aliis verò imminutum deprehenderat. Hucuſque ut verus caſtuſque Philoſophus egit, ignotæ rei enarrans tantummodò explicanſque effectus. Utinam hujus Philoſophiæ ſemper memor extitiſſet! videa-

tur *Libro de Carnibus*, & *de Morbo Sacro*, ut & paſſim alibi. Sanguinem deprehenderat, dum de vulnere exilit, calidum admodum eſſe; hominemque, dum multus effluit, frigeſcere & palleſcere. Concluſit hinc calorem à ſanguine naſci: & quæ partes cæteris plura rubra vaſa haberent, eas præ reliquis eſſe calidiores; quo pauciora, eo frigidiores. Hanc ob cauſam cerebrum eſſe omnium frigidiſſimam partem. Hinc pituitam ad illud colligi, coacervari, & naribus ab eo dimitti: copioſiùs verò aſſervatam hanc frigidam pituitam, atque à cerebro ad pulmones dimiſſam, ſanguinem pulmone contentum refrigerare & coagulare: itidem & ad alias corporis partes à cerebro miſſam iterum alios, eoſque multiplicis generis, producere morbos. Apoplexiam, Epilepſiam, Aſthmata, cunctoſque pituitoſos morbos, hinc explicuit. Scilicet aberrant etiam magna ingenia, dum quos ſibi ipſi limites ſapienter præfixerant, hos tranſiliunt incogitanter.

Si *Ariſtotelem* conſulamus in *Libris de Generatione*, de *Reſpiratione*, & *Meteorologorum quarto*, videmus ſubtile hoc ingenium totum in eo occupari, ut doceat, quandoquidem quatuor elementis,

mentis, aëre, aquâ, igne, terrâ, nihil non conſtet, id calidius eſſe, quod in hâc commiſtione ignem haberet reliqua principia ſuperantem. Ergo neque hinc quidquam illuminamur in hiſce tenebris.

Ex *Ariſtotele* & *Galeno* miras veterum Philoſophorum circa calorem humani corporis ideas obſtupeſcimus, ſed quod nos quidquam doceat, invenimus prorsùm nihil. *Galeni* tempore, Medicorum & Philoſophorum diſcrepantia verſabatur circa hæc duo: *πότερα δὲ ἐκ κινήσεως τȣτο τῆς κατὰ τὴν καρδίαν, ϗ τὰς ἀρτηρίας, ἔχειν τὴν γένεσιν, ἢ καθάπερ αὐτὸ τὸ κινεῖσθαι τῇ καρδίᾳ σύμφυτον ὑπάρχει, τὸν αὐτὸν τρόπον ϗ ἡ θερμασία.* » Utrùm calor ex cordis & arteriarum » motu ortum habeat, an verò, quem- » admodum ipſe motus cordi innatus » eſt, eodem quoque modo Calor ſit » innatus? » *Galen. adverſ. Lycum Cap. 2.* Ipſe quoque *Galenus in Commentariis* ad laudatos mox *Hipp.* Aphoriſmos, & maximè in *Libro adversùs Lycum*, ad quem eos, qui de calore edocendi ſint, remittit, ſolidi nihil attulit, ſed Peripateticis principiis, aſſimiliter quàm *Ariſtoteles*, ad hanc quæſtionem reſpondit.

*Peripateticorum* dogmati *Carteſianum*, & huic *Newtonianum* ſucceſſit, ſed in quocumque ſyſtemate Philoſophico plurima vix admittunt explicationem datam, ipſa explicatio ſcatet undique difficultatibus, hiatuſque nullo ratiocinio explendos poſt ſe relinquit.

Anno proximè præcedenti experimenta adtuli, quæ calorem hominis ſani in letali frigore morientis hominis præſentem demonſtrarent, & in frigore febrili calorem naturali majorem aliquoties oſtenderent. Jungantur his, quæ hoc capite dixi, & fortè fateri cogemur independenter à ſanguine calorem haberi; calorem parti ineſſe, dum ſanguis aut deeſt, aut quieſcit ferè; calorem deeſſe, dum interim abundantia adeſt requiſiti cruoris. An ergo multum ſapimus præ illis, qui ſimpliciter dixerint eſſe Calidum innatum? *Intellexi quòd omnium operum DEI nullam poſſit homo invenire rationem, eorum quæ fiunt ſub ſole: & quanto plus laboraverit ad quærendum, tanto minùs inveniat. Etiam ſi dixit Sapiens ſe noſſe, non poterit reperire.* Eccl. cap. 8.

# CAPUT. IV.

## Experimenta in Calculosis, et de Calculo varia.

RAT. *Med. part. 2. cap. 12. p.* 228. Hiſtoriam hominis cum publico communicavi, quem miſerrimum à ſeptennio Calculi martyrem, 17. Libræ ſap. ven. 1500. Libræ aquæ Calcis, totidemque Lactis, à calculi doloribus ac moleſtiis ita vindicaverant, ut, eodem quamvis integro in Veſicâ manente, neſciat prorsùs ſe Calculo laborare, urinamque ſaniſſimi inſtar hominis, ponat. Monui ibidem hominem hunc ultra nolle remediis uti, comedere autem & bibere, quæ arriſerint, perfectiſſimâ tamen valetudine gaudere. Idem nunc repeto. Dum enim hæc ſcribo, vocari eum in Noſocomium curavi. Illibatam ille ſanitatem perſeverantem, coram nobis omnibus, magnâ cum gratiarum actione, teſtabatur, licet calculo nullo modo liber; omnes enim cathetere explorantes, eumdem præſentem reperimus. Quod in eo experimentum factum eſt, idem frequentiùs repetendi occaſio adfuiſſet; ſed cum via commodior, bre-

vior, & infantili ætati aptior pateret, hanc inivimus.

Remedium hoc, quod jam anno 1757. innui deſcripſique, *uva urſina* eſt. Enarrata ibidem experimenta tot novis obſervatis hoc præſente anno confirmata vidimus, ut omnia enarrando longus ac tædioſus forem. Præcipua ex iis ſelegiſſe ſufficiat.

I. Hujus anni 19. Aprilis, XI. annorum puer deferebatur in Noſocomium. Parentes teſtabantur, à quadriennio ab illinc elapſo, filium diu noctuque in urinâ reddendâ immanibus torqueri doloribus; guttatim illam prodire; collectam verò tum mucoſam eſſe, tum pallidam, tum fœtidiſſimam. Quin & puerum binos Calculos piſi minoris magnitudine quondam excreviſſe. Cathetere explorantes, calculum omnes manifeſtò percepimus, audivimus. Puerum in Noſocomio detinere volui, licet, quovis momento acriter ejulans, ac pavimentum, furibundi inſtar, pedibus aſſiduò quatiens, moleſtus ſanè ſocius cæteris ægrotantibus eſſet. Bis de die media dragma pulveris *uvæ urſinæ* dabatur, & paregoricum veſpertinum. Juvamen intra quatriduum adeò magnum fuit, ut dolores vix ultra adeſſent, ut

lotium diutiùs retineret, ut demum quibuſcumque careret calculi ſymptomatibus. Factum hinc, ut elapſo menſis ſpatio Noſocomii clauſtri pertæſus, paternas repetiverit ædes. Ac primo quidem tempore bene habuit; ſed Junio menſe, ſive regimine pravo, ſive medicinæ neglectu, ſive quòd evaneſceret paululùm præ conſuetudine ejuſdem efficacia; dolores cæteraque ſymptomata recruduerunt. Horum certior factus Noſocomio inferendum juſſi. Suadent interea alii Lithotomum conſulerent. Quo ad operationem neceſſaria præparante, rem interea eo direxi, ut Operatio differretur, donec priùs doſis remedii auctioris effectus exploraſſem. Ter die dedi mediam pulveris dragmam, & quotieſcumque ſive die, ſive nocte, ferociores ingruerent dolores, liberale paregoricum. Decoctum hordei mellitum potui fuit. Profectò vix triduum elabitur, quin iterum omnes dolores exulent, urinamque commodè, ut homo ſaniſſimus, retineat, emingat. Nihilominus iterum calculi in veſicâ præſentiam catheter declaravit. Quindecim diebus elapſis repetiit domum, ubi ſaniſſimè vixit ad finem Auguſti. Tunc negligens remedii, ſuâque ſponte vi-

vens, in antiquas delabitur miſerias. Suſcepimus eum tertiò, & cum priore methodo minùs quàm olim levaretur, curavi per aliquot dies oleum lini in Veſicam injici manè & ſerò. Unde demum egregiè ſe habet, injectione minimè egens, & pulveres ſolummodò ſumens. Animus nunc eſt, eumdem diuturniore tempore experimenti gratiâ in Noſocomio ſervare. Urina ejus, quæ fœtida, pallida, ac tenaci muco referta, ipſi ſolebat prodire ante *uvæ urſinæ* uſum, omni deinceps muco caruit. Retinet tamen aliquod vitium: ſedimentum ſcilicet furfuraceum perpetuò gerit, & alcalina plerumque ita eſt, ut momento mictûs ipſo cum acidis effervesſcat, & Syr. Violacei colorem in viridiſſimum vertat. Aliud vitium quoque adhuc puer habet, nocte ſe comminngendi; ſed mater teſtatur hanc turpitudinem non à Calculo, ſed Calculo anteriorem eſſe: Idque experimento certo jam novimus ita ſe habere, cum promiſſis illectus, per quatuor noctes ſubſequentes ſe non comminxerit; & ne fortè, ut promiſſorum potiretur, nocte ideò de induſtriâ vigilaret, cuſtodes ter, quater, acceſſere, viſuri num dormiret? at ſemper profundo ſomno demer-

ſum repererunt. Haud igitur morbi eſt, ſed malitiæ, vitium.

II. Alius puer XIII. annorum, à biennio dolorificè ac pallidè minxit, ſubinde etiam ſtranguriosè. Catheter & digitus calculum manifeſtò indicarunt. Tribus ſeptimanis domi ſuæ *uvâ urſinâ* & paregorico uſus, primò urinam diutiùs retinere cœpit, demum integrâ nocte. Attamen cum his bonis ſignis crudelis dolor diurnos extorſit nocturnoſque ejulatus. Pravam diætam in causâ eſſe ratus, in Noſocomio detinui, & injectione olei lini bis die in veſicam factâ, datiſque pulveribus quotidie tribus, & opiato ad quoſvis ferociores dolores; intra octiduum & dolore & ſtranguriâ liber fuit, minxitque ad unc. X. XII. unicâ vice, ter quater Nycthemeri ſpatio, inſtar ſani hominis. Urinæ ejus vix alcalinæ, ſed aut tenacem ductilem mucum gerunt, aut pus, aut furfures; pallent, ſed minùs illis prioris. Cum emendatione ſymptomatum etiam prava ſe de nocte commingendi conſuetudo planè ceſſavit, nec unquam rediit. Et hunc diuturno tempore ſervare in Noſocomio conabor.

III. Puer ſeptimum vitæ annum necdum explens, biennio abhinc Variolas,

ac dein morbillos paſſus, mejendi difficultatem ac dolorem conqueri cœpit. Gluten tenaciſſimum magis magiſque urina geſſit; imò copioſus ſemel cum urinâ ſanguis. Dolores ita paulatim increvere, ut puero vita jam planè intolerabilis ſit. Calculus cathetere demonſtratur. Comeſtis prunis non ſat maturis n°. 15. aquam copioſam ſuperbibens, febri primò quotidianâ validâ, dein continuâ remittente, pet 13. dies laboravit; quin & undecimo febris die ani prolapſus jungitur. Eſtque ipſi excoriatione exulceratum præputium. Etiam hunc tertium in Noſocomio detinui. Cum hîc duo valde urgerent, urinandi dolor intolerabilis, & febris continua remittens; huic proſpexi decocto hordei mellito; illi, ter die datâ dragmâ mediâ *uvæ urſi*, cum paregorico; ut & injecto bis die oleo lini. Et quidem eo animo ut ſi febris pergeret eſſe continua remittens, eam aliâ medelâ adoriturus eſſem. Verùm febris ſenſim mitior facta, dein quotidiana, tandem intra 14. dies ceſſavit. Cum febris curatione etiam calculi ſymptomata ita mitigata ſunt, ut ultra non doleat, ut paſſim urinam diutiùs retineat, nocte autem tantùm parum ſeſe commingat. Urina quoque mi-

nùs in alcali vergens, quàm primi ordine pueri, nec adeò pallida, mucum rariùs, ſquamas frequentiùs continet.

IV. *Chriſtian* Hydrocele, ut videbatur, laborans, multo tempore Diureticis, ſubinde etiam Purgantibus Hydragogis, eo cum effectu uſus eſt, ut & adtactu molior, & mole minor, Hydrocele adpareret: itinere autem interea peracto, manifeſtarunt ſeſe quidam in ſyſtemate urinario defectus, ita quidem ut medio Auguſto homo cum difficultate urinam pallidam, moxque à mictu fœtidiſſimam redderet, alcalinam adeò, ut admiſtum Violarum ſyrupum mox viridiſſimum faceret. Iteratâ Catheteris immiſſione, calculus manifeſtò deprehenſus eſt. *Uva urſina* illicò ipſi data fuit; eâque brevi ſpatio temporis effectum, ut lotium debito tempore ſervaretur in veſicâ, ſine dolore prodiret, ac demum tam colore, quàm odore, maximè eſſet naturale. Ut verbo dicam, bimeſtris remedii uſus omnia calculi ſymptomata & ſigna illi prorsùm delevit; licet, Cathetere poſt modum exploratus, calculo minimè liber inventus ſit. Nec opio hic, nec injecto in veſicam oleo, indiguit. Soluſque ille, ac primus, inter omnes eſt, quos vidi,

qui, permanente Calculo, urinam ſanam ſæpe emitteret.

Porrò quâ ratione Planta hæc id homini concedat privilegium, ut calculo obſeſſus, ejuſdem moleſtiis eximatur; æquè parum docebo, atque plerorumque alimentorum medicamentorumque vires. Supponeret ejuſmodi explicatio cognitionem multiplicis variorum noſtri corporis organorum facultatis; ſupponeret veræ ſimplicium naturæ notitiam: cujus tamen utriuſque rudis eſt nobis in nonnullis perceptio, craſſa in pleriſque ignorantia. Quare in hiſce omnis noſter, toties retuſus, ingenii impetus eo ſolo gaudere debet, quòd rerum effecta contempletur, eadem diligenter adnotet, ordineque recenſeat, inque opportunos convertat Medicinæ uſus. Si hâc lege progredior, admiranda Naturæ minùs attonitus ſpeculor. Video quippe ab ipsâ ſolerti Naturâ idem præſtari efficique, quod Aqua calcis, quod *uva* præſtet *urſina*. Etenim nonne ipſa Natura, citra artis præſidia, indolentiam conciliat Calculoſis? Innumera adſunt, quæ id teſtentur, exempla.

Homo illibatæ, quoad vixerit, ſanitatis, in ſyſtemate uropoietico ſemper

fuit, binis duntaxat ante mortem diebus exceptis. Hic à morte exenteratus, ſiniſtrum Renem putridâ ſanie conſumtum exhibet, calculo verò Ureterem dextrum infarctum. *Holler. cap. de Hydrope in Scholio.*

Bini homines, nullas unquam Renum moleſtias conqueſti, ingentem in Renibus Calculum à morte exhibuerunt. *Bagliv. pr. med. Lib. 1. cap. 9.*

Hominem Calculum IV. unciarum pondere in uretere geſſiſſe, imò alium Calculum VII. unc. in veſicâ, ita ut Neutro inde moleſtè in vita fuerit, vidit, conſcripſit, *Hermannus Ooſterdyck Schacht Orat. Leydæ hab. 8. Febr.* 1735.

Ex uno Rene in cadavere *Heurnius* 70. parvos calculos eduxit, 80. ex altero. Nunquam verò hominem Nephritici vexaverant dolores. *Edit. Leyd. Op. Fernel. p. 2. Lib. 6.*

Nobiliſſimus vir, Teſte *Friderico Loſſio Lib. 3. obſ. n°. 53.* « in veſicâ » ſine ullo ejus, cum in vivis eſſet, » indicio, Calculum aluit, qui qui» dem duriſſimus fuit, & quatuorde» cim unciarum pondere inſignis, in » medio tamen ſecundùm longitudi» nem pervius, ut hâc viâ, tanquam

» Canali quodam, urina ſine omni im-
» pedimento profluxerit.

Intimus S. C. Majeſtatis Conſiliarius, teſte oculato *Antonio de Pozzis* apud *Bonetum Med. Sep. Tom. I. Lib. 3. Sect. 25. cap. 6.* in utroque Rene duos magnos Calculos, ſex uncias pendentes, habuit « nullo ſigno præcedente, ſive
» arenulas, ſive pedum torporem, ſive
» lumborum gravitatem, ſive urinæ
» indigentiam, conſideres. Nam copio-
» ſiores juſto fundebat urinas, ſed aquæ
» ſimillimas, ſitimque adeò intolera-
» bilem patiebatur, ut nullo potu ea
» ſedari potuerit.

Hæc omnia contemplatus, arbitror eamdem conditionem phyſicam ab explicitis Medicamentis Calculoſo conciliari, quam eidem haud rarò conciliat provida per ſeſe Natura; modum verò, quo id fiat, ignorare me faſſus ſum.

An tamen is adeò ignotus modus? Videretur innotuiſſe celeberrimo *Joanni Cratoni Conſil.* 315. « Nec ipſi Calculi,
» inquit ille, in Veſicâ perpetuò ſunt
» infeſti: imò cum pituitoſo humore
» veſtiuntur, ſæpe ante Vitæ exitum
» vix deprehenduntur. » Videretur innotuiſſe clariſſimo *Whytt*, ut ex eo ſu-

periore anno viſum ; dum idem, quod mox *Crato*, ſtatuit.

Verùm liceat tantorum cum veniâ Virorum hæc duo reponere : 1°. Aſperitatem mucus involveret, pondus moleſtum non auferret : tamen ponderoſos calculos vidimus inſciis hominibus dudum geſtari. 2°. Quotieſcumque noſtros homines examinaverimus, diu etiam ab inductâ indolentiâ, Calculus & præſens & aſper Cathetere percipitur.

Liceat & aliud addere. Ut *cap. 3. pag. 326.* ex iis, quæ de corticis peruviani naturâ, deque ejus in corpore humano effectibus novimus, fateri debui me ejus agendi modum planè ignorare, idem & hîc fateri cogor. *Uva urſi* adſtringens & amara planta eſt, ferè ut Cortex. Unde à *Galeno Libr. VII. de comp. med. ſec. Locos, Cap. IV.* decocta ad Hæmoptoën laudatur. Vocabat Medicamentum *Ponticum*, quòd ex *Ponto* haberetur. Jubet *Galenus* Libram ejus coqui cum ſeſquilibrâ aquæ ad tertias, ut ferè eſſe debuerit ſuccus expreſſus. Plantam *Galenus* ita deſcribit, ut eadem cum noſtrâ eſſe videatur. Quid porrò adſtringens planta, à priore conſiderata, efficiet in morbi palliatione, ad quam nos, expe-

rientiâ ducti, nihil efficacius oleoſis & & involventibus novimus, nihil adſtringentibus pernicioſius? Et quid demum ad ejuſdem morbi palliationem acris aqua Calcis? Si quis putet ſaponem venetum, adeò copioſè hîc ſumtum, involvendi vi egiſſe, duo reſpondeo. 1°. Sapo venetus ſaltem non adhibetur in curâ, quæ per *uvam urſinam* fit. 2°. Aquâ calcis ſolâ, ſine ſapone, ſed copioſâ, & diuturno tempore cum lacte ſumptâ, Illuſtr. Præſes noſter Centurioni immunitatem à calculi Veſicæ incommodis conciliavit. Hinc, quod bis jam dixi, repeto, me hujus indolentiæ cauſam, omniſque gravantis ponderis abſentiam, non intelligere. Sed hoc quid ad curam? Egregios ſufficiat annotaſſe effectus. Sunt porrò effectus hi tam latè patentes, ut uſum habeant in Medicinâ ampliſſimum.

1°. Homo Lithotomiâ juvandus eſſet, ni aut cacochymia, aut tenerior, provectiorve ætas, aut invincibilis ægri repugnantia, impedimento forent. Nulla cacochymia, ætaſve, contraindicavit hucuſque deſcriptam methodum. Ergo erit his omnibus proficua. Adde his caſibus eorum infortunium, qui nec Lithotomo gaudeant in totâ regione,

nec ut ad eum ferantur, eumve ad ſeſe advocent, ſumptibus ferendis ſint. Datis his remediis juvabuntur.

2°. Calculi omnia ſymptomata adſunt in nonnullis; pleraque, aut multa, in aliis; ipſumque duritie, aſperitate, Catheter detegit, ipſe manifeſtat auditus; arte autem nullâ extrahendus eſt. Nota eſt Hiſtoria ex *Diariis Eruditorum* annorum 1735. 1736. ſtrenui belli Ducis *Dionis*, cujus denati è Veſicâ ingens Calculus extrahebatur, verùm in antro, quod ſibi ex dilatatâ Veſicâ formaverat, toto corpore deliteſcens. In *Ptochotrophio Hagano* Adoleſcens Calculi ſymptomata patitur, calculumque habere in Veſicâ deprehenditur. Præſens fui dum ſectionem moliebatur Lithotomus aptus. Calculum omnes percepimus, audivimus; apprehendere & educere, quidquid tentaret Artifex, non potuit; inani tamen conatu, cum vulnus curatum eſſet, dolores miſero multùm mitigavit. Attamen poſt aliquot menſes dolor rediit, dolori mors ſucceſſit. Sectioni anatomicæ cadaveris interfui, quam prudentiſſimè dirigebat Vir tum à ſupremâ chirurgicâ ſapientiâ, tum à morum integritate, commendatiſſimus, *Eraſmus Dringberg*. Calculus

totâ ferè mole ſuâ in Uretere hærebat, parvâ portione modò intra Veſicam prominens, adeòque extractioni ineptus. Quantumne ſolamen ſimilibus hæc methodus præſtabit?

3°. Calculi ſymptomata diriſſima nonnunquam adſunt; ipſe calculus duritie ſuâ & aſperitate videtur à Cathetere percipi ſonituſque audiri; & Calculus tamen non adeſt. *Baglivus prax. Lib. I. Cap.* 13. §. 8. *n°*.2. „ Calculum Veſicæ ad amuſſim mentitur ſcirrhus Veſicæ, ut bis in Cadaveribus vidimus. „ Doctiſſimus *Rutty*, *Anglus* Medicus, in nuperrimo Tractatu de *Viis urinæ Sect.* 3. *part.* 2. « Præcipuè, inquit, cognitio noſtra nititur introductioni Catheteris in Veſicam, aut Digiti in Anum. Vidi tamen Catheterem fefelliſſe occaſione Scirrhi, ita omnia Calculi in Veſicâ præſentis ſigna æmulantis, ut Lithotomus planè falleretur. Eſt & ſimilis obſervatio apud *Baglivum*. Hæmorrhoides fallere quoque poſſunt, licet minoribus doloribus ſtipentur. Medicus *Bamber* caſum maximè notabilem nobis dedit; in quo magna quantitas ſubſtantiæ tophaceæ, quæ mihi videbantur Globuli eſſe induratorum excrementorum, in principio Coli, prope Ilei

» inſertionem, erat locata; quæ pre-
» mens Rectum, ita ſymptomata Cal-
» culi Veſicæ æmulabatur, ut ſola mors
» rei veritatem demonſtrare potuerit.
» Hoc in caſu ferè impoſſibile erat, ut
» non erraret vel dexterrimus Chirur-
» gus: nam induratiſſimæ illæ partes
» Catheteri reſiſtebant, & eumdem
» ſenſum manui Chirurgi dabant,
» quem Veſicæ Calculus. Eratque ſanè
» fauſtum huic Chirurgo, ut æger mo-
» reretur, priuſquam operatio inſtitue-
» retur. » Ex exemplis *Baglivi*, & *Rutty*, concludi oportere videtur, vel Scirrhos ipſos Veſicæ, vel tumores extrinſecus veſicæ incumbentes, in eâdemque prominentes, ſtagnante in veſicâ urinâ arenulis veluti incruſtari, hinc, quâdam aſperitate cathetere perceptâ, fallere explorantes.

Illuſtr. Acad. N. C. Præſes *Schrockius* idem jam expertus videbatur, dum in *additam. ad Cap. 25. ſect. 26. Libr. 3. Boneti de Med. ſept.* ſapientiſſimè ſcribebat: « Calculi Signa nonnunquam
» etiam exercitatiſſimos fallere ſolent,
» ita ut abſens adeſſe, & præſens abeſſe
» videatur; idque non Medicis tantùm,
» ex concomitantibus ſymptomatibus
» judicium ferentibus, accidere ſolet,

» ſed & Lithotomis, inſidâ Catheteris
» exploratione contentis, ſæpè im-
» ponit.

Fortè hic oggeret quiſquam, ſi Calculi multa ſigna adſunt, ipſeque tamen non adeſt, cui uſui hîc poterit, quod hîc tantopere laudamus, remedium eſſe? Si Calculus non adeſt, remedium in illum non poteſt agere, adeòque morbo nihil opis conferre. Profectò ad hanc objectionem nihil à priore reſpondere queo; à poſteriore verò edoctus, audax aſſero Morbos Renum & Veſicæ notabiles, diuturnos, ad nullam certam claſſem referendos, in quibus plurima Calculi ſymptomata adeſſent, Calculus tamen nunquam detegi poſſet, *uvâ urſinâ* emendatos eſſe, imò ſæpè integrè curatos; quorum anno 1757. nonnulla exempla dedi, & præ cæteris illius juvenis cujus caſum *pars ſecunda Rat. Med. p.* 223. habet, & cujus curationis perſeverantiam adhuc hiſce diebus lætus intellexi; hoc anno iterum alia exempla collegi, quorum mox ex præcipuis unum dabo; eſt enim priùs adhuc aliquantum de Calculo diſſerendum.

4°. Calculus aliquando non cognoſcitur adeſſe, licet adſit, dum loco alie-

no, alîus morbi ſub larvâ, ludit. Loca hæc ſunt, Inguina, Scrotum, Vagina, Perinæum, Urethra, Proſtatæ. Horum in multis calculus adeſt, ipsâ ſuâ degeneraſcente Veſicâ contentus; in nonnullis extra Veſicam. Singulorum exempla theſin demonſtrabunt.

A. In hiſtoriâ Herniarum, Hernia inguinalis, præter eam, quæ ſolet ab inteſtino, vel omento, vel utroque, cum producto Peritonæo fieri, etiam nata reperitur, ab ipſo Utero gravido per annulum dictum Abdominis prolapſo, & à Veſieâ urinariâ. De utero hîc ſermo non eſt; de Veſicâ unicè agitur. Veſica urinaria, vel cum Urinâ ſolâ, vel cum urinâ & Calculo, fecit ſæpè Herniam inguinalem incompletam, manens in inguine; fecit inguinalem completam, in Scrotum uſque prolapſa. Exempla ſat obvia habentur. Viderat ea *Boerhaave*, & cum Diſcipulis ſæpiùs communicavit. Sed ipſi Autores medici talia referunt. *Thomas Bartholinus* gloriam detectæ miræ hujus herniæ tribuit Præceptori ſuo *Joanni Dominico Sala*; qui amici ſui *Veneti* cadaver luſtrans, in uno ſcroti latere invenit herniam veram inteſtinalem inguinalem completam, in alterâ ſcroti parte herniam

completam Veſicæ urinariæ cum Calculo.

*Felix Platerus Obſ. pag. 849.* Caſum vidit, ſed nec intellexit, nec explicuit. Egregius *Frid. Deckers, Exercit. pract. pag.* 153. refert, & æneâ tabulâ pinxit, cavum ſcroti ingens lapideâ cruſtâ intus tectum, apertum dein, & à cruſtâ illâ penitùs liberatum fuiſſe: deinde ſuppuratione natâ, totum in poſterum tumorem fuiſſe ſublatum. Fuit verò ſimiliter ipſe hicce caſus. *Stalpart Vander Wiel, Cent. 1. n°. 50.* calculum cum urinâ inguine exiiſſe vidit, vidit & frater ejus in *Hagano* Ptochotrophio. *Hildanus Cent. 6. obſ.* 57. calculos urinamque & ex inguine & ex ſcroto exiiſſe deprehendit. Solertiſſimus *Ruiſchius Obſ. anat. n°.* 98. in Mercatore Herniam recentem inguinalem incompletam detexit, ab Inteſtino Ileo ſuffocato, & Herniam completam à Veſicâ urinariâ in ſcrotum delapsâ. Egregius Chirurgus *Gallus M. Mery, Mem. Acad. Reg. Sc. Par. anni* 1713. ejuſmodi Herniam in *Viro Reverendiſſimo* deprehendit, ita quidem, ut Veſica eſſet circumquàque ſcroto accreta: idemque poſthac & in alio homine vidit. In *Tom. 2. Acad. Reg. Chirurg. Pariſ.* hæc Herniæ ſpecies quatuordecim

exemplis confirmatur: quorum pleraque recentia ſunt.

Vidi incompletam hanc Herniam inguinalem Veſicæ, *Schevelingæ*, pago maritimo *Hollandiæ*, in piſcatore 25. annorum. Dyſuriâ jam puer laboraverat, ſed ab anni nunc ſpatio tumor ipſi in inguine dextro natus, per ſex menſes evanidus, iterumque conſpicuus, demum ſuppurabatur; rupto verò abſceſſu urina exſiliit, exire continuavit, prodiitque interea temporis Calculus pondere unciæ mediæ ex eodem foramine.

In varias opiniones Eruditi circa veram hujus herniæ originem abiverunt: ita quidem ut alii eam vitioſæ Conformationi connatæ adſcriberent; alii eam crederent poſtmodum genitam, ſed non niſi vacuâ flaccidâque veſicâ; alii denique & poſt nativitatem genitam, & non niſi plenâ veſicâ gigni poſſe ſtatuerent. Sed ad dirimendam hanc quæſtionem, qui omnes nunc citatas Hiſtorias ſuis in fontibus attentè examinat, & maturè digerit, ille, ni fallor, clarè videbit, nec nativam diſpoſitionem requiſitam eſſe, nec vacuam veſicam ad id aptam fore, ſed plenam veſicam unicè poſſe hanc herniæ ſpeciem producere.

Sed ſi tumores hi in inguine non ape-

riunt ſeſe, ſi aliquoties diſparent, ſi externè non conſpiciuntur, licet internè vehementer excruciant, veram non præbent ſui notitiem, vacillantes circa mali Diagnoſin Medicos relinquunt ambiguos. Latent ergo, & aliorum ſub ſpecie hæc mala ludunt, donec fortè cognoſcenda ſeſe effectibus præbeant. Quid mirabilius quàm ſequens caſus? 20. ann. juvenis *Hagæ Bat.* ex plenâ ſanitate immani dolore torquetur ad inguen, ponè locum ubi vaſa cruralia, ſub expanſione Muſculi obliqui externi, prodeunt. Dolor ille æquè ferociâ ſuâ quàm pertinaciâ formidandus, per binos integros menſes & juvenem extenuat penitùs, & omnem ſagacitatem luſit Medici peritiſſimi prudentiſſimique, Domini *Abrahami Weſterhoff*, Pradicti ibidem famoſiſſimi, & ob ſingularem in arte præſtantiam mutuamqne amicitiam mihi perpetuò honorandi. Tandem acuto dolore paulò altiùs pergente, mictus ſanguineus oritur, datiſque mox diluentibus ac demulcentibus, plures Calculi majores, minores, cum cruentâ urinâ emiſſi ſunt. Cum nulla unquam in Viis urinæ vitia in hoc corpore comparuerant, quis demum hunc in inguine dolorem Calculo tribuiſſet? Tribuendum

ei tamen eſſe docent emiſſi per Veſicam Calculi, & ſenſim poſtea reſtituta Salus. Speculatus Hiſtoriam, cogitabit forſitan Calculum in uretere hærentem compreſſiſſe & irritaſſe ſubjectum ſibi muſculum Pſoam; huncque muſculum, cum in loco deſcripto pelvi exeat, oſſi femoris infigendus, tam acutè ad marginem oſſis Iſchii doluiſſe. Sed cur tunc Pſoas in decurſu toto nullum ſenſum doloris totis binis menſibus habuit, niſi eo tantummodò loco, ubi pelvi emergit? Unde longè fit veriſimilius, Veſicæ incipientem herniam ibi loci natam fuiſſe, ubi Hernia femoralis naſci ſolet, veſicam, parvo lapillo ibidem contento, acutè doluiſſe, eamdem poſt duos menſes inde emerſiſſe, & in conatu emerſionis aſpero caculo læſam, ſanguinem fudiſſe, ipſoſque demum Calculos foras pepuliſſe.

B. Calculum vidimus veſicâ contentum in inguine, & ſcroto: ſed etiam inventum novimus in Veſicâ prolapsâ in vaginam. Qomodo id fiat, & ſic elabatur Veſica, experimento Anatomico demonſtravi *Rat. Med. part. I. Cap. 7. pag. 71. & ſeq.* Prolapſam verò Veſicam hanc, 42. calculis refertam vidit *Ruiſchius Obſ. anat. chir. n°. 1.* An non ſimi-

lis fortè huic caſui ille, quem Societas *Harlemenſis* tomo ſuo tertio refert? In Tom. 2. *Acad. Chir. Reg. Par.* plura exempla habentur.

C. Calculos extra Veſicam reperimus. Hos poſſe in Urethrâ læsâ & ſcroto, à ſtagnante urinâ naſci, *parte ſecundâ Rationis medendi cap.* 12. innui, & exemplo, ut puto, probavi. Dum in quartâ Gonorrhœæ ſpecie Proſtatæ, Veſicæ Collum, Inteſtinum rectum, atque Perinæum, afficiuntur, poſſunt ibidem, tranſſudante & extillante urinâ, uel parvi, vel portentoſi calculi, generari; ut binis exemplis, uno in Noſocomio, altero in urbe, vidi.

In cunctis huc uſque enarratis caſibus, dum vera morbi cauſa necdum ſeſe manifeſtis probet indiciis, dum prætерea nulla alia probabilis cauſa videatur dari poſſe, noſque planè circa genuinam mali originem hæreamus ancipites; levamen poſſe hominibus inſigne adferri, aut ſaltem nullum poſſe nocumentum inferri, ſi commendata methodus inſtituatur, uſu ſanè multiplici didicimus. Pluribus experimentis id probare poſſem, ſed ex iis unum, quod promiſeram, notabile adferam.

In Noſocomio Civico Sexagenarius erat,

erat, qui ante elapſos 18. annos calcitrantis Equi ictum evitaturus, tum corpus vehementer in ſiniſtra contorſit, tum valido terrore perculſus fuit. Mox horruit, friguit, incaluit, ac febre per aliquot dies correptus, tandem horroris ac caloris viciſſitudines perpetuas paſſus eſt. Porrò jam à primo frigore febrili dolor vehemens in ſiniſtrâ Hypogaſtrii parte, paululùm ſupra annulum abdominis, percipiebatur, qui trimeſtri propè tempore auctior imminutiorve perſeveravit. Tunc autem dolens ille locus, licet vix tumens, lanceolâ apertus, dedit intra octiduum Libr. XII. boni puris, & altero menſe elapſo, ſiccatus conſolidatuſque fuit. Medio poſtea anno Urinæ incontinentia obſervabatur, eaque deinceps continua fuit. Atque ita, citra alias calamitates tranſfluunt 12. anni. Tum denique, nempe anno 13. à principio morbi, abhinc quinquennio, dolor in Urethrâ obſervatur, ardens quidem ille, & cum Recti fine, aliiſque Inteſtinis ita communicans, ut inde ſæpiùs Colica naſceretur. Hæc Anamneſis, quam bonus vir iterato examine dedit Exp. *Domino Erndl*, laudatiſſimo ibidem Phyſico, & ejuſdem Noſocomii dexterrimo Chirurgo *Leber*. Annus porrò nunc

eſt, quòd æger horum Virorum curæ ſubfuerit. Deprehenderunt illi urinis ejus pus perpetuò admiſtum, urinam pallidam, tenacem mucum gerentem, ſalſamenta putrida ſpirantem, & illicò à mictu cum ſpiritu nitri validè effervescentem. Catheter, Digitus in anum intruſus, nunquam, iterato quamvis ſæpiùs conamine, vel minimum calculoſi deprehendere potuerunt. Igitur ob dolores violentos ſæpiùs Opio opus fuit, dataque *uva urſina* eſt. Quam 14. die ſumenti, Iſchuria oboritur, cum Urethræ, Ani, Inteſtinorumque intolerando dolore. Dato opio, dolor miteſcit; tumque vi magnâ, ac veluti cum partium internarum quâdam veluti diſruptione, ut ait, urinæ craſſæ, libram dimidiam puris gerentes, prodierunt: nullo calculo, arenuliſve, à Medico omnia ſedulò perquirente, perceptis. Porrò ex hoc tempore dolor ſenſim mitior, Urinæ incontinentia imminuta, urina commodiùs miſſa. Tandemque homo ſeſquimenſe remedio uſus, ab omni dolore, à pure in urinâ, ab ejuſdemque incontinentiâ, prorsùm liberatus eſt, liberatus manſit. Pergebat nihilominus urina efferveſcere cum acido ſpiritu: Sed remedio, integro poſthac menſe,

continuato, alcalinâ illâ qualitate penitùs caruit. Jam verò à medio anno nullis ultra remediis uſus, perfectiſſimè ſanus manet.

Morbi profectò veram diagnoſin vix dare auſim, cum, in quamcumque partem me vertam, ineluctabiles difficultates offendam. Verùm hinc nihil damni. Id certum, quòd magna purulenta collectio ſive Veſicam, ſive partes Veſicæ vicinas & nexas, ſive utraſque obſederit, eaque, cum nunquam quid calculoſi deprehendi potuerit, enarrata ſymptomata produxerit. Gravem itaque, &, ut videbatur, immedicabilem, letalemque lapſu temporis futurum morbum, *uva urſina* tam expeditè, tam integrè percuravit, ut nulla ſuperſint veſtigia mali.

Ureterum, ac potiſſimum Renum Calculi, obſcuriùs ſæpè latent, frequentiùſque & faciliùs aliis cum morbis commiſcentur, quàm calculi veſicæ; præterquam quòd Cathetere, aut digito, præſentes non demonſtrentur. In hiſce pluries nobis conſtitit, *uvam urſinam* cum opiatis nocuiſſe nunquam, ſæpe mirùm mitigaſſe, non raro integrè diſpuliſſe malum. Imò ſi adeſſet nonnulla Luis Venereæ ſuſpicio, juvit hæc

methodus, modò prudens Mercurii uſus eidem interpolaretur.

Hæc, opinor, ſuffecerint, ut pateat, in hâc morborum claſſe, quæ ſanè plurimos tum intolerabiles, tum deſperatos caſus contineat, remedia efficacia dari, quæ frequenter inexpectatos proferant effectus; quæque, etſi fortè caſus aliam originem agnoſcat, minimè noceant. Quod ſi contingat, ut aut nimiâ intenſitate mali, aut partium deſtructione, aut cacochymiâ putridâ totum jam corpus depaſcente, homo non juvaretur, quin imò periret, non derogaret hoc remedii præſtantiæ. Id quippe omnia vel optima remedia habent, ut intra certos mali limites agant, extra eoſdem agere nequeant. Noſtrum tamen ejus deprehenditur efficaciæ, ut cum ſpes affulgere nulla videretur, annoſiorque morbus eſſet, inexpectatum levamen attulerit, vel integram ſanitatem.

## CAPUT V.

### De virtute singulari quorumdam Medicamentorum.

Virtutem Corticis Peruviani Cap. I. in Malignis morbis miratos, oportet nunc in quibuſdam Chronicis contemplari. Puella Rachitica oſſis femoris luxationem triennis paſſa, neglecta penitùs, perpetuâ claudicatione laborat. Decenni dolor ad ejuſdem femoris ſuperiora oritur, paulatim ita ſæviens, ut ultra ferendo puella haud eſſet. Cum is jam integro trimeſtri ſpatio perſeveraſſet, ad nos demum adducitur. Pure ſcatere totum ſuperius femur deteximus, puellamque hecticè conſumi. In 1. & 2. *parte Rat. med.* quæſtio agitabatur utrùm præſtaret ejuſmodi abſceſſus aperire, nec ne? Docuerant quippe experimenta, interiora priùs conſumpta exeſaque, tum & corruptâ labe cruorem antea inquinatum eſſe, quàm ejuſmodi abſceſſus vergant foràs: adeòque factâ aperturâ mortem ſæpe accelerari, aut aëris acceſſione, aut aliâ minùs notâ causâ. Attamen eo nos ducebat tunc obſervationum ſeries, ut, dolore urgente, ut morte cæterùm indubitatâ inſtante,

interiorum tamen deſtructione necdum palam factâ, expedire videretur exitum puri parvâ aperturâ conciliare: quâ nimirum lege & malum verti foràs poſſet, & prudenti deligatione aëris ferè omnis præcaveretur acceſſus. Sed hecticâ febre corpus depaſcente, quæ demum ſpes hîc poterat adblandiri? Plura exempla habebamus natæ ex Pleuritide & Peripneumoniâ Phthiſeos, in quâ jam inveteratâ & corpus depaſcente metaſtaſis materiæ ad os ſterni fieret, aut ad criſtam oſſis Ilei, aut ad colli glandulas, Parotidaſve: & dum aperto loco pus & copiosè & diu manabat, bonaque, potiſſimum lactea, diæta obſervabatur, ſanitas integra rediret. Igitur ſi jam gangræna, imò ſphacelus eſſet interiora depaſtus, qualia exempla videramus, moriendum foret ægro, & clauſo loco, & aperto: apertura autem maturior efficere id poſſet, ut, internis necdum inſigniter deſtructis, materies extrorsùm alliceretur; quæ alioquin in loco permanens, tam ejus conſumptionem, quàm univerſi corporis corruptionem, producere apta nata fuiſſet.

Sed aliam quæſtionem obſervata priora ſuppeditaverant. Cum toties viſa eſſet jam corrupta, quæ exibat materies,

ſummumque vitæ hinc perciperetur diſcrimen; an Cortex Peruvianus ſuâ vi antiſepticâ hîc aliquid conferret? An ideò partes gangrænoſas conſervare, emendare carioſas, poſſet? Id igitur tentare animus fuit.

Aperturâ factâ, pus exiit ex flavo virideſcens, fœtens, copioſum. Uncia dimidia Corticis, cum melle in Conditum redacta, quotidie data eſt, & panni lanei denſique, ſaturatiſſimo Corticis decocto penetrati, diu noctuque femori circumponebantur. Diæta imprimis lactea fuit. Hâc ratione trium menſium ſpatium emenſa puella, tum hoc abceſſu, tum cachexiâ ſuâ purulentâ, penitùs curata eſt. Prava ergo & immiſericors regula eſt, deſperatos haud attingendos eſſe.

Reticere tamen non oportet ejuſmodi mali exemplum, ubi minimè profuerit hæc cura. Decenni puero dorſum gravi baliſtâ contunditur, tumorque inde naſcitur, qui, quod ruri aſſolet, negligitur. Elapſis ſex à nato malo annis, mihi demum ſiſtitur puer, Cadaveri, quàm Vivo ſimilior, purulentâ Cachexiâ conſumptus totus; quippe qui toto illo ſexennio tuſſi, gravi anhelitu, debilitate, febribus, & craſſorum alborumque ſpu-

torum ejectione, laboraſſet. Ex iiſdem Artis principiis dorſi ingens tumor aperitur, è quo boni puris libra propemodum civilis educitur, tumorque flacceſcit, nec rediit unquam. Tuſſis perpetua moleſta, quandoque veluti ſuffocatura, indiguit Oxymelle ſquill. & Kermes minerali. Lactea diæta inſtituta eſt. Cortex dein, pulmone emendatiore, datus, & affecta pars ſaturato corticis fomento tecta. Tribus integris menſibus effluxit ex illâ, minimè, ut jam monui, tumente, puris circiter libra media quotidie; binis ante mortem menſibus Capillifluvium obſervatum eſt, unoque ante mortem menſe Diarrhœa. Notandum porrò, ex quo tempore Diarrhœa inchoavit, inguen dextrum ſine tumore doluiſſe perpetuò; dolorem hunc nullis impoſitis remediis auſcultaſſe, pueroque ultimo vitæ octiduo ita moleſtum fuiſſe, ut omni momento ferè ſitu mutari voluerit. Pure interim ex dorſo plus minùs aſſiduò fluente, ad 6. Julii 1758. expiravit.

Dubia quidem ſemper viſa fuerat natura mali. Tuſſis enim, puris ſputum, totius corporis maraſmus, innuere videbantur, vel à primâ contuſione Pulmonem ſimul cum dorſo inflammatum

ac ſuppuratum, hoc pus producere: vel materiâ purulentâ ſuppurantis dorſi in cavum thoracis intrante, pulmonem abſorbere eamdem, ſputorumque ejicere formâ: vel denique ſanguinis purulentam diatheſin, affecto dorſo genitam, citra pecularia pulmonis ulcera, citra empyema, per illæſos evacuari pulmones.

Omne hoc dubium Anatome ſuſtulit. Pus deprehendebatur etiam à morte de factâ aperturâ ſtillaſſe. Aperturæ ſtylus prudenter inductus eſt, & ſecundùm ſtyli ductum ſectio facta. Videbatur ſic ulcus in dorſi dextro latere ſub latiſſimo dorſi, ad coſtam infimam pergere, quæ jam cariem inchoaverat; ac dein ſub ſacrolumbari & longiſſimo dorſi terminari. Cadaveris dein ſupinati thorace aperto, Viſcera thoracis, bona reperta ſunt, ut, quod accuſares, invenires prorsùm nihil, præterquàm modicam utrâque in camerâ aquam. Exemptis abdominis viſceribus, caro Pſoæ & Iliaci interni, fluctuante materie elevata adparuit. Conſtitit tunc, accuratiore examine facto, materiem purulentam inter hos muſculos, & ſacrolumbarem deſcendiſſe, ad inguen perveniſſe, ſub aponeuroſi obliqui externi, ſive ſub

dicto *Poupartii* ligamento penetraſſe, indeque emerſam, ſub Adductoribus femoris & Sartorio, cavum ſinum formaſſe, pure plenum, ad $\frac{1}{2}$. circiter femoris altitudinem. Muſculi autem ubique integri erant, ita ut modò eorum, à ſeſe mutuis ſeparatione, ſaccus formatus eſſet.

Ergo Phthiſis eſt infinitè varia, pro variâ parte affectâ; unde & pro diverſo viſcere affecto diverſo nomine gaudet: v. g. phthiſeos pulmonalis, aut hepaticæ, aut ſplenicæ, aut meſentericæ, aut nephriticæ, & ſic porrò. Quî autem hæcce vocanda? Si eſt à ſede denominanda, *Cellularis* eſt; quum in collulosâ membranâ, muſculis interſtratâ, ſedem haberet. Videtur autem res tota ſic ſe habuiſſe: A contuſione inflammatio ac ſuppuratio nata eſt; pus ibidem loci collectum & neglectum; ſanguis ejuſdem abſorptione corruptus, purulentus redditus, pulmone exoneravit ſeſe; quemadmodum in eâ Phthiſeos ſpecie, quam in I. & 2. *Part. Rat. med.* ex pluribus demonſtraveram cadaveribus. Factâ verò aperturâ, cum nunc reſiſtentia ad dorſum amota eſſet, nulla ultra materiæ purulentæ per pulmonem, ſed unicè per apertum locum, evacuatio contigit.

Effectum hinc, ut hæc ſanguinis purulenta diatheſis perſeverans, per aperturam hanc quotidie, ſpatio trium menſium, libram mediam puris, id eſt trimeſtri hoc ſpatio toto, Libras ferè 50. evacuaverit. Confirmatur hinc, quod *Part.* 1. & 2. *Rat. Med.* toties evictum, in quâcumque Phthiſi nequaquam magnam vomicam requiri, continentem illam, quæ aſſiduò expuatur, materiem: modicum aliquando, ſæpè nullum inveniri Phthiſicorum in corpore puris diverticulum. Confimant iterum hæc, quæ *de Puogeniâ part.* 2. *cap.* 2. aſſerui.

Caſus igitur ultimus, per ſe deſperatus, omnem curam reſpuit; prior verò, qui etiam conclamatus videbatur, curam admiſit. Nonne ideò certa alioquin adfutura mors, nos cogit tentare quidquam tantarum virium, num fortè ſuccedat? Scilicet nemo certò novit eam ſolidorum fluidorumque corruptionem adeſſe, quæ nullam ultra curam admittat. Ut proinde in ſimilibus ſimilia Practici tentent, lubens adjungam hiſtoriam, prout eam mihi deſcriptam, ac propriâ manu ſignatam, tradidere Medicus ac Chirurgus, qui curam ſuſceperant.

Nobiliſſima Matrona 33. annos nata, febre continuâ putridâ laborat, ac deinde febre hecticâ conſumitur. Hecticæ cauſa videtur metaſtaſis eſſe materiæ morboſæ, facta ad utriuſque femoris ſummitatem. Ulcera hinc ad exteriora femorum nata, inque ulceribus fungi orti, ovo gallinaceo magnitudine pares, ſub quibus Trochanter major uterque nudus deprehenditur & carie exeſus. Oſſa coxendicis, & Sacrum, ulcere ingenti, ſinuoſo, fungoſo, tegebantur. Eoque demum calamitatis ægra devenit, ut, inepta prorsùs quæ alterutri lateri, dorſove incumberet, faſciis lecti lacunari affixis, pendula hæreret; idque adhuc adeò incommodè, ut quâvis ferè horâ ſitu mutanda eſſet. Deerat appetitus, deerat ſomnus ferè omnis, facies livuit, pulſus frequens fuit, parvuſque & contractus, turbatæ urinæ, incredibili copiâ puris onuſtæ. In hoc miſerando ſtatu Nobiliſſimam ægram viderunt Magnificus Dominus J. A. *Keſtler*, S. C. R. A. Maj. Conſiliarius & Archiater; Domini Chirurgi N. *Humboug*, S. C. R. A. M. Chirurgus ordinarius; V. *à Kaiſer*, S. C. M. Imperatoris Chirurgus primarius; N. *à Laudes*, Imperatricis *Amaliæ* quondam Chirur-

gus; *Simon*, S. C. Elect. *Bav.* Conſiliarius & primarius Chirurgus, nec non Acad. Reg. Chir. *Par.* membrum digniſſimum; *Crampagna*, C. R. *Caroli*, *Lotharingiæ* Ducis, Chirurgus primarius, poſthac etiam Medicinæ Doctor creatus; *Reichberger*, Noſocomii *S. Marci* Chir. primarius, & *Hoffmann*, Noſocomii *Hiſpanici* Chir. ſecundarius. Diagnoſin hi omnes agnoverunt eſſe conſumptionem & maraſmum, à carie oſſium, praviſque ulceribus, omnia ſolida & liquida à longâ jam die corrumpentibus: ex quâ Diagnoſi infauſtam Prognoſin meritò metuerunt. Interim optimi Viri *Keſtler* & *Humbourg* deſperatam ferè rem eo perduxerunt, ut, Divinâ Clementiâ annuente, quatuor menſium tempore, integram ſanitatem, totâ civitate mirante, adepta ſit ægra. Porrò, his quatuor menſibus integris, Nobiliſſima Comes corticis peruv. unc. II. aquâ coctas, cum Lactis caprini æquali portione, quotidie aſſumpſit. An ergo malè aſſerui, in hujuſmodi caſibus, cum ſpe, aliquid audendum eſſe?

*Spina ventoſa* hiſce in Regionibus frequentiſſimus morbus, ſæpè reperitur communi Methodo decocti Lignorum, Antiſcorbuticorum, Purgantis

mercurio aculeati, aliquoties repetiti, planè immorigera. Cortex Peruvianus pueris 8. 10. annorum, ad 2. 3. 4. dragmas die datus, nonnunquam etiam in pertinacioribus fomentum ſimile parti affectæ adpoſitum, mox bonum pus generarunt, curaruntque plures. In Noſocomio Civico, hoc anno, ſpatio 4. 5. menſium decem pueri curati ſunt. Notus quoque in hâc urbe caſus pueri eſt, quem Parens, Nobilitate, Eruditione, rerumque geſtarum Prudentiâ clarus, nunc veluti redivivum contemplatur & lætatur; ex quo Cortex Peruvianus & Lactea Diæta, conſilio Doctiſſimi viri, Medici aulici, *Molinari*, diuturno tempore adhibita, illum à *Spinâ ventosâ*, & peſſimâ totius femoris ſuppuratione, ferè liberaverint.

Mulieri *Cancrum mammæ* à quadriennio clauſum, jam verò exulceratum gerenti, febris vaga, & periodicus in mammâ dolor, dudum contigerant. Utrumque hoc mitigandi gratiâ corticem dederam: cum autem hujus ope non modò febris vaga, dolorque periodicus minuerentur, ſed Cancri ſymptomata ita miteſcerent, ut pro ichore cancroſo jam pus laudabile generaretur, eodem uti perrexi. Durities tota

hinc fuſa eſt, ita quidem, ut æquè mollis parvaque hæc mamma facta ſit, quàm altera, & ſuperſit modò propè areolæ ſuperiora dolor cutaneus attactu ferox, & vix viſibile ulcuſculum cutaneum. Tredecim menſes ſunt, quòd hanc curam inchoaverim, ſed fœmina, negligens ſui, tantummodò ſolebat ad majores dolores ad nos accedere, medicinam acceptura. Ita ut ex noſocomii tabellis collegerim eam quinque ſolùm menſibus cortice uſam fuiſſe. Monere debeo tantillum Camphoræ cortici additum fuiſſe, ad compeſcendos dolores. Accurato examine inſtituto, patuit eam vix dragmas tres de die corticis aſſumſiſſe.

Doctiſſimus *Ratisbonenſis* Medicus *Dieterichs* typis evulgavit Epiſtolam Illuſtr. L. B. *van Swieten*, in quâ Hic corticis experimentum ſuadet cum cancro tentandum, cum ipſe cancrum exulceratum unguento nutrito priùs tectum ſpiritu ſalis marini diluto involvens, corticiſque ſeſquidragmam quotidie exhibens, totum cancrum excidiſſe vidiſſet, licet ulcus penitùs claudere nunquam valuiſſet. Peripneumonia notha hanc fæminam è medio tulerat; adeòque experimentum ultra proſequendi

occaſionem dempſerat. Addit autem Exp. *Dieterichs* duas hiſtorias, quarum altera per omnia ferè ſimilis huic, ſed altera perfectam curationem refert.

Eſt nobis in *Diarrhœis* ac *Dyſenteriis* à laxitate oriundis, excellens remedium *Lyſimachia Vulgaris*, *flore purpureo*, dicta *Tournefortio Salicaria*, *Linnæo* autem *Gn. pl. n°. 463. Lythrum. Dodonæus* ſuo jam tempore tria hæc nomina, ut Plantæ ſynonima, refert; ſpeciem verò hanc deſcripſit & depinxit, ut *Pſeudolyſimachiam*. Veram *Lyſimachiam* ad Dyſenteriam, omneſque morbos, quibus adſtrictione opus eſt, curandos, laudat; hujus verò, de quâ agitur, ſpeciei ſe vires ignorare fatetur. At in additamentis Botanicis, quas *Juſtus Ravelingius* ex *Cluſio*, & *Lobelio*, ad *Dodonæi editionem anni* 1618. adjecit, omnes hæ ſpecies ad nominatos mox morbos indiſcriminatim laudantur. Nullum autem cum in Diſpenſatoriis locum habent, & uſu medico carent, ignotæ ſunt pleriſque Medicis. Exp. Medicus Caſtrenſis, eximiuſque Botanices Cultor, *D. Lucas Mosley* in Diarrhœis ac Dyſenteriis Caſtrenſibus curandis hâc plantâ felix, copiam deſcriptionemque ejus Ill. Præſidi ac mihi miſit. Grati erga ejus

candorem, præſtantiam remedii decem variis experimentis agnovimus. Dum enim, dato priùs purgante, dragma una, vel quatuor ſcrupuli, pulveris hujus plantæ, manè ac ſerò dantur, & morbus magis à laxis inteſtinis, quàm à ſordibus, originem ducat, prætereaque nunquam ex nimiâ collectione putridâ, ulcere Inteſtinorum, nec alicujus viſceris tabitudine, ortus ſit, intra 3. 4. dies curatur perfectè, ſi recens eſt; paulò verò longiore tempore, ſi eſt diuturnior. Annoſam Diarrhœam, ad quævis auxilia rebellem, trium ſeptimanarum ſpatio eodem remedio ita percuravi, ut Nobiliſſimus Centurio nunc exercitum S. C. R. M. repetierit. Cum ipſa hæc Planta in agro *Viennenſi* lætè copioſèque creſcat, plurimam ejus copiam colligi curavi, ut omnes, qui vellent, Medici, eâdem uti poſſent.

*Balſami Copaybæ veri, Auguſtiſſimæ Imperatricis* dono, ingentem copiam nactus, plura cum eo inſtituo experimenta in Phthiſicis; quorum quædam jam bonum ſucceſſum promittunt. Frequentia hujus morbi & magna remedii copia, ſpem faciunt, ut in poſterum multam hujus Balſami efficaciam teſtatam facere poſſim.

*Mercurius ſublimatus corroſivus*, quantitate gran. 6. 7. cum Librâ Sp. frumenti miſtus, ut prioribus annis, ita & hoc præſenti, pauperibus noſtris mirè profuit. Multitudo hominum, qui ad curandam luem veneream, aut gonorrhæam, aut corneæ opacitatem, & oculi pterygia, aut ad nonnullas ſurditatis ſpecies, aut ad ulcera cacoethe crurum, ad ulcera labiorum adeò exedentia, ut frænum labii, naſum, naſi cartilagines planè conſumerent, aliave peſſima mala emendanda, hoc remedio indigebant, ingentem obſervationum feliciſſimarum catalogum nobis formavit. Hoc anno diſtribui ipſis Merc. Subl. uncias duas, cum 139. Libris ſpiritûs frumenti. Vix bis inde Ptyaliſmus obſervatus, levis ille; & vix inchoans, mox ſuppreſſus. Factoque examine Curationum plurium, prioribus annis peractarum, ſanitatis perſeverantiam gaviſus ſum. At verò in deſperatâ Guttâ ſerenâ hoc anno bis tentatum remedium, uſu caſſum fuit.

*Rat. Medendi Part.* 2. *Cap.* 12. curas noſtras, *ſublimato hoc* peractas, confirmabam editis clarorum in *Angliâ* virorum experimentis: nunc verò idem *Italicis* confirmo, quæ egregius *Vero-*

*nenſis* Medicus *Joannes Bona* perfecit typiſque edidit. Quanquam enim noſtra nobis adeò certa ſint experimenta, ut aliunde eorum confirmatione minimè indigeamus, apta tamen ea, quæ alibi inſtituta, eſſe queunt, animis ad noſtra lecta adhuc titubantibus, ita firmandis, ut, quovis depoſito ſcrupulo remedii periculum faciant.

## CAPUT VI.

### DE MACHINA ELECTRICA.

TURBAM miſerorum magnam toto hoc anno, & maximè ab exordio Veris, hucuſque habuimus; ut nonnunquam triginta eorum ad *Machinam* unà conſiderent; hincque obſervationes formandi multiplex naſceretut occaſio. Dabo fidelem plurium hiſtoriam, hæc pauca præfatus.

1°. *Machina* noſtra nunquam tantarum virium, quàm hoc anno, fuit. 2°. Nunquam diuturniore tempore, idque conſtantiùs, fuit adhibita: ſemper ſcilicet tribus horæ quadrantibus: quo quidem tempore, manibus invicem juncti, tercentos & quinquaginta ictus ſuſtinere ſolent. 3°. Vix uno alterove excep-

to, omnes Thermis ſulphureis *Badenſis* uſi ſunt, alii quanto tempore à Medicis conſultum eſſet, alii prout otium, vel crumena, id concederent. Nonnulli per annos aliquot repetiverunt balneorum uſum. Pauciores parum modò levaminis perceperunt, unus alterve pejus inde habuit, plerique nihil profecerunt. 4°. Quibus Muſculi Gaſtrocnemii, Plantaris, Poplitæus, Semimembranoſus, Biceps cruris, à longâ die ita accurati eſſent, ut crus totum foret in poſtica contactum, hi vires *Electricas* nullo modo efficaces experti ſunt. Eſt his primò emollientibus, & maximè Balneo vaporis, rigor ſolvendus, quod diuturni ſemper, ac non raro fruſtranei laboris eſt.

Incipiam à Deauratoribus. Veniam precor toties hîc voce *Deauratoris* & *Deaurare* uſus. Vel enim nimias Circumlocutiones, vel obſcuriorem ſermonem involviſſet latini elegantia ſermonis. Hoc hominum genus citra ullam neceſſitatem ſanitatis ac vitæ jacturam facere cogitur: ad unam partem auri indigent quinque ferè Mercurii partibus, ut amalgama, quod vocant, aptum huic operi parent: Quanto ergo in Mercurii vapore, miſeri illi Oſtenta-

tionis humanæ martyres, verſentur oportet!

1. *Eyſerle* Deaurator tribus abhinc annis artubus cœpit tremere, à quinque verò hebdomadibus vehementer. Vox ita erat impedita, ut planè balbutiret, vixque intelligeretur: à 26. Aprilis ad 22. Junii, ad *Machinam* ferè quotidie accedens, perfectè curatus eſt.

2. *Lackner* Deaurator, 25. annorum horrendo artuum omnium, maximè ſuperiorum, tremore, mediâ hyeme vexari cœpit, verno autem tempore ita, ut nihil laboris ultra perficere, ut nec comedere bibereve ſolus, nec loquens ampliùs intelligi potuerit. Nutriendus, veſtiendus, & infantis inſtar, alvum urinamque poſiturus, adjuvandus erat, dolorum cæterùm immunis. Virte *Electricâ* trium ſeptimanarum ſpatio adhibitâ, perfectiſſimè convaluit; ita ut ipſi ſive in motu, ſive in loquelâ, ne vel minimum quidem deſit.

3. Ejuſdem Frater 20. ann. eodem opificio victum ſibi quæritans, à ſeſquianno tremere cœpit; à novem menſibus tanto tremore correptus fuit, ut ad quoſvis eſſet ineptus labores, nec niſi magno cum cadendi periculo gradus conſcenderet; ut loquens vix eſſet præ

balbutie intelligendus; ut pueri inſtar alendus, veſtiendus, & in cæteris neceſſitatibus ſuis fuerit adjuvandus; ut trimeſtri ſpatio domo egredi haud poſſet; & demùm adventante calore repere potiùs, quàm incedere, per plateas inceperit. Hoc in ſtatu ad *Machinam* ductus eſt. Poſt ejuſdem per 14. dies adplicationem ſolus comedit, bibit, cœpitque utcumque laborare, cruribus vix ultra tremulus. Octiduo dein tam ſtrenuè ſuos peragebat labores, tamque perfectè loquebatur, quàm unquam antea.

4. *Pachinger*, 39 annos nato, Deauratori, inceptus elapſo abhinc quinquiennio tremor, ſenſim abiverat; at verò denuò ante biennium crura modicè, brachia vehementer, adortus eſt. Fœdè balbutit homo, & ut priores, eſt in omnibus, ut puer, adjuvandus. Adeò difficulter ingreditur, ut ſæpiùs humi concidat, dumque corpus pronando ſuſtinere ſe nititur, vi quaſi ſupinatur. Anno 1757 primâ Auguſti cœpit ad *Machinam Electricam* accedere, ſed defuit crebrò. Negligenter ergo rem agens, potuit tandem præſentis anni menſe Martio ſolus manducare, menſe autem Aprili utcumque laborare, Junio verò

& optimè loqui, & eleganter incedere. Accurato examine inſtituto, quidquam adhuc deſuerat; ad quod perficiendum per aliquot ſaltem dies accuratè accederet invitatus eſt; ſed ultra non rediit.

5. *Pulman* 51. ann. cujus opificium eſt lapides pretioſos in aureis, argenteiſque thecis firmare, indiget ſæpè auro ductiliſſimo: id quod ejuſdem cum mercurio fuſione & depuratione obtinet; deaurat quoque, ſed rariùs. Tremores ipſi à longo tempore eunt redeuntque, jam verò à tribus menſibus, poſtquam quinque diebus febricitaſſet, ita continuant & creſcunt, ut loquelæ, opificio, manducationi, prorsùm ineptus ſit. Acceſſit ad *Machinam*. Quinto die jam meliùs loquitur, 14 die perfectè loquitur, manducat ſolus, laborare inchoat. Sextâ ſeptimanâ nullus omninò ſupereſt toto in corpore tremor, niſi fortè in dextro pede leviſſimus. Non rediit. Ubi bimeſtri ſpatio defuerat, eum ad me vocavi, quî cum illo ageretur ſcire avidus. Dixit ſe laboribus ſubmerſum accedendi tempore caruiſſe, & cum optimè ſe haberet, carere potuiſſe. Videri tamen ſibi certis quibuſdam temporibus levia malorum ſupereſſe veſtigia; ad quæ radicitùs ex-

tirpanda, minùs obrutus laboribus, ad *Machinam* eſſet rediturus.

6. *Joſephus Hengſtberger* 40. annum agens, Deaurator, à longo quidem tempore tremuit, ſed utcumque potuit labores perficere ſuos. A tribus verò ſeptimanis eo dilapſus eſt, ut nec ſcribere, nec delineare, nec operari, neque etiam ultra comedere ſolus bibereque poſſit. Frequentavit *Machinam*. Sextâ ſeptimanâ cœpit parum ſcribere, delineareque poſſe, & manducare ſolus. Menſe poſtea perfectiſſimè eſt reſtitutus, ſuperſtite veluti Rheumatico artuum dolore; ad quem curandum remedia ipſi præſcripſi. Non rediit. Cum mihi hic dolor, ut cura durabilis eſſet, metum faceret, vocavi illum, cum bimeſtri tempore defuiſſet, ad me. Dixit ideò ſe non rediiſſe, quòd tam illibatâ ſanitate gauderet, ut magis illibatâ nemo.

7, *Bergerin*, cum marito deaurans, 51. annos nata, ante biennium ita tremuit toto corpore, ut integro novimeſtri ſpatio lecto hæſerit. Tum verò ædium terrefacta incendio, exſiliiit lecto, & potuit extra lectum ſedere, artubus licet tremebunda totis. Capitis tremor tantus eſt, ut in lecto jacenti leviſſima incepti ſomni initia illicò interturben-

tur,

tur, nec dormire ferè unquam poſſit. Per omnia, pueri inſtar, juvanda eſt, pueri inſtar balba eſt. Ad *Machinam Electricam* admota intra ſeptem ſeptimanas eo pervenit, ut caput nocte quieſceret, eaque jam integras noctes dulci ſomno tranſigeret; ut nunc comederet, biberetque ſine auxilio; ut perfectè loqueretur; ſuoſque denuò perageret, ſuo cum marito, labores. Pergit, ſed negligenter, ad *Machinam* accedere, quòd caput non ſuffultum adhuc parum titubet.

8. *Meiſner* 39. ann. Deaurator, à menſis ſpatio manibus tremere, vix operari. Quatuor ſeptimanarum tempore ad *Machinam* eſt reſtitutus. Quod verò notandum, eſt quidam veluti Rheumaticus artuum dolor, quem dixit ſe quarto jam die, ex quo ad eam admotus fuerat, percipere cœpiſſe. Remediis ad illum percurandum datis, non rediit.

9. *Pachinger*, filius ejus qui n°. 4. à biennio deaurat multùm, & à bimeſtri manibus tremit. Quartâ vice ad *Machinam* accedens, integrè eſt curatus.

10. *Feirſtein*, 48. annos natus, à nullâ causâ, quantum ipſe noverit, prægreſsâ, brachia percepit ad duros Vulcani labores pedetentim ineptiora

reddi, ipſoſque demum digitos; hos tandem incurvari, manere curvos, atque etiam omnes has partes à ſummâ nuchâ, ad ipſos uſque digitorum apices, dolere. Ad *Machinam* adhibitus eſt, & quotidiè plures cucurbitæ ſiccæ ad nucham humeroſque adplicitæ; ſex hebdomadum tempore digitos movit, extendit, luſit, ſcripſit, brachia movit, & à tanto malo paucæ modò reliquiæ ſuperſtites fuere. Redire neglexit.

11. *Keſtler* 56 ann. Sartor, ex terrore & irâ pridiè prægreſſis, ſequenti aurorâ ſurrecturus, percepit ſeſe paralyticum omnibus artubus, linguâ, genis. A novem menſibus ſic manens, ad nos acceſſit. Quarto menſe vim *Electricam* quotidie expertus, vix quidquam lucratur, niſi parumper in cruribus. Continuatur ipſi quotidie virium *Electricarum* adplicatio. Quinto menſe non linguâ, geniſque, ſed artubus multum emendari incipit.

12. *Gritſch*, nauta, 42. vitæ annum agens, ex Tertianâ ante annum habitâ, paralyticus omnibus artubus paulatim factus eſt: cruribus genibuſque moleſta formicatio ineſt: brachia & dolent & marceſcunt: perpetuò ſudores nocturnos patitur: & quod ſibi omnium mo-

leſtiſſimum, iners veluti plumbea moles in cavo abdomine ad umbilici altitudinem, nonnunquam paulò altiùs, percipitur, perpetuòque homo de illâ conqueritur & lamentatur. Interim abdomen externo ſenſu ipſi molliſſimum eſt, nec ullum viſcus male ſe habere percipitur. Tandem extrema digitorum pedumque admodum dolent, vires omnes collapſæ, facies plumbum colore refert. Cum bonis abdominis frictionibus, remedia ipſi leniter ſolventia & neurotica dedi; ubi autem deinde quamdam veluti laxitatem muſculorum abdominis, præcipuè rectorum advertebam, curavi lato cingulo abdomen circumvolvi ac muniri: intereaque temporis ad *Machinam Electricam* eum quotidie admovi. Menſe toto Junio elapſo nonnihil emendationis in cruribus percepit. Menſe Julio nulla emendatio. Toto Auguſto fruſtra. Finiente Septembri emendatio tanta, ut vix ſit credibile. Adeò nunc utitur ſuperioribus atque inferioribus artubus, adeò bene ipſi in abdomine eſt, ut iterum fungatur officio ſuo. Quia tamen veteris mali tantillum adhuc ſupereſt, promiſit, quoties id ſua ſibi negotia permittant, ad *Machinam* ſe rediturum.

13. *Zeidler*, Scriba ille, de quo *Partis Primæ cap.* 8. *pag.* 85. actum, adhuc ad *Machinam* acceſſit, quia cura ibidem relata inconſtantior fuit, ita ut leviora paralyſeos inchoamenta ſubin ire redire appareant, & occipite adhuc multùm doleat. Interim tamen ſemper aptus manſit ſcribendi officio. Sæpè hâc æſtate, & nunc etiam, *Machinam* repetit, vi ejus occipiti adplicatâ; unde longè quidem melius ipſi ſit, ſed necdum eſt abſoluta cura.

14. *Clara Bergerin* 12. ann. medio Maio Choreâ *Sti Viti* affecta, 22. Junii ad nos affertur. Manuum motus ipſi adeò titubans & ridiculus, ut ad nullum uſum aptæ ſint, & ut à Matre nutrienda, omnibuſque in rebus adjuvanda ſit. A quartâ Virtutis *Electricæ* adplicatione ſola comedere ac nere poteſt. 27. Julii integrè reſtituta eſſe viſa eſt, niſi quòd dextra manus necdum haberet æquè firmum, quàm læva, robur. Sed jam collum ipſi totum pluribus tuberculis cingitur. Iteratum purgans hæc diſpulit. 23. Aug. tota ſana dimiſſa eſt.

15. *Jordinin*, ſimilis puella, fuerat elapſo triennio à Choreâ *Sti Viti* integrè curata; biennio dein à magno terrore pravâque diætâ, in eamdem re-

lapſura videbatur. Cum putrida bilis vias primas obſideret, pulpa tamarindorum, cum cremore tartari per aliquot dies ſumpta, emendavit corpus ita, ut & primæ viæ puræ eſſent, & Choreæ *Sti Viti* initia præfocarentur. Menſe Maio hujus, quem vivimus, anni, citra cauſam ullam notam, Chorea rediit, nec olim adhibitis remediis, nec aliis neuroticis aut roborantibus, cedens. 27. Junii ad *Machinam* acceſſit. 23. Aug. penitùs curata eſt. In omnibus Chorea *Sti Viti* ſemper ad *Machinam* ceſſit.

16. *Lorenz*, juvenis Sartor, longâ annorum ſerie tumoribus ulceribuſque colli affectus, habuit triennio elapſo in collo tumorem, arte nullâ aut reſolvendum aut ſuppurandum: unde contortum ipſi collum fuit, nataque dextri lateris paralyſis; quam ſemianno poſtea *Exp. Erndl* ipſi integrè curavit. Novus tamen in collo tumor apparuit, multo pure ſcatens, nataque oculi ſiniſtri lippitudo perpetua, unde pterygion ad corneam pellucidam. 8. Febr. præſentis anni ita cecidit, ut propè omnis dextro in latere perierit motus. Remedia plura interna externaque pro indicatione adhibui; à quibus quidem

modica emendatio, ſed tardam fore, ſi tamen obtineatur, integram curationem præſagiens. Hinc tandem ad *Machinam* admotus fuit, ad eamque ſummam opem eſt expertus; ſed reſtitutus ferè, ultra non comparuit. Sollicitus de hominis ſalute, revocari juſſi bimeſtri jam abſentem. Venit dicturus jam partium omnium ſibi integerrimum uſum eſſe; & ex quo tabaci pulverem naribus hauſerit, oculo bene eſſe.

17. *Eiſengruber* vir 48. ann. Faber ferrarius, ſcorbuto lento oppletus, motuque artuum ferè deſtitutus, ac viſu in dies debilior, ad *Machinam* nihil lucratur; imò majores conqueritur dolores. Hinc dilata res, donec cura antiſcorbutica dolores emendaverit. An gravi ſcorbuto detentis *Machina* inepta? noxia?

18. *Pozin* puella 15. annorum biennio elapſo à paralyſi dextri brachii reſtituta quidem eſt, ſed ex eo tempore adductores pollicis muſculi prævalent ejus extenſoribus & abductoribus. Negligenter quamvis accedit, haud multum tamen ab integrâ curatione abeſt.

19. *Fridingerin* 57. ann. manuum, crurumque tremore, ad motum & ingreſſum ex quadriennio inepta, ſimul

artubus ita dolet, ut vix horulam de nocte dormire poſſit. Eſt dolor rheumaticus. Datis remediis idoneis, 5. Junii à viris geſtata duobus, ad *Machinam* acceſſit. 23. Junii ſola ſtat erecta, nonnullos progreditur paſſus, manibuſque incipit quadantenus uti. Menſe dein elapſo eadem fœmina, cui præ dolore vix horula totâ nocte dormiendo tranſigebatur, integras dormit noctes. Unicâ puellâ ſuffulta longam viam ab ædibus ſuis ad Noſocomium, indeque domum alacriter tranſit.

20. *Bernardus Conrad* 44. annos natus, ſtrenuus miles, toroſus, procerus, gravi morbo ante biennium decubuit; ex eoque reſtitutus, & per 14. dies munere militari functus, crurum dolore, eumdemque inſequente paralyſi, affectus eſt. Ex ipſis lumbis malum cepit. Numquid morbi haud integrè judicati materies deliteſcere per tantum temporis ſpatium innocuè poteſt? & poſthac dolorem ac paralyſin metaſtaticè generare? Res exemplo non caret. Paralyſis hæc incompleta, motum quemdam reliquum fecit, ita ut æger binis ſuſtentatus ſcipionibus, & ab alio inſuper milite brachio ſuffultus, nec niſi toto corpore pronus, ad nos adduceretur.

Cum *Electrica* vis hîc indicaretur, illeque non niſi, quo dixi, modo adduci poſſet, locum ei in Noſocomio conceſſi, & à 27. Junii quotidie ad *Machinam* admovi. Tarda admodum fit mali emendatio; fit aliqua tamen: ita ut nunc, binis ſuis baculis innixus rectè poſſit per ædes incedere, imò ut ſine baculorum ope erectus ſtare poſſit, & per aliquot minuta ſitum hunc conſervare; ipſaque crura, innixus baculis, jam alterum per alterum in poſteriora flectat, elevetque. Spem certè, ſed lentam, promittit *Machina.*

21. *Zabuin*, Arthriticis doloribus integro biennio dirè cruciata, catameniis interea bonis gaviſa, plurima remedia, ex arte indicata, nullo ferè cum effectu adhibuit, niſi quòd crura paulò minùs acerbè dolerent. Cum brachiorùm dolore cœpit tandem eorumdem perire motus. Experimentum nunc capiendum erat, num Arthritis vim *Electricam* commodè ferret. Pauci ictus primis diebus adhibiti ſunt. Hos egregiè tulit, tulitque eoſdem poſtmodum ſenſim auctiores. Tertiâ ſeptimanâ motui ita apta, doloribus ita exempta fuit, ut per quinos dies perfectè curatam ſe crederet: verùm contrarium experta eſt,

redeunte, partim ſaltem, antiquo malo: percepitque ad carpum utrumque tumorem, qui, remittente dolore, abit; dolore repetente, redit. Octiduo verò poſt hæc cuncta mitiora. Et hoc quidem univerſo tempore minimè neglecta ſunt antarthritica auxilia. Bis jam habuit, ad *Machinam* adhibita, ſuos menſes; ſed copioſiores nunquam, toto vitæ tempore, eoſdem habuit, quàm ad *Machinam*, ſimulque & ante menſes, & poſt eoſdem, fluorem album, quo totâ vitâ libera fuit, experta eſt.

22. *Moraverin*, juvencula, muſcas aſſiduò & ſtellas ante oculos obvolitantes, ipſoſque oculos vellicatos ac dolentes; jam ultra anni ſpatium conqueritur. Uſa dudum eſt ſpiritu frumenti cum ſublimato: eo non juvante, millepedis. Rectiùs hinc dexter oculus habuit, ſiniſter minimè: obſervatque menſtruorum tempore utrique oculo malè eſſe. Cum remediis nervos roborantibus vim *Electricam* tentare animus fuit. Quo quidem tempore catamenia ſua, quæ pauca ſemper, at boni coloris habuerat, nunc habuit longè quàm unquam copioſiora. An ergo *Machina Electrica* iis adhibenda, quæ cum ſufficiente quantitate ſanguinis, & paucos habent, &

dolorificos menſes? Binis elapſis menſibus emendatio conſtantior dextri oculi obſervatur; tribus verò elapſis, oculo dextro perfectè, ſiniſtro ferè ſana, urbe diſceſſit.

23. *Joſephus Goffé* 60. annorum, *à puero* tremulus, quatuor abhinc annis magis, ab anno maximè; ut nihil manu efficere, imò nec cibos potuſque ori poſſit admovere; veſtiendus, alendus, ut infans; cætera ſemper ſanus: ad *Machinam* 10. Julii acceſſit. Primâ Aug. poculum primâ vice ſolus ori admovere potuit. Toto Auguſto & Septembri nihil lucratur. Finiente Septembri & ineunte Octobri ſpectabilior fit emendatio. Solus manducat & bibit, manus minimè tremit, totumque brachium, olim extenuatius, jam æquè toroſitate creſcit, quàm viribus. Ergo neque in ſene deſperatum eſt vitium, quod ipſi jam à teneris conſueverat.

24. *Joanna Poldin* annos nata 36. Apoplexiâ tacta fuit anno 1757. menſe Septembri, inſcia peperit, inſcia ſui 12. diebus fuit. Ad ſe rediens, dextro latere, (paralyſis ab apoplexiâ in dextro latere rariùs) paralytica facta eſt motu ſenſuque amiſſis. Et quamvis Medicus, aſſiſtenteſque amici, totum ejus

dextrum latus egregiè calidum perciperent, ipſaque ægra hoc latus dextrum, ſiniſtrâ manu tangens, bene calidum obſervaret, tamen aſſiduò internum ejuſdem frigus eſt conqueſtà. Quinque menſes abhinc elapſi ſunt, cum melius ipſi cœpit eſſe; ita ut partibus ſenſus redierit, exceptis digitis auriculari & annulari manûs dextræ. Pes contortus ex morbo manſit, & crus difficulter movetur. Movet quidem brachium manumque; at tenere nihil poteſt; quidquid enim manu arripitur, mox humi cadit. Linguæ & loquelæ uſus ferè rediit omnis. Humeri motus eſt gravis & difficilis. Genu eſt præ debilitate articuli immobile. Ad manducandum & bibendum hucuſque ſolâ ſiniſtrâ manu uti poteſt. In eodem dextro latere herniam inguinalem habebat, quam apto brachiero firmavimus. Vertigines quandoque habet. Cæterum ſana eſt. Menſes habet. 12. Aug. ad *Machinam* adhibita eſt, & per ſex continuas hebdomadas non modò nihil lucrata eſt, ſed doluit acriùs. Emendatio poſthac tam ſubita ſucceſſit, ut 23. Septembris dextram egregiè moveat, ut eâdem ſibi ingerat cibos; ut capitis integumenta utrâque manu æquè expeditè imponat, conſ-

tringat, alliget; ut quod manu arripuerit, tenaciter contineat; ut genu denique commodè moveat. Supereſt modò in totâ calente parte dextrâ moleſti frigoris ſenſus; quam ob cauſam perget ad *Machinam* accedere. Huic etiam catamenia tum diuturniora contingunt, tum profuſiora, ex quo adhibita ad *Machinam* fuerit. Ergo in tribus fœminis hæc jam facta obſervatio, me impedivit ne Deauratoris uxorem, omnium peſſimè affectam, ad *Machinam* ſuſciperem, quòd tertio menſe gravida eſſet.

25. *Plumer*, tuſſi aſſiduâ, pondere in pectore perpetuo, dolore continuo, perenni ejectione glutinoſæ materiæ ab anni retrò ſpatio, ingens in pectore impedimentum habere videtur. Fortè ingens latet, multumque comprimens vomica. Senſim ipſi periit artuum ſuperiorum motus, iſque inferiorum debilitatur. Narrat autem ferè ſingulo menſe nares vehementer obſtrui, tumque purulentam fœtidamque materiem naribus exſtillare. Utitur quotidie granis XII. Balſami Copaybæ, cum pulvere Glycyrrhizæ in pilulas redactis; infuſoque largo Veronicæ, Hederæ terreſtris, Hyſſopi, cum Melle & Lacte. Cum hæc ſpatio 16. dierum nihil juva-

rent, quinimò magis periret brachiorum motus, ad *Electricam Machinam* eum adhibui, eâ nihilominus lege, ut remediis hîc recenſitis uti pergeret. Obſervavit à primo tempore adhibitæ vis *Electricæ* tuſſim ſibi minui, materiem purulentam fœtentem, quod olim id quovis menſe ſolebat, jam perpetuò naribus effluere, artuumque omnium motum, poſtquam per menſem *Machinæ* acceſſiſſet, jam expeditum eſſe; ut putet ſe *Machinâ Electricâ* vix ultra indigere: dolorem verò Thoracis ſibi permanere. An pulmo, ſputa ultra non ejiciens, ſe naribus expurgaret? Oriundane hæc paralyſis ab ejuſmodi causâ, quam ſupra *Cap.* 2. *de Col.Pict.* expoſui? Experimentis diſcimus: cum ergo homo hic & à datis medicamentis, & ab adhibitâ vi *Electricâ* tam bellè ſe habet, in utriſque acriter perſeveraret, ſuaſi.

26. Vitia *ophthalmica*, maximè *Amauroſin*, jam *Part.* 1. *cap.* 8. *pag.* 87. innui me virtute *Electricâ* emendare anniſum fuiſſe, ſed omnibus dolores obortos eſſe, homineſque non rediiſſe. Ut redirent non urſi, quòd hunc laborem aliquoties inanem in aliis experirer. Minùs urſi alios, quòd legiſſem eumdem in *Upſalienſi* Noſocomio inutilem inven-

tum eſſe, licet binis ejuſmodi cæcis vis *Electrica* quovis modo & artificio eſſet adplicata Attamen animum iterum addidit Obſervatio à Societate *Harlemenſi Tom. I. pag.* 358. nomine Eruditiſſimi Viri, Clariſſimi Profeſſoris *Allemand*, communicata, ad quem videlicet *Petropolitanus amicus* ſcripſiſſet, ſe puellam 20. annorum ope *Machinæ Electricæ* ab hoc malo magnam partem liberaſſe. Novas igitur occaſiones nactus, tentamen repetii.

Vir robuſtiſſimus, ſaniſſimus, menſe Maio 1757. Pleuritide ruri afficitur, negligiturque. Suppuratione natâ, Natura metaſtaſin ad crura molitur, moxque inde reverſa, deponit materiem ad organa viſûs & auditûs; ita ut cophoſis & amauroſis gignerentur; pectore nunc interim liberrimo, ſaniſſimo. Surditas emendabatur multùm; Gutta verò ſerena utrumque oculum occupans, pertinaciter perſeveravit. Trimeſtri ſpatio jam cæcus, conſilium petiturus me acceſſit, rogatuſque num in Noſocomio manere vellet, lubens annuit, variaque ex arte tentandi occaſionem integro, quo hîc fuit, anno, dedit. Corpus primò copioſo lacte, aquâ, melle, ſale polychreſto, ut optimis antipuicis, re-

plevi, viſurus num fortè mobilis reddita, per bonas vitæ vires, mala morbi materies, aliam metaſtaſin, aut etiam, quod melius, evacuationem moliretur. Cum hoc minimè ſuccederet, phlegmagoga pharmaca, mercurio animata dabantur, quibus curata ferè ſurditas & vertigo, at verò gutta ſerena ne hilum quidem. Igitur dedi mercurium ſublimatum cum ſpiritu frumenti, quod continuare non potui, cum vix vir ex pauciſſimis illis unus eſſet, quibus mercurius ſic datus ptyaliſmum crearet. Ptyaliſmum moderavi, non ſuppreſſi, neſcius quid fortè illa humorum fuſio præſtaret boni? At ruente demum violenter ad alvum mercurio, ejus uſui planè debui ſuperſedere.. Quatuor tamen menſibus eo fuerat uſus, niſi quòd aliquoties, ne ſalivatio copioſior fieret, eum omitteret. Memor felicis curæ ope millepedarum in inſpiſſatione humorum in oculo aliquoties obſervatæ, dedi ipſi quotidie ſex dragmas millepedarum vini unc. VI. emulſarum, & expreſſarum, idque per quatuor continuos menſes. Altero menſe, quo millepedis utebatur, ſua rediit pupillis amiſſa mobilitas, nulla cæterùm in viſu emendatio. Cucurbitas ſiccas ad tem-

pora frontemque fruſtra quoque quotidie adhibebantur. Quarto menſe uſûs millepedarum, vis *Electrica* ſimul quotidie eſt adhibita. Quum verò cura hæc quadrimeſtris uſu caſſa deprehenderetur, denuò mercurii ſublimati tentamen ipſe æger petivit. Jam illud ſuſtinuit egregiè, ſine ptyaliſmo aut dyſenteriâ. Trimeſtri igitur ſpatio & mercurium aſſumpſit, & vim *Electricam* ſuſtinuit, & cucurbitas circum oculos adplicitas habuit, ſine ullo levamine, unde medicinæ pertæſus, ad uxorem liberoſque, aliàs ſaniſſimus, rediit. Duo adhuc ad *Machinam* veniunt, malo ſimili affecti, quorum unus jam 3. menſibus adeſt, altera 4. menſibus. Si pergere amant, metuo ne priores obſervationes tandem confirment. Cophoſis, de quâ *Part. I. Cap.* 8. *pag.* 87. non emendata eſt ſpatio 5. menſium, nec ultra experiri juvenis voluit.

Longus fui in recenſendis virium *Electricarum* effectis, nec tamen quos habui, recenſui omnes; quos enarravi, ſufficere hâc tertiâ parte arbitratus, ut haud immeritò videar vires *Electricas* in Partibus laudaſſe prioribus. Quæ enim *Part.* 1. *&* 2. in genere recenſui, nunc in *hâc* 3. *Part.* longâ exemplorum ſerie

do demonſtrata. Vix crediderim alibi tam luculenta, tamque numeroſa, tam in paucis modò fallentia, obſervari exempla: ſed ſimul cenſeo, curam ejuſmodi rariùs à tanto hominum numero, tantâ cum conſtantiâ, prolongari. Si mei ægri patientiam habeant ſuſtinendi, ego habeo adplicandi, utque perſeverent, adhortandi. Niſi utrinque ita actum fuiſſe, multos egregios effectus nec nos mirabundi vidiſſemus, nec calamitoſum hoc hominum genus gaviſum fuiſſet. Præterquam quòd in his, & in cæteris omnibus, maximoperè juvet laborum tolerantia, ut demum arctiores cognoſcamus, quos inter coarctemur, medendi limites. Porrò prodeſt horum utrumque. Vires, ſi DEUS, vitamque ſi ſervet incolumem, animus eſt ſequenti academico anno acriter ſimilia proſequi, noviſque augere tentatis. Nonne improbus labor ignota patefacit, falsò credita diſpellit, manifeſtat abſcondita, incerta firmat, revelat arcana? Dii omnia laboribus vendere dicebatur Antiquis, & meritò; quum idem experiamur. Solus perpetuâ & amabili veneratione nobis adorandus Naturæ Author, *illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum*: non ſolet Deſidibus

Naturæ arcana pandere : laborem imperat, laborem coronat. *Quid hîc ſtatis totâ die otioſi ? ite & vos in vineam meam ; & quod juſtum fuerit dabo vobis.* Matth. 20.

*FINIS.*

# *APPROBATIO*

## CENSORIS REGII.

ILLUSTRISSIMI Galliarum Cancellarii juſſu, attentè examinavi Librum Vindobonæ impreſſum, cui titulus eſt: *Antonii de Haen Ratio Medendi*, eumque cenſui digniſſimum, qui typis gallicis mandaretur. *Pariſiis die 19 Martii 1761.* BARON.

## *PRIVILEGE DU ROI.*

LOUIS, par la grace de Dieu, Roi de France & de Navarre: A nos Amés & féaux Conſeillers, les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maîtres des Requêtes ordinaires de notre Hôtel, Grand Conſeil, Prévôt de Paris, Baillifs, Sénéchaux, leurs Lieutenans civils, & autres nos Juſticiers, qu'il appartiendra, SALUT: Notre amé MARIE-JACQUES BARROIS, Libraire à Paris, Nous a fait expoſer qu'il deſireroit faire imprimer & donner au Public des Ouvrages qui ont pour titre: *Traité de l'Aſthme*; *Antonii de Haen, Ratio Medendi in Noſocomio*, &c. s'il Nous plaiſoit lui accorder nos Let. de Permiſſion pour ce néceſſaires. A CES CAUSES, voulant favorablement traiter l'Expoſant, Nous lui avons permis & permettons, par ces Préſentes, de faire imprimer leſdits ouvrages autant de fois que bon lui ſemblera, & de les vendre, faire vendre & débiter par tout notre Royaume, pendant le tems de trois années conſécutives, à compter du jour de la date des Préſentes. Faiſons défenſes à tous Imprimeurs, Libraires, & autres Perſonnes, de quelque qualité & condition qu'elles ſoient, d'en introduire d'impreſſion étrangere dans aucun lieu de notre obéiſſance: à la charge que ces Préſentes ſeront

enregiſtrées tout au long ſur le Regiſtre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de Paris, dans trois mois de la date d'icelles; que l'impreſſion deſdits Ouvrages ſera faite dans notre Royaume & non ailleurs, en bon papier & beaux caracteres, conformément à la Feuille imprimée, attachée pour modele ſous le contreſcel des Préſentes; que l'Impétrant ſe conformera en tout aux Réglemens de la Librairie, & notamment à celui du dix Avril mil ſept cent vingt-cinq; qu'avant de les expoſer en vente, les Manuſcrits qui auront ſervi de Copie à l'impreſſion deſdits ouvrages, ſeront remis dans le même état où l'Approbation y aura été donnée, ès mains de notre très cher & féal Chevalier Chancelier de France le Sieur de Lamoignon, & qu'il en ſera enſuite remis deux Exemplaires de chacun dans notre Bibliothéque publique, un dans celle de notre Château du Louvre, & un dans celle de notre très cher & féal Chevalier, Chancelier de France le Sieur de Lamoignon, le tout à peine de nullité des Préſentes: du contenu deſquelles vous mandons & enjoignons de faire jouir ledit Expoſant ou ſes Ayans cauſes, pleinement & paiſiblement, ſans ſouffrir qu'il leur ſoit fait aucun trouble ou empêchement. VOULONS qu'à la Copie des Préſentes, qui ſera imprimée tout au long au commencement ou à la fin deſdits Ouvrages, foi ſoit ajoutée comme à l'Original. COMMANDONS au premier notre Huiſſier ou Sergent, ſur ce requis, de faire, pour l'exécution d'icelles, tous Actes requis & néceſſaires, ſans demander autre permiſſion, & nonobſtant Clameur de Haro, Charte Normande, & Lettres à ce contraires. Car tel eſt notre plaiſir. DONNÉ à Marly, le vingt-neuvieme jour du mois de Mai, l'an de grace mil ſept cent ſoixante un, & de notre regne le quarante-ſixieme. Par le Roi en ſon Conſeil. *Signé*, LE BEGUE.

*Je cede à M. Pierre-François Didot le droit que j'ai aux Ouvrages ci-deſſus. A Paris ce 2 Juin* 1761. BARROIS.

*Regiſtré enſemble la préſente Permiſſion & Ceſſion ſur le Regiſtre XV de la Chambre Royale & Sydicale des Libraires & Imprimeurs de Paris, n°. 284, fol. 176. conformément au Réglement de 1723. A Paris, ce 2 Juin* 1761. G. SAUGRAIN, Syndic.